

CREDINCIOȘI ADEVĂRULUI

O abordare nouă a Faptelor Apostolilor

DAVID GOODING

CREDINCIOȘI ADEVARULUI

O abordare nouă a cărții Faptele Apostolilor

David Gooding

În românește de
Mirela Rădoi

Tehnoredactare computerizatã: Editura LOGOS

Drepturile în limba englezã: ©The Myrtlefield Trust 1990

Titlul original în limba englezã: *True to the Faith*

Drepturile în limba romãnã: ©The Myrtlefield Trust 1995

ISBN 973-96066-9-5

Editura LOGOS

C.P. 714 O.P. 5, 3400 Cluj

tel. 064-18.14.36

Lui Michael și Elizabeth Middleton

Cuprins

Volumul I:

Prefața autorului	5
Introducere	7
<i>Secțiunea întâi:</i>	
Creștinismul și restaurarea tuturor lucrurilor (1:1—6:7)	25
<i>Secțiunea a doua:</i>	
Închinarea și mărturia în creștinism (6:8—9:31)	125
<i>Secțiunea a treia:</i>	
Teoria și practica creștină a sfințeniei (9:32—12:24)	187

Volumul II:

<i>Secțiunea a patra:</i>	
Doctrina creștină a mântuirii (12:25—16:5)	
<i>Secțiunea a cincea:</i>	
Creștinismul și lumca păgînă (16:6—19:20)	
<i>Secțiunea a șasea:</i>	
Creștinismul și apărarea și confirmarea Evangheliei (19:21—28:31)	
<i>Anexa 1:</i>	
Este creștinismul antisemit în esență?	
<i>Anexa 2:</i>	
Dacă Faptele Apostolilor este o operă literară cu o structură bine definită, mai poate fi considerată istoricește fiabilă?	
Indice	

Prefața autorului

Nici un comentator al cărții Faptele Apostolilor, oricâte verigi ale lanțului de comunicare s-ar fi adăugat de-a lungul timpului, nu poate ignora forța vibrândă a Marii Însărcinări, dată inițial celor doisprezece apostoli: „Duceți-vă, stați... vestiți toate cuvintele vieții acesteia“ (5:20). Domnul înviat din morți, care i-a trimis pe ei, este viu și acum. Duhul Sfânt, care i-a călăuzit pe apostoli în definirea esenței Evangheliei creștine în perioada apostolică, așteaptă și acum din partea tuturor adepților Domnului cel Viu aceeași loialitate față de aceeași esență. Timpul nu a învechit cuvintele acestei Vieți nepieritoare, nu a întunecat nădejdea pe care o proclamă și nici nu a micșorat relevanța lor pentru lumea modernă care, în ciuda sofisticării ei, se ascamănă tot mai mult în concepții și comportament cu lumea secolului întâi, când s-a născut creștinismul. Sub valul crescând al descoperirilor științifice și tehnice moderne, capacitatea oamenilor de a reține cunoștințele despre trecut e, ușor de înțeles, din ce în ce mai mică. Concepția lor este astfel în pericol de a deveni, din punct de vedere istoric, parohială, iar cunoștințele lor despre esența creștinismului istoric sînt atît de nesigure, încît pot ajunge, fără voie, să considere drept Evanghelie creștină forme de creștinism din care lipsește tocmai esența Evangheliei. Speranța autorului este că acest nou studiu al Faptelor Apostolilor îi va ajuta pe mulți cititori să găsească, sau să regăsească, dacă e cazul, gloria, bogăția, speranța și minunăția Evangheliei pe care Domnul înviat din morți le proclamă încă lumii prin inspirata operă a lui Luca.

Cartea nu a fost scrisă pentru experții în învățătura Noului Testament, ci pentru publicul larg, inteligent și aplecat spre cugetare. La baza cărții stă convingerea că Faptele Apostolilor este o operă istorică întru totul fiabilă, deși, din motivele arătate în Anexa 2, nu ni s-a părut necesar să dezbatem mereu problema istoricității. Trei lucrări au fost resursele noastre constante: cartea profesorului I. Howard Marshall, *Acts* [Faptele], Leicester, IVP, 1980; cea a profesorului F. F. Bruce, *The*

Book of Acts [Cartea Faptelor], ediție revizuită, Grand Rapids, Wm B. Eerdmans, 1988; și lucrarea extrem de erudită a regretatului Colin J. Hemer, *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History* [Cartea Faptelor în contextul istoriei elenistice], Tübingen, J. C. B. Mohr, 1989. Se cuvine să menționăm traducerea, fermecătoare în prospețimea, acuratețea și vitalitatea sa, aparținând profesorului Bruce și pe care a folosit-o pentru ediția revizuită a comentariului său.

Numeroase comentarii excelente ale cărții Faptele Apostolilor s-au concentrat asupra relatării lui Luca despre răspîndirea Evangheliei creștine și au oferit cititorilor informații geografice, arheologice și istorice de mare folos pentru elucidarea și ilustrarea relatării lui Luca. Le recomandăm și astăzi ca resurse pentru acest gen de informații. Prezentarea noastră se concentrează mai curînd asupra urmării metodelor lui Luca de selectare și compilare a materialului; de unde conchide că, deși urmărește să descrie cum s-a răspîndit Evanghelia, Luca e și mai interesat să ne definească nouă ce anume a fost acea Evanghelic, de s-a răspîndit u atîta rapiditate în lumea întregă, și ce ar fi trebui să fie ea și astăzi.

Există un element dureros în Fapte: relatările despre primele conflicte dintre iudaism și creștinism. Astăzi nu putem citi aceste lucruri fără să ne gîndim la groaznicul Holocaust; drept care ne-am luat libertatea de a dedica Anexa 1 afirmării atitudinii noastre personale față de asemenea lucruri regretabile.

Numeroși sînt cei care merită mulțumirile mele, cu precădere, o dată în plus, domnul Stewart Hamilton, Dr. John Lennox, Dr. Roderic Matthews, domnul Michael Middleton și Dr. Arthur Williamson, care toți au contribuit în diverse feluri la realizarea cărții de față. Doamna Barbara Hamilton a lucrat intens ceasuri întregi, în condiții ce au solicitat-o considerabil, pentru a realiza un manuscris corect din punct de vedere tehnic și aspectuos din punct de vedere estetic. Domnul David Mackinder a efectuat tehnoredactarea și are multe contribuții în organizarea sistematică a titlurilor și subtitlurilor și în elucidarea unor expresii altfel neclare. Tuturor le adresez sincera mea recunoștință.

David Gooding
Belfast

Introducere

DE CE SA STUDIEM FAPTELE APOSTOLILOR?

Primul motiv și cel mai evident, presupun, pentru studierea cărții Faptele Apostolilor, este acela de a obține date clare, cât se poate de autentice, despre începuturile creștinismului și despre lumea antică în care a apărut. Și motivul acesta a devenit foarte presant în zilele noastre.

Vedeți, nu se poate tăgădui că pentru mintea modernă anumite trăsături ale creștinismului nu sînt atrăgătoare. Bineînțeles, nu e cazul învățaturii despre dragostea și grija de tată a lui Dumnezeu. Nici al insistenței asupra preocupărilor sociale, asupra grijii pentru copii și bătrîni, asupra iubirii aproapelui și vrăjmașului ca pe noi înșine, chiar dacă unii cîrtesc în barbă și spun că cel din urmă este un sfat în vederea perfecțiunii, nefuncționabil în practică.

Nu, ceea ce ofensează mintea modernă este, în primul rînd, supranaturalismul creștinismului: afirmația sa că Isus este Dumnezeu întrupat, că a înviat în trup, S-a înălțat la cer și că literalmente va veni din nou. În al doilea rînd, este exclusivismul său dogmatic: insistența sa că mîntuirea nu se poate găsi în nimeni altul decît în Hristos, că „nu este sub cer nici un alt nume dat oamenilor în care trebuie să fim mîntuiți“ (4:12). Așa se face că în multe țări moderne din Occident, creștinismul tradițional, care insistă asupra acestor lucruri, a căzut hotărît în dizgrație și numărul membrilor bisericilor creștine este în scădere vertiginosă.

Nici un creștin nu poate privi această stare a lucrurilor cu indiferență; dar o trăsătură nu mai puțin îngrijorătoare a situației actuale este una din rețetele de vindecare foarte des recomandate astăzi, nu de cei din afara creștinismului, desigur, ci de cei din interiorul său. Tot mai

des auzim teologi și lideri ai bisericilor de tot felul încurajându-ne cu ideea că Evanghelia creștină poate deveni din nou eficientă în lumea modernă, dacă creștinii sînt gata să actualizeze Evanghelia și s-o interpreteze în termeni care nu vor provoca dificultăți insurmontabile pentru mintea modernă.

Ceea ce se poate face, ne asigură ei, și încă fără probleme. Elementele Evangheliei creștine pe care mintea modernă le consideră inacceptabile, susțin ei, nu sînt, la urma urmei, o parte esențială a Evangheliei. Ele au aparținut aceluia stadiu de crisalidă al creștinismului. Au fost în parte și rezultat al gândirii primitive preștiințifice a lumii antice, alcătuind scoarța naturală, și probabil necesară, care a protejat și a ocrotit primele mișcări umile ale adevăratei vieți și gândiri creștine din interior. Ele însă nu au fost niciodată o parte esențială a acelei vieți. Se poate renunța acum la ele fără ca viața din interior să fie afectată. Și trebuie să renunțăm la ele; căci, pentru mintea modernă, arată ei, ele poartă toate trăsăturile stadiului infantil de dezvoltare religioasă ce a avut loc într-un context preștiințific. În plus, în zilele acelea, cunoștințele omului despre lumea din jur erau foarte limitate și ei considerau că religia lor este singura religie validă, așa cum crede un copil — care, pentru sentimentul său de siguranță, trebuie lăsat s-o creadă — că tatăl său este singurul tătic vrednic de încredere din lume.

Dar, pentru ca creștinismul să aibă vreo șansă de a se putea recomanda pe sine minții moderne, susțin ei, trebuie să se elibereze de învelișurile supranaturale neesențiale ale stadiului de crisalidă și să zboare ca un fluture adult, atrăgător și adaptat atmosferei științifice seculare a lumii moderne.

Pe lângă asta, susțin ei, va trebui să se împace cu gândul că nu e singurul fluture din grădină. Expansiunea modernă a cunoștințelor noastre despre lume a deschis ochii oamenilor, făcîndu-i să vadă că există și alte religii, la fel de atrăgătoare, care-și extrag nectarul din alte surse. Ce trebuie să facem, prin urmare, ne îndeamnă ei, este să încetăm să convertim oamenii care au alte credințe și în schimb, prin dialog, să profităm de învățăturile valide ale tuturor religiilor, inclusiv de cele ale creștinismului, și să le combinăm. Mintea modernă nu mai poate și nu mai vrea, ne previn ei, să tolereze un lucru: afirmațiile monopoliste ale

desuetului creștinism fundamentalist. Asta a ținut în lumea antică, dar nu poate supraviețui în lumea noastră.

Înainte însă de a înghiți acest argument aparent plauzibil, ar fi negreșit o dovadă de înțelepciune să recitim istoria lui Luca despre apariția creștinismului, fie și numai ca să ne ferim să cădem într-o formă spectaculară de autoînșelare, provocată de simpla necunoaștere sau uitare a faptelor. Narațiunea lui Luca citită și cercetată cu pricepere, ne va arăta, dacă nu altceva, atunci cel puțin următorul lucru: lumea noastră modernă, cu tot progresul ei științific și tehnologic, nu este în esență diferită de cea antică, în care a născut creștinismul. A ne închipui altceva ar fi o eroare fundamentală. Și, într-adevăr, lumea postcreștină occidentală, departe de a se deosebi de lumea ecolului întâi devine pe zi ce trece tot mai asemănătoare ei.

„Lumea științifică modernă nu crede și nu poate crede în posibilitatea învierii trupurilor moarte“, spune cineva, de parcă în privința asta lumea modernă s-ar deosebi de cea antică.

Realitatea e că cei mai mulți oameni din antichitate nu credeau nici ei în această posibilitate. Epicurienii, cărora li s-a adresat Pavel în Atena (17:18) credeau că lumea e alcătuită din atomi și susțineau o teorie a evoluției. Ei credeau în existența zeilor, dar, a emenea teologilor care acum câțiva ani au scris cartea *Mitul dumnezeului întrupat*,⁶ ei afirmau (din motive diferite) că zeii nu au intervenit niciodată în lumea noastră și nici nu o vor face vreodată. Teoria lor științifică susținea că sufletul omului, asemenea trupului său, este alcătuit din atomi materiali. La moarte, atomii trupului și cei ai sufletului se despart. Sufletul se dezintegrează imediat, trupul mai târziu. Nimic nu supraviețuiește, afară de atomii individuali. Prin urmare, ei respingeau pe temeuri științifice posibilitatea învierii. Bineînțeles că Pavel le-a propovăduit cu toate acestea învierea lui Hristos.

Majoritatea grecilor de rând credeau că sufletul supraviețuiește morții. Platon, dacă nu Homer, i-a învățat asta (dacă aveau nevoie să fie învățați). Dar nimeni nu credea în învierea trupului. Marele lor poet clasic E. chil afirmase că nu există așa ceva. Așa că, atunci când Pavel

le-a propovăduit grecilor din Atena învierea în trup a lui Hristos, unii din ei i-au rîs în față, fără pic de politețe (17:30-32).

Dar nu numai păgînii nu au putut crede, nu au crezut sau nu au vrut să creadă în posibilitatea învierii trupului. Luca ne spune că prima împotrivire concertată față de Evanghelia creștină a venit din interiorul religiei iudaice; a venit, de fapt, din partea preoților și a clericilor de cel mai înalt rang din Templul lui Dumnezeu din Ierusalim. Nici ei nu credeau în posibilitatea învierii trupului! Toți, pînă la unul, erau saducheii (4:1-7; 5:17-18; 23:6-8). Ei nu credeau nici în învierea trupului, nici în existența îngerilor, nici măcar în viața sufletului după moarte. Și mai mult decît atît, citau Biblia pentru a-și susține poziția!

Fenomenul clericilor deținînd funcții sfinte, care, cu Biblia în mînă, ca să spun așa, neagă nu numai întruparea, învierea în trup și înălțarea lui Isus, dar chiar și posibilitatea teoretică de a se întîmpla așa ceva vreodată, pare, știu bine, foarte modern; și mulți cred că fenomenul are atracția de a fi „la curent“, „la zi“, „avangardist“ și „în pas cu gîndirea modernă“. În realitate, fenomenul este de o vîrstă cu creștinismul. Singura diferență este că în zilele acelea (deși nu pentru mult timp — vezi 1 Cor. 15), astfel de oameni erau în afara bisericii creștine, nu în interiorul ei.

Avem nevoie stringentă, prin urmare, să lăsăm ca istoria lui Luca despre apariția creștinismului să ne aducă aminte de realitatea contemporană. Cînd e vorba de refuzul de a crede în învierea în trup a Domnului Isus din motive religioase, filosofice, științifice sau doar culturale, lumea antică nu se deosebește semnificativ de cea modernă.

Dacă apostolii ar fi urmat sfatul pe care-l primim noi de la gînditorii avansați de astăzi și ar fi renunțat la insistența lor asupra credinței în învierea în trup a lui Hristos, atunci negreșit că bisericile creștine nu ar fi ajuns niciodată în declin: atunci nu ar fi existat nici o biserică creștină (vezi 1 Cor. 15:12-20).

Sau să luăm afirmația creștinismului că mîntuirea vine numai prin Hristos și prin nici o altă religie sau filosofie (4:12). Se știe că asta deranjează pe mulți oameni moderni, care o consideră un rezultat al ignoranței, dacă nu al aroganței. Era ceva firesc, spun ei, pentru lumea antică, unde creștinismul era religia oficială a unei culturi-monolit, cînd oamenii știau foarte puțin despre restul lumii și considerau tot ce nu

aparținea culturii lor drept trāin și o til. Dar noi, susțin ei nu mai trăim într-o astfel de lume. Ne îndreptăm spre o cultură universală. Și oricum, astăzi știm mai multe despre celelalte religii ale lumii decît știau anticii, drept urmare nu mai putem susține în mod rezonabil, cum au făcut ei, în ignoranța lor despre marea lume din afară, că creștinismul este singura cale spre mîntuire.

Din nou însă argumentul se bazează pe o eroare. Ei se gîndesc probabil la situația din Evul întunecat, sau perioada medievală. Căci în secolul întii, creștinul de rînd, grec sau roman, știa din proprie experiență sau din contactele zilnice mult mai mult despre alte religii decît știe un creștin obișnuit (în moderna noastră lume occidentală) astăzi. Să dăm voie descrierii plină de viață făcută de Luca Atenei să ne amintească că lumea în care s-a născut creștinismul era intens populată de religii și filo ofii de tot felul. Există religia clasică a zeilor olimpicieni, în versiunile ei greacă și romană, cu frumoasele sale temple și ceremonii oficiale. Existau religiile misterelor, care promiteau să-i aducă pe adepții lor în comuniune cu zeul și să-i încînte cu minunate experiențe extatice (1 Cor. 12:2). Curente, cel puțin în forma lor populară, erau miturile despre tran migrarea sufletelor, purgatoriu și încarnare, care au pătruns în religia și filosofia greacă din hinduism, prin pitagoreici și Platon. Existau religii ascetice foarte stricte (Col. 2:20-23) și existau religii foarte permissive, care promovau imoralitatea și homosexualitatea ca forme acceptabile de comportament (2 Petru 2; Iuda 7-8). Existau religii de tip filosofic contemplativ (Col. 2:20-23) și existau altele, al căror fanatism putea izbucni ușor în persecuții, răscoale și crime (Fapte 9:1-2; 19:21-40). Existau religii care credeau în Isus ca Marele Spirit Universal, dar negau că Isus era Hristosul (1 Ioan 2:18-22; 4:2-3). Pe deasupra, în multe orașe ale lumii antice, așa cum ne amintește mereu Faptele Apo toliilor, erau deja întemeiate inagogi ale religiei iudaice, de cori conținînd și cîțiva adepți dintre neamuri. Și în această busculadă de religii, creștinismul nu era cîtuși de puțin, în primele două sute de ani ai existenței sale, religia oficială a unei culturi-monolit, ci o mică minoritate, de cori persecutată, ce se lupta pentru existență într-un gigantic imperiu cosmopolit.

Deci, nu din cauză că nu știau nimic despre alte religii propovăduiau creștinii pe Isus Hristos ca singurul Mîntuitor al lumii, ci

fiindcă știau prea multe despre ele. Ei știau că nici una nu oferea o reală curățire a conștiinței, adevărata pace cu Dumnezeu, siguranța mântuirii și speranță temeinică pentru viitorul individului și al lumii. Ei Îl propovăduiau pe Isus ca singurul Mântuitor nu din neștiință sau din imperialism religios, ci din bucuria reală de a cunoaște și de a putea spune că, în Isus Hristos, Dumnezeu făcuse tot ce era necesar pentru mântuirea tuturor oamenilor. Nici o altă jertfă sau mântuire nu erau valide; oricum nu exista niciunde o jertfă comparabilă; dar nici nu era nevoie de altă jertfă sau de altă mântuire. Pacea cu Dumnezeu este un dar, la dispoziția tuturor, instantaneu și fără plată.

„Da, va spune cineva, creștinii pot crede așa ceva în cercul lor. Dar în Occident trăim astăzi într-o societate pluralistă, unde nu ar fi conform spiritului creștinesc să umbli de colo-colo încercînd să convertești la creștinism oameni de alte credințe. Asta ar dăuna relațiilor comunitare și ar putea duce chiar la dezordine civilă.“

Pericolul este cît se poate de real și violența săvîrșită încă și azi în multe locuri în numele religiei îi repugnă oricărui om cu judecată. Însă atunci cînd ajungem să analizăm cauza sa, trebuie să ne ferim de diagnostice superficiale. Astăzi cauza este considerată a fi o atitudine „fundamentalistă“ față de religie. Dar un termen ce poate fi la fel de corect aplicat bisericilor amish sau menonite, care cred în învățătura Bibliei, ale căror membri sînt cu toții pacifiști, și simultan milioanele de militanți ai islamului, nu este de nici o utilitate pentru scopurile analitice. În ce privește creștinismul, nu aderarea fidelă la doctrinele de bază ale Bibliei a dus de atîtea ori la intoleranță, discriminare politică și vărsare de sînge în numele religiei, ci neascultarea interdicției lui Hristos de a recurge la sabie sau la violență de orice fel, indiferent că e vorba de promovarea sau de apărarea cauzei lui Hristos, de creșterea bisericii sau de reducerea numărului de „eretici“ sau infideli. Iar neascultarea din trecut nu poate fi reparată acum prin neloialitatea care atenuază sau compromite afirmațiile suverane ale lui Hristos de teamă că acestea vor ofensa.

Din nou Faptele ne vin în ajutor, fiindcă, în determinarea atitudinii pe care s-ar cuveni s-o aibă creștinii, nu putem ignora practica apostolilor bisericii.

Adevărul este, așa cum Faptele ne arată de multe ori, că magistrații și guvernatorii romani, de pildă, erau deseori iritați de primele întâlniri cu creștinismul. În locuri de care răspundeau ei izbucneau răscoale și, în urma investigațiilor, foarte des creștinii erau la rădăcina lor. Uneori, ca în Filipi (16:16-40) și Efes (19:23-41), creștinii îi supărau foarte tare pe adepții diferitelor religii ale neamurilor. Mai des, ca în Antiohia Pisidiei (13:50), Litra (14:19), Tesalonic (17:5-9), Bereea (17:13), Corint (18:12-17) și Ierusalim (21:27—26:32), i-au supărat pe iudei.

În general, romanii erau destul de toleranți față de alte religii, dar un lucru îi făcea să-și piardă răbdarea: diferențele în credințele sau practicile religioase ce duceau la dezordine civilă. Însuși Luca ne spune (18:2) că împăratul Claudius, la un moment dat, le-a poruncit tuturor evreilor să părăsească Roma; din relatarea ulterioară a acestui eveniment datorată istoricului roman Suetoniu (*Viața lui Claudius*, XXV.4), se pare că ceea ce a provocat mânia lui Claudius cu acea ocazie au fost, neînțelegerile și dezordinea din cadrul comunității iudaice din Roma, ca urmare a introducerii creștinismului într-una sau mai multe sinagogi ale orașului^{*}.

Așa stînd lucrurile, evident că Luca a avut de dat unele explicații cînd și-a scris lucrarea „Despre originea creștinismului“, destinată unui anume Teofil. Nu cunoaștem cu exactitate cine a fost Teofil. Din titlul „prea alesule“ pe care i-l adresează Luca în prologul la evanghelia sa (Luca 1:3), e pare că a fost o persoană de vază. Ar fi putut fi „un reprezentant al publicului din rîndul clasei de mijloc, mai educat, din Roma“,† interesat de creștinism, dar încă nu convertit. Sau, s-ar putea să fi fost deja un credincios. În orice caz, era important ca Luca să-i arate că nu creștinii au provocat revoltele în nici una dintre ocazii. Creștinii nu au insultat religia altor oameni și nici nu s-au purtat fără considerație în templele altora (19:23-41; 21:27-29; 24:10-13). Creștinii,

* F.F. Bruce, *The Book of Acts* [Cartea Faptelor], New International Commentary on the New Testament, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, MI, 1988, p. 347, despre Suetoniu, *Viața lui Claudius*, XXV.4.

† Vezi prezentarea pe bună dreptate prudentă din F.F. Bruce, *The Book of Acts* [Cartea Faptelor], New International Commentary on the New Testament, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, MI, 1988, p. 28-30.

deși ei înșiși deseori persecutați, nu au persecutat niciodată pe nimeni. E adevărat că Pavel îi persecutasese crunt pe unii din conaționali săi evrei a căror credință religioasă o dezaprobase (7:58; 8:3; 9:1-2), înainte de a deveni creștin; dar, după ce a devenit creștin, nu a mai persecutat pe nimeni, nici măcar nu s-a răzbunat pe cei care îl persecutau neîncetat (28:17-22 și mai ales ultima propoziție din v. 19).

Dar, dacă Teofil era un om căruia îi plăcea să gândească, cum trebuie să fi fost negreșit, avea o întrebare mai profundă la care trebuia să-i răspundă Luca. Să zicem că nu creștinii începeau certurile, în sensul de a fi primii ce aruncau cu pietre sau își atacau fizic oponentii; dar, de ce trebuiau să spună mereu în predicile și discursurile lor publice lucruri care știau că îi vor deranja și pe iudei, și pe neamuri?

De ce trebuiau Petru și Pavel să sublinieze mereu afirmația că Isus a înviat din morți și că El este Mesia, chiar și când predicau în sinagogile iudaice, unde știau că problema aceasta provoacă atîta dezbinare? De ce nu se puteau concentra asupra învățaturii Lui morale și a afirmațiilor Lui minunate despre Dumnezeu ca Tată, asupra cărora toți puteau fi de acord, creștini și iudei?

Și de ce a trebuit să insiste Ștefan să spună că templul din Ierusalim nu fusese niciodată mai mult decît o formă parțială și temporară de părtaşie cu Dumnezeu și că Isus Hristos a făcut ca Templul să fie depășit, cînd și-a dat seama cît de adînc ofensa susceptibilitățile religioase ale iudeilor și credințele lor cele mai scumpe și mai adînci (6:8—8:3)?

Și de ce au trebuit apostolii să eticheteze străvechiul și respectatul rit al circumciziei ca fără nici o însemnătate pentru mîntuirea cuiva, fie el iudeu sau grec (capitolul 15)?

Unul din cele mai bune mediumuri spiritiste din Filipi (16:16-39), ale cărei servicii însemnau atît de mult pentru mulți oameni din cetate, i-a salutat public pe Pavel și echipa lui de evanghelizare și a sugerat că ea și ei aveau multe în comun, fiindcă aveau de fapt același țel. De ce a trebuit Pavel să se întoarcă împotriva ei, să declare că forma ei de religie era greșită și să creeze astfel foarte multe resentimente în cetate?

Gînditorii de seamă ai timpului sugeraseră de mult că toate religiile, orice nume ar folosi pentru Ființa Supremă — fie că o numesc Zeus, Yahweh, Iupiter, Baal sau Unul — vorbesc de fapt despre același lucru.

De ce nu puteau accepta creștinii faptul că toate religiile nu erau decât simple căi, diferite, dar valide în egală măsură, de a ajunge la același Dumnezeu? De ce trebuiau să ofenseze tradițiile și cultura atîtor oameni, să creeze atîtea resentimente și să provoace atîta animozitate religioasă și dezordine civilă încercînd neîncetat să convertească oameni de altă religie la a lor?

De la Iulius Cezar, succesivele guverne romane au avut o legislație specială pentru protejarea religiei iudaice, așa ciudată cum o considerau. Și Luca e martor că, de regulă, guvernatorul roman (dacă nu era corupt, ca Felix, 24:26-27) insista asupra faptului că creștinii aveau dreptul legal de a-și propaga ideile (26:31). Dar un om ca Pavel, care umbla pretutindeni prezentîndu-și concepțiile dogmatice pînă ce îi înfuria pe conaționalii lui iudei și ajungea să fie tratat cu brutalitate și de iudei și de neamuri — un asemenea om li se părea ieșit din minți (26:24).

Atunci de ce făceau apostolii asta? Creștinii, cel puțin, nu pot spune că apostolii aleși ai lui Hristos, botezați și umpluți de Duhul Sfînt, folosiți de Dumnezeu pentru întemeierea Bisericii, au procedat în mod necreștinesc. Atunci, ce explicație pentru purtarea lor i-ar putea oferi Luca lui Teofil pentru a justifica aceste lucruri și pentru a-l converti pe el la creștinsim, dacă nu era încă credincios, sau, dacă era, cum i-ar întări toate acestea credința și l-ar putea îndemna să le urmeze exemplul?

Răspunsul la a t fel de întrebări nu este scurt nicăieri în Fapte. Vom cita totuși aici cîteva exemple.

Explicația dată de Petru Sanhedrinului despre motivul pentru care trebuia să continue propovăduirea în Numele lui Isus, cel pe care ei L-au omorît, arată că el nu era motivat de răzbunare sau de intoleranță religioasă: era la mijloc mîntuirea tuturor oamenilor. Isus este Mîntuitorul universal al lui Dumnezeu pentru toți oamenii (4:12). Pentru mîntuirea tuturor oamenilor, el trebuia să continue să-L propovăduiască pe Isus, indiferent pe cine supăra.

Petru și Iacov au avut grijă să le explice tovarășilor lor de credință de ce era necesar să trimită scrisori bisericilor creștine în care să denunțe ca falsă concepția acelor „credincioși“ (15:5) care îi învățau că ritul tăierii împrejur și ținerea Legii erau necesare mîntuirii. Scrisorile nu au fost trimise pentru a asigura victoria meschină a unci secte

creștine asupra alteia, cu privire la o idee teologică minoră. Încă o dată, era vorba de nu mai puțin decît de mîntuirea oamenilor. A învăța că mîntuirea depinde de un ritual sau de ținerea unei legi însemna să țină oamenii într-o robie spirituală de netolerat (15:10-11), a spus Petru, cînd aceștia puteau și trebuiau să fie liberi. Nici o tradiție religioasă, oricît de sacră, nu are voie să țină oamenii în robie. A face așa ceva înseamnă să-L ispitești pe Dumnezeu Însuși.

Filosofii își tratează propriile sisteme epistemologice, fizice, morale și politice cu îndoiala cuvenită. Cel mai bun sistem nu este, la urma urmei, decît un sistem logic imperfect, bazat pe axiome alese arbitrar. Motivul pentru care Pavel a prezentat cu o certitudine dogmatică atît de neclintită înaintea Areopagului din Atena învierea lui Hristos a fost faptul că învierea lui Hristos nu este o teorie filosofică, ci o realitate istorică, prin care Dumnezeu i-a înștiințat pe toți oamenii de pretutindeni că Hristos va fi Judecătorul lor (17:30-31). Oamenii nu vor avea posibilitatea de a-și alege judecătorii în funcție de sistemul filosofic pe care l-au îmbrățișat pe pămînt. Toți oamenii se vor confrunta cu Hristos. Lucrul acesta este absolut sigur și, chemîndu-i pe toți oamenii la pocăință și să se pregătească să-L întîlnească pe Judecătorul lor, Pavel nu le prezenta cu deferență o moțiune în vederea unei dezbateri filosofice: el le dădea, din partea Dumnezeului atotputernic, o poruncă ce trebuia ascultată.

Acesta a fost, în orice caz, impulsul care i-a motivat pe apostolii Domnului nostru Isus Hristos și le-a dat putere. Cartea Faptele Apostolilor ne va întreba și pe noi, cu blîndețe, dacă sîntem motivați de același impuls.

CALEA DIFERITĂ

Două lucruri sînt imediat vizibile în Fapte. Unul este că creștinismul a izvorît din iudaism, în sensul că primii creștini erau toți iudei, indiferent cărei secte iudaice îi aparțineau.^{*}

^{*} Strict vorbind, este un anacronism să ne referim la ucenicii lui Hristos cu termenul de „creștini” înainte de Antiohia (11:26). Dar fiindcă nu se creează nici o confuzie, conveniența

Cel de-al doilea e te faptul că creștini mul nu a fost lansat în lume ca un sistem complet elaborat de doctrine și practici, în oșit de directiva că începînd cu orele 2 a.m. din duminica următoare, toți cei ce cred în Domnul I us trebuiau ă înceteze să mai practice iudai mul și ă începă să practice creștinismul. Nu, creștinismul a trebuit să crească și să se dezvolte. Sămînța conține în ea toate caracteristicile plantei mature, dar planta își dezvoltă ace te caracteristici înăscute numai prin creștere, prin reacția față de solul în care e plantată, ub influența oarelui, ploii și vîntului. Așa a cre cut și creștini mul din iudaism, reacționînd, sub călăuzirea și învățatura Duhului Sfînt, la problemele și provocările cu care -a confruntat pe drumul său spre prezentarea mărturiei sale în umele lui Hristo în toată lumea.

La aceasta ne-am fi așteptat după anunțul făcut de Domnul nostru apo toliilor în Camera de u (Ioan 16:12-13): „Mai am să vă spun multe lucruri, dar acum nu le puteți purta. Cînd va veni Mîngîietorul, Duhul adevărului, are ă vă călăuzească în tot adevărul.“ A venit în Ziua Cincizecimii și venirea Lui a fost instantanee (2:2). Călăuzirea însă este un proce și o parte a planului lui Luca este să ne relateze în Fapte etapele succesive ale ace tui proces.

În primul rînd, creștinismul trebuia să se răspîndea că geografic, așa cum a arătat Hristo în întîlnirea Sa cu apostolii (1:8). Firește, ace t lucru transformă Faptele într-o relatare a expan iunii geografice a Evangheliei; de aceea studiile serioase asupra ace tei cărți s-au ocupat întotdeauna îndeaproape de problemele de geografie. Pe bună dreptate, căci în emnările geografice ale lui Luca, numeroase, detaliate, precise și surprinzător de exacte ne arată că el nu scria un mit au o legendă religioasă. ci i toria faptică a unor evenimente care -au întîmplat în locuri specifice, care pot fi localizate pe hartă.

Evanghelia s-a răspîndit și numeric, tot mai mulți oameni ajungînd să creadă în ea, și calitativ, prin maturizarea și tabilitatea pirituale ale

prevalează asupra acurateței.

• O introducere scurtă și utilă la acest subiect se poate găsi în F.F. Bruce, *The ew Testament Documents*, IVP, Leicester, 1960 (în românește, *Documentele care stau la baza Noului Testament*). O lucrare la zice tratează foarte amănunțit che tiunile geografice și istorice este C.J. Hemer, *The Book of Acts in the Setting of Hellenistic History* [Cartea Faptelor în contextul istoriei elenistice], editor Conrad H. Gempf, Tubingen, J.C.B. Mohr, 1989.

bisericilor rezultate. Luca însuși subliniază triumfător acest lucru în rezumatele formale cu care încheie fiecare din cele șase secțiuni majore ale lucrării sale:

- 6:7 „Cuvîntul lui Dumnezeu se răspîndea tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim și o mare mulțime de preoți veneau la credință.“
- 9:31 „Biserica se bucura de pace în toată Iudeea, Galileea și Samaria, se întărea sufletește și umbla în frica Domnului; și, cu ajutorul Duhului Sfînt, se înmulțea.“
- 12:24 „Însă Cuvîntul lui Dumnezeu se răspîndea tot mai mult.“
- 16:5 „Bisericile se întăreau în credință și sporeau la număr din zi în zi.“
- 19:20 „Cu atîta putere se răspîndea și se întărea Cuvîntul Domnului.“
- 28:30-31 „Pavel a rămas doi ani întregi..., propovăduia Împărăția lui Dumnezeu și învăța pe oameni, cu toată îndrăzneala și fără nici o piedică, cele privitoare la Domnul Isus Hristos.“

Dar curînd devine limpede că Luca nu este interesat numai de răspîndirea Evangheliei, fiindcă, în acest caz, de ce nu ne spune nimic despre eforturile și călătoriile evanghelistice ale majorității apostolilor? Nu au contribuit și ei la răspîndirea Evangheliei? Rezumatele de încheiere subliniază mereu cum se răspîndea Cuvîntul lui Dumnezeu (6:7; 12:24; 19:20), dar Cuvîntul lui Dumnezeu nu se răspîndea și prin predicile lui Ioan, la fel de mult ca prin cele ale lui Pavel? Atunci de ce nu avem nici un cuvîntel măcar din vreo predică de-a lui Ioan alături de numeroasele exemple din predicile, discursurile și cuvîntările lui Pavel?

Conchidem atunci că selecția materialului lui Luca s-a făcut și în vederea altor scopuri. Cum vom determina care au fost acestea?

Unul din ele, cel puțin, este ușor de detectat, fiindcă în toate cele șase secțiuni majore ale operei se poate observa că un anumit tipar al evenimentelor se repetă.

Să luăm prima secțiune (1:1—6:7). Primind putere de la Duhul Sfânt, care tocmai Se pogorise din cer, apostolii urmau cu însuflețire porunca lui Hristos de a fi martorii Lui. Totul mergea bine, mii de oameni e convertiseră, când a apărut un moment de criză: Sanhedrinul a interzis orice propovăduire a Numelui lui Isus. Pentru iudaismul ortodox, Sanhedrinul în emna suprema autoritate religioasă, și apostolii nu erau nicidecum niște anarhiști religioși. Neascultarea și sfidarea Sanhedrinului era un pas important și încărcat cu tot felul de consecințe, previzibile și imprevizibile. Dar supunerea față de Sanhedrin era imposibilă fără a nega inșiși inima, viața, sufletul și miezul creștinii mului. Negarea sau trecerea sub tăcere a dumnezeirii și mesianității Domnului cel Viu însemna trădarea loialității față de Hristos, împotrivire fățișă față de Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, care venise ca să le dea putere să mărturisea că despre Hristos. Compromisul era imposibil. Fără ezitare, apostolii nu s-au supus Sanhedrinului și l-au fidat, iar creștinismul a făcut primul pas spre despărțirea de iudaismul oficial. Și aceasta din cauza dumnezeirii și mesianității lui Isus.

La fel în a doua secțiune (6:8—9:31). Ștefan, primul martir creștin, luminat de Duhul Sfânt, a început să vadă că jertfa lui Hristos de la Calvar, învierea și intrarea Lui în imediata prezență a lui Dumnezeu în cer aveau implicații care în final vor face ca Templul iudaic din Ierusalim să fie depășit, împreună cu elaboratul sistem al preoției, jertfelor și ritualurilor. Pentru faptul că a avut acea tă concepție și pentru că și-a suținut-o public, pentru discutare și dezbateri, a fost chemat înaintea Sanhedrinului, sub amenințarea pedepsei cu moartea. Când însă a văzut că orții îi erau împotriva, nu a retractat și nici nu a făcut vreun compromis. În mod limpede, pentru el, concepția creștină despre calea omului spre Dumnezeu inaugurată de Hristos era o parte esențială a Evangheliei, iar compromisul cu neputință. Așa că Ștefan a murit, iar creștinismul a mai făcut un pas important de îndepărtare de iudaismul oficial.

Tot la fel și în Secțiunea a treia (9:32—12:24). Când a venit momentul ca Petru să-i ducă Evanghelia lui Corneliu, un om dintre neamuri, la început Petru a șovăit. Propovăduirea Evangheliei lui Corneliu însemna că trebuia să ia masa în casa lui; acest fapt, la rîndul său, ar fi contravenit codului iudaic de sfințenie, în special legii pentru

mîncare, așa cum le cunoștea Petru. Atunci a intervenit Dumnezeu și l-a învățat pe Petru că legile mîncării din Vechiul Testament, pe care El (Dumnezeu) le impusese inițial, erau acum anulate. Petru era liber să meargă și să mănînce cu neamurile. Deci Petru a mers, dar cînd îl vedem pe Petru intrînd în casa lui Corneliu, vedem creștinismul făcînd încă un pas de îndepărtare de iudaism, de data aceasta în privința problemei fundamentale a teoriei și practicii sfințeniei.

Același tipar se repetă în Secțiunea a patra (12:25—16:5). Tăierea împrejur (circumcizia) era considerată în iudaism ca indispensabilă pentru a deveni membru al poporului sfințit și de folos, dacă nu chiar necesară, pentru mîntuire. Prin urmare, primii creștinii fuseseră toți circumciși mai înainte de a deveni creștini și nu se gîndiseră la problema relației dintre circumcizie și mîntuirea prin Hristos. Dar cînd neamurile au venit în număr mare la credința în Hristos, inevitabil s-a ridicat și această problemă. Unii creștini începuseră să creadă că circumcizia era încă necesară mîntuirii, deci credincioșii dintre neamuri trebuiau să fie tăiați împrejur. Dar la o întîlnire a apostolilor și bătrînilor, chemați la Ierusalim pentru a cîntări problema, Petru și Iacov au pronunțat decizia oficială, autorizată, apostolică: circumcizia nu era necesară și nu contribuia cu nimic la mîntuire, nu numai în cazul neamurilor, ci și în cel al iudeilor. Ar fi imposibil să supraestimăm importanța acestui pas epocal pe care l-a făcut atunci creștinismul în ruperea sa de iudaism.

Să ne oprim o clipă și să reflectăm la cele întimplute. Cînd Luca relatează aceste momente de criză, deciziile și soluțiile la care au ajuns apostolii și primele biserici, Luca nu relatează atît răspîndirea Evangheliei cît ne prezintă acea Evanghelie și cum a ajuns să fie definită. El ne îndreaptă atenția asupra punctelor în care creștinismul diverge de iudaism, nu fiindcă era un sectar îngrădit, ci fiindcă avea simțul istoricului pentru ceea ce este cu adevărat semnificativ. Problemele asupra cărora creștinismul avea opinie divergentă nu erau chestiuni periferice, ci constituiau esența Evangheliei. Erau probleme de o asemenea importanță încît orice compromis în privința lor ar fi însemnat neloialitate față de Hristos și ar fi lăsat creștinismul, presupunînd că ar fi supraviețuit, fără Evanghelie.

Dacă așa stau lucrurile, implicațiile sînt foarte adînci. Studiarea acestor puncte de divergență și chestiunile implicate în ele ne va defini ce a fost și este creștinismul apostolic; ne va arăta care sînt elementele esențiale ale Evangheliei în privința cărora nici noi, cei aflați la distanță de secole, nu trebuie să facem compromisuri, dacă vrem să-I rămînem fideli Domnului Isus și să păstrăm Evanghelia în generația noastră.

Datoria de a păstra Evanghelia a fost întotdeauna, desigur, mult mai ușor de confirmat în teorie decît de definit și îndeplinit în practică; în această problemă Faptele ne aruncă o lumină plină de învățăminte asupra istoriei ulterioare a creștinismului. De-a lungul secolelor, creștinismul a dovedit mereu tendința de a cădea în diferite forme de iudaism și de a confunda Evanghelia tocmai cu ceea ce apostolii au insistat că trebuie deosebit de ea.

Învățatul victorian Dr. F.J.A. Hort a descris aceste căderi drept „astfel de asimilări de iudaism a unei părți din creștinism ce apar în urma unei recunoașteri a autorității Vechiului Testament neînsoțite de o percepere clară a adevăratei relații dintre Vechiul și Noul Testament... Procesul acesta a început în secolul al treilea și a continuat foarte activ după ce Imperiul a devenit creștin; iar noi sîntem și acum înconjurați de rezultatele lui. Acesta a fost unul din elementele sistemului medieval cel mai puțin afectate de Reformă, motivul evident fiind că reformatorii de seamă nu aveau ei înșiși decît un simț imperfect al progresului din Scriptură și al diferitelor învățături ce ni se dau în mai multe locuri din Scriptură conform vremilor și soroacelor hotărîte de Dumnezeu și explicate de apostoli.“^{*}

Lectura Faptelor, prin urmare, ne va invita să examinăm creștinismul pe care-l mărturisim și îl practicăm astăzi, să vedem poziția sa față de creștinismul apostolic în acțiune, sau să vedem dacă mai este îngreunat de rezultatele acestor căderi vechi de secole, sau este acum, pentru prima dată, ispitit să facă compromisuri în privința elementelor esențiale ale Evangheliei pentru care apostolii au stat neclintiți.

Dar Faptele are mai multe să ne învețe la acest subiect în Secțiunea a cincea (16:6—19:20). Luca ne spune cum în Filipi (16:16-18), Calea

^{*}F.J.A. Hort, *Judaistic Christianity* [Creștinismul iudaic], Macmillan, Londra, 1898, p. 1-3.

mîntuirii a fost în pericolul de a fi confundată de public cu spiritismul; și cum Pavel a insistat asupra diferenței dintre cele două, ajungînd și în temniță pentru asta. Apoi, revenind la problema posesiunii demonice în 19:13-19, Luca ne spune cum în Efes însăși lumea spiritelor a adus o mărturie puternică despre diferența dintre Isus și Pavel de-o parte, și niște prețiși exorciști iudei, de cealaltă parte. În 17:8-9, Luca ne spune cum niște iudei au încercat să-i convingă pe conducătorii orașului Tesalonic că Evanghelia pe care o propovăduia Pavel conținea de fapt un mesaj politic subversiv, împotriva stăpînirii romane. Desigur, relatarea lui Luca despre predica lui Pavel din acel loc ne arată cît se poate de clar diferența dintre creștinism și orice formă de politică.

Apoi iarăși, discursul lui Pavel dinaintea Arcopagului din Atena (17:16-34) ne arată diferența esențială dintre Evanghelia creștină și religia păgînă și filosofia greacă. Și, în cele din urmă, lui Luca i se pare important să relateze un incident din Efes (19:1-7), care demonstrează diferența de experiență spirituală dintre ucenicii lui Ioan Botezătorul și credincioșii în Domnul Isus Hristos.

Nu e nevoie să ne oprim acum ca să cercetăm care anume erau toate aceste diferențe. Ideea e că, relatînd incidentele care au dezvăluit aceste diferențe, Luca nu ni-i arată numai pe apostoli propovăduind Evanghelia, ci ne și invită încă o dată să vedem creștinismul definindu-se singur prin aceste contraste viguroase dintre sine și spiritismul, politica, religia și filosofia păgîne.

Același lucru se întîmplă și în ultima, și cea mai lungă, secțiune a cărții (19:21—28:31). În unele privințe, secțiunea aceasta este foarte diferită de primele cinci, fiindcă în ea Pavel e angajat nu atît în propovăduirea Evangeliciei, cît în apărarea ei publică, de multe ori în fața unui tribunal. Mereu este obligat să sublinieze nu ce este Evanghelia, ci ceea ce nu este. Pentru scopul nostru de față însă are același efect. Relatarea lui Luca continuă să ne arate clar că Pavel și Evanghelia nu sînt ce și-au închipuit oamenii, din neștiință, că sînt, nici nu sînt așa cum i-au prezentat unii, cu bună știință; Luca continuă astfel să definească prin contrast ce este de fapt creștinismul.

Pavel, deci, nu a fost un jefuitor de temple păgîne (19:37), nici un profanator al Templului iudaic (21:28-29; 24:12), nici unul care încerca să se îmbogățească de pe urma religiei (20:33-35), nici un activist

politic fără scrupule sau șef al unei bande de teroriști (21:37-39). Nici nu este Evanghelia o amărîtă erezie sectară îmbrobodită de un teolog demagog analfabet (22:3-5) sau de un învățat dezaxat (26:24-26) și bazată pe un principiu absurd, pe care nici o școală teologică importantă din iudaism și nici un laic școlat nu l-ar fi putut credita fără să comită o sinucidere intelectuală (23:6-10; 24:14-25; 26:8). Evanghelia creștină are la bază revelația de Sine a lui Dumnezeu făcută prin Moise și profeți; conține o afirmație credibilă, susținînd că este împlinirea răscumpărării schițată și promisă în scrierile inspirate ale lui Israel; efectul ei sînt eliberarea și înnobilarea spirituale (26:18); ea pledează pentru integritate morală și se opune corupției (24:24-27); produce o tendință opusă celei a iudaismului naționalist îngust (26:17) și oferă o speranță veritabilă și măreață tuturor oamenilor (24:15; 26:6, 7, 23).

Nu e nevoie să mai spunem că, în secolele ce au urmat, creștinismul a îngăduit de multe ori ca Evanghelia să se amestece cu politica și filosofia păgîne. În unele țări, obiceiuri și sărbători păgîne au fost „botezate“ în biserică, dintr-o politică misionară deliberată. În zilele noastre, obsesia pentru ocultism și fascinația față de diferite forme și practici ale hinduismului sînt larg răspîndite; la fel și tentația de a adera la asociații secrete ale oamenilor de afaceri care, în cadrul ceremoniilor lor, se închină la aceleași zeități păgîne ale antichității, sau, la cealaltă extremă, îmbinarea Evangheliei creștine cu marxismul, pentru a o transforma într-o puternică forță politică.

În lumina tuturor acestor tendințe, Faptele ne dau un puternic îndemn tăcut de a ne cerceta deschis pe noi înșine, ca să vedem dacă creștinismul pe care îl reprezentăm și Evanghelia pe care o propovăduim nu sînt compromise și sînt cele instaurate de apostolii Domnului nostru Isus Hristos.

Secțiunea I

Creștinismul și restaurarea tuturor
lucrurilor (1:1—6:7)

Observații preliminare

Mișcările

Mișcarea 1: Programul lui Hristos de restaurare a tuturor lucrurilor (1:1—4:4)

Mișcarea 2: Împotrivirea manifestată față de acest program (4:5—6:7)

Secțiunea I

Creștinismul și restaurarea tuturor lucrurilor (1:1—6:7)

OBSERVAȚII PRELIMINARE

Trei piscuri semețe domină prima secțiune a cărții Faptele Apostolilor: înălțarea lui Hristos în a patruzecia zi (1:9), pogorîrea Duhului Sfînt în Ziua Cincizecimii (2:1-4) și a doua venire a lui Hristos (1:11; 3:20), care va inaugura marea și înfricoșătoarea zi a Domnului (2:20).

O slavă intensă înconjoară aceste piscuri. Omul — Isus — eliberat din strînsoarea morții (2:24), a văzut cărările vieții și S-a umplut de bucurie în prezența lui Dumnezeu (2:28). Prin învierea Lui, El a adus la lumină viața și nemurirea pentru toți oamenii. El este prezentat drept *Archégos*, Autorul vieții (3:15), Dătătorul de mîntuire desăvîrșită tuturor celor ce se încred în El (4:12). Credibilitatea programului mesianic al Vechiului Testament de restaurare a rasei umane, a planetei, a universului este acum confirmată dincolo de orice bănuială (1:6; 3:20-21, 24-25). Vine vremea (1:6-7; 3:10-21) cînd ologii nu vor mai sta pe treptele templului Creatorului, așteptînd milostenie; natura va fi restaurată la o stare de sănătate și funcționare desăvîrșite (3:16). Deja am gustat din acestea (3:1-16). Hristos Însuși este piatra din capul unghiului a unui templu universal, mai nou și mai frumos (4:11). Înviat din morți și înălțat la ceruri, El a trimis deja darul epocal al Duhului Sfînt (1:4-5; 2:16-18, 33-36, 38-39). S-a avansat astfel o substanțială arvună din făgăduințele Vechiului Testament. Istoria umană a făcut un gigantic pas înainte spre plata finală și completă.

Oricît am fi de nerăbdători să cercetăm în amănunțime aceste piscuri semețe, ne va prinde bine să facem mai întâi o recunoaștere a peisajului înconjurător. Dacă avem dreptate să credem că prima secțiune din Fapte se încheie cu rezumatul formal din 6:7*, atunci secțiunea este alcătuită din opt pasaje majore care, clasificate după subiectul lor, formează patru perechi.

1. Perioada dintre înviere și Cincizecime este acoperită de două pasaje (1:1-14 și 1:15-26). În primul, Hristos îi pregătește El Însuși pe ucenici pentru mărturia ce o vor duce pînă la capătul pămîntului, demonstrîndu-le realitatea învierii Lui și apoi prezentîndu-le pe scurt programul și orarul mărturiei lor. În al doilea pasaj, apostolii și un grup de circa o sută douăzeci de credincioși se pregătesc pentru acea mărturie punînd la punct numirea unui nou apostol, care să ia locul lui Iuda Iscarioteanul, ca martor al învierii lui Hristos (1:22).

2. Urmează efectul uluitor al pogorîrii Duhului Sfînt, evocat prin relatarea a două minuni (2:1-47 și 3:1-4:4): prima, miraculoa a vorbire în limbi a creștinilor; a doua, vindecarea unui olog din naștere. După realizarea primei minuni, Petru explică mulțimii semnificația ei și ține o predică; ni se dă numărul convertiților. Astfel, amîndouă minunile mărturisesc despre Hristos, dar prima este realizată asupra creștinilor, iar a doua asupra publicului. Prima îndreaptă atenția asupra puterii supranaturale prin care vorbesc creștinii, validîndu-le astfel mesajul. A doua ilustrează mîntuirea pe care o poate da Isus celor ce primesc mesajul.

Pînă aici, deci, patru istorii grupate în două perechi; acum însă am ajuns la cotitura de la jumătatea secțiunii și aici intervine o schimbare de ton: preoții și căpitanul Templului încearcă să nimicească creștinismul cît este în fașă. Cu toate acestea, creștinii continuă să facă numeroși convertiți (5:14; 6:7) și să se bucure de respectul celor din popor (5:13), dar acum o fac cu prețul sfidării ordinelor prohibitive date lor de Sanhedrin.

* „Cuvîntul lui Dumnezeu se răspîndea tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim și o mare mulțime de preoți veneau la credință.”

3. Cele patru istorii din a doua jumătate alcătuiesc și ele două perechi. Două din ele se ocupă de împotrivirea Sanhedrinului (4:5-31 și 5:17-42). În amîndouă apostolii sînt prinși, aruncați în temniță și aduși apoi înaintea Sanhedrinului: în prima sînt aduși doi apostoli, Petru și Ioan; în a doua, toți cei doisprezece (vezi 5:29). De fiecare dată, Luca raportează firește decizia tribunalului și apoi arată cum reacționează apostolii și comunitatea creștină la amenințările și pedepsele sale.

4. Cele două pasaje rămase, la fel ca celelalte perechi, au o temă comună: fiecare oferă o vedere din interior asupra vieții în comunitatea creștină timpurie din Ierusalim. Prima (4:32-5:16) ne spune cum creștinii ce posedau proprietăți vindeau din cînd în cînd o casă sau un teren și dăruiau banii aceia apostolilor, pentru ajutorarea membrilor nevoiași. Al doilea pasaj (6:1-7) prezintă modul de organizare adoptat de apostoli pentru distribuirea corectă a fondurilor și proviziilor comune strînse astfel.

Pentru a ajunge la o înțelegere completă și echilibrată a istoriei pe care ne-o prezintă Luca, va trebui să studiem cu atenție atît asemănările, cît mai cu seamă deosebirile dintre aceste perechi de pasaje ce au o temă comună. Totodată, simțul echilibrului lui Luca se vede nu numai din această asociere „formală” a pasajelor, ci și din accentul nepărtinitor pe care selectarea materialului operată de el îl pune asupra celor două teme majore ce străbat în proporție aproape egală prima secțiune: importanța lucrurilor spirituale, de-o parte, și cea a lucrurilor materiale, de cealaltă parte.

Această secțiune a lucrării lui trebuia să acopere Ziua Cincizecimii și spectaculara explozie de energie spirituală declanșată de acel eveniment. Era așadar inevitabil ca Luca să pună un accent puternic și constant asupra lucrurilor spirituale: asupra persoanei, puterii și lucrării Duhului Sfînt, asupra profundelor experiențe spirituale trăite de cei care L-au primit și asupra mărturiei dinamice pentru care au primit putere de la Duhul Sfînt ca să o susțină. La ce nu ne-am fi așteptat neapărat era ca în această secțiune Luca să plaseze un accent aproape egal asupra lucrurilor materiale, asupra hranei și banilor, asupra vînzării și cumpărării, asupra caselor, terenurilor, bunurilor și proprietăților. Din cele opt pasaje ale secțiunii, nu mai puțin de trei sînt în mare parte sau în întregime dedicate acestui subiect.

În 2:43-45, Luca ne spune că unele din primele, și aparent spontane, rezultate ale convertirilor ce au urmat după prima predică a lui Petru a fost că „toți cei ce credeau erau împreună la un loc și aveau toate de obște. Își vindeau ogoarele și averile și banii îi împărțeau între toți, după nevoile fiecăruia“. Nemulțumindu-se să relateze doar o singură dată acest fenomen, în 4:32-37 ne dă încă o descriere a lui, aproape cu aceleași cuvinte, dar mai amănunțită, adăugînd ca exemplu cazul unui anume Iosif, care „a vîndut un ogor pe care-l avea, a adus banii și i-a pus la picioarele apostolilor“.

Acest așa-zis „comunism“ dispăre din vedere la sfîrșitul primei secțiunii și nu-l mai întîlnim deloc în restul cărții. Am putea astfel să tragem concluzia pripită că a fost doar un efect secundar temporar, dar minor, provocat de entuziasmul neobișnuit din acele zile de început, dar sortit firește să dispară după ce fermentul noului vin avea să se potolească. Și am putea continua să hotărîm că Luca a acordat atîta spațiu fenomenului respectiv numai pentru a prezenta o relatare fidelă a ceea ce s-a întîmplat într-adevăr, fără să dorească neapărat să implice că fenomenul a avut vreo importanță mare, sau că e o parte esențială a creștinismului, sau că ar fi ceva mai mult decît un detaliu temporar și periferic.

Dar, a ne încumeta să credem așa ceva ar însemna să ignorăm o altă trăsătură foarte semnificativă a relatării lui Luca. În legătură cu această chestiune a hranei și banilor, a vînzării și cumpărării, a caselor, ogoarelor și bunurilor, Luca a optat pentru includerea a trei exemple de incorectitudini flagrante săvîrșite de membri ai cercului creștin timpuriu. Luați aminte la acest catalog extraordinar:

Omul acesta a dobîndit un ogor cu plata nelegiurii lui, a căzut cu capul în jos, a plesnit în două prin mijloc și i s-au vărsat toate măruntaiele. Lucrul acesta a ajuns așa de cunoscut de toți locuitorii din Ierusalim încît ogorul acela a fost numit în limba lor „Acheldama“, adică „Ogorul sîngelui“ (1:18-19).

...un om, numit Anania, a vîndut o moșioară, cu nevastă-sa Safira și a oprit o parte din preț, cu știrea nevestei lui; apoi a adus partea cealaltă și a pus-o la picioarele apostolilor.

Petru i-a zis: „Anania, pentru ce ți-a umplut Satan inima ca să minți pe Dubul Sfânt și să ascunzi o parte din prețul moșioarei?” — la care Anania a căzut mort și la fel s-a întîmplat mai tîrziu și cu soția lui (5:1-11).

În zilele acelea... evreii care vorbeau grecește cîrteau împotriva evreilor pentru că văduvele lor erau trecute cu vederea la împărțea ajutoarelor de toate zilele (6:1).

La prima vedere poate părea ciudat că Luca acordă un loc atît de proeminent scoaterii în evidență a acestor pete urîte ale comunității creștine timpurii. Desigur, peste un moment, studiul ne va dezvălui că Luca relatează aceste atitudini și practici greșite pentru a arăta cît de prompt și de integral au fost ele repudiate de comunitatea creștină. Dar tocmai faptul că relatează pe larg aceste incidente, cînd ar fi putut să nu le relateze deloc,^{*} este cît se poate de semnificativ și sugerează că, în ochii primilor creștini, alinierea corespunzătoare a atitudinii lor față de posesiunile materiale era un rezultat necesar al credinței adevărate în Isus ca Mesia, un rezultat inevitabil al răspunsului sincer la primirea Duhului Sfînt. Dacă așa stau lucrurile, atunci nu vom ajunge la adevărata înțelegere a esenței creștinismului timpuriu, așa cum îl prezintă Luca, dacă nu acordăm atenția cuvenită simțului său de echilibru și proporție între credința spirituală și experiență, pe de-o parte și lucrurile materiale, de cealaltă parte.

În fine, înainte să trecem mai departe, o altă trăsătură formală a narațiunii lui Luca ne solicită atenția. Ca al doilea volum al unei lucrări în două volume, cartea Faptelor începe, firește, cu un rezumat al primului volum. Ne va ajuta să observăm cum își construiește Luca rezumatul.

^{*} Este clar că, dacă așa ar fi fost inspirat, Luca ar fi putut relata numirea lui Matia, pentru a lua locul trădătorului Iuda, fără să menționeze cum a folosit Iuda cîștigul rușinos pentru a cumpăra ogorul și fără să dea amănunte despre moartea lui groaznică; ar fi putut vorbi despre atitudinea obișnuită a creștinilor față de posesiunile lor, fără să descrie atît de amănunțit cazul excepțional al lui Anania și al Safirei; și ar fi putut raporta că au fost numiți șapte funcționari pentru a organiza distribuirea corectă a fondurilor și proviziilor comune, fără să facă cunoscut lumii că această numire a fost necesară din cauza discriminării inițiale practică de un grup de creștini împotriva altuia.

„Teofile, în cea dintîi carte a mea am vorbit despre tot ce a început Isus să facă și să învețe pe oameni, de la început pînă în ziua în care S-a înălțat la cer, după ce, prin Duhul Sfînt, dăduse poruncile Sale apostolilor pe care-i alesese“ (1:1-2).

Rezumatul este surprinzător de scurt: un verset și jumătate și tot ce ne-a spus Luca în primul volum despre nașterea, moartea și învierea Domnului nostru este rezumat pînă la înălțare, care este și ea inclusă. Nimic nu este izolat pentru o menționare specială cu excepția unui singur lucru, faptul că este singurul indicîndu-i importanța. Înainte ca Hristos să fie înălțat, spune Luca, „prin Duhul Sfînt, dăduse poruncile Sale apostolilor pe care-i alesese“. Evanghelia relatează acele porunci în Luca 24:46-49 și sînt reluate aici printr-o menționare specială fiindcă, într-un fel, întreaga carte a Faptelor va fi istoria îndeplinirii acestor porunci.

Atunci, din moment ce versetele 1-2a rezumă viața și lucrarea lui Hristos pînă la înălțare, am putea crede că versetele următoare ar începe noua istorie a ceea ce s-a întîmplat după înălțare. Nu este așa. În loc să meargă înainte, versetul 2b ne duce înapoi la evenimentele și întîmplările dinainte de înălțare. Și cînd ajungem în sfîrșit la capătul acestui prim pasaj (v. 14), ne aflăm nu mai departe de ultimul element de care se ocupă evanghelia: întoarcerea ucenicilor la Ierusalim imediat după înălțare (cf. Luca 24:52-53 și Fapte 1:12-14). Așadar, ceea ce face rezumatul este să meargă înapoi la perioada dinaintea învierii și înălțării pentru a alege anumite trăsături de care trebuie să fim conștienți și pe care trebuie să le înțelegem dacă vrem să urmărim firul narațiunii ca cititori avizați. Cîteva din aceste trăsături sînt descrise detaliat în Evanghelie. Luca va presupune că detaliile ne sînt cunoscute: un rezumat ca punct de referință va fi suficient pentru a ni le aminti. Unele trăsături nu au fost menționate anterior și faptul că sînt acum amintite pentru prima oară indică peșemne că au o importanță-cheie pentru înțelegerea cărții. Lor va trebui să le acordăm o atenție deosebită.

La paginile 42—43 avem o schiță a Secțiunii I.

MIȘCĂRILE

MIȘCAREA 1: Programul lui Hristos de restaurare a tuturor lucrurilor (1:1—4:4)

Încredințarea sarcinii de a mărturisi în toată lumea (1:1-14)

Hristos, prima roadă a restaurării ce va veni

Isus era deci viu! Nu nădăjduim să putem cunoaște uimirea plină de bucurie și venerația ce au urmat acestei descoperiri; dar putem cel puțin să luăm aminte la numeroasele dovezi convingătoare care i-au asigurat pe apostoli de realitatea învierii.

Au fost în primul rînd arătările Domnului, intermitente, dar repetate, de-a lungul unei perioade de nu mai puțin de patruzeci de zile. Nu un incident unic, izolat, ci o succesiune regulată, pînă ce aceste apariții, care la început au zguduit aproape toate normele pe care le cunoșteau ei, au devenit ceva cît se poate de obișnuit (1:3).

Au urmat apoi demonstrațiile Lui a ceea ce înseamnă să fii o ființă omenească înviată din morți. Apostolii, ca oricine altcineva, desigur, nu mai văzuseră așa ceva și cînd Isus a apărut prima dată în mijlocul lor, brusc, în camera de sus, au considerat firesc să creadă că era fantoma Lui (Luca 24:36-39). Și s-au înspăimîntat. Hristos le-a demonstrat atunci că nu era un duh fără trup. Trupul Lui nu mai zăcea în mormînt: se afla înaintea lor. Nici o parte din El nu era moartă! El era întru totul viu, ca o ființă omenească întregă. Nu supraviețuise morții: moartea fusese anulată. Trupul care înainte de moartea Sa fusese o parte integrantă a personalității Lui umane nu a fost lăsat în urmă, ci a înviat și el; nu a fost înlăturat, ci glorificat.

SECȚIUNEA ÎNȚI: CREȘTINISMUL ȘI RESTAURAREA TUTUROR LUCRURILOR (1:1—6:7)

MIȘCAREA 1: PROGRAMUL LUI HRISTOS DE RESTAURARE A TUTUROR LUCRURILOR (1:1—4:4)

I. DE LA ÎNVIERE PÎNĂ LA ÎNĂLȚARE (1:1-14):

Hristos le vorbește apostolilor despre mărturia lor pînă la marginile pămîntului despre El.

1. Cele patruzeci de zile de demonstrare „prin multe dovezi” că Isus a înviat după patimile Lui (1:3).
2. El le-a dat instrucțiuni (1:2); le-a poruncit (1:4); „Îmi veți fi martori în Ierusalim... și pînă la marginile pămîntului” (1:8).
3. „Voi veți primi o putere cînd Se va pogori Duhul Sfînt peste voi și-Mi veți fi martori...” (1:8).
4. „Toți aceștia stăruiau cu un cuget în rugăciune...” (1:14).

II. DE LA ÎNĂLȚARE PÎNĂ ÎN ZIUA CINCIZECIMII (1:15-26):

Golul lăsat de Iuda în mărturia apostolică de trădarea lui Iuda este umplut.

„Iuda... era părtaș al aceleiași slujbe [al apostoliei].» (Omul acesta a dobîndit un ogor cu plata nelegiuirii lui, a căzut cu capul în jos, a plesnit în două prin mijloc și i s-au vărsat toate măruntaiele. Lucrul acesta a ajuns așa de cunoscut de toți locuitorii din Ierusalim încît ogorul acela a fost numit... «Acheldama», adică «Ogorul singelui»)” (1:16-19).

„Doamne, Tu care cunoști inimile tuturor oamenilor, arată-ne pe care din aceștia doi l-ai ales ca să ia loc în slujba și apostolia aceasta din care a căzut Iuda, ca să meargă în locul lui” (1:24-25).

„...să fie rînduit unul care să ne însoțească drept martor al învierii Lui” (1:22).

MIȘCAREA 2: ÎMPOTRIVIREA FAȚĂ DE PROGRAM (4:5—6:7)

V. PRIMA ÎNFĂȚIȘARE ÎNAINTEA SANHEDRINULUI (4:5-31):

Pentru a-i cerceta despre minunea vindecării și pentru a împiedica răspîndirea propovăduirii în Numele lui Isus.

1. Vindecarea unui olog din naștere, de peste patruzeci de ani, constituie o mărturie incontestabilă că Dumnezeu L-a înviat pe Isus din morți (4:9-10, 14, 22).
2. „Este știut de toți locuitorii Ierusalimului că prin ei s-a făcut o minune vădită...” Dar ca să nu se mai lățească vestea aceasta mai departe... le-au poruncit să nu mai vorbească cu nici un chip, nici să mai învețe pe oameni în Numele lui Isus” (4:16-18).
3. „...s-a cutremurat locul unde erau adunați; toți s-au umplut de Duhul Sfînt și vesteau Cuvîntul lui Dumnezeu cu îndrăzneală” (4:31).
4. „...și-au ridicat glasul toți împreună către Dumnezeu” (4:24).

VI. O IMAGINE A COMUNITĂȚII CREȘTINE (4:32—5:16):

Judecata celor doi membri necinstiți ai comunității întărește mărturia comunității.

„Nici unul nu zicea că averile lui sînt ale lui... cei ce aveau ogoare sau case le vindeau, aduceau prețul... și-l puneau la picioarele apostolilor... Iosif... un levit... a vîndut un ogor pe care-l avea, a adus banii și i-a pus la picioarele apostolilor” (4:32-37).

Anania și Safira au vîndut o moșioară, au susținut că au dăruit toți banii apostolilor, dar au păstrat o parte din bani pentru ei. Din cauză că au mințit Duhul Sfînt, amîndoi au murit pe loc. „«...pentru ce ți-a umplut Satana inima ca să minți pe Duhul Sfînt...?» ...O mare frică a cuprins toată adunarea și pe toți cei ce au auzit aceste lucruri” (5:1-11).

„Apostolii mărturiseau cu multă putere despre învierea Domnului Isus” (4:33).

III. MIRACOLUL VORBIRII ÎN LIMBI (2:1-47):

Petru explică semnificația minunii: convertiții se ridică la 3000.

1. Învierea lui Isus din mormânt: „Dar Dumnezeu L-a înviat, dezlegându-l legăturile morții. pentru că nu era cu putință să fie ținut de ea... «Mi-ai făcut cunoscut căile vieții [Tu. Dumnezeule]...»” (2:24-28).
2. „Pocăiți-vă... apoi veți primi darul Sfântului Duh” (2:38).
3. „Înălțat prin dreapta lui Dumnezeu... Dumnezeu a făcut Domn și Hristos pe acest Isus. pe care L-ați răstignit voi” (2:33-36).
4. „După ce au auzit aceste cuvinte, ei au rămas străpuși în inimă... «Pocăiți-vă», le-a zis Petru. . «Mintuiți-vă din mijlocul acestui neam ticălos»” (2:37-40).
5. „Ei stăruiau în învățătura apostolilor...” (2.42)

IV. MIRACOLUL TĂMĂDUIRII (3:1—4):

Petru explică puterea prin care s-a făcut această minune: numărul convertiților se ridică la 5.000 de bărbați.

1. Un olog era adus în fiecare zi la poarta Templului ca să ceară pomană... (3:2-3).
2. Apostolii, neputînd să-l ajute cu bani, i-au dat în schimb darul mai bun al vindecării în Numele lui Isus (3:4-10).
3. „Preoții... au pus mîna pe ei [pe Petru și Ioan] și i-au aruncat în temniță...” (4:1-3).

VII. A DOUA ÎNFĂȚIȘARE ÎNAINTEA SANIEDRINULUI (4:5-31):

Pentru ca apostolii să dea socoteală pentru sfidarea interdicției de a predica în Numele lui Isus.

1. Miraculoasa eliberare a apostolilor din închisoare: „Dar un înger... a deschis ușile temniței noaptea, i-a scos afară... «Duceți-vă... și vestiți norodului toate cuvintele vieții acesteia»” (5:19-20).
2. „Noi sîntem martori... ca și Duhul Sfînt, pe care L-a dat Dumnezeu celor ce ascultă de El” (5:32).
3. „Dumnezeu... a înviat pe Isus, pe care voi L-ați omorît. Dumnezeu L-a înălțat cu puterea Lui și L-a făcut Domn și Mîntuitor” (5:30-31).
4. „Cînd au auzit ei aceste vorbe, îi tăia la inimă și -au slăuit să-i omoare. Dar... Gamaliel .. a zi : «...lăsați-i în pace!»” (5:33-35)
5. „...nu încetau să învețe pe oameni...” (5:42)

VIII. O ALTĂ IMAGINE A COMUNITĂȚII CREȘTI E (6:1-7):

Alt rău este îndreptat, fără ca apostolii să se abată de la lucrarea lor de propovăduire a Cuvîntului.

1. Unele văduve sînt neglijat, cînd se alocă ajutorul zilnic (6:1)
2. Apostolii arată că, deși lucrarea de ajutorare materială este importantă, ei trebuie să se limiteze la lucrarea pentru Cuvînt (6:2-4). Sînt numiți șapte administratori care să se îngrijească de distribuirea ajutoarelor zilnice (6:3-6).
3. „... o mare mulțime de preoți veneau la credință” (6.7).

I-a invitat să-l cerceteze mâinile și picioarele, fiindcă ele purtau cicatricile Calvarului (vezi Ioan 20:27) și îl identificau drept același Isus fizic care fusese răstignit. Dar era mai mult decât atât. „Uitați-vă la mâinile și picioarele Mele“, le-a spus El, „*Eu sînt*; pipăiți-Mă și vedeți: un duh n-are nici carne, nici oase, cum vedeți că am Eu“ (Luca 24:38-40).

În felul acesta, El S-a identificat nu numai ca același Isus pe care-L cunoscuseră ei înainte, ci i-a învățat un lucru de bază de pre ființele umane. El nu nega că sufletul și duhul omului trăiesc după moarte — sigur că o fac. El însă implica faptul că, pentru ca ființele umane să fie pe deplin ele însele după moarte, era necesar ca ele să recapete un trup fizic, tangibil. Și nu orice trup, ci un trup asemănător celui pe care l-au avut înainte, acum refăcut și glorificat. Aceasta și nu mai puțin decât aceasta este ceea ce înțelege Luca prin „viu“, când spune că Isus S-a înfățișat viu înaintea apostolilor (1:3).

Demonstrațiile nu au fost cîtuși de puțin făcute pentru a oferi informații exotice și nerelevante despre lumea de dincolo. Trupul sfînt care stătea înaintea lor era în același timp prima roadă și tiparul măreței restaurări a tuturor lucrurilor pe care ei trebuiau să meargă îndată și s-o propovăduiască lumii drept însăși esența Evangheliei lor. Într-o bună zi întreaga creație va fi restaurată. Într-o bună zi fiecare credincios va avea un trup de slavă ca trupul înviat al Domnului. Dar în Om, în Isus Hristos, procesul grandios de restaurare a universului, înfăptuit de Dumnezeu, a început deja. Apostolii trebuiau să meargă și să propovăduiască acea restaurare, nu doar ca o simplă teorie, ci ca o certitudine, fiindcă văzuseră cu ochii lor primul exemplar și l-au atins cu mâinile lor.

După care Domnul le-a mai demonstrat ceva. Trupul Lui înviat nu era doar fizic: putea interacționa, dacă voia, cu lumea noastră fizică și, mai mult încă, cu lumea noastră fizică în starea ei prezentă, nu cu lumea așa cum va fi ea — nu a fost necesar ca lumea să fie transformată integral și definitiv înainte ca El să o poată vizita și să interacționeze cu ea. A cerut mîncare. Ucenicii i-au dat pește fript și El i-a lăsat să-L

privească mîncînd.* Imaginea li s-a întipărit pentru întotdeauna în memorie, controlînd înțelesul cuvintelor lor ori de cîte ori vorbeau de pre învierea Lui. Ascultați-l pe Petru pe te un an au așa ceva, cînd îi vorbește lui Corneliu și îl a igură de realitatea învierii lui Hristos: „Noi sîntem martori... aleși mai dinainte de Dumnezeu” și apoi adaugă: „am mîncat și am băut cu El după ce a înviat din morți” (10:39-41).

Demon trațiile continue i-au învățat pe apo toli că trupul lui I u nu era în toate privințele la fel ca înainte. Fu.ese tran format i deja aparținea unei lumi de dincolo și unei noi ordini. Putea vizita lumea noa tră, putea intra în ea instantaneu, în orice punct, putea participa la treburile ei și putea pleca apoi tot la fel de instantaneu. Era ceea ce apo tolul Pavel avea să numea că mai tîrziu drept trup „duhovnicesc” (1 Cor. 15:44).†

Ar fi la fel de fără rost să formulăm upoziții cu privire la mecanismul și natura ace tei învieri, pe cît ar fi de neștiințific să susținem că „știința” declară că așa ceva e te imposibil. Adevărata știință încearcă să înțeleagă și să de crie ceea ce este normal. Istoria este cea care trebuie să ne spună dacă s-a întîmplat într-adevăr ceva anormal, un lucru pe care tiința nu-l poate explica încă. Știința nu este omni cientă (nu poate explica nici măcar tot ce vede); nu poate exclude dinainte o atare posibilitate. Dacă i. toria a furnizat mărturii copleşitoare că prin învierea lui Hri to, marea putere răscumpărătoare și re-creatoare a lui Dumnezeu a înfrînt normele lumii noastre căzute adevărata știință își va ajusta concepția despre lume pentru a face loc acestei realități.

Să revenim însă la rezumat. Repetatele apariții și dispariții ale lui Hristos stabilesc alte două elemente de bază ale Evangheliei creștine. În primul rînd, plecarea Lui nu implica un proces ireversibil: putea să

*Comparați această referire la faptul că Hri tos a mîncat laolaltă cu apostolii cînd le-a incredințat misiunea. Luca 24:41-43, cu rezumatul din Faptele 1:4, unde *sunalizomenos* („în timp ce minca cu ei”) pare să fie sensul inițial, și nu *sunalizomenos*, pasivul lui *sunalizo* („a fi adunat împreună cu”), adică „întrunit cu”), nici *sunaulizomenos* („stînd cu”).

†Unii susțin că prin descrierea învierii trupului lui Hristos ca trup spiritual Pavel contrazice flagrant afirmația evangheliilor că trupul era fizic și material. Argumentul este însă fals și se bazează pe înțelegerea greșită a ceea ce vrea să pună Pavel prin termenul „duhovnicesc”. Pentru o discuție mai amănunțită, vezi William Lane Craig, ‘The Bodily Resurrection of Jesus’ [Învierea lui Isus în trup] în R. T. France și David Wenham (editori), *Gospel Perspectives* [Perspective asupra evangheliilor], vol. 1, JSOT Press, Sheffield, 1980, p. 47-74.

revină și a făcut-o. În al doilea rînd, cînd a venit din nou, a făcut-o în același trup fizic. Așadar, atunci cînd îngerii le-au spus la înălțare: „Acest Isus, care S-a înălțat la cer din mijlocul vostru, va veni în același fel cum L-ați văzut mergînd la cer“ (1:11), ei au fost pregătiți pentru ideea că această a doua venire va implica și ea revenirea fizică a Domnului, în trup. Și cînd au propovăduit apoi revenirea lui Hristos ca parte esențială a Evangheliei (de ex., 3:20), ei nu încercau să descrie ceea ce era cu totul de nedescris, folosind o terminologie apocaliptică ce trebuie demitologizată pentru ca omul modern să înțeleagă ce vrea să spună, ci vesteau pe față că Hristos va reveni în lumea noastră la fel de literal cum li S-a arătat lor în repetate rînduri în timpul celor patruzeci de zile. Venirea Lui din nou se va face cu o splendoare inimaginabil mai mare, nu în taină, ci înaintea întregii lumi (Apoc. 1:7), dar într-un trup nu mai puțin fizic.

Și mai era o dovadă convingătoare care i-a încredințat pe apostoli de realitatea învierii Domnului lor. El nu numai că li S-a arătat în decursul a patruzeci de zile: le-a și vorbit despre Împărăția lui Dumnezeu (1:3). Ucenicii nu vor uita pînă în ziua morții discuțiile care le-au corectat ideile greșite despre acest subiect, idei greșite care aproape le-au nimicit credința cînd L-au văzut pe Isus răstignit.

Aspectul Împărăției lui Dumnezeu care i-a interesat cu precădere înainte nu a fost, desigur, conducerea providențială a lumii. Întotdeauna crezuseră în Împărăția lui Dumnezeu în acel sens și nu se îndoiau de existența ei neîntreruptă și funcționarea ei neîncetată. Deși invizibilă, ea putea interveni, credeau ei, și distruge un Faraon rău de ici sau pedepsi un Nebucadnețar înfumurat de colo. Problema era că, în sensul acesta, Împărăția lui Dumnezeu îngăduia totuși ca foarte mult rău să umble nestingherit prin lume.

Nu, ceea ce-i interesa pe ei era venirea Împărăției lui Dumnezeu în sensul venirii lui Mesia pentru a-Și instaura aici pe pămînt împărăția mesianică. Știau de ea din profețiile Vechiului Testament și înțelegeau că atunci cînd Mesia Își va primi împărăția, nu doar un Faraon rău de ici sau un Belșațar semeț de colo vor fi nimiciți. *Tot* răul va fi zdrobit; toate stăpînirile vor fi distruse sau înlăturate și Mesia Însuși Își va întemeia împărăția vizibilă în toată lumea (Dan. 7). Cu această nădejde fermă în minte, ei au ajuns să creadă că Isus din Nazaret era Mesia și

prin urmare, așa cum era fire c, îi interesa cu precădere vremea în care Își va instaura împărăția. Cînd anume va avea loc evenimentul?

Cînd Domnul nostru Se îndrepta spre Ierusalim pentru ultima oară, ei erau siguri că Împărăția lui Dumnezeu, în sensul acesta mesianic, va veni atunci (Luca 19:11-27). El le pusese altceva, dar ei nu au ascultat. El le-a spus că trebuia mai întii să „plece“ într-o „țară îndepărtată“ și doar la întoarcere îi va răsplăti mai întii pe slujitorii Lui pentru credincioșia lor în acel răstimp, apoi Își va nimici toți dușmanii și Își va instaura împărăția. Cuvintele Lui însă au trecut pe lîngă urechi nepricepute și, drept urmare, cînd L-au văzut răstignit, credința aproape i-a părăsit (Luca 24:18-21).

Ei nu vor uita niciodată în ce fel, cînd și de către cine le-a fost restaurată credința. Nu a fost ceva înfăptuit prin sentimentul că, prin credința în Dumnezeu, spiritul omului e poate înălța din nou după orice nenorocire, oricît de devastatoare. Nu s-a făcut prin auzirea veștii că Isus era din nou viu (Luca 24:1-11). Lucrul acesta s-a înfăptuit prin întîlnirea lor cu Domnul înviat din morți, auzindu-L pe El Însuși deslușindu-le din toate ungherele Vechiului Testament care era programul divin și ordinea evenimentelor ce vor precede instaurarea împărăției lui Mesia: că Mesia trebuia mai întii să sufere și după aceea, numai după aceea, să intre în slavă (Luca 24:26).

Acum suferința trecuse, Domnul înviase. În curînd Îl vor vedea înălțîndu-Se și plecînd în țara îndepărtată. Care va fi următorul eveniment în programul lui Dumnezeu de restaurare a tuturor lucrurilor? Botezul lor cu Duhul Sfînt, le spuse e El (1:5). Dar ce însemna asta?

Primele roade ale Duhului Sfînt

O dată cu venirea Duhului Sfînt în Ziua Cincizecimii s-a întîmplat ceva nemaipomenit pînă atunci în istoria omenirii. Într-adevăr, așa cum au înțeles mai tîrziu creștinii (1 Cor. 12:12-13), a luat ființă o entitate care nu mai existase nicăieri în univers pînă atunci: Trupul lui Hristos.

Faptele, de partea lor, ne ajută să pricepem importanța covîrșitoare a acestui eveniment — în primul rînd, prin relatarea anunțului despre această apariție, făcut de Domnul nostru și a instrucțiunilor stricte date apostolilor de a nu părăsi Ierusalimul pînă ce nu va avea loc.

În al doilea rînd, prin relatarea descrierii făcute de Hristos lucrurilor pe care trebuiau să le aștepte — „...să aștepte acolo fîgăduința Tatălui, «pe care, le-a zis El, ați auzit-o de la Mine»“ (1:4). Dacă ar fi spus numai „fîgăduința Tatălui“, S-ar fi putut referi doar la pasajele din Vechiul Testament în care Dumnezeu a fîgăduit că va turna Duhul Său Sfînt (ex.: Ioel 2:28-29; cf. Fapte 2:16-18). Dar expresia adăugată de El, „pe care ați auzit-o de la Mine“, indică învățătura despre acest subiect dată mai devreme de Însuși Domnul nostru, în special în noaptea dinaintea Calvarului, după cum relatează Ioan.

În discursul din Camera de sus relatat de Ioan, Hristos le-a vorbit de patru ori despre „venirea“ Duhului Sfînt (Ioan 15:26; 16:7-8, de două ori; 16:13), spunînd la un moment dat că și El trebuia să plece, altfel Duhul Sfînt nu va veni (16:7). Acum, înviat din morți și pe punctul de a pleca, le amintește apostolilor promisiunea că Duhul Sfînt trebuia „să vină“.

Dar în ce sens „să vină“? Duhul Sfînt era de mult activ în lume, dînd putere marilor sfinți și luptători ai lui Dumnezeu. Cum putea spune Hristos că nu „va veni“ decît dacă pleacă El? Ce era această „venire“ evident diferită și nemaiîntîlnită?

Ne va ajuta o analogie. Cînd Domnul nostru S-a născut la Betleem, aceea nu era prima dată că A Doua Persoană a Treimii vizita pămîntul. Multele teofanii din istoria Vechiului Testament au fost arătări ale Fiului lui Dumnezeu Preîntrupat.[†] Dar era o imensă diferență de categorie între multele „veniri“ ale teofaniilor preîntrupate și venirea fără seamăn la Betleem a Cuvîntului făcut ireversibil trup. În mod similar, există o diferență de categorie între multele pogorîri ale Duhului Sfînt asupra unor oameni din zilele Vechiului Testament și pogorîrea Duhului Sfînt în Ziua Cincizecimii, pentru a Se instala definitiv în Trupul lui Hristos.

[†]Unii au considerat că nu se poate ca Luca să fi intenționat să facă o referință la o învățatură relatată de Ioan, ci numai la o învățatură din evanghelia sa, cum ar fi Luca 11:13. Dar Luca nu *inventează* aluzia Domnului nostru la una din învățăturile Lui anterioare, ci relatează numai că a făcut o astfel de aluzie. În acel moment, Evanghelia lui Luca nu era încă scrisă și nu putem presupune că Domnul înviat din morți S-a limitat să Se refere numai la acea porțiune din învățăturile Lui anterioare pe care Luca avea să o relateze cîndva. Mai mult, pentru cele două elemente din instrucțiunile Lui ca ei să aștepte („fîgăduința Tatălui“ și „pe care ați auzit-o de la Mine“), cf. Ioan 14:16, 26; 15:26; 16:7, 13-15.

[†]Vezi, de exemplu, Genesa 32:24-30; Judecători 13:15-23; Exod 14:19 și 1 Corinteni 10:4.

O epocă nouă și di tinctă a operațiunilor lui Dumnezeu pe pământ e pregătea a ra ară.

Și e de înțeles de ce. Întruparea fuse e un eveniment fără precedent în toate analele creației. Calvarul a fo t și el unic. Niciodată nu mai fusese pământul martor la țintuirea Creatorului său pe o cruce. Învierea ce a urmat a fo t un prim eveniment în toată istoria ra ei umane de la Adam încoace. Și ve nicia cerului nu mai cuno cu e ceea ce avea să cunoască la înălțarea Omului I u Hristo în însăși prezența lui Dumnezeu. În fine, ceea ce a făcut po ibil aceasta este, prin urmare, lesne de înțele , nu o implă creștere a ceva ce fusese pînă atunci cît se poate de obișnuit, ci un eveniment nemaiîntîlnit și pînă atunci imposibil: venirea Duhului Sfînt pentru a locui permanent în credincios (1 Cor. 6:19) și în Bi erică (1 Cor. 3:16-17).

În al treilea rînd, Hri to le-a subliniat mai departe noutatea epocii ce avea ă înceapă accentuînd tră ătura distinctivă a operațiunii care o va inaugura: „Ioan a botezat cu apă, le-a amintit El, dar voi, nu după multe zile, veți fi botezați cu Duhul Sfînt“ (1:5).

Ne amintim că Ioan a electrizat întreaga națiune la prima lui apariție în public. Glasul lui a part tăcerea de secole, de cînd vorbise ultimul profet recunoscut al lui I rael. Al lui era „glasul din pustie“ profeșit, care anunța venirea lui Mesia cel făgăduit de atîta timp, al cărui precursor era el (I a. 40:3; Luca 3:1-6).

După pu ele Domnului no tru, Ioan a fost cel mai mare dintre oameni (Luca 7:28). Cu toate ace tea, era o diferență nespūsă între el și Isu , după propria lui mărturi ire. Ioan putea ă arate spre Miel; Isus era Mielul. Ioan putea ă anunțe jertfa iminentă pentru păcatul lumii: Isus a adu -o. Ioan putea să predice despre iertare: Isus a avut autoritatea personală de a o da. Ioan putea să ceară pocăință și să boteze oamenii în apă ca dovadă a ei. Dar, după propria sa mărturisire (Luca 3:16), nu putea ă boteze cu Duhul Sfînt păcătoșii pocăiți și iertați și astfel să-i unească pe oameni cu Dumnezeu. Domnul Isus a putut și acum era gata s-o facă. Cînd a făcut-o într-adevăr la Rusalii, a făcut ceea ce nici un alt om, oricît de sfînt sau de înălțat ar fi fost, nu a făcut de la facerea lumii. La Rusalii a început o nouă epocă: lucrarea răscumpărătoare a lui Dumnezeu va avansa spre un nivel cu totul superior.

În fine, Hristos a indicat natura epocii ce avea să vină spunându-le apostolilor că vor fi botezați cu Duhul Sfânt peste câteva zile și apoi lăsându-i să aștepte pînă în Ziua Cincizecimii. Aceasta arată cel puțin că alegerea zilei Cincizecimii era deliberată. Dar care a fost scopul acestei alegeri?

Un răspuns posibil este maximum de publicitate. Sărbătoarea Cincizecimii era una din principalele sărbători religioase ale anului. Dacă scopul divin era să facă cunoscută venirea Duhului Sfânt prin miracolul vorbirii în limbi, ce alt moment era mai bun pentru realizarea minunii decît o sărbătoare în timpul căreia Ierusalimul era plin de vizitatori din alte țări, care cunoșteau și puteau recunoaște acele limbi?

Dar publicitatea nu a fost singurul motiv. Să facem o analogie cu o altă vestită sărbătoare iudaică, Paștele. Celebrarea ei anuală era o aducere aminte a primei răscumpărări a lui Israel, din Egipt, un eveniment istoric care era în sine valid, semnificativ și activ. Paștele, deci, nu erau o profeție ce trebuia să se împlinească așa cum se împlinesc profețiile. Dar istoria ulterioară a arătat că era tiparul unor lucruri mai mari. Înainte de suferințele Lui, Domnul Isus a spus că, prin moartea Lui, Paștele vor fi „împlinite“ (Luca 22:15-16), iar mințile spirituale vor înțelege că moartea lui Isus în timpul Paștelor nu era o întâmplare. Ea a avut loc conform planului de dinainte alcătuit de Dumnezeu, care a hotărît înainte de întemeierea lumii că Hristos va fi jertfit ca Paștele nostru (1 Cor. 5:7), pentru a ne elibera dintr-o robie mai amarnică decît cea impusă de orice Faraon.

Cincizecimea fusese la început o pereche de sărbători agricole și celebra începutul primului seceriș al anului. Înainte ca grîul neseccat să fie copt și gata de cules, se tăia un snop și I se aducea lui Dumnezeu ca primă roadă (Lev. 23:9-11). Cincizeci de zile mai tîrziu (adică în Ziua Cincizecimii), se coceau două pîini din prima făină măcinată din grîul proaspăt seccat și erau aduse tot ca prime roade lui Dumnezeu (Lev. 23:15-17). Vremea secerișului era întotdeauna un prilej de veselie în orice economie primitivă. În Israel bucuria era naturală și sacră în același timp. Dumnezeu, credeau ei, le dăduse Canaanul drept moștenire; secerișul însemna culegerea binecuvîntărilor moștenirii dăruite de Dumnezeu. Mai tîrziu urmau alte recolte, culesul strugurilor și al altor roade, care vor fi celebrate prin alte sărbători. Dar nimic nu

se asemăna cu bucuria acestor prime ărbători, cînd meschina penurie și posomoreală a iernii făceau loc gutului înălțător al celor dintîi roade ale primei recolte a anului.

Irael celebra aceste sărbători de secole. În anul în care Iesuș a înviat din morți aveau însă lucruri și mai mari de sărbătorit: învierea Lui a fost prima breșă într-o iarnă teribilă, trupul Lui slăvit, întîia roadă a unei recolte mai glorioase (1 Cor. 15:23). Cincizeci de zile mai tîrziu, în Ziua Cincizecimii, Duhul Sfînt a venit ca prima roadă a unei moșteniri mai mari, o arvună și o garanție a restaurării definitive a creației (Rom. 8:18-23; 2 Cor. 5:1-5; Efes. 1:13-14). Propeșimea și bucuria acestei ărbători răzbat și acum din poveștirea lui Luca.

Vremea restaurării depline

Următoarea dată cînd Domnul nostru S-a arătat apotolilor, ei l-au puos întrebare (1:6): „Doamne, în vremea aceasta ai de gînd să așezi din nou împărăția lui Irael?” O întrebare foarte rezonabilă, s-ar fi zis. Vechiul Testament a promiscă Dumnezeu va face multe lucruri prin Mesia, cînd va veni acesta; Domnul Iesuș făcuse deja unele din ele, îndeosebi suferința moartea și înviarea din nou. Acum El anunța că promiscă revărsare a Duhului va avea loc pe aceste cîteva zile, dar restaurarea deplină despre care vorbea Vechiul Testament cuprindea și alte lucruri. Faimosul pasaj din Ioel de exemplu, pe care Petru îl va cita în curînd, în Ziua Cincizecimii, avea în vedere promisiunea revărsării Duhului Sfînt (Ioel 2:28-32) anunțînd ziua cea mare și înfricoșătoare a Domnului, cînd Dumnezeu va rețtaura bogățiile lui Iuda și ale Ierusalimului, va cerceta neamurile cu o judecată apocaliptică, va zdrobităpînirea lor asupra Israelului și va restaura Ierusalimul ca centru al prezenței divine (Ioel 3:1-21).

Accasta ridică firește întrebarea cînd anume se vor împlini celelalte lucruri? După interpretarea iudaică a Vechiului Testament trebuia să aibă loc o îngură venire a lui Mesia. Dacă creștinilor li se cerea acum să creadă în două veniri ale unui singur Mesia, era evident important ca apostolii să știe care părți ale programului promis se vor împlini și cînd anume. La urma urmei, ei erau cei care trebuiau să meargă și să propovăduiască acest program. Același lucru este adevărat și pentru noi,

desigur. Dacă e să credem și să propovăduim două veniri ale Domnului prima și a doua, trebuie să știm bine care părți ale mării restaurații promise s-au împlinit la prima Lui venire, care părți pot fi împlinite numai la a doua și ce trebuie să așteptăm să se îplinească între acestea două. Ideile greșite despre aceste chestiuni vor aduce confuzie în așteptările noastre și în propovăduirea noastră. Astfel de confuzii au apărut, ce-i drept, în mintea primilor creștini, dintre care unii au ajuns să creadă că ziua măreață și glorioasă a Domnului promisă de Ioel a venit deja, înainte de a doua venire a lui Hristos (2 Tes. 2:1-12).

Le-am putea fi deci recunoscători apostolilor pentru că au pus întrebarea, deși, în unele cercuri, au fost sever criticați pentru ea și pînă în zilele noastre se dispută pe larg înțelesul întrebării lor și a replicii Domnului nostru. Să începem atunci prin a arunca o privire asupra părții relevante din narațiunea lui Luca:

Deci apostolii, pe cînd erau strînși laolaltă, L-au întrebat: „Doamne, în vremea aceasta ai de gînd să așezi din nou împărăția lui Israel?” El le-a răspuns: „Nu este treaba voastră să știți vremurile sau soroacele; pe acestea Tatăl le-a păstrat sub stăpînirea Sa. Ci voi veți primi o putere cînd Se va pogori Duhul Sfînt peste voi și-Mi veți fi martori în Ierusalim, în toată Iudeea, în Samaria și pînă la marginile pămîntului.” (Fapte 1:6-8)

Criticii apostolilor își temperează, desigur, criticile cu scuze înțelegătoare: Duhul Sfînt, explică ei, încă nu venise, ca să-i învețe mai bine. Totuși, spun ei, apostolii au introdus o nefericită disonanță în conversație. Domnul vorbise nu de mult despre venirea Duhului Sfînt pentru a da poporului Său o înțelegere adevărată, spirituală a promisiunilor Vechiului Testament făcute de Tatăl (1:4), iar reacția apostolilor a fost să pună o întrebare bazată pe o interpretare supărător de literală. Domnul era pe punctul să inaugureze noua eră a Duhului, în care martori plini de Duhul vor instaura Împărăția spirituală a lui Dumnezeu în toată lumea și vor aduce binecuvîntări spirituale asupra tuturor popoarelor de pretutindeni (1:8), nu numai asupra favoritului

Israel. Iar pe apo toli nu-i preocupa decît speranța camală, mărginită, naționalistă că lui Israel i se va re taura o împărăție materială și politică.

Întrebarea lor, pretind ei, țintea greșit și Domnul no tru i-a corectat cu blîndețe. În primul rînd, a respins presuposițiunile lor: niciodată nu va avea loc o restaurare a vreunei împărății a lui Israel ca națiune. După care, rapid și abrupt (1:8), le-a dirijat gîndurile spre căi mai bune. „Așezarea din nou a împărăției“ făgăduită de Dumnezeu prin profeți se referea la actuala împărăție pirituală a Lui (a lui Hristos). Inaugurată deja prin moartea și învierea Lui, urma ă fie întemeiată în lumea întregă prin eforturile misionare și pastorale ale bisericii în vremea aceasta (1:8). Împărăția va începe prin venirea Duhului Sfînt peste cîteva zile.

Dar criticii apostolilor încheie cel puțin lăudîndu-i, sau mai curînd slăvind venirea Duhului Sfînt, care le-a reorientat complet concepția. „Schimbarea aceea, spune profe orul E.M. Blaiklock, de la spiritul în care au pu întrebarea din versetul 6 la cel în care Petru a propovăduit pocăința și iertarea tuturor celor chemați de Domnul (ii.38, 39), este una din cele mai mari mărturii ale minunii din Ziua Cincizecimii.“*

Există însă serioase dificultăți în această interpretare, în primul rînd la nivelul elementar de înțelegere a schimbului de idei dintre Domnul și apostoli. Să pre upunem mai întii că Domnul a vrut într-adevăr să spună că lui Israel nu îi va mai fi restaurată niciodată împărăția și să vedem cum ar decurge atunci conversația:

Ucenicii: Doamne, în vremea aceasta ai de gînd să așezi din nou Împărăția lui Israel?

Hristos: Nu puteți afla cînd va avea loc această așezare din nou fiindcă Tatăl a păstrat aceste lucruri pentru El Însuși. Și împărăția lui Israel nu va mai fi oricum așezată din nou.

*E.M. Blaiklock, *The Acts of the Apostles* [Faptele Apostolilor], Tyndale New Testament Commentaries. Tyndale Press, Londra 1969, p. 50, citat din J.R. Lumby, *Cambridge Greek Testament* [Testamentul grecesc de la Cambridge], p. 83.

Dar așa ceva nu ar avea nici un înțeles. Dacă împărăția nu va fi niciodată restaurată, nu ar mai fi ce vreme să fie cunoscută de cineva, nici chiar de Tatăl.

Să încercăm din nou. Să presupunem că Domnul vroia să zică: „Da, voi restaura împărăția lui Israel, dar nu în sensul mărginit pe care-l presupuneți voi. Restaurarea promisă a împărăției lui Israel, corect înțeleasă, se referă la instaurarea Împărăției Mele spirituale începînd din Ziua Cincizecimii“. Să vedem cum va fi afectat acum fluxul de idei din pasaj:

Ucenicii: Doamne, în vremea aceasta ai de gînd să așezi din nou Împărăția lui Israel?

Domnul: Nu pot să vă spun cînd va avea loc așezarea din nou a împărăției lui Israel, fiindcă Tatăl a păstrat pentru El chestiunile de timp. De fapt, așezarea din nou a împărăției lui Israel se referă la întemeierea Împărăției Mele spirituale aici și acum și bineînțeles că vă pot spune cînd va avea loc. Se va întîmpla peste cîteva zile, la pogorîrea Duhului Sfînt, în Ziua Cincizecimii.

Nici asta nu ar avea nici un înțeles. Dar, oricît ar fi de important să găsim logica fluxului de idei, avem de înfruntat întrebări și mai grele. Promisiunea restaurării împărăției nu este nicăieri mai clar enunțată ca în Mica 4:8, într-un context ce alcătuiește unul din cele mai cunoscute pasaje ale Vechiului Testament. Să citim promisiunea și contextul ei:

¹În vremile de pe urmă,
muntele Casei Domnului va fi întemeiat tare
ca cel mai înalt munte;
se va înălța deasupra dealurilor
și popoarele vor veni grămadă la el.

²Neamurile se vor duce cu grămada la el și vor zice:
„Veniți, haidem să ne suim la muntele Domnului,
la Casa Dumnezeului lui Iacov,
ca să ne învețe căile Lui
și să umblăm pe cărările Lui!“

Căci din Sion va ieși Legea
și din Ierusalim Cuvîntul Domnului.

³El va judeca între multe popoare,
va hotărî între neamuri puternice, depărtate.
Din âbiile lor își vor făuri fiare de plug
și din ulițele lor co oare;
nici un neam nu va mai trage abia împotriva altuia
și nu vor mai învăța să facă război;
⁴cei fiece va locui sub vița lui
și sub smochinul lui
și nimeni nu-l va mai turbura.
Căci gura Domnului oștirilor a vorbit...

⁶„În ziua aceea, zice Domnul,
...voi strînge grămadă pe cei izgoniți
și pe aceia pe care-i chinisem...
și Domnul va împărăți peste ei, pe muntele Sionului,
de acum și pînă în veac!
Iar la tine... deal al fiicei Sionului,
*la tine va veni și la tine va ajunge vechea stăpînire,
împărăția fiicei Ierusalimului!*“ (Mica 4:1-8)

Aici, deci, avem promisiunea de restaurare a împărăției, clară pentru oricine. Acum însă, întrebări mai mari și mai urgente ne silec să o lă.ăm deocamdată deoparte.

Ce să înțelegem din această promisiune glorioasă că într-o bună zi e va sfîrși cu conflictele armate, va învinge dreptatea și lumea va cunoaște pacea universală? Să fie doar expresia poetică a unui ideal, urmărit neîncetat, dar niciodată atins? Sau este o promisiune concretă de la Dumnezeu? Și dacă este o promisiune realistă, cu o garanție a împlinirii, ce înseamnă atunci? Cum trebuie interpretată? Și mai presus de toate, cînd a intenționat Dumnezeu să fie împlinită?

Se pare că am ajuns la cel puțin o parte din întrebarea apostolilor: „În vremea aceasta...?” Alîta doar că acum o punem într-un context diferit și deo. ebit de practic. Ca martori responsabili ai Domnului Isus, trebuie să știm cît mai precis care promisiuni ale Domnului se aplică

epocii actuale a Duhului Sfânt și care nu; ce rezultate sîntem îndreptățiți să așteptăm de la evanghelizarea pe care o facem și din preocupările noastre sociale și ce rezultate nu sînt justificate. Nu trebuie să micșorăm nici o speranță dată de Dumnezeu, dar nici nu trebuie să alergăm după miraje. Atunci cum trebuie să interpretăm pasajul?

Să încercăm o interpretare „spirituală”: promisiunea restaurării stăpînirii Fiicei Sionului (Mica 4:8) înseamnă instaurarea Împărăției spirituale a lui Hristos în Biserică, în Ziua Cincizecimii. Mica 4:1-3 vestește că „așezarea din nou” va avea loc „în ziua aceea”, care în contextul ei înseamnă ziua în care multe popoare vor renunța la conflictele armate. Evident, asta nu se poate lua literal — care națiune mai însemnată a trecut la dezarmare înainte sau după Ziua Cincizecimii? Prin urmare, trebuie înțeleasă figurat, ca arătînd ce a început să se împlină și ce s-a împlinit de atunci celor ce au crezut Evanghelia și nu s-au împăcat cu Dumnezeu: ei au „lepădat armele răzvrătirii împotriva lui Dumnezeu”, au trăit pașnic în biserică și nu s-au mai luptat niciodată cu frații lor creștini.

Prin urmare, se aplică Bisericii, fiindcă popoarele au continuat să neostoite războaiele între ele și după Cincizecime. Mai mult, nu se aplică creștinilor în viața lor din afara bisericii. În ultimul război mondial, de exemplu, mii de credincioși sinceri, membri fie ai Alianței Creștine, fie ai Axei, s-au luptat și s-au omorît unii pe alții, și la fel au făcut în situații asemănătoare alte milioane de creștini, de-a lungul veacurilor, și încă o mai fac.

În această lumină, Mica 4:1-8, în ciuda mărețelor lui promisiuni, nu dă slabe speranțe pentru lumea noastră pustiită de războaie. Și ce-i oferă chiar și bisericii? Nu au existat în creștinism războaie provocate de religie?

Nu e nevoie să mergem mai departe. Dacă această interpretare „spirituală” e tot ce înseamnă promisiunile lui Mica, mulți nu vom mai încredința alți promisiuni biblice și cu siguranță nu vom mai asculta cu dragă inimă propovăduirea acestui program ca speranță realistă pentru lume.

Dar, să încercăm acum o interpretare mai sofisticată, mai nuanțată. Din nou, restaurarea promisă a stăpînirii se referă la întemeierea Împărăției spirituale a lui Hristos, prin biserică, în Ziua Cincizecimii. Întemeierea Templului/Casii Domnului pe cel mai înalt munte (Mic

4:1) se referă din nou la Biserică și la poziția de influență dominantă asupra lumii pe care o va obține treptat din Ziua Cincizecimii. Imaginea din versetele 2-5 a fost intenționată de Dumnezeu ca o profeție despre popoarele care, ca popoare, vor veni cu recunoștință, în număr tot mai mare, să asculte învățăturile bisericii și aceasta va duce, la rîndul ei, la o respectare progresivă a legii lui Dumnezeu printre popoare și o renunțare treptată la războaiele armate. Aceasta, prin urmare, a fost imaginea despre viitor pe care o avea în vedere Domnul nostru cînd le-a încredințat apostolilor misiunea de a merge în toată lumea.

Dar dacă aceasta este de fapt ceea ce a vrut să spună Dumnezeu prin Mica, nu trebuie să ne întrebăm totuși: În ce fel a fost împlinirea pe măsura promisiunii? Și dacă aceasta este într-adevăr ceea ce le spunea Hristos apostolilor Lui să aștepte, ce ne mai poate opri acum disperarea? Nici măcar o singură dată de-a lungul tuturor secolelor ce au trecut de la Cincizecime, propovăduirea Evangheliei și întemeierea Împărăției lui Hristos nu au determinat nici măcar un singur popor însemnat să renunțe la înarmare, ca să nu mai vorbim de dezarmarea mondială. Popoarele așa-zis creștine au devenit de fapt liderii mondiali în producerea celor mai multe arme mortale; și chiar acum cînd, slavă Domnului, a început reducerea înarmării între Occident și Orient, aceasta nu se face ca răspuns la Evanghelia lui Hristos, nici ca rezultat al preocupării mai asidue a popoarelor implicate pentru învățarea și ținerea legii lui Dumnezeu. Speranța ca profeția lui Mica să se îplinească prin propovăduirea Evangheliei s-a dovedit pînă acum o cruntă deziluzie, iar salvarea ei nu ar putea fi decît devalorizarea drastică a monedei lui Mica.

Asta nu înseamnă că acum, fiindcă sîntem creștini, trebuie să devenim cinici. Aplaudăm cum se cuvine adoptarea de către Națiunile Unite a profeției lui Mica drept idealul lor. Aplaudăm, sprijinim și ne rugăm pentru orice încercare onestă de a face pace; recunoaștem, cu mulțumiri lui Dumnezeu, progresul real ce s-a făcut și se face încă în direcția păcii și dezarmării în diferite părți ale lumii.

Dar să nu ne înșelăm singuri. Istoria ne arată că pacea mondială s-a dovedit a fi un fel de sîncă a lui Sisif: ori de cîte ori a ajuns aproape de vîrf, a alunecat din brațele obosite și s-a rostogolit înapoi în abis. Mai mult, Biblia pare să ne prevină că într-o zi se va ajunge în sîrșit

epocii actuale a Duhului Sfânt și care nu; ce rezultate sîntem îndreptății să așteptăm de la evanghelizarea pe care o facem și din preocupările noastre sociale și ce rezultate nu sînt justificate. Nu trebuie să micșorăm nici o speranță dată de Dumnezeu, dar nici nu trebuie să alergăm după miraje. Atunci cum trebuie să interpretăm pasajul?

Să încercăm o interpretare „spirituală”: promisiunea restaurării stăpînirii Fiicei Sionului (Mica 4:8) înseamnă instaurarea Împărăției spirituale a lui Hristos în Biserică, în Ziua Cincizecimii. Mica 4:6 vestește că „așezarea din nou” va avea loc „în ziua aceea”, care în contextul ei înseamnă ziua în care multe popoare vor renunța la conflictele armate. Evident, asta nu se poate lua literal — care națiune mai însemnată a trecut la dezarmare înainte sau după Ziua Cincizecimii? Prin urmare, trebuie înțeleasă figurat, ca arătînd ce a început să se întîmple și ce s-a întîmplat de atunci celor ce au crezut Evanghelia și s-au împăcat cu Dumnezeu: ei au „lepădat armele răzvrătirii împotriva lui Dumnezeu”, au trăit pașnic în biserică și nu s-au mai luptat niciodată cu frații lor creștini.

Prin urmare, se aplică Bisericii, fiindcă popoarele au continuat neostoite războaiele între ele și după Cincizecime. Mai mult, nu se aplică creștinilor în viața lor din afara bisericii. În ultimul război mondial, de exemplu, mii de credincioși sinceri, membri fie ai Alianței, fie ai Axei, s-au luptat și s-au omorît unii pe alții, și la fel au făcut în situații asemănătoare alte milioane de creștini, de-a lungul veacurilor, și încă o mai fac.

În această lumină, Mica 4:1-8, în ciuda mărețelor lui promisiuni, ne dă slabe speranțe pentru lumea noastră pustiită de războaie. Și ce-i oferă chiar și bisericii? Nu au existat în creștinism războaie provocate de religie?

Nu e nevoie să mergem mai departe. Dacă această interpretare „spirituală” e tot ce înseamnă promisiunile lui Mica, mulți nu vom mai înghiți alte promisiuni biblice și cu siguranță nu vom mai asculta cu dragă inimă propovăduirea acestui program ca speranță realistă pentru lume.

Dar, să încercăm acum o interpretare mai sofisticată, mai nuanțată. Din nou, restaurarea promisă a stăpînirii se referă la întemeierea Împărăției spirituale a lui Hristos, prin biserică, în Ziua Cincizecimii. Întemeierea Templului/Casei Domnului pe cel mai înalt munte (Mica

4:1) se referă din nou la Bi erică și la poziția de influență dominantă asupra lumii pe care o va obține treptat din Ziua Cincizecimii. Imaginea din versetele 2-5 a fost intenționată de Dumnezeu ca o profeție despre popoarele care, ca popoare, vor veni cu recunoștință, în număr tot mai mare, să asculte învățăturile bisericii și aceasta va duce, la rîndul ei, la o respectare progresivă a legii lui Dumnezeu printre popoare și o renunțare treptată la războaiele armate. Aceasta, prin urmare, a fost imaginea despre viitor pe care o avea în vedere Domnul nostru cînd le-a încredințat apostolilor mi iunea de a merge în toată lumea.

Dar dacă aceea ta este de fapt ceea ce a vrut ă pună Dumnezeu prin Mica, nu trebuie să ne întrebăm totuși: În ce fel a fost împlinirea pe măsura promi iunii? Și dacă aceasta e te într-adevăr ceea ce le .punea Hristos apostolilor Lui să aștepte, ce ne mai poate opri acum disperarea? Nici măcar o .ingură dată de-a lungul tuturor ecolelor ce au trecut de la Cincizecime, propovăduirea Evangheliei și întemeierea Împărăției lui Hristos nu au determinat nici măcar un .ingur popor însemnat să renunțe la înarmare, ca ă nu mai vorbim de dezarmarea mondială. Popoarele așa-zis creștine au devenit de fapt liderii mondiali în producerea celor mai multe arme mortale; și chiar acum cînd, slavă Domnului, a început reducerea înarmării între Occident și Orient, aceasta nu se face ca răspuns la Evanghelia lui Hristos, nici ca rezultat al preocupării mai asidue a popoarelor implicate pentru învățarea și ținerea legii lui Dumnezeu. Speranța ca profeția lui Mica să se îplinească prin propovăduirea Evangheliei s-a dovedit pînă acum o cruntă deziluzie, iar .alvarea ei nu ar putea fi decît devalorizarea drastică a monedei lui Mica.

Asta nu înseamnă că acum, liindcă sîntem creștini, trebuie să devenim cinici. Aplaudăm cum se cuvine adoptarea de către Națiunile Unite a profeției lui Mica drept idealul lor. Aplaudăm, sprijinim și ne rugăm pentru orice încercare onestă de a face pace; recunoaștem, cu mulțumiri lui Dumnezeu, progresul real ce s-a făcut și se face încă în direcția păcii și dezarmării în diferite părți ale lumii.

Dar să nu ne în elăm singuri. Istoria ne arată că pacea mondială s-a dovedit a fi un fel de stîncă a lui Sisif: ori de cîte ori a ajuns aproape de vîrf, a alunecat din brațele obosite și s-a rostogolit înapoi în abis. Mai mult, Biblia pare să ne prevină că într-o zi se va ajunge în sfîrșit

la un fel de pace și securitate universală, dar va fi o pace falsă, înainte de teribila furtună pe care o va aduce ziua Domnului asupra unei lumi care nu se pocăiește (1 Tes. 5:1-3).

Toate acestea alcătuiesc un tablou foarte sumbru, dar nu trebuie să disperăm. Și avem într-adevăr un mesaj de speranță pentru lumea noastră pustiită de războaie, pentru orașele bînuite de teroriști și pentru țările chinuite de foamete. Promisiunea lui Mica a fost făcută de Dumnezeu și se va împlini negreșit și încă în așa fel încît împlinirea ei nu va trebui acceptată prin credință, în ciuda a munți de dovezi pentru contrariul ei. Dreptatea universală, pacea și dezarmarea vor învinge. Tot ceea ce a promis Dumnezeu că va restaura va fi restaurat (Fapte 3:21) — inclusiv împărăția lui Dumnezeu în sensul intenționat de Dumnezeu. (Nu vorbim despre Statul Sionist Israel. Nu va exista nici o restaurare permanentă a ceva pentru Israel sau pentru altcineva în afara lui Mesia.) Dar, pentru a ne cruța pe noi înșine de așteptări false și de decepția produsă de ele, trebuie să înțelegem corect această chestiune a momentului restaurării. Să revenim la întrebarea apostolilor și la răspunsul Domnului.

Să observăm mai întii ce este evident: întrebarea lor nu a fost: „Doamne, ai de gînd să așezi din nou împărăția lui Israel?” O astfel de întrebare ar fi cerut un răspuns direct: „Da” sau „Nu”.

Întrebarea lor a fost cu totul diferită. Au luat ca de la sine înțeles că Isus va restaura împărăția lui Israel și L-au întreat doar despre momentul ales. Accentul din limba greacă este corect redat de traducerea Cornilescu: „Doamne, în vremea aceasta ai de gînd să așezi din nou împărăția lui Israel?”⁶

Domnul a răspuns exact la întrebarea pusă: „Nu este treaba voastră să știți vremurile sau soroacele; pe acestea Tatăl le-a păstrat sub stăpînirea Sa” (sau „le ține sub controlul, autoritatea Lui”). El nu a negat că va restaura împărăția lui Israel; a remarcat doar că nu le putea

⁶ cf. H. Alford, 'The Acts of the Apostles' [Faptele Apostolilor], *The Greek New Testament* [Noul Testament Grecesc], vol. 2. Rivingtons, Londra, 1871, *ad loc*: „Accentul acestei întrebări cade asupra cuvintelor *en toi chronoi toutoi*, plasate la început, pentru accentuare. Era limpede că Împărăția trebuia, într-un anumit sens și la o anumită dată, să-i fie restaurată lui Israel, iar Domnul nu respinge această implicație.”

spune data exactă, fiindcă Tatăl Și-a rezervat Sieși astfel de chestiuni de timp și date.

Răspunsul Domnului însă trezește ecouri. În celebrul Său di curs profetic folosise un limbaj asemănător despre momentul celei de-a doua veniri: „Despre ziua aceea și despre ceasul acela nu știe nimeni: nici îngerii din ceruri, nici Fiul, ci numai Tatăl“ (Mat. 24:36).

În mod similar în pasajul pe care l-am citat anterior (1 Tes. 5:1-3), când Pavel vorbește de „vremi și soroace“, el se referă la venirea zilei Domnului, adică a doua venire a lui Hristos.

Bănuiala noastră trebuie să fie, prin urmare, că răspunsul lui Hristos la întrebarea apostolilor s-a referit la restaurarea împărăției lui Israel în momentul neștiut al celei de-a doua veniri. Bănuială confirmată două capitole mai încolo, când Petru arată în predica lui că exact așa a înțeles și el răspunsul Domnului. Publicul ce-l asculta era alcătuit din iudei care, la fel ca el însuși, au înțeles că „așezarea din nou a tuturor lucrurilor pe care Dumnezeu a promis să le așeze din nou“ va include, așa cum au spus profeții, re-taurarea împărăției lui Israel. Iată ce le-a spus Petru celor ce-l ascultau:

Pocăiți-vă dar și întoarceți-vă la Dumnezeu, pentru ca să vi se șteargă păcatele, ca să vină de la Domnul vremile de înviore² și să trimeată pe Cel ce a fost rînduit mai dinainte pentru voi: pe Isus Hristos, pe care cerul trebuie să-L primească pînă la vremile așezării din nou a tuturor lucrurilor: despre aceste vremi a vorbit Dumnezeu prin gura tuturor sfinților Săi proroci din vechime. (3:19-21)

Trebuie să observăm apoi că în 1:8 Domnul nostru nu îndepărtează scurt interesul ucenicilor pentru restaurarea împărăției lui Israel, aplecîndu-Se deliberat asupra altui subiect, care nu avea nici o legătură cu restaurarea. Așa cum a arătat Petru ascultătorilor lui iudaici (3:19-26), dacă vroiau să se pregătească pentru a doua venire a lui Mesia și pentru participarea alături de alte popoare la binecuvîntarea

²„vremile de înviore“: „expresie figurată pentru perioada mesianică“. Bauer.

marii restaurații, trebuiau să se pocăiască. Mărturia Bisericii despre Mesia în toată lumea, prin puterea Duhului Sfânt, urmărea exact același lucru: să-i aducă pe toți oamenii, de pretutindeni, inclusiv pe Israel, la acea necesară pocăință și la credința în Hristos.

Cadrul de referință al mărturiei Bisericii pentru lumea întreagă

Hristos încheiase pregătirea succintă, dar, pe bună dreptate, celebră, a ucenicilor pentru misiunea lor în toată lumea. Ultimele cuvinte nu se stinseseră încă și ei continuau să-L privească (așa cum ne uităm la fața unui om căruia îi sorbim cuvintele), când deodată:

S-a înălțat la cer și un nor L-a ascuns de ochii lor. Și cum stăteau ei cu ochii pironiți spre cer, pe când Se suia El, iată că li s-au arătat doi bărbați îmbrăcați în alb și au zis: „Bărbați galileeni, de ce stați și vă uitați spre cer? Acest Isus, care S-a înălțat la cer din mijlocul vostru, va veni în același fel cum L-ați văzut mergând la cer.” (1:9-11)

În acel moment au primit răspunsul întreg la întrebarea care provocase indicațiile Domnului: În vremea aceasta vei așeza din nou împărăția lui Israel? Înălțarea Lui a răspuns: Nu, nu în vremea aceasta. Acum El trebuie să plece. Acum omul de neam din pildă trebuia să meargă în țara îndepărtată (Luca 19:11-27).

Înălțarea nu era totuși completă. Domnul continua să Se înalțe când cei doi îngeri au apărut lângă ei pentru a-i asigura de certitudinea întoarcerii Lui. Omul de neam se va întoarce. Astăzi completa răspunsul la întrebarea lor și le dădea un cadru de referință deosebit de clar pentru misiunea lor de mărturisire. Restaurarea deplină nu avea loc acum: nu va fi o „așezare din nou a împărăției” pînă la data neștiută a celei de-a doua veniri a lui Isus. Această venire însă e sigură și atunci va avea loc restaurarea deplină. Scopul răstimpului pînă atunci nu este restaurarea împărăției lui Israel, ci mărturia în toată lumea despre Hristos.

Conform relației lui Luca, venirile și plecările Domnului în timpul celor patruzeci de zile fuseseră adesea instantanee. De data asta însă a fost altfel. El a ales să Se înalțe vizibil la cer pînă la o oarecare distanță, înainte ca norul slavei (shekinah) lui Dumnezeu să-L învăluie și acolo a avut loc (prin mecanisme la fel de greu de înțeles pentru noi, pe cît de invizibile apostolilor) trecerea Lui în cealaltă lume.

Înălțarea fizică preliminară a servit cel puțin trei scopuri: a marcat sfârșitul aparițiilor anterioare — nu va mai avea loc nici una; a alcătuit o ceremonie simplă, dar grăitoare și plină de reverență, care a exprimat printr-o acțiune simbolică o realitate infinit superioară, și anume că, la invitația Tatălui, Isus din Nazaret, Fiul lui Dumnezeu, a fost înălțat mai presus de ceruri, în lava pe care o avusese cu Tatăl înainte de întemeierea lumii. Și, în fine, a servit ca model al celei de-a doua veniri. Îngerii nu au fixat nici o dată pentru acea venire, fiindcă îngerii nu știau nimic mai mult decât ceilalți, cu excepția Tatălui. Ei le-au atras însă atenția asupra felului în care a plecat, asigurându-i pe apostoli că revenirea se va face în același fel: „Acest Isus... va veni în același fel cum L-ați văzut mergând la cer“ (1:11).

Isus, Cuvîntul lui Dumnezeu întrupat, Cel prin și în care Dumnezeu a intrat în spațiu și timp, nu era un Hristos docetic, care părea să fie om, dar de fapt nu era. El era cu adevărat om, așa cum era și Dumnezeu adevărat. Nici nu a fost umanitatea Lui o fază în revelația de Sine a lui Dumnezeu, ce urma să fie înlocuită de o formă „superioară“ de revelație. Maniera înălțării Lui ne spune că El este același Isus și acum, când S-a întors în spațiul și timpul lui Dumnezeu, așa cum a fost în viața Lui pe pământ, așa cum a fost la înviere, când i-a îndemnat pe ucenici să-L atingă și să vadă că El este într-adevăr. Și dacă în El Dumnezeu a putut să intre o dată în spațiul și timpul nostru și a făcut-o, trebuie să-i credem pe îngeri că o va face din nou și că o va face tot la fel de fizic și vizibil ca atunci când a fost văzut plecînd. Devenind om adevărat pentru cauza răscumpărării noastre, A Doua Persoană a Treimii a devenit ceea ce nu fusese înainte și va rămîne astfel în veci de veci.

După înălțare, apostolii au revenit în camera de sus și s-au întîlnit cu Maria, mama lui Isus, cu celelalte femei și cu frații lui Isus, așteptînd venirea Duhului Sfînt, care să le dea putere să mărturisească despre Domnul. Și în timp ce așteptau se rugau (1:12-14).

Cazul pentru care era necesară mărturia (1:15-26)

Încă nu trecuseră șapte săptămîni de la execuția Domnului Isus și peste cîteva zile apostolii trebuiau să meargă în cetate și să înceapă să-și

prezintă mărturia în public. Nu trebuie pusă sub semnul îndoielii încrederea celor care îl văzuseră, îl atinseseră pe Domnul înviat din morți și vorbiseră cu El, dar ei aveau totuși o problemă.

Termenii misiunii lor erau clari: ei trebuiau să mărturisească în toată lumea despre Hristos (1:8); trebuiau să mărturisească îndeosebi despre învierea Lui (1:22). Dar era ceva mai mult decît atât. Învierea oricărui om ar fi fost un eveniment extraordinar, dar Isus Hristos nu era un om oarecare. Semnificația învierii Lui se datorează, în mare măsură, faptelor și afirmațiilor pe care le-a făcut înainte de răstignire. Prin urmare, un martor apostolic oficial trebuia să fie cineva care a fost mereu un tovarăș apropiat al Domnului și al apostolilor Lui, de cînd a fost El botezat de Ioan și pînă la înălțare (1:22). Apostolul trebuia să fie martor direct a tot ceea ce a făcut și a susținut Hristos, a tot ce era acum adevărat de învierea Lui.

Acum, conform Evangheliei lui Luca (Luca 19:45-48), a fost un singur lucru pe care Isus îl făcuse cu maximum de publicitate în timpul memorabilei săptămîni petrecute în Ierusalim: curățirea Templului. Această faptă, mai mult ca orice altceva, l-a precipitat moartea (vezi Marcu 11:17-18).

Era a doua oară că Isus curățea Templul.* Cu ocazia primei curățiri provocase destul de mare consternare — dar curățirea Templului de abuzurile comise acolo era ceea ce se aștepta de la Mesia și e posibil ca mulți israeliți de rînd să-l fi aprobat acțiunea. Dar a doua oară cînd a curățit Templul a acuzat efectiv autoritățile Templului, în prezența poporului, că sînt niște hoji și tâlhari care abuzau de slujba lor sfîntă pentru a obține cîștiguri bănești. Asta s-a dovedit a fi ultima picătură: ei au hotărît să-L distrugă înainte de a le submina puterea asupra oamenilor și de a le distruge interesele, pînă acum ferite.

Domnul nostru a răspuns cu o pildă în care a arătat semnificația actului pe care îl puneau acum la cale. Israel era via lui Dumnezeu, iar

* Referitor la prima curățire, vezi Ioan 2:13-22, în special versetul 22; referitor la a doua curățire, vezi Luca 19:45-48. C. Blomberg, *The Historical Reliability of the Gospels* [Credibilitatea istorică a evangheliilor], IVP, Leicester, 1987, p. 171-3, înșiră șase motive impresionante pentru teoria că Hristos a curățat Templul în două rînduri, o dată la începutul și o dată la sfîrșitul lucrării Lui publice.

marii preoți și liderii religioși erau arendașii a căror slujbă acra era să cultive via pentru a face roade care să-L bucure pe Proprietar. Mulți ani de zile arendașii și-au însușit recolta: în cele din urmă, a venit Fiul Proprietarului, trimis de Tatăl, pentru a lua ce I se cuvenea. Păcatul pe care preoții cei mari și liderii religioși erau hotărâți să-l comită consta în omorîrea Moștenitorului vici pentru ca ei să aibă nu numai roadele, ci și via (Luca 20:9-18).

Este exact ceea ce au făcut ei și acum, după mai puțin de două luni, apostolii trebuia să urce la Templu, să-i înfrunte pe aceiași arendași și mulțimea, care alcătuia via, și să afirme că Isus a înviat din morți, demonstrînd astfel că este adevăratul Moștenitor al dragostei și loialității oamenilor.

Exista, ce-i drept, o dificultate, și asta nu era teama lor! Nu, era Iuda. Unul din numărul lor se făcu e vinovat de același păcat ca preoții cei mari. Ba încă ceea ce făcuse el era mai rău: el fusese chemat la înalta și sacra slujbă de a fi unul din tovarășii lui Mesia, unul din reprezentanții Fiului și Moștenitorului. Dar cînd Fiul și Moștenitorul a venit să ceară ce I se cuvenea, Iuda nu numai că L-a dat în mîinile arendașilor, ci și s-a folosit de cunoștințele dobîndite în slujba aceea sacră și i-a îndrumat pe aceștia spre locul unde Se afla Isus pentru ca să-L poată aresta. Și el a făcut lucrul acesta pentru bani și cu cîștigul mîrșav primit în schimb și-a cumpărat un ogor (1:16-19).

Desigur, apostolii puteau ușor aranja ca altcineva să preia lucrarea sacră a lui Iuda și au făcut-o: nu era lipsă de oameni calificați care să-I fi rămas loiali Domnului Isus. Dar acest lucru în sine nu ar fi rezolvat dificultatea. Josnica i toric era bine cunoscută în Ierusalim și numele popular al ogorului lui Iuda le amintea mereu de amănuntele sfîrșitului lui înfiorător (1:19). Ne putem imagina ce puteau spune oamenii obișnuiți — sau cel puțin unii oameni obișnuiți: „Asta face religia! Nu contează dacă e religie națională sau vreo mică sectă fanatică, dacă-i scuturi un pic, descoperi aceleași interese: bani, case, ogoare.“

Oamenii mai profunzi ar fi pus o întrebare mai serioasă: „Spuneți că Isus e Fiul lui Dumnezeu, Mesia lui Israel, Mîntuitorul și Restauratorul, care a venit să îndrepte greșelile noastre și să expună abuzurile și corupția preoților făcute din dorința de a cîștiga bani? Cum de nu S-a priceput El atunci să aleagă un om mai bun decît Iuda care

să fie unul din tovarășii lui cei mai apropiați — și încă administratorul banilor (Ioan 12:6)? A plătit scump pentru asta, prin trădarea și moartea Sa, dar, dacă era cu adevărat Fiul lui Dumnezeu, ar fi trebuit să știe cine era Iuda și să nu-l fi ales. Și, la urma urmei, dacă nu a știut să aleagă oameni mai buni, ce speranță ar mai avea El de a restaura Israelul și de a aduce Împărăția lui Dumnezeu?“

Cînd Petru s-a ridicat în cele din urmă pentru a se adresa grupului care acum devenise o adunare de o sută douăzeci de ucenici, el a afirmat că răspunsul la problemă se află în indicațiile date de Duhul Sfînt despre Iuda în Psalmii 69 și 109. Dar, întrebăm noi, de unde i-a venit lui Petru ideea că acești psalmi au ceva de-a face cu Iuda, sau că detaliile aflate în ei ar oferi o directivă cu autoritate referitor la ce este de făcut cu trădarea lui?

Luca ne-a spus deja (Luca 24:27, 44-47). Petru o știa nu din cunoștințele lui anterioare despre principiile rabinice ale Vechiului Testament, nici de la Duhul Sfînt primit în Ziua Cincizecimii, ci de la Însuși Domnul Isus. Este de neconceput ca atunci cînd a vorbit despre Lege, Profeți și Psalmi, Hristos să fi omis orice referință la David, regele-prototip din spița regală a lui Iuda, cînd, ca Mesia, El era moștenitorul fizic și spiritual al lui David. Și e la fel de neconceput că ar fi omis să arate cum s-a urcat David pe tron, cînd scopul suprem al acelei prezentări a Vechiului Testament era să stabilească tiparul conform căruia Mesia trebuia să sufere înainte de a intra în slavă (Luca 24:25-26).

David, uns de Dumnezeu și evidențiat ca salvator al lui Israel prin victoria lui asupra lui Goliat și în multe bătălii cu filistenii, a fost cu toate acestea — sau mai curînd din această pricină — respins, persecutat, condamnat la moarte de putere și obligat să fugă la popoarele dintre neamuri. Acolo l-a ținut Dumnezeu pînă cînd s-a întors și a fost recunoscut ca rege, la început de Iuda, apoi și de Israel. După care, din nou, în timpul răscoalei lui Absalom, nu numai că cea mai mare parte a poporului s-a întors împotriva lui, în special conducătorii militari din

* În Vechiul Testament ebraic, termenul „Profeții (Prorocii)” se referea la profeții mari și mici, precum și la cărțile istorice (Iosua, Judecători, 1 și 2 Samuel și 1 și 2 Regi).

Iuda, dar și sfetnicul și prietenul lui apropiat, Ahitofel, s-a dovedit a fi un trădător, s-a alăturat conspiratorilor și l-a învățat pe Abalom cum să-l urmărească și să-l nimicească (2 Sam. 17:1-4), tot așa cum Iuda l-a îndrumat pe marele preot cum să-L găsească pe Iuși și să-L aresteze.

Domnul nostru trebuie să-i fi învățat pe ucenici că aceste analogii frapante între experiența lui David și a Sa nu erau întâmplătoare: ele erau amprenta lui Dumnezeu pe planul Său suprem, care străbate întreaga istorie inspirată a răscumpărării. Și trebuie să-i fi învățat că aceste întâmplări ale lui David, deși nu erau în sine preziceri, erau prototipuri, ca să spunem așa, ce trebuiau să-și afle împlinirea la nivelul superior al suferințelor și îndreptării finale a lui Mesia, așa cum Paștele lui Israel, deși nu era în sine o prezicere, trebuia împlinit în moartea și învierea Lui răscumpărătoare (Luca 22:16). În plus, El trebuie să le fi arătat că unele experiențe descrise în psalmii lui David depășeau ceea ce trăiește David. Ele nu erau analoage celor trăite de Mesia: erau preziceri directe ale lor, fiindcă David era profet și vorbea sub inspirația Duhului Sfânt (vezi observația lui Petru, 2:29-31). Deci, învățătura Domnului nostru a fost cea care i-a adus lui Petru convingerea despre înțelesul suprem și aplicația corectă a Psalmilor 69 și 109.

„Fraților”, începu Petru, când se ridică pentru a vorbi de pretrădarea lui Iuda, „trebuia să se îplinească Scriptura spusă de Duhul Sfânt mai înainte, prin gura lui David, despre Iuda, care a fost călăuză celor ce au prins pe Isus.” *Trebuia*. Observați că vorbește la trecut. Petru se referă aici la întregul episod: că trebuia să fie un Iuda, că el urma să dețină înalta slujbă de apostol și apoi să cadă în adâncurile josnice ale trădării Domnului pentru bani. Trebuia să se întâmple. De ce trebuia? Fiindcă Scriptura arată că se va întâmpla și Scriptura se îplinește inevitabil.

Acest lucru nu e fatalism, desigur. Petru exprima același lucru pe care-l spusese și Hristos: „Nu *trebuia* să sufere Hristosul aceste lucruri și să intre în slava Sa?” (Luca 24:26). *Trebuia*, fiindcă Moise și profeții au spus acest lucru în diferite feluri, prin prototipuri, prefigurări sau preziceri explicite, și Scriptura trebuia să se îplinească. În ce-l privește pe Iuda, el a făcut ceea ce-a făcut din propria lui voință. Nu Dumnezeu l-a obligat să-o facă, așa cum nu El i-a obligat pe conducătorii lui Israel să-L răstignească pe Isus atunci când Iuda l-a dat în mâinile lor, după sfatul

hotărît și știința mai dinainte a lui Dumnezeu (2:23). Iuda trebuie să poarte răspunderea faptei lui. „Fiul Omului Se duce după cum este rînduit“, a spus Isus în auzul lui Iuda, „dar vai de omul acela prin care este vîndut El!“ (Luca 22:22; cf. Ioan 13:18-20).

Pe de altă parte, privind în urmă, de la eveniment spre tiparul prototip, e clar că evenimentul se potrivea tiparului, ca o mînușă. Observați atunci implicațiile! Faptul că unul din apostolii pe care i-a ales Însuși Domnul nostru L-a părăsit și L-a trădat nu însemna că planul de a avea apostoli avea un cusur, care a subminat afirmația că Isus era Mesia făgăduit de profeții Vechiului Testament și prefigurat în istoria și poezia lui — dimpotrivă! întărea această afirmație.

Același lucru e valabil și pentru ogorul cumpărat cu banii trădătorului. Apostolii nu aveau de ce să spera că locuitorii Ieru. alimului vor uita de Iuda și de Ogorul sîngelui, nici Luca nu va avea motiv să omită cu discreție orice referință la acest episod. Nu! Ba mai bine faceți-l cunoscut! Fiți siguri că toată lumea își aduce aminte de ce a trebuit înlocuit Iuda! Amintiți-le, de fapt, dacă sînt cumva în pericolul de a uita, că pămîntul cumpărat cu banii trădătorului, locul unde Iuda și-a găsit sfîrșitul macabru, a fost transformat în cimitir. Indicația Duhului Sfînt dată prin David, „Pustie să le rămînă locuința și nimeni să nu mai locuiască în corturile lor!“ (Ps. 69:25), se referă neîndoios (prin repetarea pluralului) la preoții și conducătorii poporului cu care a colaborat Iuda pentru a-L distruge pe Isus și urma să se împlinească la acel nivel mai cuprinzător atunci cînd Templul din Ierusalim va fi distrus și lăsat în părăsire secole de-a rîndul (Mat. 23:38). Dar în cazul lui Iuda și al ogorului devenit cimitir profeția se împlinise deja — tot Ierusalimul putea să vadă dacă vroia — și nu oricum, ci cu o vie ironie și teribilă elocință.

Dar comitem o gravă nedreptate față de apostoli și, în definitiv, față de Domnul Isus, dacă ne închipuim că versetele pe care apostolii le-au considerat directive ale Duhului Sfînt au fost de fapt denaturări ale unui context care la origine nu avea nimic de-a face cu Mesia și trădarea Lui de către Iuda. Cele două citate sînt mai curînd o invitație de a privi înapoi pentru a explora contextul lor original.

În Psalmul 69 David trece printr-o încercare grea și îndelungată și îl imploră pe Dumnezeu să-l elibereze — deocamdată fără succes (v.

1-3). El și-a atras ura a numeroși dușmani puternici, care caută să-l distrugă, deși ura lor nu era îndreptățită (v. 4). Dar motivul urii lor este, măcar în parte, faptul că el era mi tuit de rîvna pentru Ca a Domnului, ceea ce a avut drept urmare faptul că a atras a upra sa insultele pe care oamenii le adresau pînă atunci Domnului Însuși (v. 9). Rîvna sa fu esc atît de inten ă și urmările atît de grave, încît pînă și cei din familia lui și-au pierdut înțelegerea față de el și a devenit „un străin“ pentru ei (v. 8).

Și acum, durerea copleșitoare: Dumnezeu Însuși l-a rănit (v. 26). Și pe bună dreptate: David își mărturisește deschis păcatele și nesăbuința (v. 5). Acest lucru a adu un val de di preț și rușine a upra lui (v. 7, 12, 20-21). u mai are de ce să aștepte înțelegere sau mîngiere: fiere și oțet e tot ce primește (v. 20-21). Ei îl persecută pe cel pe care l-a lovit Dumnezeu Însuși (v. 26).

Așa că se roagă: „Să nu rămînă de rușine, din pricina mea, cei ce nădăjduiesc în Tine, Doamne, Dumnezeul oștirilor! Să nu roșea că de rușine, din pricina mea, cei ce Te caută, Dumnezeul lui Israel!“ (v. 6). Se pare că fuseseră unii oameni a căror credință în Dumnezeu a fost cuplată cu credința lor în David și în tot ce a făcut și a reprezentat el ca unsul lui Dumnezeu. Acum că Dumnezeu îl lovide, spre marea și amarnica desfătare a dușmanilor lui, supporterii lui erau în pericolul de a fi teribil de dezamăgiți și de a-și pierde credința în David, poate chiar și în Dumnezeu. El se roagă atunci ca Dumnezeu să-l salveze (v. 1), ă-l scape și să-l răscumpere din pricina vrăjmașilor lui (v. 18), să nu-Și mai ascundă fața de el, ci să-i facă dreptate și să le plătească dușmanilor lor așa cum merită (v. 22-24), inclusiv cu pustiirea locuinței lor.

Nici unul din cei o sută douăzeci de ucenici din camera de u nu ar fi putut să citească această plîngere a lui David fără să vadă cît era de relevantă pentru situația cu care se confruntau ei. Chiar de la început, de la prima curățire a Templului, unii din ei și-au amintit afirmația „rîvna Casei Tale mă mănîncă“ (Ps. 69:9), cînd au văzut privirea aprin ă din ochii lui Isus și biciul din ștreanguri, care i-au atras vrăjmășia necostoită a mai marilor Templului (Ioan 2:17). Prietenii Lui au crezut că Și-a ieșit din minți (Marcu 3:21), iar frații Lui nu L-au crezut (Ioan 7:5), chiar dacă acum, alături de cei o sută douăzeci de ucenici (Fapte

1:14), gîndeau altfel și reflectarea la acest verset și psalm întărea credința ucenicilor (Ioan 2:22).

Chiar înainte de patimile Lui, Hristos a citat versetul 4 al psalmului ca să-și pregătească apostolii pentru ceea ce avea să urmeze. A arătat că experiența lui David, „M-au urît fără temei“, I se întîmplase și Lui de multe ori (Ioan 15:25) și i-a prevenit că trebuie să se aștepte la același tratament din partea lumii cînd vor începe să mărturisească despre El, după plecarea Lui (Ioan 15:18-25; 16:1-4). Acum însă, cînd reflectau la acest psalm în Camera de sus, și-au amintit, și obrajii le erau încinși de rușine, cît de groaznic s-au rușinat de El cînd a fost condamnat la moarte și răstignit. Au retrăit răscolitoarea bătaie de joc de care a fost înconjurat la Calvar, cînd marele preot L-a luat în deridere pe reformatorul Templului ce susținuse că era Fiul lui Dumnezeu (Mat. 27:39-43). Ucenicii s-au înfiorat la amintirea fierei și a oțetului, metaforică în cazul lui David, necruțător de literală în cazul lui Hristos; și apoi la consternarea coplesitoare care a fost cît pe ce să le distrugă credința nu numai în Hristos, ci și în dreptatea lui Dumnezeu, cînd cinicii mari preoți au putut defila prin fața crucii nevătămați, în timp ce Hristos striga că Dumnezeu Îl lovește și Îl părăsise. Dispreț, reproșuri, rușine, oprobriu, persecuție violentă pentru Cel pe care-L rănise Dumnezeu — știau ei foarte bine ce anume descrie Psalmul 69.

Acum înțelegeau, desigur, că, spre deosebire de David, Isus fusese rănit nu din cauza nelegiuirilor Lui, ci ale lor; că El purtase păcatele celor mulți și Și-a dat viața ca preț de răscumpărare pentru ei. Nu le mai era rușine din cauza Lui, nu se mai simțeau ținta oprobriului din cauza Lui (Ps. 69:6). Valurile nu L-au acoperit, nici nu L-au înghițit, și adîncul nu s-a închis peste El pentru totdeauna (Ps. 69:15).

Peste cîteva zile însă apostolii trebuiau să iasă și să înfrunte nu doar mulțimea din Ierusalim, ci și pe mai marii Templului care L-au răstignit pe Isus. Trebuia să se pregătească deci pentru a-și prezenta mărturia. Nu puteau apărea în public cu golul lăsat de trădarea lui Iuda neacoperit: asta ar sugera că nu exista alt martor calificat și competent pentru a-i prelua locul. De aceea s-au lăsat călăuziți de indicația Duhului Sfînt din Psalmul 109:8: „Slujba lui s-o ia altul“. „Trebuie deci“, a zis Petru, folosind verbul *dein* pentru a doua oară, de data aceasta la prezent (1:21-22): „ca, dintre cei ce ne-au însoțit în toată vremea în care a trăit

Domnul Isus între noi... să fie rînduit unul care ă ne în oțască drept martor al învierii Lui“.

Cam atît, deci, despre dovezile că P almul 69 prefigura respingerea lui Hristos de către conducătorii poporului și soarta celui care L-a trădat, astfel că trădarea lui Iuda a întărit, și nu slăbit, argumentul că Isus era Mesia cel făgăduit. Să cercetăm acum celălalt psalm.

„*La cause célèbres*“ a istoriei

În P almul 109, David redă uferințele prin care trece folosind un limbaj juridic. De trei ori vorbește despre cei care l-au atacat și l-au acuzat ca despre niște adver ari juridici (în ebraică *satan*: v. 4, 20, 29). Potrivnicul lui „i-a întors rău pentru bine și ură pentru dragostea lui“ (v. 5), așa că David cere ca, atunci cînd acest om va ajunge ă fie judecat, Dumnezeu să-l pună pe un om rău mai mare pe te el și un dușman la dreapta lui, care să acționeze ca pîrîș la judecată (v. 6-7).*

Prin urmare acest psalm prototip ne invită să privim disputa dintre Isus din Nazaret și instituția religiei iudaice ca o eric de proceduri judiciare. Cît se poate de just: este cea mai în emnată *cause célèbre* din istoria planetei. Isu a fost, neîndoielnic, literalmente judecat înaintea marelui preot și a consiliului, găsit vinovat, condamnat la moarte și dat în mîinile romanilor pentru a fi executat. Învierea însă a redeschis cazul. Sau, mai curînd, a arătat că a fost preluat de Curtea Supremă și Ultimă de Apel, care și-a pronunțat verdictul indisputabil în favoarea lui Isus. În cuvintele Psalmului 109:25, El ajunsese de ocară celor ce-L acuzaseră și aceștia au trecut prin fața crucii și „dădeau din cap“ spre El (Marcu 15:29-32). Dar Dumnezeu a stat „la dreapta Lui“, ca apărătorul în procesele din antichitate, l-a susținut cazul, a cîștigat procesul și L-a îndreptățit cu mare triumf înviindu-L din morți, arătînd astfel clar că „mîna Ta, că Tu, Doamne, ai făcut lucrul acesta!“ (Ps. 109:25-31). Peste cîteva zile urma să vină Duhul Sfînt pentru a promulga verdictul Înaltei Curți (Ioan 16:8-11). El va convinge lumea de păcatul ei fundamental, care era refuzul de a crede în Fiul lui Dumnezeu cel întrupat; va arăta

cf. folosirea cuvîntului *satan* în scena judecării descrisă în Zaharia 3:1-5.

oamenilor de partea cui este dreptatea în acest caz. Hristos a mers la Tatăl, Dumnezeu L-a justificat, adică a declarat și a demonstrat că El fusese nevinovat și preoții, judecătorii Lui, erau vinovați. Isus era, la urma urmei, Fiul și Moștenitorul Stăpînului viei.

Mai mult, în timp ce marele Paraclet Își continua susținerea cazului, apostolii au avut și ei, așa cum le promisese Hristos (Ioan 15:26-27), înalta cinste de a acționa ca purtătorii Lui de cuvînt, fiindcă ei „L-au însoțit pe Hristos în toată vremea în care a trăit între ei” (cf. Fapte 1:21-22). Și Iuda ar fi putut primi aceeași cinste, dar el a ales să trădeze; trădarea lui însă, împlinind Scriptura într-un asemenea mod, a constituit încă o mărturie în favoarea cazului Duhului Sfînt.

Marea trădare

Cazul însă nu se oprește aici, fiindcă, așa cum l-am prezentat pînă acum, nu face decît să ridice o întrebare fundamentală. Desigur, Dumnezeu știa dinainte că Iuda Îl va trăda pe Hristos și a prefigurat acest lucru în Scriptură, pentru ca atunci cînd va avea loc să se vadă că totul este conform planului și preștiinței lui Dumnezeu. Dar, la urma urmei, de ce trebuia ca scenariul să conțină un trădător? Dacă Hristos nu ar fi ales un trădător, nu ar fi fost nevoie să se prezică faptul că o va face. Sau, invers, dacă Scriptura nu ar fi indicat dinainte că unul din apostoli va fi trădător, nu ar fi fost nevoie ca Hristos să-l aleagă pe Iuda și să-l piardă, ca să se îplinească Scriptura (Ioan 17:12).

Răspunsul pare să fie că, în ceea ce-L privește pe Dumnezeu, acest lucru a fost hotărît pentru a arăta esența naturii păcatului. Era un fapt nemaipomenit de scandalos ca marii preoți ai iudaismului să-L omoare pe Fiul Dumnezeului la care se închinau, pentru a-și proteja avantajele financiare obținute prin corupție. Era un scandal și mai mare ca un apostol creștin, din același motiv (dar pentru o sumă de bani mult mai mică), să-L trădeze pe Moștenitorul Universului.* Dar aceste fapte nu erau expresia unei inimi nemaipomenit și excepțional de rele. Dumnezeu prefigurase întregul episod în istoria lui David și în relatarea inspirată

*Corupția financiară din creștinism, de-a lungul secolelor și pînă în zilele noastre, a fost neîndoios mai mare ca tot ce a cunoscut iudaismul.

a acelei istorii, pentru ca atunci cînd I se va întîmpla lui Mesia să nu fie considerată o simplă repetare sau coincidență, ci ceva ce izvorăște dintr-un defect fatal, fundamental al atitudinii omului față de lume și Dumnezeu.

Iuda, apostolul creștin, L-a trădat pe Fiul lui Dumnezeu; preoții de seamă ai iudeilor L-au prins; Pilat, sub presiunile lor, L-a ră tignit. Și crucea aceea, înfiptă în pămînt, dezvăluia ce zăcea în inima pămîntului de la Cădere — ceea ce mai zace încă acolo! Calvarul era doar vârful unui vulcan din care, la un moment dat al istoriei, a erupt întreaga trădare a lumii față de Creatorul ei. „El era în lume și lumea a fost făcută prin El, dar lumea nu L-a cunoscut. A venit la ai Săi și ai Săi nu L-au primit“ (Ioan 1:10-11).

Aceasta este rădăcina tuturor relelor din lume. Lumea, universul, are un Stăpîn personal; oamenii sînt doar chiriași și ispravnici. Dar oamenii nu se mulțumesc să fie chiriași. Ei trăiesc ca și cînd Proprietarul nu ar avea nici un drept să aștepte de la ei plată în dragoste, a cultare, devotament și slujire. Oamenii trăiesc ca și cînd nu ar exista un Stăpîn. Mai grav, fiecare aspiră să fie stăpîn cu drepturi depline. Nu au nici un pic de dragoste pentru Fiul Stăpînului, pentru care a fost creat de fapt universul, care a fost agentul creației, este păstrătorul echilibrului său actual, răscumpărătorul ei și într-o zi restauratorul ei (Col. 1:16-20). Cît timp păstrează distanța, nu deranjează pe nimeni, desigur. Oamenii pot chiar afișa o măsură rezonabilă de religiozitate. Dar ia să Se apropie, să insiste asupra dreptului Său de proprietate și să ceară ce I e cuvine — atunci începe împotrivirea. Oamenii și-au obișnuit să trăiască ca și cînd ar fi posesorii propriei lor vieți și înfierează pretențiile Lui ca absolutism. Se luptă pentru independența lor, dacă e nevoie chiar cu prețul respingerii pe față a Fiului lui Dumnezeu. Asta înseamnă „a fi lumesc“.

Hristos este viu acum. Într-o zi va restaura universul, al cărui moștenitor este. Dar în timp ce așteaptă să primească de la Tatăl „marginile pămîntului ca moștenire“ și Duhul Sfînt Îi va ține cazul în fața lumii, El ne acordă onoarea de a-I fi martori în această di pută. Și Iuda ar fi putut avea această onoare sacră, dar a ales altceva. A preferat bani, a vrut să fie proprietarul unui ogor.

Și acolo a murit, pe acel ogor, de o moarte înfiorătoare. Ogorul lui a ajuns părăsit și preoții, complicii lui, l-au transformat în cimitir. Jalnicul Ogor al Singelui încă ne mai avertizează: dacă, pentru a nu pierde micile noastre „ogoare“ din lumea aceasta, Îl trădăm sau Îl vindem pe Creatorul și Restauratorul lumii, pe Însuși Autorul vieții (3:15), cum ar putea micile noastre ogoare să nu ne aducă moartea și să nu ne lase într-o pustiire iremediabilă?

Desigur, unii trec în mod deliberat de cealaltă parte a disputei. Ei neagă existența unui Stăpîn. Neagă că Isus a înviat din morți. Orice îmbunătățire sau restaurare a pământului, orice speranță pentru viitorul oamenilor pe această planetă, spun ei, este numai în om.

Și lor le este de folos să reflecteze la ogorul părăsit al lui Iuda. Ni se spune că alocarea ogorului lui Iuda ca loc unde să fie îngropați străinii a fost un act de caritate pioasă din partea preoților (Mat. 27:7). Conform gândirii contemporane, acelor norocoși străini li s-a dat privilegiul de a fi în centrul lucrurilor când va începe era mesianică, când va avea loc învierea morților și Regele Mesia va fi încoronat la Ierusalim. Dar, dacă Isus Hristos nu este Fiul lui Dumnezeu înviat din morți, orice speranță de înviere este zadarnică (1 Cor. 15:12-19), pentru că, ne spun oamenii de știință, planeta noastră este condamnată să devină nu numai cimitirul, ci chiar crematoriul rasei umane.

Cincizecimea și ziua Domnului (2:1-47)

Dacă e adevărat că Isus Hristos este Fiul Stăpînului viei și, în plus, Moștenitorul întregului univers; dacă El a fost într-adevăr alungat din propria Sa vie și răstignit de înseși ființele create de El, atunci ceea ce s-a întâmplat în Ziua Cincizecimii dovedește o îndurare ce este aproape de neconceput. O poveste mult mai ușor de crezut ar fi spus că „limbile de foc“ ce au coborât din cer cu acea ocazie au fost trimise pentru a cuprinde și mistui pînă și pietrele din Ierusalim, tot ce era acolo. Dar așa cum s-a întâmplat, limbile de foc au venit ca să-i înștiințeze pe ucigașii lui Isus că El înviase din morți și Se înălțase la dreapta lui Dumnezeu; ca să susțină cazul că Isus, pe care ei Îl omorâseră, dovedise astfel că este Domnul și Mesia; că prin urmare acum — și acum

urmează partea incredibilă — iertarea și îndurarea erau oferite lor și tuturor oamenilor, împreună cu darul nemaiauzit pînă atunci al unei noi vieți și al unei noi relații cu Dumnezeu.

Într-o zi va cădea un cu totul alt fel de foc! Izgonirea Fiului și Moștenitorului lui Dumnezeu nu a transformat pămîntul într-o dependență izolată, cu atît mai puțin într-o fortăreață inexpugnabilă, în interiorul căreia omenirea să se poată baricada împotriva oricărei invazii sau chiar împotriva oricărei interferențe cu exteriorul. Oamenii n-au decît să trăiască de parcă toată lumea ar fi a lor, căci tot nu sînt decît chiriași și Proprietarul are planuri de sistematizare. Nu va aștepta la nesfîrșit ca Fiul și Moștenitorul Său să intre în posesia bunurilor și să restaureze pămîntul, făcîndu-l așa cum intenționase să fie.

Dumnezeu nu păstrează în taină planurile Lui glorioase. Natura este doar temporar supusă frustrării, decăderii și durerii: în final va fi eliberată și refăcută cu strălucire (Rom. 8:20-21). Dar, pentru că ar fi pe cît de inutil, pe atît de imposibil să fie eliberată natura de sub robia ei față de decădere și să fie lăsată sub controlul oamenilor păcătoși și răzvrățiți, trebuie să vină mai întîi ceea ce Scriptura numește „ziua Domnului“. Precedată de convulsii cosmice pe scară mare, ziua aceea va aduce o judecată cataclismică asupra tuturor chiriașilor nepocăiți și recalcitranți, distrugîndu-le împotrivirea și alungîndu-i.

Profeții Vechiului Testament au fost primii care au vorbit despre această zi a Domnului, cu convulsiile ei cosmice preliminare, dar și Hristos a folosit exact același limbaj pentru a descrie evenimentele care vor precede întoarcerea Lui:

Vor fi semne în soare, în lună și în stele. Și pe pămînt va fi strîmtorare printre neamuri, care nu vor ști ce să facă la auzul urletului mării și al valurilor; oamenii își vor da sufletul de groază, în așteptarea lucrurilor cari se vor întîmpla pe pămînt; căci puterile cerurilor vor fi clătinate. Atunci vor vedea pe Fiul omului venind pe un nor cu putere și slavă mare. (Luca 21:25-27)

Apostolul Pavel a scris, la fel, că ziua Domnului va coincide cu revelarea Domnului Isus:

...descoperirea Domnului Isus din cer, cu îngerii puterii Lui, într-o flacără de foc, ca să pedepsească pe cei ce nu cunosc pe Dumnezeu și pe cei ce nu ascultă de Evanghelia Domnului nostru Isus Hristos. Ei vor avea ca pedeapsă o pierzare veșnică de la fața Domnului și de la slava puterii Lui. (2 Tes. 1:7-9; cf. 2:1-2)

Pe de altă parte, Dumnezeu promisese deja prin profetul Ioel din Vechiul Testament că această măreață și înfricoșătoare zi a Domnului va fi precedată nu de unul, ci de două evenimente de dimensiuni și semnificație universale; și fiindcă îl vom auzi pe Petru citind profeția în întregime, e bine să ne pregătim pentru aceasta citind-o:

După aceea,
 voi turna Dubul Meu peste orice făptură;
 fiii și fiicele voastre vor prooroci,
 bătrînii voștri vor visa visuri
 și tinerii voștri vor avea vedenii.
 Chiar și peste robi și peste roabe
 voi turna Dubul Meu, în zilele acelea.
 Voi face să se vadă semne în ceruri
 și pe pămînt:
 sînge, foc și stîlpi de fum;
 soarele se va preface în întunerec
 și luna în sînge,
 înainte de a veni ziua Domnului,
 ziua aceea mare și înfricoșată.
 Atunci oricine va chema Numele Domnului
 va fi mîntuit. (Ioel 2:28-32)

Două evenimente deci, a spus Ioel, vor precede venirea zilei Domnului, amîndouă spectaculare, amîndouă universale în efect, dar în celelalte privințe atît de diferite încît ne este imposibil să ne imaginăm că vor avea loc simultan.

Al doilea dintre aceste evenimente, a spus el, va lua forma unor tulburări cosmice și terestre îngrozitoare. Ioel nu a specificat cu cît timp înaintea măreței zile vor avea loc aceste tulburări, dar este limpede că

ele vor acționa ca mostre premonitorii ale judecății pe care o va dezlănțui ziua Domnului.

Celălalt eveniment menționat ca precedând ziua cea mare va fi de asemenea o tulburare a regularității pământului, dar nu fizică, ci spirituală. Nu un potop nemaipomenit al minciiei lui Dumnezeu, ci o revărsare nemaîntîlnită a Duhului lui Dumnezeu; nu o distrugere a lumii întregi, ci mîntuirea lumii; nu un preludiv al grozăviilor marelui zi a Domnului, ci o degustare a primelor roade ale restaurării finale.

Și acest eveniment glorios, a adus Petru la cunoștința mulțimii uimite, avea loc pe străzile Ierusalimului, înaintea ochilor lor. Ei Îl omoriseră pe Fiul și Moștenitorul lui Dumnezeu, dar moartea Lui nu anula făgăduința Duhului: îi facilita împlinirea. Făgăduința le fusese dată lor și copiilor lor și pentru toți cei din lumea largă pe care îi va chema Domnul (2:39). Și promisiunea era încă valabilă. Unii primi eră deja darul harului; și ei îl puteau primi dacă vroiau, fiindcă darul era fără plată și nu era altceva decît Duhul Sfînt. Nu numai unul din darurile Duhului Sfînt, cu care îi înzestreză Dumnezeu pe oameni pentru a-l sluji Lui, ci Însuși Duhul Sfînt. „Pocăiți-vă și fiecare din voi să fie botezat în numele lui Isus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; apoi veți primi darul [observați singularul] Sfîntului Duh“ (2:38). Ei Îl omoriseră pe Fiul lui Dumnezeu; El le oferea Duhul Său. Ei răstigniseră cea de-a doua Persoană a Treimii; El le-o oferea pe A Treia. Ei Îl izgoniseră pe Fiul lui Dumnezeu din vie, în speranța că vor moșteni ei via; El îi chema acum să primească Duhul lui Dumnezeu nu numai în via lor, ci în inima lor, pentru ca El să fie viața lor fără moarte, arvuna și garanția unei moșteniri infinite și neperisabile.

Din nou loel nu indică cît timp va trece de la revărsarea Duhului lui Dumnezeu asupra oricărei făpturi și tulburările cosmice: în profeția sa, al doilea eveniment îi urmează primului fără nici o indicație de scurgere a timpului între ele. În ce-l privește pe loel, cele două evenimente înt menționate împreună, unul după altul, fiindcă amîndouă trebuie să aibă loc „după aceea“ (i.e. în zilele de pe urmă) și amîndouă pregătesc venirea „zilei aceleia mari și înfricoșate“, a sfîrșitului robiei lui Israel și restaurarea sa finală (loel 3:1, 18-21). Comparați cu modul în care Isaia menționează, unul după altul, „anul de îndurare al Domnului“ și „ziua de răzbunare a Dumnezeului nostru“ (Isaia 61:2), fără să indice nici cel mai mic interval de timp între cele două; și cu modul în care Domnul nostru a anunțat totuși că primul se împlinise în zilele Lui, dar nu și al doilea, nespacificînd cînd se va împlini (Luca 4:19-21).

Și darul era oferit tuturor: „voi turna Duhul Meu peste **orice** făptură“. În vremea Vechiului Testament, Duhul Sfânt coborîse **asupra** oamenilor și îi inspirase la fapte de vitejie sau pricepere, sau la **cuvinte** cu autoritate profetică. Așteți oameni însă nu au fost decît un foarte **mic** număr de aleși. Acum Duhul Sfânt era oferit tuturor, **fără discriminare**: bărbați și femei, tineri și bătrîni, fără deosebire.

Mai mult, nu era nevoie ca vreunul dintre ei să se teamă de venirea marelui și înfricoșătoarei zile a Domnului, cu toate semnele și judecățile ei teribile. Călea mîntuirii era încă tot cea pe care o arătase Dumnezeu prin loel și era încă universal valabilă: „oricine va chema **Numele** Domnului va fi mîntuit“ (2:21). Numai că acum, Domnul al cărui **nume** trebuiau să-L cheme era tocmai Isus, pe care Îl răstigniseră ei. El înviase din morți și Se înălțase la cer. Dumnezeu Îl făcuse Domn și Hristos (2:36) și scopul principal al venirii Duhului era să le demonstreze că așa era.

Mărturia Duhului Sfânt despre Hristos

Fiecare detaliu al Zilei Cincizecimii arată că scopul principal al venirii Duhului Sfânt a fost acela de a mărturisi despre Domnul Isus. Aceasta reiese în cele din urmă din vibrantul punct culminant al predicii lui Petru: „Să știe bine dar, toată casa lui Israel, că Dumnezeu a făcut Domn și Hristos pe acest Isus, pe care L-ați răstignit voi“ (2:36). Dar se vede deja în miracolul care a precedat și a pregătit călea pentru predica lui Petru. Este miracolul vorbirii în limbi.

Elementul dominant al mărturiei Duhului va fi întotdeauna cuvîntul rostit. Desigur, Duhul va da, din cînd în cînd, putere apostolilor să facă multe minuni și semne, pentru a autentifica și a ilustra ceea ce s-a spus (2:43; 3:6-10; 4:29-30; 5:12-16). Dar fără cuvîntul care să explice semnificația lor, nimeni nu va cunoaște acea semnificație sau ce anume mărturiseau minunile. Fără cuvîntul acesta, nimeni nu ar veni la credința în Isus Hristos sau la înțelegerea termenilor reali ori a conținutului real al mîntuirii oferite prin El. Cuvîntul, deci, trebuie să predomine; și fiindcă acel cuvînt va fi rostit de gura omului, prima necesitate ar fi autentificarea canalului de comunicare.

De aceea, prima mare minune din Ziua Cincizecimii nu a constat într-un act exterior adițional — exterior atît mesajului cît și celor ce rosteau mesajul, ca și următoarea minune a vindecării ologului (3:1-10). Ea a constat în însuși procesul prin care a vorbit mesagerul. Esențial pentru eficiența sa ca minune nu era numai ca ucenicii să proclame minunile lui Dumnezeu într-o limbă pe care nu o învățaseră niciodată și nici nu o înțelegeau, ci ca ceea ce spuneau să fie inteligibil pentru cei din mulțime a căror limbă natală o vorbeau. Mulțimile înseși puteau astfel să înțeleagă că se aflau în prezența unui miracol de netăgăduit și că mesajul pe care aveau să-l asculte mai tîrziu le era destinat lor și li se potrivea lor — din orice parte a lumii ar fi venit ei. Dacă ar fi vorbit în limbi pe care nici ei, nici altcineva din mulțime nu le-ar fi înțeles și le-ar fi luat drept bolborisiri fără sens, acest lucru nu ar fi fost primit de mulțimi ca o minune, ci ca un semn de tulburare mintală sau chiar mai grav. Firește, prima impresie pe care au avut-o unii cînd s-au alăturat mulțimii ce sporea a fost că apostolii vorbeau incoerent, lucru pe care l-au atribuit excesului de băutură. Dar niște frigieni, de pildă, ce-și croiau drum prin mulțime, au auzit deodată că cineva vorbea clar și inteligibil în frigiană; cum cel ce vorbea era un galilean get-beget ce nu știa limba frigiană (2:7), era clar că era vorba de o minune. Același lucru era valabil pentru toate grupurile de limbi prezente.

Subiectul despre care vorbeau ucenicii în diferite limbi erau mărețele lucrări ale lui Dumnezeu (2:11). Mulți din mulțime ar fi fost îndeobște înclinați să atribuie relatările despre faptele mărețe ale lui Dumnezeu fervoarei religioase și imaginației și mai puțin cumpătatorilor relatări ale istorici. Dar acum, însuși procesul prin care vorbeau despre aceste fapte mărețe era el însuși un lucru măreț. Aici, în fața ochilor lor,

Unii au forțat înțelesul versetului 2:8 („Cum dar îi *auzim* vorbind fiecareia din noi în limba noastră, în care ne-am născut?”) spunînd că ucenicii vorbeau de fapt în aramaica lor de baștină și că Dumnezeu a făcut o minune în procesul de auzire al ascultătorilor, așa încît aramaica a fost convertită în limba fiecărui vorbitor atunci cînd a ajuns la urechile și mintea ascultătorului. Dar 2:4 arată clar că ucenicii *începuseră să vorbească în alte limbi*, așa cum Duhul le-a dat putere să facă, *înainte de stringerea mulțimii*. Miracolul a fost la nivelul vorbitorilor, nu la cel al ascultătorilor, și scopul său a fost de a demonstra că Duhul Sfînt Se pogorise asupra vorbitorilor, și nu (cel puțin în încă) asupra ascultătorilor.

obișnuitul, cotidianul lumii lor era invadat de însăși puterea supranaturală a lui Dumnezeu. Ce puteau însemna toate acestea?

Petru s-a ridicat ca să explice ce se întâmplă și ce semnificație avea evenimentul; nu peste mult, le aducea aminte de alte mari fapte recente. În ultimii trei ani, regularitatea naturii a fost mereu și mereu suspendată sau chiar răsturnată când Isus din Nazaret străbătea Palestina în lung și-n lat, făcând lucruri mărețe ce-I arătau puterea, minuni și semne (2:22). Mulți localnici cunoșteau aceste minuni în mod direct, iar cei ce erau doar în trecere, pentru sărbătoarea Paștelor, când murise El, auziseră despre ele din nesfârșitele conversații și discuții ce se purtaseră în Templu și în cetate înainte de răstignire (vezi, de exemplu, Ioan 11:56; 12:9, 17-18). Toți auziseră de natura și calitatea acestor minuni. Nici una din ele nu fusese o deformare grotescă a naturii; nici una o simplă paradă a puterii, o simplă etalare de jocuri de artificii supranaturale. Fiecare minune fusese o lucrare de îndurare și a adus viață și pace, sănătate fizică și mintală, eliberare de frică și robie, bucurie, încredere și mulțumire. Singura excepție aparentă a fost blestemarea smochinului; aceasta însă nu a făcut rău nimănui și a dat o bună lecție spirituală. Puterea care invadea natura prin Isus din Nazaret nu era o putere străină. Minunile Lui arătau nu spre „un zeu oarecare, ci spre Dumnezeu: Cel care este dincolo de natură, nu ca străin, ci ca Suveranul ei”.¹ Încercarea mai marilor de atunci de a înfiera minunile lui Isus drept înșelătorii făcute cu puteri satanice s-a dovedit întru totul absurdă (Luca 11:14-20). Minunile nu au fost numai minuni de putere: ele fuseseră semne ale măreției, dragostei, îndurării și milei lui Dumnezeu, minuni de providență fizică, de ajutor și vindecare, care erau totodată parabole ale mântuirii spirituale pe care Mîntuitorul lumii o oferea celor ce nu se puteau mîntui singuri, prin puteri omenești. Întreaga viață a lui Isus fusese epicentrul invaziei constante a puterii supranaturale a lui Dumnezeu și a harului Său mîntuitor în lumea noastră căzută, zdrobită și păcătoasă. Cu ce gesturi mai pline de har ar fi putut Dumnezeu să-și acrediteze Fiul în fața lui Israel atunci când L-a trimis ca Mesia și Suveranul lor legitim?

¹ C.S. Lewis, *Miracles* [Minunile], în *God in the Dock*, Collins Fount, Londra, 1979, p. 20.

Și totuși ei L-au dat morții. Descrierea făcută de Petru este violentă: „voi L-ați răstignit și L-ați omorât prin mâna celor fărădelege“ (2:23). De ce au făcut-o? Preoții mai mari au făcut-o din motive de siguranță. Ei au susținut că activitatea lui Isus era o amenințare pentru stabilitatea statului. Pilat, guvernatorul roman, a respins afirmațiile lor ca aiureli, iar Irod, și-a bătut joc de El și a refuzat să-L judece (Luca 23:1-15). Adevărul a fost că învățătura Lui, afirmațiile și activitatea Lui au fost o provocare la adresa autorității lor spirituale asupra oamenilor și a securității intereselor lor financiare legate de Templu.

Unii fariseii au făcut-o din motive de siguranță la alt nivel. Cu un zel neobosit, ei și-au clădit o formidabilă reputație de oameni finiți. Isus însă a expus o mare parte din ea ca fiind doar de suprafață; unele lucruri ca fiind doar un substitut al adevăratei sfințenii, o haină peste decăderea morală lăuntrică; alte lucruri conținând o cruzime de piatră față de ceilalți oameni; și o mare parte a ei fiind o adevărată neascultare de Cuvîntul lui Dumnezeu și o reprezentare greșită a caracterului Lui (Luca 6:6-11; 11:14—12:12; 13:10-17; 14:1-6; 20:45-47). Acest lucru le-a dezumflat iluzia superiorității lor morale și a acceptării lor de către Dumnezeu, pe care sperau s-o obțină pe acest motiv. În plus, amenințau și să le distrugă poziția respectată pe care o dețineau în popor.

Cît despre oamenii din popor, ei s-au bucurat de mesele gratuite pe care le oferise prin minunile Lui; și dacă El ar fi binevoit să devină regele lor și să ofere o succesiune nesfîrșită de mese gratuite, ei L-ar fi sprijinit. Dar pe ei nu-i interesa semnificația spirituală a minunilor, nici să afle cine era El. Pîinea Vieții întrupată, care a coborît din cer pentru a făuri o relație veșnică între ei și Dumnezeu, nu prezenta nici o atracție pentru ei (Ioan 6). Ei erau de părere că omul poate trăi și numai cu pîine, în cele din urmă fiind convinși că Baraba, activistul politic, le putea sluji mai bine interesele.

Cu toții au ajuns, din motive diferite, la concluzia că le era mai bine și aveau mai multă siguranță dacă Isus părăsca lumea lor. Au deschis astfel ușa morții, L-au împins pe ea afară și au trîntit-o în urma Lui.

Dumnezeu însă L-a înviat din morți (2:24). Nu L-a adus înapoi prin aceea ușă: în cazul lui Isus a abolit ușa cu totul. Ei au aflat astfel că moartea nu era o baricadă sigură, așa cum crezuseră. De fapt, chiar de

aceea a îngăduit Dumnezeu să se întîmple toate acestea. Și, într-un fel, le-a plănut: „Omul acesta [Isus din Nazaret], dat în mîinile voastre după sfatul hotărît și după știința mai dinainte a lui Dumnezeu“ a spus Petru (2:23). Desigur, aceasta nu le atenuază crima: ei au făcut ce au făcut din propria lor voință și nu și-au închipuit nici o clipă că ceea ce făceau va demonstra în cele din urmă că Isus era Fiul lui Dumnezeu.

Dar se ridică o întrebare: Dacă Isus este într-adevăr Fiul lui Dumnezeu, de ce nu a intervenit Dumnezeu cu vreun alt miracol spectacular pentru a-L salva de condamnarea la moarte și astfel să-Și manifeste acreditarea dincolo de orice îndoială? Răspunsul e dat de ceea ce a urmat. Dumnezeu a intenționat ca prin Isus să învețe nu numai pe Israel, ci pe toți oamenii, un lucru fundamental despre univers: moartea nu este o rînduală permanentă, indestructibilă, ireversibilă a naturii. Prin urmare, moartea nu este dezastrul suprem pentru cei buni, nici o inexpugnabilă baricadă de protecție pentru cei răi. Saducheii nu credeau în înviere; ei susțineau că moartea este sfîrșitul tuturor lucrurilor. Dumnezeu deci i-a lăsat intenționat pe saduchei să-și folosească arma lor supremă, dar aceasta li s-a rupt în mînă. Ei L-au dat morții pe Isus: Dumnezeu L-a înviat din morți (2:24).

Aici deci, înaintea oamenilor care refuzaseră mesajele lucrărilor precedente, se afla lucrarea cea mai marea și mesajul ei era tocmai Evanghelia. „Hristos Isus“, avea să spună Pavel mai tîrziu (2 Tim. 1:10), „a nimicit moartea și a adus la lumină viața și neputrezirea, prin Evanghelia“; nu viața și apoi supraviețuirea după moarte, ci viața și nemurirea. Dumnezeu l-a făcut cunoscut cărările vieții și L-a umplut de bucurie cu Prezența Lui (2:28).

Învierea lui Hristos a schimbat fața universului. Nu numai că moartea nu este un proces ireversibil, dar nu este nici măcar o instituție permanentă. Mai mult încă, dacă a fost răsturnată, nimicită, abolită în cazul unui om, al lui Isus Hristos, atunci va putea fi la fel, cu anumite condiții, pentru toți ceilalți. „Căci dacă moartea a venit prin om, tot prin om a venit și învierea morților. Și după cum toți mor în Adam, tot așa, toți vor învia în Hristos“ (1 Cor. 15:21-22).

Mărturia Scripturii despre învierea și înălțarea lui Hristos

Puterea osînditoare cu care vorbise Petru pînă în acest punct izvora, desigur, direct din Duhul Sfînt, care vorbea prin el. Acum însă Duhul Sfînt îl îndrumă pe Petru să folosească cealaltă resursă trainică de autoritate, Cuvîntul scris al lui Dumnezeu. Ambele surse de autoritate sînt necesare unei mărturii eficiente. Mai mult, apelînd la Scriptură în acest moment, Petru, ca orice bun predicator, răspundea anticipat la obiecția ivită în mintea ascultătorilor: „Ce poveste nemaipomenită, improbabilă, incredibilă — Isus Hristos a fost înviat din morți?”

„Nu, nu este nemaipomenită, nici improbabilă, pune Petru, fiindcă o profeție făcută de Dumnezeu prin David, în Psalmul 16, anunța cu veacuri în urmă că Dumnezeu nu va lăsa trupul lui Mesia să putrezească în mormînt; El va fi înviat din morți. Toți ar fi putut ști dinainte, dacă ar fi vrut. Și fiindcă Dumnezeu a inspirat profeția, era imposibil ca moartea să-L țină în strînsoarea ei pe Mesia. Isu , pe care voi L-ați răstignit, este acel Mesia și Dumnezeu L-a înviat din morți, așa cum a prezis.“

„Dar negreșit, va spune cineva, în Psalmul 16 David vorbește despre sine și își exprimă încrederea că Dumnezeu nu-l va lăsa să moară. De unde știi că David nu vorbește despre sine, ci despre Mesia?”

„Știu pentru motivul evident, răspunde Petru, că dacă David vorbea despre sine, încrederea lui s-ar fi dovedit la urma urmei deplasată. El a murit și sufletul lui a mers în Locuința morților (Hades); a fost îngropat, adică trupul i-a fost pus în mormînt și Dumnezeu l-a lăsat acolo pînă astăzi!

Mormîntul lui e allă aici; dați la o parte piatra de la intrare și veți vedea voi înșivă. Mormîntul lui Isus, însă, îl veți găsi gol. Deci David nu vorbea despre el însuși, ci despre Mesia.“*

*Expresia „a lăsa în Locuința morților (Hades)” ar putea descrie două acțiuni ușor diferite. Se poate spune despre un echipaj care se revoltă că și-a abandonat (lăsat) căpitanul pe o insulă pustie din Pacific, dacă l-au luat de pe corabie, l-au dus pe țarm și l-au lăsat acolo. În acest caz, „a nu fi abandonat (lăsat) pe o insulă pustie” ar însemna „a nu fi dus pe ea”. Dacă însă o altă corabie trage la țarmul insulei, îl găsește pe căpitanul aflat deja acolo, dar refuză să-l ia la bord, atunci „abandonat (lăsat) pe insulă” nu ar însemna că a fost dus acolo, ci că „nu a fost luat la bord”.

„Dar totuși, cât de probabil este că David se referea la Mesia?”

„Cît se poate de sigur. În primul rînd, David nu era doar rege, ci și profet (2:30), iar profeții profețesc de regulă despre viitor. În al doilea rînd ce subiect era mai la îndemîna lui ca profet decît ilustrul său descendent, Mesia Însuși? Și în al treilea rînd, lui i se făcuse o promisiune, și încă întărită printr-un jurămînt pe Dumnezeu Însuși, că Dumnezeu va păstra de-a pururi tronul de domnie pentru linia lui regală (Ps. 132:11). Este deci lucrul cel mai firesc din lume să vedem că Duhul lui Dumnezeu îl inspiră pe David să scrie o profeție despre felul în care va interveni Dumnezeu pentru a-Și împlini promisiunea și cum nu Îl va lăsa în mormînt, ci Îi va încredința tronul pentru veșnicie. Este mult mai probabil, în orice caz, ca psalmul lui David să însemne toate acestea, decît să se dovedească în final că se referă la el însuși, și asta numai după îndepărtarea exagerărilor, și aplicat unei izbăviri mărunte, urmată pînă la urmă tot de moarte.”

Acesta deci, potrivit lui Petru, a fost primul motiv pentru care a fost imposibil ca moartea să-L țină în stăpînirea ei pe Isus: inevitabila împlinire a promisiunii lui Dumnezeu făcută în Scriptură a făcut imposibil așa ceva.

Isus din Nazaret și stabilitatea supremă a vieții

Mai există însă un motiv, pe care-l vedem cînd citim întregul pasaj din Psalmul 16 citat de Petru. S-ar fi putut ca Petru însuși să nu fi dorit să sublinieze decît un singur lucru din citatul folosit, dar nu avem nici un motiv să ne limităm și noi la aceasta și să nu reflectăm asupra înțelesului și fluxului ideilor din întregul pasaj.

Iată pasajul:

Expresia „a lăsa în Locuința morților” din Psalmul 16:10 se putea referi la David numai în primul sens, dar în acel sens cu greu se potrivește contextului psalmului, fiindcă aici opusul lui „a lăsa în Locuința morților” este să i se arate cărările vieții care ne conduc în prezența lui Dumnezeu, să fie umplut de bucurie pentru că la dreapta lui Dumnezeu sînt „desfătări nespuse (veșnice)”. Dacă încercăm să asociem aceste expresii cu unele experiențe de-ale lui David din viața lui (de pildă, că a supraviețuit unui pericol extrem și a reușit să se întoarcă și în prezent să se bucure de prezența lui Dumnezeu în cortul Lui), ar însemna să reducem serios înțelesul lor.

Eu aveam totdeauna pe Domnul înaintea mea,
 pentru că El este la dreapta mea, ca să nu mă clatin.
 De aceea mi se bucură inima și mi se veselește limba;
 chiar și trupul mi se va odihni în nădejde:
 căci nu-mi vei lăsa sufletul în Locuința morților
 și nu vei îngădui ca Sfântul Tău să vadă putrezirea.
 Mi-ai făcut cunoscut căile vieții
 și Mă vei umplea de bucurie cu starea Ta de față.

(Ps. 16:8-11; Fapte 2:25-28)

Ce ne frapază imediat la această profeție este faptul că nu vorbește pur și simplu despre Mesia, ci că în ea vorbește Mesia Însuși. Nu ne spune doar că Dumnezeu va interveni la moartea și îngroparea Lui, înviindu-L din morți, ci ni-L prezintă pe Mesia înfruntând moartea, dezvăluind secretul relației Lui cu Dumnezeu, care desființează puterea morții asupra Lui. Cu totul statornic și neabătut în concentrarea asupra lui Dumnezeu a iubirii inimii Lui, a energiei sufletului Său, a puterii minții Lui și a tăriei trupului Său, El nu a cunoscut nici o clipă în care privirea Lui lăuntrică să nu fie ațintită asupra lui Dumnezeu în ascultare și devotament necurmat. El a fost „Sfântul“ lui Dumnezeu, întru totul loial și cu desăvârșire fără păcat. El „avea totdeauna pe Domnul înaintea Lui“ și știa că Dumnezeu „este la dreapta Lui“ ca să „nu Se clatine“.¹ Aceasta l-a conferit o stabilitate de piatră pe care împotrivirea, prigoana și nici chiar apropierea morții nu au putut-o zdruncina. El a avut o credință în Dumnezeu pe care nici suferința Calvarului și nici părăsirea Lui acolo nu au putut-o anula sau nimici; o supunere ab olută în fața voii lui Dumnezeu pe care Dumnezeu Însuși nu a putut decît să o ateste înviindu-L din morți. Așa cum avea să spună ulterior autorul Epistolei către Evrei, El a adus rugăciuni „...către Cel ce putea să-L izbăvea că de la moarte“ și a fost ascultat „din pricina evlaviei Lui“ (Evrei 5:7). Dumnezeu ar fi încetat să fie moral, dacă ar fi dezavuat o asemenea credință, dacă ar fi răspuns unei asemenea loialități cu totală neloialitate,

¹ Cuvîntul grecesc pentru „a clătina“, *saltaio*, este folosit și pentru puterile cerului care se vor clătina (Mat. 24:29), pentru temeliiile unei temnițe (Fapte 16:26) și pentru oameni ale căror minți se clătina (2 Tes. 2:2).

sau dacă ar fi abandonat morții, putrezirii și pierzării o dragoste și o supunere atât de desăvârșite. Prin urmare, Isus Și-a plecat capul în fața morții cu o încredere neclintită în caracterul lui Dumnezeu, cu o rugăciune de triumf pe buze; și trupul I s-a odihnit liniștit, în siguranță, și în nădejdea certă că Dumnezeu Îi va deschide căile vieții și Îl va umple cu bucurie veșnică în prezența Lui.

Iar Dumnezeu, bineînțeles, L-a înviat din morți, demonstrând astfel că stabilitatea finală a omeniilor depinde nu numai și nu în mod suprem de regularitatea legilor fizice prin care de regulă operează universul, ci de caracterul moral al lui Dumnezeu, Creatorul său, care este sursa și stăpînul absolut al tuturor proceselor din univers. Dacă viața fără păcat a lui Isus, care în devotamentul ei neabătut față de Dumnezeu s-a bucurat de părtășia necurmată cu Dumnezeul etern, ar fi fost pînă la urmă lăsată de Dumnezeu în voia morții și a putrezirii, atunci universul ar fi fost lipsit de orice stabilitate; și nu numai pămîntul și cerurile, dar toate făpturile inteligente, morale și spirituale ar sfîrși prin nimicire și orice nădejde a unui cer spiritual ar fi pierdută. Învierea ne asigură că așa ceva nu se va întîmpla niciodată. Dumnezeu este drept, loial și sincer. Universul moral este stabil.

Era imposibil, prin urmare, ca moartea să-L țină pe Isus în strînsoarea ei. Dumnezeu L-a înviat din morți. Și dacă acest lucru a fost necesar datorită caracterului lui Dumnezeu, el este și atestat de istorie: „Dumnezeu a înviat pe acest Isus, spune Petru, și noi toți sîntem martorii Lui“ (2:32) — și în momentul vorbirii „toți“ se referea la nu mai puțin de o sută douăzeci de oameni.*

Înălțarea lui Isus și demonstrarea dumnezeirii Lui

„Atunci, dacă Isus a înviat din morți, de ce nu Se arată aici și acum, ca să-L putem vedea cu toții și să ne convingem?“

Ne putem ușor închipui că cineva din mulțime l-a întrerupt pe Petru pentru a da glas acestei observații. Dacă nu a făcut-o nici unul, ni se va ierta poate îndrăzneala de a-i da noi glas.

* Numărul total al celor care L-au văzut pe Hristos înviat din morți a fost, desigur, mult mai mare: cf. 1 Corinteni 15:6.

Răspunsul la această observație e găsește, desigur, în ceea ce a continuat să spună Petru. Mărturia creștină nu constă numai în a pune că Isus a înviat din morți, ci și că, după înviere, S-a înălțat la cer. În primul rând, înălțat fizic și în trup, prin și la dreapta lui Dumnezeu, în imediata prezență a lui Dumnezeu. În al doilea rând, înălțat în sensul că Dumnezeu L-a făcut Domn și Mesia; adică, înălțându-L, Dumnezeu a demonstrat că El e Domn și Mesia, oferindu-I poziția din univers care L Se cuvine ca Domn și Hristo , poziția și statutul care-L proclamă ca atare. Aceasta și nu mai puțin decât cea ta este faptul uimitor pe care a venit să-l ateste pe pământ Duhul Sfânt! , Acest I us, pe care voi L-ați răstignit“ e te nu numai Mesia, El este și Domn, Domn în înțelesul deplin al termenului: El este Yahweh întrupat (2:36).

Iar dovada înălțării Lui nu era arătarea Lui înaintea mulțimii — cum ar fi putut a ta demonstra că a fost *înălțat*? — ci faptul că El era Cel căruia l e datora această revărsare a Duhului Sfânt pe care o puteau vedea și auzi în jurul lor.

La acest punct, Petru revine la subiectul cu care a început. Mai întâi el a identificat fenomenul miraculos ce avea loc chiar înaintea ochilor lor: era promisa revărsare a Duhului Sfânt. Aceasta în a ridică necesarmente întrebarea: „De ce acum? De ce, după o întârziere de atâtea secole, Duhul Sfânt promis Se pogora chiar la această ărbătoare a Cincizecimii?“ Răspunsul este: „Din cauza lui Isus.“ Și nu e faptul că revărsarea a urmat morții, învierii și înălțării lui Isus pentru a atrage atenția asupra Lui; ci El, după înălțarea Sa, este cel care efectuează această revărsare. Ca singurul om fără păcat din întreaga i torie, El este cel care a câștigat pentru omenire ace. t dar uprem și l-a primit de la Tatăl, împreună cu autoritatea de a-l acorda oricui dorește El. Aceasta este o recunoaștere a vieții Lui fără păcat — dar și mai mult decât atât. Duhul Sfânt nu este o forță creată, pe care orice făptură (superioară) ar putea -o stăpînea că. Duhul Sfânt este o Persoană divină, necreată. ici un om, chiar și fără păcat, nu l-ar putea da altora. Dacă Isus Hristos a turnat Duhul Sfânt — așa cum a făcut — întreaga casă a lui l rael poate cunoaște mai presus de orice bănuială că Isus din Nazaret nu e te numai Mesia: El trebuie să fie Dumnezeu întrupat.

Dar dacă aceasta este ceea ce implică înălțarea lui Isus, cum ar fi putut un iudeu, crescut în monoteismul Vechiului Testament, a ajungă

vreodată să creadă așa ceva fără să renunțe la tot ce a fost învățat pînă atunci?

„Destul de ușor — răspunde Petru încă o dată întrebării lor nerostite. Însuși Vechiul Testament ne-a învățat despre înălțarea lui Mesia în acești termeni. În Psalmul 110:1, David spune:

Domnul a zis Domnului meu: „Șezi la dreapta Mea
pînă voi pune pe vrăjmașii Tăi sub picioarele Tale.“

Devine imediat limpede că David nu putea vorbi despre sine: David nu putea fi „Domnul“ său, căruia Yahweh să-i adreseze invitația: „Șezi la dreapta Mea“. Nici nu s-a înălțat David la cer, repetă Petru. Atunci trebuie să se fi referit la Domnul său, Mesia.

Dar atunci, negreșit, tocmai faptul că Dumnezeu a trebuit să-L invite pe Domnul lui David să șadă la dreapta Lui implică, lesne de înțeles, faptul că a existat o vreme cînd Mesia nu era așezat la dreapta lui Dumnezeu și că a trebuit să fie înălțat la acea poziție. Și pe de altă parte, care simplă făptură ar fi vreodată invitată într-o poziție atît de vădită de egalitate cu Dumnezeu? Psalmul 110, prin urmare, a spus dinainte întreaga istorie majestuoasă, deși necesarmente în termeni rămași de nepătruns pînă cînd împlinirea lor va revela adevărata și deplina lor semnificație: cum Hristos Isus,

...măcar că avea chipul lui Dumnezeu,
totuși n-a crezut ca un lucru de apucat să fie
deopotrivă cu Dumnezeu,
ci S-a dezbrăcat pe Sine Însuși
și a luat un chip de rob,
făcîndu-Se asemenea oamenilor.
La înfățișare a fost găsit ca un om,
S-a smerit
și S-a făcut ascultător pînă la moarte,
și încă moarte de cruce.
De aceea și Dumnezeu L-a înălțat nespus de mult
și I-a dat Numele care este mai presus de orice nume;
pentru ca, în Numele lui Isus, să se plece orice genunchi
al celor din ceruri, de pe pămînt și de sub pămînt

și orice limbă să mărturisească,
spre slava lui Dumnezeu Tatăl,
că Isus Hristos este Domnul. (Fil. 2:6-11)

Înălțarea lui Isus și problema răului

Chiar și așa, în mulțime mai erau poate unii care aveau încă o obiecție majoră: Dacă Isus era într-adevăr Împăratul Mesia, unde exista vreo dovadă a existenței împărăției Lui? Când avea El de gând să înceapă să pună capăt problemei răului? Și dacă nu făcea asta, cum putea fi El Mesia?

Întrebarea ne frapează pe noi astăzi cu încă mai multă forță decât pe mulțimea din Ierusalim. Au trecut aproape două mii de ani de la înălțarea lui Isus și a existat oare vreo dovadă serioasă că El a încercat măcar să rezolve problema răului? Chiar secolul nostru a fost martor al Holocaustului, al epurării efectuate de Stalin, al cîmpurilor morții din Cambodgia și al altor mii de atrocități, o înflorire a răului poate mai mare decât în oricare alt secol. Evident, Isus nu a încercat să restrîngă răul. Atunci cum poate fi credibil faptul că El e Domn și Mesia?

Din nou răspunsul îl dă psalmul. Nu a fost niciodată înscris în programul lui Dumnezeu ca Mesia să înceapă, imediat după înălțare, să calce în picioare răul. Invitația a fost: „Șezi la dreapta Mea *pînă* voi pune pe vrăjmașii Tăi sub picioarele Tale“. Trebuia să existe un interval între înălțare și supunerea vrăjmașilor Lui, în care răstimp El avea să șadă la dreapta lui Dumnezeu, așteptînd momentul celei de-a doua veniri. Numai atunci vor fi vrăjmașii Lui la picioarele Sale.

Și ce îndurare că acest interval a fost înscris în program, pentru noi toți, desigur, dar îndeosebi pentru mulțimea care-l asculta pe Petru. Ei Îl răstigniseră pe Dumnezeul întrupat, și El era acum înălțat la poziția de putere supremă în univers. Dar dacă nu ar fi existat nici un răgaz și El ar fi pornit îndată la înfrîngerea răului? Trăim deja, a subliniat Petru, zilele de pe urmă ale vremii noastre. Convulsiile cosmice vor începe destul de curînd, pentru a fi urmate de ziua mare și înfricoșătoare a Domnului și de zorii epocii mesianice care va veni. Dar să-I mulțumim lui Dumnezeu pentru acest răgaz.

Ultima dovadă

În acest moment, cam trei mii de oameni din mulțime au fost străpunși în inimă de cuvintele lui Petru și i-au întreat alarmați pe apostoli ce să facă. Răspunsul lui Petru pentru acești virtuali călăi ai lui Isus a fost Evanghelia: darul Duhului Sfânt, obținut prin ascultarea desăvârșită a Omului pe care ei L-au răstignit, putea fi și al lor. Ei nu mai trebuiau să se îngrozească de apropiatele intervenții ale lui Dumnezeu în natură, de sîngele, focul și norul de fum, oricît ar fi fost de sigură venirea lor cîndva. Nu aveau să fie apăsăți de osîndă în ziua Domnului. În locul acestora, puteau cunoaște acum intervenția Sa prezentă, în îndurare și mîntuire, numai să-L recunoască, plini de pocăință adevărată, pe Isus ca Domnul despre care a vorbit Ioel și să cheme Numele Lui. El le va da (lor și oricui, iudei sau greci, care-I chemau Numele în același fel) Duhul Sfînt făgăduit; și primind Duhul Sfînt ei vor avea dovada finală a învierii și înălțării lui Isus prin experiența lor subiectivă. Și atunci vor putea cunoaște și ei, pe baza meritelor Altcuiva — căci toți erau nevrednici de asta — o stabilitate de neclintit în mijlocul unei lumi schimbătoare și decăzute. O asemenea stabilitate vine printr-o relație personală cu Dumnezeu, formată prin Duhul nemuritor al Dumnezeului cel viu, primit cu adevărat aici și acum și hotărît să nu ne lase nici pe noi în Locuința morților. Deci și noi putem spune: „El este la dreapta mea: nu mă voi clătina niciodată.“

Cu anumite condiții, desigur. În primul rînd, aveau nevoie de iertare. Primirea Duhului Sfînt stabilește relația intimă și directă a unei vieți împărtășite între cel vizat și sfîntul Dumnezeu. O asemenea relație nu poate exista vreodată înainte ca problema păcatului și a vinovăției să fie privită cu sinceritate și să fie rezolvată just.

Dacă, deci, vroiau să fie iertați, era obligatoriu să se pocăiască; și nu de păcate în general, ci de păcatul lor teribil: atitudinea lor nesinceră, de răzvrătire, față de Isus Hristos și față de Tatăl care L-a trimis. Mai mult, pocăința lor trebuia să fie sinceră și dovedită ca sinceră. Și asta nu ca mulțime, ci fiecare pentru sine, individual; și nu numai prin cuvinte, ci prin acțiune: „Pocăiți-vă și fiecare din voi să fie botezat în Numele lui Isus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre; apoi veți primi darul Sfîntului Duh“ (2:38).

Două lucruri legate de condițiile arătate de Petru i-au îngrijorat pe unii oameni. În primul rînd, de ce nu se amintește deloc necesitatea de a crede, așa cum se va face de regulă la alte ocazii (de exemplu, 10:43; 13:39; 16:31; 20:21)? Negreșit, răspunsul este că oamenii cărora le vorbea evident crezuseră deja că Isus era Domn și Hristos. Dacă nu ar fi crezut, nu ar fi întreat ce aveau de făcut.

În al doilea rînd, cum poate Petru insista asupra faptului că pentru a obține iertarea și darul Duhului Sfînt oamenii trebuiau mai întii să se boteze? Nu contrazice asta tiparul văzut în alte locuri (de exemplu, 10:44-48), conform căruia oamenii cred mai întii, primesc iertarea și Duhul Sfînt, iar apoi și numai apoi, sînt botezați? Și oare ordinea asupra căreia insistă Petru aici nu e în pericolul de a sugera că iertarea și darul Duhului Sfînt sînt oarecum *garantate* de ceremonia botezului, și nu primite numai pe baza credinței?

Răspunsul se află în situația particulară căreia i se adresează Petru. Mulți dintre cei ce erau acum în mulțime, cu numai cîteva săptămîni înainte stătuseră înaintea lui Isus și strigaseră să fie răstignit. Acum spuneau că se pocăiesc; Petru însă nu intenționa să le ia drept bune doar vorbele. Și nici Dumnezeu. Asemenea lui Ioan Botezătorul înaintea lui. Petru a insistat ca ei să facă „roduri vrednice de pocăință“ (Luca 3:8). Ei au strigat în public ca Isus să moară; dacă se pocăiau sincer de acest lucru, atunci s-o arate botezîndu-se public în Numele lui Isus. Ei trebuiau să se mîntuiască „din mijlocul acestui neam ticălos“ (2:40). Nu puteau susține convingător că s-au pocăit de uciderea lui Isus și totuși să stea laolaltă cu ucigașii Lui și de partea lor. Trebuiau să renunțe la poziția și atitudinea lor anterioare și s-o facă în public, așa cum au făcut cînd le-au adoptat. Dacă nu erau gata să facă asta, nici Dumnezeu nu era gata să recunoască sinceritatea pocăinței lor; și fără pocăință nu există iertare.

Noua comunitate a lui Mesia

Cei care au primit mesajul lui Petru au fost botezați, spune Luca. Și nu numai atît. Nu numai că s-au distanțat de cei care au fost de acord cu răstignirea lui Isus, dar s-au și alăturat noii comunități ce se închea în Ierusalim, cea a celor care credeau în Isus. Nu putea exista neutralitate.

Dacă credeai acum că Isus este Mesia, trebuia să treci de partea apostolilor, să te dedici învățaturii lor, să te alături credincioșilor la frîngerea pîinii — simbolizînd moartea lui Isus pentru păcatele lor și unitatea tuturor credincioșilor în El — și să participi regulat la rugăciunea comunității.

În plus, continuarea efectuării de minuni de către apostoli nu le-a adus numai respectul celor din popor, dar și marca acea comunitate de credincioși cînd se întâlneau zi de zi în grup în Templu și un număr tot mai mare de convertiți li se alătura. Și avînd dintr-o dată o mulțime de peste trei mii de oameni în grijă, dintre care mulți erau, așa cum am văzut la începutul capitoului, vizitatori în Ierusalim, cheltuielile creșteau rapid și resursele credincioșilor din zonă erau pe ducă. Într-un gest aparent spontan al dragostei și loialității lor de curînd cunoscute, ei au pus laolaltă veniturile lor și și-au vîndut proprietățile, cînd a fost nevoie, pentru a răspunde acelor nevoi anume.

Așa a luat ființă pe pămînt, în cetatea Ierusalimului, comunitatea despre care Hristos a spus că porțile Locuinței morților nu o vor birui (Mat. 16:18). Trăsătura ei distinctivă a fost temelia pe care a fost zidită: mărturisirea că Isus cel înviat din morți este Domn și Hristos.

Creatorul vieții și restaurarea naturii (3:1—4:4)

Minunea din Ziua Cincizecimii a fost urmată de multe altele în săptămînile ce i-au urmat, dar numai una este redată mai amănunțit. I s-a acordat un tratament mai amănunțit probabil fiindcă ea completează mesajul din Ziua Cincizecimii. Vorbirea miraculoasă în limbi străine a validat mărturia apostolilor că Isus din Nazaret a înviat din morți; însă predica lui Petru nu conținea nici o promisiune explicită despre învierea altcuiva (deși ne dirija gîndirea într-acolo). Oferta făcută celor ce se pocăiau a fost iertarea și darul Duhului Sfînt, ambele beneficii spirituale urmînd să fie primite îndată, pentru a se bucura de ele aici și acum. Nu li se spunea nimic despre vreun beneficiu fizic viitor.

Dar această parte a Evangheliei este prezentată acum, mai întîi prin restabilirea sănătății fizice în cazul unui olog din naștere și apoi prin

expunerea de către Petru a implicațiilor învierii și înălțării lui Hristo pentru speranța restaurării tuturor lucrurilor.

Problema malformației congenitale

Într-o zi, pe când Petru și Ioan au urcat la Templu la ceasul rugăciunii, au întâlnit un om olog ce stătea la una din porțile Templului. Omul fusese olog din naștere și prietenii lui îl aduceau la poarta Templului în fiecare zi, ca să cerșea că bani — un loc bun pentru un cerșetor olog. Adorarea unui Creator plin de dragoste și îndurare i-a făcut întotdeauna pe mulți oameni, și pe evrei în mod deosebit, să aibă drago te și milă pentru semenii lor infirmi — cel puțin mai mult decât religiile și filosofii care consideră suferința drept karma meritată și inevitabilă a celui ce suferă.

Omul le-a cerut bani lui Petru și Ioan, dar s-a întâmplat ca aceștia să nu aibă bani la ei. Bineînțeles, dacă ar fi avut bani la ei, i-ar fi dat bucuroși; la fel ar trebui să facem și noi în situații asemănătoare. Dar orice bani și îngrijire dăruite în numele unui Creator milos ar fi atenuat doar problema ologului, nu ar fi rezolvat-o. Vederea unui om cu o malformație congenitală este suficient de tristă în sine; dar pentru oricine care crede într-un Creator iubitor, vederea unui infirm ce zace neajutorat pe pragul Templului Creatorului înseamnă a-și aminti o întrebare teribil de cumplită: De ce, dacă există un Creator atot iubitor și atotputernic, fapte create de El trebuie să ofere de malformații congenitale? Cum se face că există oameni handicapați fizic sau mintal care au nevoie de compasiunea semenilor lor?

Mințile reverențioase și credincioase acceptă explicația biblică că naufragiul spiritual, mintal și fizic al rasei umane este rezultatul Căderii — și aceasta e te, deocamdată, o explicație mai nobilă și mai plină de speranță decât sumbra teorie că acest naufragiu ar fi singurul rezultat la care ar trebui să ne așteptăm din partea forțelor impersonale și haotice ce acționează la nimerală asupra materiei oarbe, producând din întâmplare ființe omenești sortite în cele din urmă să fie nimicite cu nepăsare de aceleași forțe oarbe impersonale. Dar și dacă acceptăm cu mintea că naufragiul este rezultatul răzvrătirii originare a omului împotriva Creatorului, inima tot mai are unele întrebări greu de ignorat.

Oare Creatorul nu aude strigătul făpturilor Lui zdrobite? Și dacă aude, nu-și propune să facă și El ceva, nu numai să ne ceară nouă să arătăm milă și compasiune? Iar dacă nu aude, cum am putea noi, care se împlă să fim sănătoși pentru moment, să continuăm să-L adorăm în Templul Său pentru dragostea și mila Lui? Strigătele și gemetele suferinzilor de la poarta Templului nu ar înăbuși laudele noastre?

Chiar dacă toți creștinii din lume și-ar da toți banii, și chiar dacă ar lucra pînă ar cădea frînți de osteneală, asta tot nu ar fi răspunsul definitiv la întrebări de genul acesta. Și în ce privește lumea de dinafară, dacă tot ceea ce Evanghelia creștină are de spus în fața durerii lumii este că trebuie să ne comportăm asemenea samariteanului milostiv și să facem tot ce ne stă în putință pentru a ne ajuta unul pe altul, atunci Evanghelia noastră nu ar merita recunoștința lumii, ci ar fi vrednică de mila, dacă nu de disprețul lumii. Creștinismul trebuie să dea aici un răspuns mai bun dacă vrea să vorbească cu credibilitate în numele unui Creator atotubitor și atotputernic. Și, desigur, are un astfel de răspuns.

Neavînd nici un ban asupra lui pentru a-l da ologului, Petru i-a dat ceva mult mai bun. În Numele lui Isus Hristos din Nazaret a făcut o minune, îndepărtîndu-i neputința și redîndu-i sănătatea fizică. Firește că omul, exultînd de bucurie, i-a însoțit pe apostoli pînă la Templu, umblînd, sărînd și lăudîndu-L pe Dumnezeu. Vindecarea aceasta a fost ceva magnific, desigur, dar nouă, cel puțin, care am citit împlinirea, nu prea ne răspunde la întrebarea inițială. Ba chiar o amplifică. Dacă Hristosul înviat din morți a dat într-adevăr putere apostolilor Lui de a face din cînd în cînd astfel de minuni — și eu nu mă îndoiesc că a făcut-o — de ce nu le-a poruncit să lase baltă orice și să înceapă să vindece sistematic țara de orice boală imaginabilă? Luca relatează mai încolo (5:12-16) că i-au vindecat pe toți cei ce erau aduși la ei de prin împrejurimile Ierusalimului. Atunci de ce nu le-a spus Hristos să-și dedice următorii douăzeci de ani vindecării tuturor bolnavilor din Imperiul Roman? În care caz creștinismul și-ar fi găsit negreșit un loc în manualele de istorie seculare! Dar nu există nici o dovadă că apostolii ar fi încercat așa ceva.

Și apoi, negreșit, mulțimea din Ierusalim, care-l cunoștea pe olog și care a văzut cu ochii ei că avusese loc o minune nemaipomenită, ar

fi avut întrebările ei și s-ar fi îmbulzit în jurul apostolilor, așteptînd o explicație.

Poate că vederea unui olog care acum umbla și sărea, lăudîndu-L pe Dumnezeu, a atins o coardă profundă în inima acestor oameni. Ei frecventau sinagoga încă de copii și auzeau în fiecare Sabat`ce spun legea și profeții (13:27). Unele pasaje din profeți erau neîndoios lirice cînd vorbeau despre venirea domniei mesianice. Să luăm de exemplu Isaia 35:5-6:

Atunci se vor deschide ochii orbilor,
se vor deschide urechile surzilor:
atunci șchiopul va sări ca un cerb
și limba mutului va cînta de bucurie...

Cinicii și necredincioșii, desigur, considerau asta drept fantezii utopice. Dar credincioșii din Israel credeau promisiunile. Cei simpli le interpretau literal; cei mai sofisticăți le citeau ca pe niște descrieri poetice. Și unii și alții găseau nespusă mîngîiere și speranță în ele, așa cum a fost, și încă mai este, cazul a mii de evrei (și creștini) de-a lungul veacurilor de durere.

Dar ce însemna asta acum? Un olog să sară? Era oare începutul erei mesianice? Se împlineau prorocii înaintea ochilor lor? Și chiar literalmente?

Răspunsul lui Petru la această întrebare înlătură orice dispută: Nu, acesta nu era începutul erei mesianice. Interpretarea lui Ioel pe care o făcuse în Ziua Cincizecimii delimitase clar poziția lor: trăiau în zilele de pe urmă ale acestei vremi (2:17). Vremea ce va veni, era mesianică, nu mijise încă. Și pentru a îndepărta orice îndoială, a spus mulțimii, înainte de a-și încheia mesajul din acea zi, că era mesianică a restaurării tuturor lucrurilor nu va începe pînă la venirea din nou a lui Mesia (3:20-21).

Minunea pe care tocmai o făcuseră era, asemenea multelor minuni săvîrșite de Însuși Domnul nostru, doar un semn, un indicator către acea vreme care va veni, o arună a restaurării finale a tuturor lucrurilor, o prezentare a puterii erei ce va veni (Evrei 6:5). A fost deci o puternică asigurare că era mesianică va veni într-adevăr într-o zi; dar punea întrebarea cu și mai mare forță: De ce nu acum? Dacă Petru și Ioan

aveau puterea de a vindeca un olog din naștere, de ce nu-i vindecau pe toți cei infirmi ca el? Putea fi moral, ca să nu mai spunem creștinește, să ai puterea și să n-o folosești spre binele tuturor celor ce suferă? Să-i dăm voie lui Petru să explice.

Sănătatea perfectă și Creatorul vieții

Mai întâi a muștră mulțimea pentru că era surprinsă de minune: „Bărbați israeliți, pentru ce vă mirați de lucrul acesta?”; apoi pentru că și-au închipuit că el și Ioan l-au făcut pe acel om să umble, prin puterea sau cucernicia lor (3:12).

A existat (și există) o idee larg răspândită că oamenii pot, prin viața și practica lor spirituală, să genereze merite și, în virtutea acestor merite, să poată face minuni. Ideea aceasta a infectat din când în când chiar și unele forme superstițioase de iudaism și creștinism, dar nu a fost niciodată adevărata credință a nici uneia din ele. Orice minune au făcut creștinii, acei creștini nu au fost niciodată mai mult decât instrumente în mâna Domnului înviat din morți, care i-a folosit sau nu, când și unde a socotit El de cuviință. Nici un creștin adevărat nu a făcut vreodată, și nici nu a crezut că a făcut, o minune prin puterea generată de meritele lui; nici nu a făcut vreo minune printr-o putere înăscută, cvasiindependentă, care-i ajută să facă minuni când doresc și să anunțe dinainte că le vor face. Așa ceva ar constitui mai curînd semnul unei puteri psihice.

Și oricum, după toate predicile din Ziua Cincizecimii și pînă atunci și după toate celelalte minuni, mulțimea nu avea nici un motiv să fie surprinsă de acest nou miracol sau să se întrebe care o fi sursa lui. Ei știau în inima lor care era sursa și ce le va spune Petru, dar era important, pentru ei și pentru noi, să i se arate încă o dată mulțimii cit de irațional și pervers fusese ceea ce făcuse nu demult. Când Petru va termina de vorbit, vom afla din nou, cu toții, de ce lumea asta nu e încă un paradis și de ce era mesianică și restaurarea tuturor lucrurilor mai zăbovesc.

Deci Petru și-a început explicația: „Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov, Dumnezeul părinților noștri a proslăvit pe Robul Său Isus” (3:13). Aceasta nu este retorica prolixă a unui predicator slăbuț. Petru

amintește intenționat mulțimii colosalul fenomen istoric al însăși existenței lui Israel în mijlocul altor popoare. El începe cu această referință la Avraam, ca fondatorul și capul rasei evreiești, continuă amintindu-i pe patriarhi (3:13, 25), se referă la marile profeții ale lui Isaia despre Robul Domnului, citează lunga linie a profeților (3:18, 21, 24, 25), în special pe Samuel (3:24) și pe Moise, cu deosebire (3:22), iar în final revine la tema lui Avraam, la sămînța fĂgăduită lui Avraam și la Robul Domnului (3:25-26).

Ce succesiune strălucitoare a strămoșilor a fost această cavalcadă prin veacuri! Nu există nimic asemănător la nici un alt popor din istorie. Și semnificația ei depășește orice exagerare: a fost prima etapă majoră a strategiei lui Dumnezeu pentru împăcarea definitivă a lumii cu Sine și pentru inaugurarea erei păcii.

Israel a fost un nou-venit în rîndul celorlalte popoare. Crearea lui ca un popor special, prin chemarea lui Avraam și propășirea sămînței lui, a fost răspunsul lui Dumnezeu la interpretarea idolatră a universului în care căzuseră atunci toate popoarele. A fost mișcarea de protest a lui Dumnezeu, mărturisind lumii întregi că pacea mondială și paradisul nu se pot clădi pe zeificarea și adorarea materiei, a forțelor și proceselor din univers, nici pe închinarea la impulsurile psihologice sau fizice zeificate ale omului: sex, lăcomie, autoglorificare și agresivitate. Idolatria este mincinoasă. A trăi ca idolatru înseamnă a trăi o minciună. Universul nostru este lucrarea singurului Dumnezeu adevărat, Creatorul. Paradisul se poate clădi numai pe o relație adevărată între om și ace l Creator.

A urmat apoi Moise și lunga linie a profeților, declarînd solemn nu numai înaintea popoarelor dintre neamuri, cît mai ales înaintea lui Israel, că pacea și paradisul nu se vor clădi niciodată pe o religie — oricît de impecabil monoteistă — care e amorală sau imorală, lipsită de preocupare pentru adevăr, sfințenie și neprihănire individuale, sociale și politice. Nesfîrșitele revoluții ale națiunilor dintre neamuri ne dovede c același lucru, căci, deși fondate pe principii destul de bune, ele nu au reușit să vindece păcătoșenia fundamentală a inimii omenești nici în cei mai aprigi suporteri ai lor.

Dumnezeu nu S-a grăbit cu nici una din cele două „mișcări de protest“. Condițiile externe ale Paradisului puteau fi îndeplinite de

Dumnezeu printr-o simplă mișcare de baghetă. Dar paradisul fără oameni în el ar fi inutil. A-i face pe oameni să vadă și să recunoască faptul că numai rețeta lui Dumnezeu pentru Paradis este bună — *aceasta* nu se putea face doar prin revelația și poruncile inspirate de Dumnezeu. Oamenii au trebuit — și încă mai trebuie — s-o învețe prin școala aspră a experienței istorice.

Dar chiar de la început — de fapt, așa cum arată Petru mulțimii (3:25), chiar din momentul în care Dumnezeu a făcut legământul cu Avraam — exista încă un punct în programul lui Dumnezeu: hotărîrea Lui de a binecuvînta omenirea și de a restaura creația căzută. Întregul scop al încheierii unui legământ cu Avraam a fost ca „toate neamurile pămîntului să fie binecuvîntate în sămînța ta“. La început se părea că prin expresia „în sămînța ta“ Dumnezeu Se referea la poporul care va ieși din Avraam și, într-un sens, așa a fost. Dar, de-a lungul istoriei, poporul a alunecat în tot felul de probleme morale și spirituale atît de grave, încît numai amintirea legământului încheiat cu părinții săi, cu Avraam și patriarhii, a păstrat vie nădejdea că într-o zi toate popoarele pămîntului vor fi binecuvîntate în sămînța lui Avraam.

Apoi, de-a lungul secolelor, Dumnezeu și-a definit promisiunea tot mai specific. Moise, eliberatorul poporului din robia Egiptului, a fost inspirat să promită că Dumnezeu va ridica în Israel un profet deosebit, după modelul lui Moise însuși (3:22; Deut. 18:15-20). Peste cîteva secole, Isaia a fost trimis să vestească promisiunea că după (și în ciuda) eșecului poporului ca rob al lui Dumnezeu, Dumnezeu Îl va înălța pe Robul Său *par excellence*, care nu numai că-l va răscumpăra pe Israel, dar Se va dovedi a fi Însuși Mîntuitorul lumii (3:13, 26; Isa. 49:1-6).

Așa cum spune Petru (3:21, 24), de fapt o singură temă comună străbate toți profeții, cu începere de la Samuel, prin prototip, promisiune și profeție, și anume că Dumnezeu va trimite Izbăvitorul, Împăratul, Robul, Mesia, și că într-o zi Dumnezeu va restaura tot ceea ce profeții au promis cu toții, de la mic la mare, că va restaura. Vor răsări zorii acelei ere a păcii și paradisului.

Dar acum venise timpul ca Petru să curețe urîtele abcese ce se copseseră în memoria mulțimii. Numele Robului, a anunțat el, este Isus. Dumnezeu L-a înălțat și L-a trimis la voi (3:26); voi L-ați respins și

L-ați omorât (3:13-15); dar Dumnezeu L-a proslăvit înălțându-L la dreapta Lui, în cer (3:13).

Ne putem închipui consternarea, vinovăția, resentimentele și obiecțiile mulțimii: „Cum poți afirma asta cu atîta încredere? Ce drept ai tu să spui așa ceva?”

Dovada însă se afla înaintea lor. Ologul stătea în picioare (umbla și sărea!) înaintea ochilor lor. „Noi nu i-am dăruit vindecarea prin puterea sau cucernicia noastră. Numele lui Isus și credința ce vine prin acest Nume și se află în acest Nume i-au redat trupului său sănătatea, după cum puteți vedea și voi.” Și cu aceasta și-a început Petru analiza celor trei aspecte ale vinovăției lor:

1. „Pe care voi L-ați dat în mîna lui Pilat și v-ați lepădat de El înaintea lui, măcar că el era de părere să-I dea drumul” (3:13). În Ziua Cincizecimii, Petru i-a acuzat pe cei din mulțime că s-au folosit de oameni din afara legii (iudaice) (de exemplu, neamurile) ca agenți ai lor pentru a scăpa de Isus (2:23). Acum ideea e ușor diferită: Petru le amintește că atunci cînd L-au dat pe Robul lui Dumnezeu în mîinile lui Pilat, un om dintre neamuri, acel om din rîndul neamurilor nu a găsit nici un motiv ca să-L răstignească, nu a vrut s-o facă și a încercat din răspuțeri să-I dea drumul. Dar ei, ei, fiii legămîntului, membri ai poporului privilegiat prin care trebuia să vină sămînța făgăduită și Robul pentru binecuvîntarea neamurilor, s-au lepădat de El. Ei au spus neamurilor că afirmațiile Lui erau absurde și, mai rău, au insistat că neamurile să-L răstignească. Și, fără El, ei nu au mai avut de atunci o speranță credibilă pe care s-o prezinte neamurilor. Chiar așa, ei par să fi abandonat cu totul evanghelizarea neamurilor.

2. „Voi v-ați lepădat de Cel Sfînt și Neprihănit și ați cerut să vi se dăruiască un ucigaș” (3:14). Pilat le-a dat șansa de a alege între Isus și Baraba, gîndind că, dată fiind diferența de caracter dintre Isus și Baraba (indiferent cît de mult Îl detestau pe Isus), sigur nu-l vor alege pe Baraba. Dar avînd de ales între un Om desăvîrșit în sfințenie și neprihănire și un om dispus să omoare din motive politice, ei s-au simțit mai în largul lor cu Baraba și l-au ales pe el. Mii de oameni fac și astăzi aceeași alegere. Într-adevăr, nu rareori criminalii de astăzi devin conducătorii de mîine, dar acest lucru nu duce, bineînțeles, la pace și paradis.

3. „Ați omorât pe Domnul [Creatorul] vieții“ (3:15) — ceea ce dovedește nebunia suicidă a răzvrătirii împotriva lui Dumnezeu și a respingerii Mîntuitorului omenirii ales de El. Nici o milostenie a bisericii, nici o minune de vindecare fizică, nici chiar închinarea la Dumnezeu în Templul Său nu pot dărui oamenilor viața veșnică și raiul atîta timp cît Îl resping pe Creatorul vieții.

Se înțelege de la sine că nu era nici vorbă de antisemitism la Petru, așa cum nu era nici la profeții evrei clasici, cînd denunțau plîngînd păcatele națiunii. Petru, un loial fiu al lui Israel, era gata să recunoască că mulțimea, chiar și conducătorii ei, de la care se aștepta să știe mai mult, acționaseră oarecum din ignoranță (3:17).

Mai mult, cuvintele lui sînt împăciuitoare cînd spune că Dumnezeu a îngăduit ca neștiința lor să provoace suferința și moartea lui Mesia, despre care profeții au spus că era inevitabil să aibă loc (3:18). Isaia explicase de ce era necesar ca Robul Domnului să sufere: dacă „cei mulți“ trebuiau justificați, atunci Robul trebuia să ia asupra Lui nelegiuirile lor (Isa. 53:11). El trebuie să fie rănit pentru păcatele lor, zdrobit pentru sîrădelegile lor; pedeapsa care lor le aducea pacea trebuia să cadă asupra Lui, pentru ca prin rănile Lui ei să fie tămăduiți și să se poată împăca cu Dumnezeu (Isa. 53:5).

Dumnezeu nu vroia să anuleze legămîntul Lui cu Avraam. Conform tocmai cu acel legămînt, El L-a trimis pe Robul Său Isus ca să-l binecuvînteze mai întii Israel, înainte ca binecuvîntarea să se extindă în afară, asupra neamurilor (3:25-26). Dumnezeu Își urma planul: vremea restaurației universale va veni, vremea pe care Dumnezeu o avusese în vedere și despre care vorbise încă de la începutul lumii (3:21), vremea cînd însăși creația va fi eliberată din robia stricăciunii și se va bucura de glorioasa libertate a copiilor lui Dumnezeu (Rom. 8:21), cînd în pragul Templului lui Dumnezeu nu vor mai fi oameni cu deformități fizice sau handicapuri mintale, care să cerșească milă și compasiune.

Dacă oamenii vroiau, păcatele lor puteau fi șterse cu totul și ei se puteau pregăti pentru participarea la domnia lui Mesia, în pace și slavă, ce va veni curînd. Ușa pocăinței era deschisă și, în îndurarea Sa, Dumnezeu inclusesc în programul Său și o vreme a pocăinței: Mesia, acum înălțat, nu va porni imediat să-și nimicească vrăjmașii și să-și instaureze Împărăția (3:19-21).

Pe de altă parte însă, Mesia va veni din nou (3:20). Ei trebuiau să se pocăiască. Însuși Moise îi prevenise că atunci când Dumnezeu va ridica „un profet ca Moise“, de acel profet vor trebui să asculte. Oricine nu va asculta de El, va fi nimicit cu desăvârșire din mijlocul poporului (3:22-23). Dumnezeu nu va aștepta la nesfârșit ca să instaureze domnia de pace a lui Mesia.

Lecția destinată nouă

Și noi trebuie să ascultăm prezentarea Evangheliei creștine făcută de Petru. Lumea ce ne înconjoară este și astăzi tot zdrobită și cere mila și grija bisericii, iar noi, creștinii, trebuie s-o ajutăm cu ce ne stă în putință; fiindcă, „cine are bogățiile lumii acesteia și vede pe fratele său în nevoie și își închide inima față de el, cum rămîne în el dragostea de Dumnezeu?“ (1 Ioan 3:17).

De ceea ce trebuie să ne ferim este să facem greșeala de a presupune că grija noastră creștinească este Evanghelia, sau să lăsăm ca activitatea noastră socială să ia dimensiuni nepotrivite, suprimînd propovăduirea Evangheliei.

Lumea de azi nu dorește să audă diagnosticul păcatului ei, chemarea la pocăință și credință în Hristos, mai mult decît a dorit mulțimea de la Templu. Dacă-i dăm voie, ne va ține prelegeri de etică, ba chiar și despre creștinism. „Dacă ați fi creștini adevărați,“ ne sugerează ea, „ați renunța la doctrine, dogme și predici pentru a converti oamenii și i-ați ajuta în schimb pe săraci și bolnavi, în adevăratul spirit al lui Isus“. Adevărul e că lumea vrea caritatea bisericii, dar nu vrea Mîntuitorul bisericii. Confruntată personal cu Hristos, „Cel Sfînt și Neprihănit“, preferă păcatul, alege ucigașul, repudiază nevoia de mîntuire și Îl respinge pe Mîntuitor. Ar vrea un paradis fără pocăință și serviciile pline de îndurare ale lui Dumnezeu fără Robul Lui.

Dar asta nu se poate. Pămîntul nu este o mașinărie autocreată ce s-a întîmplat să se defecteze un pic și pe care noi, cu priceperea și tehnologia noastră în creștere, o putem repara, numai să avem cooperare internațională și efortul sincer al tuturor. Dincolo de pămînt și univers se află un Creator personal și un Mîntuitor personal. Tot geniul tehnologic, toate tratamentele medicale, ajutoarele sociale, strategiile

economice, prudența politică și educația maselor ce ar putea fi folosite pentru rezolvarea problemelor oamenilor nu ar putea să le rezolve și nu ar putea produce un paradis atîta timp cît lumea rămîne în conflict cu Creatorul ei și Îl respinge pe Mîntuitorul ei hotărît de Dumnezeu (3:20).

Să fim deci siguri de un lucru: nu va fi nici o restaurare a Împărăției, nici o „vreme de înviore“, nici o „așezare din nou“ a tuturor lucrurilor despre care profeții au promis că vor fi restaurate, pînă la a doua venire a lui Hristos (3:19-21). Să auzim afirmația explicită a Scripturii și să nu ne întărim poziția cu speranțe false.

Și să nu renunțăm să predicăm. Durerea lumii este imensă, dar nevoia ei primară și presantă este de a se pocăi și de a se împăca cu Dumnezeu (2 Cor. 5:20). Să avem grijă și să predicăm Evanghelia, nu doar moralitate. Lumea aceasta este păcătoasă și răzvrătită, dar Dumnezeu, în Hristos, a luat inițiativa și există o cale liberă spre iertare și împăcare, deschisă tuturor. Să nu ne rușinăm de nădejdea noastră, ci să o prezentăm cu încredere și bucurie. Lumea va rîde, zicînd că vedem cai verzi pe pereți, dar lumea are o speranță cam firavă pentru planetă — întrebați-i pe cosmologi și ei vă vor spune — și, fără Dumnezeu și Mesia, nu are nici o speranță pentru individ. Ce-i folosește unei tinere mame de treizeci și trei de ani, în fază terminală de cancer, promisiunea unei noi ere politice și sociale, în viitor? În Hristos există speranță, speranță reală, atît pentru ea cît și pentru întreaga natură. Dumnezeu care a creat lumea noastră și pe noi în ea a anticipat răzvrătirea oamenilor și are un program de răscumpărare pe măsura acestei cerințe și adecvat scopului său. Deja planul este într-o fază foarte avansată. În curînd bucuria restaurării va umple universul.

O ciocnire a concepțiilor despre lume

Mulțimea îl asculta pe Petru într-una din curțile Templului, cînd deodată sosește căpitanul Templului, pune mîna pe Petru și Ioan și îi duce la închisoare (4:1-3). Acesta a fost un moment hotărît, fiindcă aici începe falia dintre iudaismul oficial și creștinismul timpuriu, care va deveni mai tîrziu o prăpastie de nedăpășit. Prin urmare, în acest moment Luca are grijă să-i identifice pe cei care au făcut prima încercare de suprimare a creștinismului și motivele pentru care au făcut-o.

Trebuie să spunem aici că ei nu reprezentau poporul evreu în întregime. Căpitanul Templului era în oșit de preoți și de aducheii, pune Luca (4:1); expresia „preoți și aducheii” sugerează că acei saducheii nu erau preoți, ci laici. Acești aducheii laici, departe de a fi tipici pentru majoritatea poporului, aparțineau unui grup de ari tocrăți foarte închis ce de cindeau din vechile familii ari tocrate.

Preoții care-l însoțeau pe căpitanul Templului erau probabil, asemenea lui, preoți de seamă; adică preoți de rang care îndeplineau slujbele preoțești de seamă și împreună cu marele preot, conduceau Templul și serviciile din Templu. Ei nu erau tipici pentru preoți în general, fiindcă aceștia erau în majoritate fari ei. Marele preot și preoții de seamă alcătuiau aristocrația religioasă care făcea tot ce le sta în putință pentru a păstra slujbele clericale cele mai înalte în interiorul unui cerc restrâns de familii și prieteni (4:6). Și ei ne spune Luca (5:17) erau saducheii.

În vremea Noului Testament, Sanhedrinul cuprindea mulți fari ei. Gamaliel (5:34), care i-a îndemnat să fie cu luare aminte în raporturile cu creștinii, era unul dintre ei — și ei erau un frâu considerabil pentru saducheii. Cu toate acestea, ari tocrăția preoțească aducea, prijită de aristocrația saducheică laică, deținea o putere ce le depășea cu mult numărul.

Marele preot prezida Sanhedrinul. Mai mult el era ingurul mediator între popor și Dumnezeu, căci numai el intra în Sfânta Sfințelor în Ziua Ispășirii. Marele preot acționa ca reprezentant al poporului în toate negocierile cu conducătorii politici irodieni și romani, înaintea cărora el era considerat în mare măsură responsabil pentru comportarea poporului său. În plus, el era autoritatea spirituală supremă pentru evreii ce trăiau în alte țări, iar Templul, asupra căruia prezida, constituia centrul pelerinajelor lor și primea contribuțiile lor substanțiale în bani, zeciuiele și daruri.

Prima împotrivire față de creștinism a venit deci dinspre puternicul partid saducheu și ea s-a datorat mai multor motive. În primul rând, ceea ce propovăduiau apostolii era în contradicție directă cu convingerile teologice ale saducheilor. Apostolii vesteau învierea morților (4:2) și un punct fundamental al teologiei saducheice era credința că nu există înviere, nici continuitate a spiritului omului după moarte (23:8).

Pe lângă asta, saducheii erau în foarte mare măsură oameni ai acestei lumi: în decursul ultimelor secole fuseseră adânc influențați de raționalismul și cultura eleniste, care, combinate cu atisfacția de a controla puterea religioasă-cum-politică a lumii, așa cum era, induseseră în ei o gândire lumească și o delăsare comparabilă în chestiunile religioase. Ei erau bogați (se bucurau de venituri substanțiale de la Templu), aveau putere, frecventau cercurile cele mai înalte (iudaice și ale neamurilor), erau educați, rafinați, sofisticăți. Lumea, așa cum era, era suficient de bună pentru ei. Nu li se părea că lumea e chiar atât de rea. Așa cum va spune Pavel mai târziu, ei iubeau lumea actuală. Era singura lume în care credeau cu adevărat.

Și iată că apostolii aștia creștini împuiau mintea oamenilor de rînd cu profeții, escatologie și speranța unei viitoare împărății mesianice, toate întemeiate pe presupuziția realității învierii. Asta ofensa raționalismul lor elenist, era o provocare la adresa modului lor de viață, a concepției lor despre lume și a intereselor lor legitime.

Dar era ceva și mai grav. Fariseii, în fond, credeau, ca și creștinii, în învierea și supraviețuirea duhului omului după moarte; și saducheii învățaseră să-i tolereze. Dar creștinii aceștia nu proclamau doar învierea, ci „vesteau în Isus învierea din morți“ (4:2). Pentru aristocrația preotească implicațiile puteau fi grave, dacă mesajul apostolilor avea să fie crezut. Isus îi înfierase înaintea mulțimii, chiar în Templul lor, acuzîndu-i de furt, hoție și sacrilegiu, din cauza negoțului din Templu. Și ei au fost instigatorii celor ce au cerut răstignirea Lui. Ei au știut cum să-și folosească acel *savoir faire* politic pentru a-l șantaja pe Pilat, și ei au fost cei care au manipulat cu dibăcie norodul, făcîndu-l să-l aleagă pe ucigașul Baraba în locul lui Isus (Ioan 19:14-16; Marcu 15:11). Acum ar fi periculos ca mulțimile să fie convinse că execuția lui Isus a fost o crimă, că Isus era de fapt Mesia, că Dumnezeu L-a înviat din morți și că într-o zi Se va întoarce. Saducheii fiind, ei nu credeau într-o judecată personală viitoare; ideea că Isus era Domnul al cărui Nume trebuiau să-L cheme acum, dacă vroiau să scape de judecata din ziua

mare și înfricoșătoare a Domnului li se părea o aiureală. Dar ea putea deveni periculoasă, dacă mulțimea o va crede. Ma ele trebuiau împiedicate să o creadă (4:17; 5:28). Deja exista în Ierusalim o comunitate mărișoară de convertiți, numărând câteva mii, sub controlul așa-zisilor apostoli. Predica din acea după-amiază avea să culeagă încă o recoltă bogată (4:4). Era timpul să se pună capăt. I-au aruncat deci pe Petru și Ioan în fața mulțimii și i-au aruncat în temniță.

Chiar și din cauza aceasta stăngace reiese clar că primii creștinii aveau mult mai multe afinități cu concepția de pre lume a fariseilor, decât cu cea a saducheilor (cf. afirmația lui Pavel, 23:6 — „Fraților, eu sînt fariseu, fiu de fariseu; din pricina nădejzii în învierea morților. Înt dat în judecată”); și așa a fost de-a lungul secolelor cu creștinismul ortodox. În așa măsură încît astăzi, multor creștini (și la mulți din cei din afara creștinismului) li s-ar părea foarte ciudată ideea că cineva ar adopta o carieră de preot, urmînd ritualul și sacrificiile cerute, și să creadă că moartea este sfîrșitul tuturor lucrurilor că nu există înviere sau judecata de pe urmă. „Care mai este scopul religiei. Să pun ei, dacă așa stau lucrurile?”

Saducheii ar fi replicat că scopul religiei era să păstreze locul privilegiat al individului și națiunii înaintea lui Dumnezeu, în timpul vieții lor pe pămînt; și, pe lîngă asta, să influențeze, să dețină controlul vieții de familie, sociale, politice, comerciale a oamenilor, conform legii lui Dumnezeu exprimată în primele cinci cărți ale Vechiului Testament.

În ultimele decenii a existat ceva mai mult decît o simplă tendință a unor cercuri creștine de revenire la o interpretare saducheică a religiei. Susținătorii așa-zisului creștinism secular, proeminent în anii '60 și la începutul anilor '70, din punct de vedere teologic au fost mai saducheii ca saducheii. Diversele versiuni ale teologiei eliberării au apărut, desigur, ca reacție împotriva atitudinii aristocratice saducheice a unora care s-au folosit de preoție pentru a se îmbogăți și au înșelat nu numai oamenii din popor, dar și preoții mai mici în rang. Dar, cînd ajungem

la atitudinea teologică eliberării față de a doua venire a lui Hristos și la problema modului în care va veni era dreptății, a păcii și belșugului, concepția lor este în mod cert mai mult saducee decât creștină.

Cel mai adesea este mai curînd o problemă de accent decât una de aderare la o anumită școală de teologie. În Marea Britanie, cel puțin, foarte rar auzim o predică difuzată la radio sau televiziune care să afirme nădejdea creștină cu aceeași claritate și elocință cu care a făcut-o Petru în predica pe care tocmai am studiat-o. Asta nu e din cauză că creștinismul nu a avansat spre o înțelegere mai cuprinzătoare a învierii, a înălțării și a celei de-a doua veniri a lui Hristos. Se datorează mai degrabă faptului că mulți care se declară creștini au o inimă convertită la o concepție saducee despre lume.

MIȘCAREA A DOUA: Împotrivirea la program (4:5—6:7)

Scurtă orientare

Am ajuns la o cumpănă a apelor în narațiunea lui Luca; să ne oprim o clipă și să vedem unde ne aflăm.

Privind în urmă la primele patru elemente majore din Secțiunea întâi (vezi paginile 28—29), ne putem da seama acum în ce fel sînt legate unul de altul, ca să spunem așa, prin tema restaurării tuturor lucrurilor. Întrebarea privitoare la vreme, care a fost ridicată cu precădere în Elementul 1, a primit acum răspuns, de o manieră la fel de evidentă, în Elementul 4:

Elementul 1: „Doamne, în vremea aceasta ai de gînd să așezi din nou împărăția lui Israel?” El le-a răspuns: „Nu este treaba voastră să știți vremurile sau soroacele...” (1:6-7).

Elementul 4: „...și să trimeată pe Cel ce a fost rînduit mai dinaintea pentru voi: pe Isus Hristos, pe care cerul trebuie să-L primească *pînă la vremurile așezării din nou* a tuturor lucrurilor...” (3:20-21).

Mergînd mai departe, vom descoperi că următoarele patru elemente majore sînt unite în aceeași manieră:

Elementul 5: A doua zi, mai marii norodului, bătrînii și cărturarii, s-au adunat împreună la Ierusalim *cu marele preot Ana, Caiafa, Ioan, Alexandru și toți cei ce se trăgeau din neamul marilor preoți*. Au pus pe Petru și pe Ioan în mijlocul lor... (4:5-7).

Elementul 8: Cuvîntul lui Dumnezeu se răspîndea tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim și o mare mulțime de preoți veneau la credință (6:7).

Atitudinea preoților iudei față de primii creștini, deci, va fi una din temele călăuzitoare ale ultimelor patru elemente. Vom descoperi îndeosebi că marele preot, preoții mai mari și membrii familiei marilor preoți au fost cei care, spre deosebire de preoții obișnuiți, se împotriveau cu atîta ardoare apostolilor. Și e de înțeles. Împreună cu aristocrația laică, ei constituiau clasa conducătoare în iudaism și influența crescîndă a apostolilor în rîndul populației le provoca gelozie (5:17) și teamă (5:28).

În ultimele secole, așa cum se întîmplă cu orice funcții pirituale ce devin instituționalizate, slujba de mare preot fu ese supusă la foarte multe manipulații politice și intrigi, sanctitatea ei fiind grav afectată. Unele secte „nonconformiste” din iudaism i-au repudiat cu desăvîrșire pe actualii deținători ai slujbei. Dar marele preot se bucura încă de supunerea mării majorității a poporului de acasă și din străinătate, chiar dacă nu se bucura întotdeauna și de respectul lor. Cu toate acestea, întreaga poveste cu Isus din Nazaret, și acum propovăduirea apostolilor Lui, constituia un pericol real de neliniștire a maselor.

În evanghelia sa, Luca accentuează faptul că oamenii obișnuiți erau de partea lui Isus (Luca 21:37-38) și că numai în ultimul moment clasa

preoților conducători a reușit să-i lămurească pe oameni să fie împotriva Lui. Acum, în aceste capitole din Fapte, Luca accentuează același lucru: oamenii obișnuiți, chiar și cei care nu s-au convertit, au fost la început de partea apostolilor și a creștinilor. Dacă propovăduitorii creștini ar reuși să-i convingă că răstignirea lui Isus a însemnat în fond uciderea lui Mesia, asta ar fi distrus autoritatea spirituală a marelui preot asupra poporului și ar fi dus la cine știe ce consecințe politice. Deci, așa mari și tari cum erau acei preoți de seamă și aristocrații laici, nu-și puteau permite să ignore ce se întâmpla în rîndul maselor (4:2, 17, 21; 5:17, 25-26). Ei considerau că trebuie să-și păzească și să-și păstreze autoritatea și să impună supunere față de ea. Supunerea față de autoritate va deveni, prin urmare, principala problemă dintre apostoli și tribunal: „Petru și Ioan le-au zis: «Judecați voi singuri dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm mai mult de voi decît de Dumnezeu»“ (4:19); „Petru și apostolii ceilalți, drept răspuns, i-au zis: «Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decît de oameni!»“ (5:29).

Dar aceeași terminologie va apărea și în alte conexiuni și, astfel, ca un sunet de clopoțel, va întări ideea. În 5:36, adepții unui om care susținea că e cineva, Teuda, sînt descriși drept „toți cei ce-l urmaseră“ (adică cei care-l ascultaseră); în 5:37, cei care au aderat la cauza lui Iuda Galileanul sînt numiți la fel, „toți cei ce-l urmaseră“ adică cei care-l ascultaseră. Cu o nuanță mai îmbucurătoare, Petru spune în 5:32 că Dumnezeu a dat Duhul Sfînt „celor ce ascultă de El“; iar în 6:7 citim că un mare număr de preoți „veneau la credință“, în sensul că „au ascultat credința“, s-au supus ei.

Acest conflict de autoritate între apostoli și liderii spirituali ai iudaismului oficial va ridica acum o problemă interesantă cu privire la natura și poziția creștinismului timpuriu: Nu a fost el, cel puțin la debut, o mișcare marcată de disprețul pentru autoritatea spirituală consacrată? Și nu a fost aceasta cauza schismei ulterioare dintre iudaism și creștinism? A fost creștinismul doar o mișcare populară și fundamental anarhică?

Primul lucru ce trebuie observat în legătură cu aceasta este faptul că apostolii, așa cum a recunoscut tribunalul (4:13), erau oameni simpli, fără educație. Pentru astfel de oameni, nesupunerea față de cea mai înaltă autoritate din țară și față de întregul Sanhedrin era în sine un pas

îndrăzneț, care presupunea foarte mult curaj și temeritate: un pășitor, am putea spune, pe care nu l-au făcut ușor.

Pe lângă toate acestea, primii creștini credeau cu cea mai mare fermitate în Vechiul Testament, prin urmare și în autoritatea divină a instituțiilor religioase din Israel. În mod normal, ei ar fi fost ultimii care să adopte o atitudine revoluționară sau anarhică în chestiuni spirituale, sau care să încurajeze o atare atitudine în rândul maselor. Și trebuie remarcat că nicăieri în Fapte nu-i vedem trăind animozitate față de Sanhedrin în rândul oamenilor. Ba chiar, atunci când le vorbesc oamenilor, găsește și scuze pentru răstignirea lui Hristos de către conducători (3:17).

În plus, Hristos însuși îi învățase să se ferească de anarhia spirituală: „Cărturarii și fariseii șed pe scaunul lui Moise. Deci toate lucrurile pe care vă spun ei să le păziți, păziți-le și faceți-le; dar după faptele lor să nu faceți. Căci ei zic, dar nu fac.” (Mat. 23:2-3). Orice ar fi gândit ei de preceșeurile individuale ale deținătorilor iudei de învățător al Scripturii, ei trebuiau să respecte poziția și autoritatea Scripturilor, pe care le tălmăceau ocupanții acelor poziții.

La fel și cu preoții. Cu o anumită ocazie, Pavel, suferind o nedreptate flagrantă, poruncită de mai marele con. iudeului iudaic, înaintea căruia era cercetat, l-a dat în vileag în termeni foarte duri (23:1-5), dar s-a scuzat imediat când a aflat că cel care conducea ședința era de fapt marele preot, din cauza prescripției scripturale pe care a citat-o apoi: „Să nu blestemi pe mai marele poporului tău” (Exod 22:28).

Preveniți de către Hristos să se ferească de anarhia religioasă apostolii au repudiat totuși, în mod deliberat, poruncile marelui preot și au încredințat consiliul suprem al națiunii lor, așa cum ni l-a pus în curând. Ce i-a făcut deci să recurgă la acest pas extrem?

Furioși împotriva lui Dumnezeu: prima anchetare de către consiliu (4:5-31)

Autoritatea și învierea

Consiliul care i-a examinat pe Petru și Ioan era alcătuit din conducători, bătrâni și cărturari. Maeștri neîntrețuți în interogare și conducere a

anchetelor, ei au demarat procedurile punînd întrebări, ca și cînd nu ar fi știut și ca și cînd ar fi existat o mie și unu de răspunsuri posibile: „Cu ce putere sau în numele cui ați făcut voi lucrul acesta [minunea aceasta]?” (4:7). Ei știau deja, bineînțeles; Luca tocmai ne-a spus că motivul pentru care i-au arestat pe Petru și Ioan a fost că „vesteau în Isus învierea din morți” (4:2). Dar ei îi pregăteau cu subtilitate pe apostoli pentru cerința lor ulterioară: ca ei să renunțe la orice insistență asupra conexiunii necesare dintre puterea și slujba bisericii în lume și credința ei în învierea în trup a lui Isus din Nazaret.

Tribunalul nu avea nici o obiecție la ajutorul dat de apostoli bolnavilor și ologilor, nici la faptul că făceau cîte o minune-două cînd și cînd. Și dacă apostolii s-ar fi mulțumit să răspundă vag că ei făcuseră minunea în Numele și prin puterea lui Dumnezeu, Creatorul plin de iubire al tuturor oamenilor, tribunalul ar fi fost încîntat și ar fi renunțat la orice alte proceduri. Dar ca apostolii să insiste că există o legătură necesară și indispensabilă între miracole și realitatea învierii în trup a lui Isus, cu implicația că Isus era Hristosul, asta era ceva de netolerat pentru tribunal. Ei erau, mai mult ca oricine, răspunzători de omorîrea Lui. Și desigur că laicii aceștia fără educație nu puteau susține, în fața marelui preot și a Sanhedrinului, o poziție ce implica faptul că însuși marele preot era împotriva lui Hristos și, prin urmare, împotriva lui Dumnezeu.

Răspunsul apostolilor a fost categoric și nestrămutat. Istoria nu trebuie uitată sau negată și nici persoana Domnului Isus Hristos, Cel viu și înălțat la cer, nu trebuie să fie dată la o parte în favoarea unui dumnezeu în care putea să creadă oricine. Nici faptele lor sociale bune nu puteau fi despărțite de Evanghelia lui Isus Hristos:

Fiindcă sîntem trași astăzi la răspundere pentru o facere de bine făcută unui om bolnav și sîntem întrebați cum a fost vindecat,^{*} s-o știți toți și s-o știe tot norodul lui Israel! Omul acesta se înfățișează înaintea voastră pe deplin sănătos în Numele lui Isus Hristos din Nazaret, pe care voi

^{*} Cuvîntul folosit aici este „mintuit” și el face legătura logică între acest verset și versetul 12.

L-ați răstignit, dar pe care Dumnezeu L-a înviat din morți.
(4:9-10)

Evident, apostolii nu au crezut că trebuie să ne mulțumim să facem fapte bune creștinești fără să spunem ceva din ceea ce a afirmat Isus Hristos despre Sine.

Autoritatea și Scriptura

Dar oare poziția apostolilor față de aceste lucruri nu a fost absurdă? Și nu era ridicol să sugereze — și de două ori mai ridicol ca doi laici — să sugereze asta — că cele mai eminente autorități religioase și spirituale ale națiunii puteau să facă o greșală atât de fundamentală ca (1) să nu-L recunoască pe Mesia lui Dumnezeu, când Acesta a venit, și (2) chiar să-L răstignească? Negreșit, se putea aduce acuzația că ari tocracia marilor preoți nu era deținătorul legitim al poziției respective și că era coruptă în ce privește modul de folosire a venitului Templului, că îi tiraniza pe preoții mai mici. Dar, se putea concepe ca în sfera religiei și a spiritualității, acolo unde ei erau, la urma urmei, cei mai mari experți, să aibă o judecată atât de perversă și șocantă încât să-L respingă și să-L omoare pe Mesia?

Da, din nefericire, a fost posibil! Următoarea remarcă a apostolilor anticipează această obiecție. Ei au citat un pasaj din Scriptură, din Psalmul 118:22 care spune: „Piatra lepădată de voi, zidarii care a ajuns să fie pusă în capul unghiului“ (adică o bucată masivă de zidărie, care, în construcțiile antice, se punea în colțul cel mai îndepărtat suportând greutatea clădirii și fixându-i unghiurile). În contextul respectiv psalmistul vorbește despre poarta Domnului (v. 20), despre jertfă (v. 27) și de pre Casa Domnului (v. 26). Întreaga scenă este cea a Templului și imaginea trebuie deci interpretată în aceeași lumină. Cine puteau fi atunci „zidarii“, dacă nu cei ce răspundeau de Templu, marele preot, căpitanul Templului și ceilalți preoți de seamă? Și cui îi se putea potrivi imaginea „piatra din capul unghiului“ mai bine decât lui Mesia? Ca prototip, pasajul din psalm spunea că marele preot și tovarășii lui Îl vor respinge într-o zi pe Mesia și nu Îi vor găsi locul în sistemul lor religios; dar că, în ciuda lor, Dumnezeu va interveni pentru a-L face pe

Mesia temeliea vieții religioase a poporului, piatra din capul unghiului a templului lumii.

Așa a aplicat și Petru pasajul: „El este piatra lepădată de voi, zidarii, care a ajuns să fie pusă în capul unghiului” (4:11). A fost un citat deconcertant de bine ales.

Autoritatea și mîntuirea

Pînă acum Petru a răspuns strict întrebărilor care i s-au pus. Dacă ne amintim, el a fost întrebat: „Cu ce putere sau în numele cui ați făcut voi lucrul acesta?” Iar el răspunsese că în Numele lui Isus fusese vindecat (mîntuit) ologul (4:9). Dar Petru nu s-a mulțumit să spună doar atât. Vindecarea ologului era un exemplu de „mîntuire” fizică (de aceea versiunile care traduc cuvîntul, întru totul potrivit, prin „vindecat”, sînt corecte); căci aceleași principii se aplică mîntuirii în sensul cel mai înalt al cuvîntului. Dacă Petru n-ar fi adăugat ce a pus după aceea, marele preot ar fi parat mesajul citat din Psalmi susținînd, chiar dacă nu cu voce tare, că, deși Isus era fără îndoială important pentru apostoli, era o greșeală să crezi că era singura cale spre Dumnezeu și spre mîntuire; că dacă oamenii au fost sinceri cînd L-au respins pe Isus, ei puteau totuși să ajungă la Dumnezeu pe alte căi.

Dar nu este așa, conform lui Petru, fiindcă el adaugă: „În nimeni altul nu este mîntuire, căci nu este sub cer nici un alt Nume dat oamenilor în care trebuie să fim mîntuiți” (4:12).

Într-un fel, Petru enunța un principiu în care toți cei din Sanhedrin credeau deja — sau susțineau că cred: „Eu, Eu sînt Domnul și afară de Mine nu este nici un Mîntuitor! Eu am vestit, am mîntuit, am prorocit, nu sînt străin între voi... Întoarceți-vă la Mine și veți fi mîntuiți toți cei ce sînteți la marginile pămîntului! Căci Eu sînt Dumnezeu, și nu altul” (Isa. 43:11-12; 45:22). Ca monoteiști stricți, ei nu se rușinau să susțină unicitatea lui Dumnezeu în fața absurdității, imoralității și cruzimii zeilor pe care îi crease zeificarea păgînă a naturii. Zeii aceștia nu puteau aduce nici o mîntuire morală sau spirituală: ei îi lăseau pe oameni nemîntuiți și fără speranță. Iudaismul a fost — și încă este — de admirat pentru lupta sa îndelungată împotriva ispitei sincretismului și pentru victoria sa asupra acestuia; pentru împotrivirea la presiunile de

a renunța la monoteism pe motiv că este mărginit și exclusivist; și pentru respingerea neadevărului flagrant că toate religiile sînt de fapt una singură și că nu este nici o diferență între Yahweh și zeițiile păgîne. Lăsînd deoparte enormele diferențe în morală și etică și în problemele semnificației vieții umane și a destinului omului, religiile păgîne nu pot mîntui pe nimeni.

Aici, Sanhedrinul ar fi fost de acord cu apostolii.* Problema era că Petru nu susținea acum că ei trebuie să zeifice un simplu om, ridicîndu-l la înălțimea lui Yahweh, ci că Dumnezeu a afirmat încă o dată ceea ce vestise prin Isaia, înviîndu-L pe Isus Hristos din morți și înălșîndu-L la dreapta Sa, demonstrînd că este nu numai Mesia, ci și Domnul: Isus era Yahweh întrupat. Prin definiție nu exista mîntuire fără Isus. Respingerea lui Isus însemna respingerea lui Dumnezeu — și pînă în acel moment marele preot și toți membrii de față ai Sanhedrinului Îl respinseseră pe Isus.

Acum, era destul de grav pentru niște laici simpli și fără educație să spună aristocrației marilor preoți că ei, ca zidari ai vieții religioase a poporului, au comis o eroare îngrozitoare de judecată spirituală. Dar, ca niște laici să spună preoților de profesie că nu înțeleseseră deloc me ajul religiei lor: că erau oameni nemîntuiți și că nu vor fi mîntuiți niciodată, dacă nu se smeresc, nu se pocăiesc și nu au credință într-un om pe care nu demult L-au condamnat la moarte, asta era incriminarea supremă pe care le-o puteau aduce acci laici. Dar aceasta era implicația clară, logică a Evangheliei pe care o propovăduiau ei. Poți avea cea mai mare poziție religioasă, întărită de secole de tradiții, înconjurată de forme elevate de liturghie și ritual și să mărturisești credința în ingurul Dumnezeu adevărat — și totuși să nu fii mîntuit. Asta credeau apostolii și, în Numele lui Hristos cel înviat din morți, nu se temeau să o spună.

Deși în timpul lui Antioh Epifanul mării preoți și partida lor îngustă, spre indignarea majorității populației, au îmbrățîșat și promovat fără rezerve cultura elenistică și, împreună cu ea, sincretismul religios

Mărturia finală

Este interesant, prin urmare, că Luca nu spune aici că tribunalul s-a înfuriat și s-a gândit să-i execute pe apostoli (au făcut-o la al doilea proces, 5:33). Oricît de mult au dezagreat ideile lor despre mîntuire, a fost ceva care i-a impresionat. Fără îndoială că interogaseră mulți oameni la viața lor și erau judecători iscusiți ai caracterului. Ce i-a frapat în primul rînd a fost vorbirea îndrăzneată și plină de încredere a acestor oameni fără educație. De unde aveau ei atîta siguranță în chestiunile religioase? Și de unde citatele lor din Scripturile Vechiului Testament, incomod de potrivite? Asemenea cunoștințe la niște laici fără educație trebuiau să aibă o explicație; ei au găsit-o în faptul că fuseseră împreună cu Isus (4:13). Acesta i-a rușinat cîndva în public citînd același pasaj din același psalm (Luca 20:17). Acum nu se întîmpla altceva decît că, așa cum promisese El, Duhul Sfînt îi învăța ce să spună atunci cînd se aflau în fața conducătorilor și autorităților. Mai marii lui Israel, care au respins mărturia lui Isus, auzeau acum mărturia Duhului Sfînt. El era ultimul martor pe care aveau să-L audă ei (Luca 12:10-12). Exista iertare pentru faptul că L-au respins pe Isus; dar era în natura lucrurilor să nu poată exista iertare pentru respingerea, în cunoștință de cauză, a martorului final al lui Dumnezeu, Duhul Sfînt.

În etapa aceasta, totuși, ei aveau încrederea că au destule rezerve de statut și autoritate „spirituale“ pentru a-i speria pe apostoli și a-i face să se supună. La urma urmei, aceștia nu erau decît niște simpli laici. Preoții, desigur, nu puteau să nege miracolul — tot Ierusalimul aflase; nici nu puteau spune că o astfel de minune era rea în sine (4:14-16). Au considerat însă că nu era nevoie decît să-și facă simțită autoritatea ecleziastică și profesională în fața apostolilor și se puteau bizui pe respectul și teama pe care le nutresc laicii față de preoții care își exercitau profesia: apostolii se vor înmuia de tot. Au hotărît să-i amenințe (4:17). Au considerat că nu puteau merge mai departe și să-i pedepsească efectiv. Fostul olog avea peste patruzeci de ani: evident, nu era vorba de sugestie hipnotică. Era un adevărat miracol, pentru care oamenii îl slăveau pe Dumnezeu. A-i pedepsi pe apostolii care au făcut această minune ar fi însemnat să le spună oamenilor să nu-L mai slăvească pe Dumnezeu: un lucru foarte greu de făcut pentru preoții care

ar fi vrut să mai aibă credibilitate înaintea poporului (4:21-22). Așa că au hotărît să-i amenințe pe apostoli (4:17) — și acelea nu erau simple amenințări, pentru că ei di. puneau de citeva forme de di. ciplină foarte severe.

Tactica lor în a a dat gre . „Judecați voi singuri, a zi Petru, dacă este drept înaintea lui Dumnezeu să ascultăm mai mult de oi decât de Dumnezeu“ (4:19). Apostolii trebuiau să aleagă. Domnul I u le poruncise să predice și să fie martorii Lui (1:2, 4, 8). I u puteau să-L asculte decât dacă nu se supuneau consiliului și-l fidau; și nu puteau să asculte con. iliul fără să se ne. upună flagrant poruncilor Lui. Ceea ce, la rîndul său, a ridicat întrebarea cine era I u . Dacă Isus ar fi fo t un simplu reformator religio. care a su. ținut, așa cum făcu. eră mulți dintre contemporanii Lui, că actualul mare preot deținea în mod nelegitim poziția pe care se afla; dacă ar fi fost doar un profet care protesta, așa cum făceau mulți, chiar și dintre preoții de rînd, împotriva nepotismului și a aristocrației preoțești a violenței și a tiraniei pe care marii preoți le exercitau asupra preoților de rînd de-ar fi fo. t doar încă un rabin. cu o interpretare nouă și radicală a Torei, atunci, în interesul ordinii și al unității religioase, apostolii ar fi putut ca, în urma protestului, să cedeze în lața prohibiției consiliului și să încerce o reformă treptată.

Dar Isus nu a fost un simplu reformator, un simplu profet sau un simplu rabin. Dumnezeu a demonstrat că El este Domnul și Hri to ul. El a fost Domnul întrupat. înălțat la poziția de supremă putere și autoritate în univers. Slujba de mare preot (chiar dacă nu și beneficiarul poziției de atunci) își datora autoritatea faptului că termenii instituției din Vechiul Testament erau inspirați de Dumnezeu. Dacă Isus Hristos era Dumnezeu întrupat, nu putea fi ignorată autoritatea Lui fără să e. îndepărteze automat orice autoritate pe care ar fi avut-o marele preot. Dar a nu-L asculta pe Domnul Isus din respect pentru poziția marelui preot și în numele ordinii și unității religioase ar fi fost cu neputință pentru un apostol. Ar fi însemnat distrugerea a însăși temeliei bisericii

(Mat. 16:13-18); și, ce e mai grav, ar fi însemnat nealoyalitate față de Acela pe care Dumnezeu L-a făcut Domn și Hristos.

Arbitrajul final

Cu toate acestea, sfidarea celei mai înalte autorități spirituale din țară a fost un pas extrem pentru niște laici fără educație. Ar fi instructiv atunci să studiem detaliile rugăciunii prin care s-a întărit comunitatea creștină, atunci când a primit raportul apostolilor despre interdicția impusă de către preoții de seamă (4:23), ceea ce ne va dezvălui foarte limpede atitudinea lor față de problema autorității supreme în caz de dispută.

În primul rînd, au apelat, peste capul preoților de seamă și a Sanhedrinului, direct la autoritatea Creatorului Însuși: „Stăpîne, Doamne, care ai făcut cerul, pămîntul, marea și tot ce este în ele” (4:24).

În al doilea rînd, au apelat la Sfînta Scriptură, ca fiind inspirată de Dumnezeu, ca autoritatea după care trebuie judecați marele preot, preoții de seamă, Sanhedrinul, acțiunile și atitudinile lor: „Tu ai zis prin Duhul Sfînt, prin gura părintelui nostru David, robul Tău” (4:25). Ei știau că Sanhedrinul ar fi dat o interpretare diferită acestui pasaj; dar, evident, au considerat că și ei aveau dreptul și datoria să judece deciziile preoților în lumina Scripturii, așa cum i-a învățat Hristos să facă.

În al treilea rînd, ei și-au formulat judecata nu pe baza unei expresii sau două mai neobișnuite din Scriptură, scoase din context, ci pe baza unei comparații amănunțite între Biblie și situația lor. Ei au citat o mare parte din Psalmul 2:1-2:

Pentru ce se întărită neamurile
și pentru ce cugetă popoarele lucruri deșarte?
Împărații pămîntului se răscoală
și domnitorii se sfătuiesc împreună
împotriva Domnului
și împotriva Unsului Său,

și au continuat să redea în rugăciune înaintea lui Dumnezeu modul amănunțit în care acțiunea concertată a lui Irod și Pilat, a neamurilor și a poporului lui Israel, se potrivește exact situației descrise în psalm (4:25-28).

În al patrulea rând, în lumina Scripturii, au formulat ceea ce au considerat ei că e te miezul problemei. Ră tignirea lui Isus, deși la un anumit nivel hotărîtă dinainte prin puterea și voința lui Dumnezeu, a fost o „întăritare la minie împotriva lui Dumnezeu” un atac concertat asupra Robului Sfînt al lui Dumnezeu, asupra Un ului Isu (4:25, 27-28). Aceasta nu era o problemă în privința căreia era cu puțință să se facă vreun compromis. Era în joc onoarea lui Dumnezeu și a lui Mesia.

În cele din urmă, au cerut împuternicirea cuvenita, nu pentru ei înșiși, ci pentru umele Domnului Isus. Împuternicirea, -au rugat ei, trebuia să conțină două lucruri: (1) să primea că mai mult decît har omenesc, ca să nu se înmoaie ub amenințările Sanhedrinului și să treacă totul sub tăcere, ei .ă vorbească cu îndrăzneală și neclintiți; și (2) ca Dumnezeu Însuși să intervină nu numai făcînd minuni, ci făcînd minuni *în Numele Robului Său Sfînt I us* (4:29-30). Ei puseseră atît mulțimii (3:16), cît și Sanhedrinului (4:10-12) că ologul fu e te indecat prin Numele lui Isus; dar Sanhedrinul le-a interzi nu .ă facă minuni, ci „să vorbească în Numele acesta” (4:17). Lucrările supranaturale sînt ambigue în sine: se pare că omul păcatului va face multe din ele (2 Tes. 2:9-10). Ce era necesar era ca aceste minuni să fie făcute în umele Domnului Isus pentru ca Numele acesta să fie înălțat cu mult dea upra oricărui beneficiu derivat din el.

Și rugăciunea lor a primit răspuns: „S-a cutremurat locul unde erau adunați toți s-au umplut cu Duhul Sfînt și ve teau Cuvîntul lui Dumnezeu cu îndrăzneală” (4:31).

Ispitirea Duhului Domnului: o privire înlăuntrul comunității creștine (4:32—5:16)

Prima povestire, deci, din Mișcarea a doua .-a ocupat de împotrivirea față de primii creștini: același lucru e. te adevărat și cu povestirea ce va urma. În prima povestire, împotrivirea a venit din afară; în a doua povestire, va veni din interior. În prima, împotrivirea a fo t de cri.ă nu mai puțin ca venind din partea împăraților pămîntului „întăritați

împotriva lui Dumnezeu“ (4:25-26) și a luat forma unui atac „împotriva Domnului și împotriva Unsului Său“. În a doua povestire, împotrivirea emană de la Satan (5:3), se va folosi de un cuplu pretins creștin, dar altminteri necunoscut, Anania și Safira, și va fi descrisă în diferite moduri, ca minciună împotriva lui Dumnezeu (5:4), minșirea sau înșelarea Duhului Sfânt (5:3) și ispitire a Duhului Domnului (5:9). Prima povestire s-a ocupat pe tot parcursul ei de problema autorității și a stabilit principiul că acolo unde porunca autorităților vine în conflict cu poruncile lui Hristos, apostolii au trebuit să repudieze autoritatea conducătorilor și să asculte mai mult de Dumnezeu decât de oameni. A doua povestire va avea de asemenea de a face cu autoritatea și va întări realitatea conducerii bisericii de către Dumnezeu, efectuată de Duhul Sfânt prin apostolii Domnului Isus.

Principala povestire, deci, din această parte a Faptelor, a fi despre înșelătoria lui Anania și Safira. Două lucruri ne vor ajuta să vedem semnificația a ceea ce au făcut ei. În primul rând, Luca a prefațat împlinirea lor printr-o relatare a practicii obișnuite în comunitatea creștină (4:32-37), urmată de o descriere a atitudinii celor din afară și reacția lor față de comunitatea creștină (5:12-16). În al doilea rând, în structura narațiunii sale, Luca a așezat împlinirea lui Anania și Safira în opoziție cu cea a lui Iuda (vezi pagina 32). Comparația se va dovedi instructivă.

Practica obișnuită a primilor creștini

Se fac trei afirmații despre practica obișnuită a primilor creștini: prima în 4:32, a doua în 4:33-35 și a treia în 4:36-37. Toate se ocupă de atitudinea lor față de posesiunile materiale, dar fiecare aduce o nuanță deosebită, o nuanță anume, și nu trebuie să fie confundate între ele.

Prima afirmă că ei împărțeau tot ce aveau și explică cum au ajuns la aceasta și ce însemna că „aveau toate de obște“. Toți credincioșii, spune Luca, erau „o inimă și un suflet“; și acest sentiment coplesitor al unității spirituale a afectat atitudinea lor față de posesiunile materiale. Nu mai spuneau că unele lucruri erau ale lor, adică erau destinate folosului sau uzului strict personal. Fiecare voia ca ceilalți credincioși să considere posesiunile lor ca și când ar fi fost și ale lor și să se

folosească de ele. A fost ceva cu totul spontan. Nu exista nici o obligație. Nu se spune nicăieri că aceasta a fost o condiție necesară și indispensabilă pentru a fi mântuit sau pentru a fi acceptat ca și creștin adevărat. A fost o reacție voluntară firească. Și, deși nu dorim să subestimăm evlavia acestor primi creștini, este o reacție care s-a repetat de mii de ori de atunci. Oriunde credincioșii sînt copleșiți de realitatea mîntuirii și simt unitatea lor în Hri toș cu ceilalți credincioși, ei nu numai că sînt gata să împartă ce au, dar o și fac cu înflăcărare. Atunci cînd biserica pierde acest sentiment al realității mîntuirii și pe cel de familie a lui Dumnezeu, își face loc atitudinea egoistă, posesivă față de bunurile materiale.

A doua afirmație merge mai departe, deși trebuie să avem grijă să nu îi dăm un înțeles mai cuprinzător decît a avut atunci. Ceea ce ne explică versetele 33-35 este marea putere a propovăduirii apostolilor și marea har care era cu toți: „Căci, spune Luca (în limba greacă), nu era nici unul printre ei care să ducă lipsă“. Cît de subminată ar fi fost puterea mărturiei lor dacă, în timp ce ei predicau în public că Isus era Mesia și că toți credincioșii sînt „frații Lui“, s-ar fi dovedit fără inimă față de frații mai săraci ai lui Mesia, lăsîndu-i să ducă o viață de sărăcie în mijlocul lor. Versetele 34 și 35 ne spun în ce fel .-au rezolvat nevoile săracilor, folosindu-se corect imperfectul în traducerea verbelor: „Toți cei ce aveau ogoare sau case le vindeau, aduceau prețul lucrurilor vîndute și îl puneau la picioarele apostolilor; apoi se împărțea fiecăruia după cum avea nevoie“.

Luca nu spune că fiecare credincios care se întîmpla să aibă o ca.ă, imediat după convertire o vindea și dona banii. Pentru că, dacă ar fi făcut așa, unde ar mai fi dormit ei noaptea? După acest principiu, toți cei cinci mii de convertiți, plus soțiile și familiile lor, ar fi fost curînd lăsați fără adăpost; și Maria, mama lui Marcu nu ar fi avut o casă unde să meargă Petru cînd a ieșit din temniță (12:12).

Nu, expresia „cei ce aveau ogoare sau case“ se referă la oameni pe care astăzi i-am numi moșieri sau proprietari; iar ce s-a întîmplat a fost că, uneori, cînd se ivea vreo nevoie specială, cite unul dintre ei — nu neapărat toți deodată — își converteau în bani vreo investiție de capital, vînzînd o proprietate, o casă sau un ogor și foloînd banii obținuți pentru ajutorarea creștinilor nevoiași.

Mai este important un amănunt. Luca nu spune că acești moșieri își vindeau proprietățile și dăruiau banii astfel obținuți săracilor, ci că îi aduceau la picioarele apostolilor și după aceea erau distribuiți săracilor. Acțiunea lor a fost înțeleaptă și simbolică. Nu exista nici o lege care să le interzică, dacă ar fi vrut s-o facă, să dea banii direct creștinilor săraci. Asta însă ar fi prezentat pericolul de a-i face pe săraci prea dependenți de câțiva indivizi bogați. Era mai bine ca aceștia să se afle în grija bisericii din Ierusalim, care să le dăruiască din fondul comun.

Dar punerea banilor „la picioarele apostolilor” avea negreșit și o semnificație mai profundă. Apostolii erau reprezentanții oficiali ai Domnului Însuși. Punându-și banii la picioarele lor, creștinii nu se angajau doar în acte de caritate: ei îi dăruiau Domnului și arătau dreptul Lui suveran asupra tuturor bunurilor lor. El nu era doar învățătorul lor: El era Răscumpărătorul, care i-a cumpărat pe ei și tot ce posedau ei (1 Cor. 6:20). El era Mesia lui Israel: întreaga vie și roadele ei l se cuveneau Lui. El a fost înălțat la dreapta lui Dumnezeu: tot universul îi aparținea Lui. Bucuroși să deducă acest lucru, ei și-au exprimat prin acțiune această credință.

În al treilea rând, Luca menționează cazul special al lui Iosif, numit Barnaba; caz „special” fiindcă era levit (4:36-37). Fiindcă se trăgea din Cipru, e posibil să nu-și fi exercitat niciodată slujba sacră de levit în Templul din Ierusalim. Dar acum, vînzînd un ogor pe care îl posedea și dăruind banii Domnului, punîndu-i la picioarele apostolilor, el împlinea spiritul vechii legi care spunea: „Moise n-a dat nici o moștenire seminției lui Levi; Domnul Dumnezeu lui Israel este moștenirea lui cum îi spusese El” (Ios. 13:33). Capitolele ulterioare din Fapte îl vor prezenta ca un om deosebit de devotat Domnului, gata să-și părăsească propria casă și să călătorească de dragul lui Hristos. El este în puternic contrast cu Iuda care, ocupînd slujba sacră de apostol, a abandonat-o și și-a cumpărat un ogor cu banii cîștigați din trădarea lui Hristos (1:16-18).

Cazul extraordinar al lui Anania și Safira

Prin urmare, în acest context al devotamentului față de Hristos și de poporul Lui, exprimat în mod spontan, au comis Anania și soția lui fapta lor urîță. Severitatea pedepsei lor presupune că fapta lor a fost de

o gravitate excepțională. Pentru a vedea cât de gravă a fost, să clarificăm mai întâi câteva lucruri.

În primul rînd, ei nu au fost obligați să-și vîndă ogorul și să dăruiască banii bisericii. Petru arată lucrul acesta foarte limpede: „Dacă n-o vindeai, nu rămînea ea a ta?” (5:4). Ba da, desigur că ar fi rămas a lui. Convertirea la credința în Hristos nu abolește dreptul la proprietate privată. Dacă ar fi în esență rău ca un creștin să posede proprietate privată, ar fi rău și să o dea altcuiva.

În al doilea rînd, „După ce ai vîndut-o, nu puteai să faci ce vrei cu prețul ei?” spune Petru (5:4, literal ar veni „n-ar fi fost prețul sub autoritatea ta?”). Ba da, încă o dată. Dacă și-ar fi vîndut proprietatea cu intenția de a dărui banii Domnului, nu erau nici atunci obligați să pună banii la picioarele apostolilor pentru ca aceștia să hotărască ce să facă cu ei. Ei înșiși aveau această autoritate, ca ispravnici ai banilor primiți de la Domnul, ca să-i împartă așa cum li se părea potrivit.

În legătură cu aceasta trebuie să înțelegem clar ce anume cere Domnul de la ucenicii Lui și ce nu le cere. El spune: „Oricine dintre voi, care nu se leapădă de tot ce are, nu poate fi ucenicul Meu” (Luca 14:33). Se ridică două întrebări:

1. Ce cuprinde „tot ce are”? Pericolul este aici să restrîngem sensul, în mod incorect, doar la bunurile noastre fizice, materiale. Asta însă nu ajunge. Dacă, așa cum se întîmplă în unele țări, un bărbat este obligat să-și părăsească soția și copiii pentru a merge în exil, dacă devine creștin (așa cum i s-a întîmplat cîndva unui prieten de-al meu), el trebuie să fie gata, conform lui Luca 14:26, să-și ia rămas bun de la soție și copii.

2. Dacă, devenind ucenici, trebuie să renunțăm la tot ce avem, în favoarea cui trebuie să renunțăm la toate acestea? Răspunsul este, desigur, „pentru Domnul”. O femeie creștină, de pildă, aude că trupul ei nu este al ei, ci al Domnului (1 Cor. 6:19-20). Dar o dată ce l-a cedat Lui dreptul fundamental de proprietate, El îi păstrează neîndoios dreptul de proprietate particulară asupra trupului ei în fața tuturor celorlalți. Sub stăpînirea Lui, ea are dreptul de a decide cu cine să se căsătorească. A fi creștină nu înseamnă că trebuie să se căsătorească cu orice creștin căruia îi trebuie o soție și o cere în căsătorie.

La fel și cu posesiunile materiale. Atunci cînd Îi cedăm Domnului, așa cum trebuie să facem, proprietatea absolută asupra lor, El ni le dă în isprăvnicie și ne dă, așa cum Petru îi amintește lui Anania, autoritatea de a hotărî, sub călăuzirea Lui, cum să fie folosite: ce anume și cît de mult să cheltuim pentru noi înșine și familiile noastre, cît să dăruim bisericii, cît evanghelizării, ajutorului social și așa mai departe.

Dacă, deci, faptul de „a dăruii Domnului“ este înțeles în acest sens mai restrîns, de a dăruii comunității creștine, spre deosebire de, să zicem, a ne cumpăra o mașină nouă sau un nou rînd de haine, atunci el era o opțiune și pentru Anania, atunci cînd și-a vîndut ogorul fiind liber să dăruiască o parte din bani bisericii și să păstreze o parte din ei pentru folosul său propriu.

În ce constă atunci păcatul comis de Anania și Safira? El constă, în primul rînd, în faptul că L-au mințit pe Dumnezeu (5:4). Cînd au pus banii la picioarele apostolilor, ei au spus că au dat Domnului toți banii obținuți din vînzare; cînd au fost întrebați explicit dacă aceia erau toți banii, ei au afirmat că așa era (5:8). Dar a declara că toți banii au fost dați Domnului însemna că acei bani aparțineau Domnului, în sensul cel mai strict și mai restrîns al termenului. În acest caz, păcatul lor era o formă de delapidare sau deturnare de fonduri care acum aparțineau Domnului.^{*} A fost deci un caz de literală jefuire a lui Dumnezeu, cum ar fi spus Maleahi (Mal. 3:8), sau de înșelare a Duhului Sfînt prin păstrarea unei părți din preț, așa cum a arătat Petru (5:3).

Dar, așa urît cum este, nu acesta a fost totuși elementul cel mai semnificativ al faptei lor. Ar fi putut, în fond, să fi promis în particular să-l dăruiască Domnului toți banii și, după aceea, tot în particular, să-și revizuiască promisiunea, fără să le spună nimic apostolilor. În acest caz, ar fi fost un păcat grav împotriva Domnului, dar nu ar fi avut nici o implicație asupra realității sau, într-un alt fel, a prezenței lui Dumnezeu, Duhul Sfînt, în biserică; în acele zile de început, aceasta era problema în joc, fie că se allau în fața mulțimii din Ierusalim, fie a Sanhedrinului. Ce era puterea aceasta care i-a umplut pe ucenici în Ziua Cincizecimii și i-a făcut să vorbească inteligibil limbi străine pe care nu le învățaseră

^{*} În limba greacă, cuvîntul pentru „oprit“ are acest înțeles.

niciodată? Ce era puterea prin care Petru și Ioan i-au redat ologului sănătatea membrilor și a încheieturilor? Evlavia lor sau ce anume? (3:12). Mulțimea voia să afle; și preoții mai mari și mici au cerut să li se spună: „Cu ce putere sau în numele cui ați făcut voi lucrul acesta?” (4:7) Și care era marea putere prin care își prezentau apostolii mărturia (4:33) și care le făcea propovăduirea atât de eficientă? Apostolii susțineau, desigur, că era puterea lui Dumnezeu, Duhul Sfânt, care a venit pe pământ ca să mărturisească despre învierea și înălțarea lui Isus și care îi folosește pe ucenici și pe apostoli ca mijloace de exprimare. Dar așa să fi fost într-adevăr? Sau era doar un caz de exaltare religioasă și isterie în masă?

În acest context, ceea ce au făcut Anania și Safira a fost la fel de grav ca și ceea ce a făcut Iuda. Satan i-a umplut inima lui Iuda ca să-L trădeze pe Domnul Isus (Luca 22:3-4; Ioan 13:2, 27). Acum, din nou, Satan a umplut inima lui Anania și Safira ca să-L înșele și să-L mintă pe Duhul Sfânt (5:3) și s-o facă, asemenea lui Iuda, de dragul banilor. Dacă Anania ar fi scăpat nevătămat, acest lucru ar fi discreditat întreaga realitate din Ziua Cincizecimii, și anume că puterea lui Dumnezeu Duhul Sfânt era în, cu și în spatele mărturiei bisericii. Ca și israeliții în pustie (Num. 14:22), Anania și Safira au ispitit Duhul Domnului, în ciuda tuturor semnelor și minunilor pe care Dumnezeu le făcuse de curînd în numele lui Isus (5:9), și au făcut-o deliberat. Dacă ar fi fost niște oameni săraci care s-au simțit împinși de devotamentul celor din jur pentru Hristos să facă o jertfă spectaculară, cînd în realitate nu își puteau permite așa ceva; și cînd, de jenă și ca să-și salveze obrazul, ar fi făcut să pară că au dăruit mai mult decît dăruiseră de fapt, atunci cu siguranță că ar fi existat îndurare pentru ei. Dar nu asta au vrut ei. Ei, în mod deliberat, L-au ispitit pe Domnul și au vrut să vadă cît de departe pot să meargă fără a fi pedepsiți.

Ei auziseră proclamarea faptului că Isus a înviat și că era înălțat, că El era Domnul și Hristosul. Au simțit puterea propovăduirii, au văzut semnele miraculoase și au cunoscut glasul Duhului Sfânt în inimile lor. Au auzit avertismentele despre venirea zilei Domnului și au vrut să scape de judecată. S-au alăturat astfel bisericii și au pretins că sînt devotați lui Hristos. Dar totul a fost o prefăcătorie. Ei nu au fost gata să se supună în deplină ascultare și devotament față de Domnul Isus; au

pretins numai că o fac. Închipuindu-și că îi pot înșela pe apostoli, au încercat să vadă cât de departe pot merge. Și au văzut că de fapt au ispitit Duhul Domnului, L-au mințit pe Dumnezeu și au înșelat Duhul Sfânt. Duhul Sfânt le-a dat pe față fățărnicia și S-a reabilitat pe Sine și Prezența Sa în biserică. Anania și Safira au căzut sub judecata lui Dumnezeu.

De ce au făcut așa ceva? Fiindcă se pare că, asemenea israeliților din pustie, nu au fost credincioși adevărați. Dar să-i dăm lui Luca ultimul cuvânt: „Mulțimea celor ce crezuseră era o inimă și un suflet. Nici unul nu zicea că averile lui sînt ale lui, ci aveau totul de obște” (4:32). E limpede că, dacă asta făceau adevărații credincioși și dacă așa erau, atunci Anania și Safira nu făceau parte din rîndul lor.

Efectul judecării

Efectul judecării lui Dumnezeu asupra lui Anania și Safira a fost frica, alit în biserică, cît și în afara ei (5:5, 11, 13). Și aceasta a fost o frică extrem de salutară și necesară. Nu a inhibat convertirile sincere, așa cum ne explică și Luca în 5:13-14; ci a împiedicat mase de oameni fără credință adevărată să se alăture bisericii, sub impulsul încîntării și uluirii provocate de minunile ce se făceau (5:15-16), sau pentru că erau atrași de beneficiile materiale pe care le puteau obține oamenii devenind membri ai bisericii. „Nici unul din ceilalți nu cuteza să se lipească de ei; dar norodul îi lăuda în gura mare” (5:13); ci numărul *credincioșilor* a crescut și la membrii bisericii s-au adăugat mulți oameni (5:14). Primii creștini, este adevărat, s-au considerat obligați să sfideze autoritatea preoților de seamă și a Sanhedrinului. Dar ei nu au fost anarhiști spirituali. În biserică exista autoritate: autoritatea lui Dumnezeu, Duhul Sfânt, viu și la lucru în mijlocul credincioșilor.

Dacă atunci a avut loc o judecată clară a lui Dumnezeu, ar putea întreba cineva, de ce nu se mai întîmplă așa ceva acum și mereu? Răspunsul pare să fie că judecata asupra lui Anania și Safira a fost un caz excepțional, necesar pentru stabilirea și atestarea realității sosirii și prezenței Duhului lui Dumnezeu în biserică. Dar nici venirea Duhului, nici judecata împotriva lui Anania și Safira nu au însemnat inaugurarea zilei Domnului, așa cum nici vindecarea ologului nu a însemnat

începutul vremii de restaurare a tuturor lucrurilor. Ziua aceea va veni, dar e programată pentru mai târziu. Domnul Isus va judeca viii și morții la venirea Lui (2 Tim. 4:1). Deocamdată, neghina nu este smulsă din rădăcini, dar va fi în curînd, și nimeni nu-L poate înșela pe Domnul. Aduceți-vă aminte de soția lui Lot, și nu-i uitați nici pe Anania și Safira!

„Luptați împotriva lui Dumnezeu?”

Cea de-a doua anchetă a consiliului (5:17-42)

Evangelhia se răspîndea acum rapid nu numai în Ierusalim, ci și în regiunile din apropiere. Mesajul învierii din morți pe care-l propovăduia (5:20) era deosebit de atrăgător și minunile extraordinare care-l însoțeau umpleau Ierusalimul cu oameni din toate părțile, care doreau să fie vindecați (5:15-16). A umplut aristocrația preoțească de gelozie (5:17) și de teamă (5:28). Ei au hotărît că trebuie să mai facă o tentativă de suprimare a mișcării. Așa că i-au prins pe apostoli, pe toți doisprezece de data aceasta, și i-au adus înaintea Sanhedrinului.

Vinovați de sîngele lui Isus?

Acuzațiile îndreptate împotriva lor au arătat iritarea preoților față de faptul că apostolii au nesocotit cu desăvîrșire interdicția lor de a propovădui Numele lui Isus. Dar iritarea lor era amestecată cu teamă: „Voi iată că ați umplut Ierusalimul cu învățătura voastră și căutați să aruncați asupra noastră sîngele aceluia om” (5:28).

Lucrul de care se temea marele preot și tovarășii lui era că masele, pe care le convinseseră să ceară răstignirea lui Isus, ar putea acum să fie convinse de apostoli să se întoarcă împotriva preoților de seamă, poate chiar recurgînd la violență, pentru ceea ce considerau acum drept omorîrea lui Isus. Masele nu au făcut-o, desigur; nici creștinii nu le-au instigat vreodată la așa ceva. Dar astăzi nu putem să ascultăm cum își exprimă temerile marele preot fără să ne gîndim la Holocaust și la acuzația, deși exagerată și în mare măsură nejustificată, că din cauza învățaturii că iudeii L-au omorît pe Isus, creștinii sînt responsabili de

răul antisemitismului și de genocidul îndreptat împotriva poporului iudeu. Nimic din ceea ce vom spune nu diminuează recunoașterea vinovăției reale a creștinătății în problema antisemitismului (vezi Anexa 1). Pe de altă parte, răspunsul lui Petru la acuzația marelui preot este și astăzi valid și relevant.

În primul rînd, desigur, Petru nu poate fi acuzat de antisemitism. El era un membru al lui Israel, la fel de loial ca oricare membru al consiliului. Nu era mai antisemit decît fuseseră Isaia sau Ieremia, cînd au denunțat păcatele națiunii. Dar istoria nu poate fi tăgăduită și este ireversibilă: „Voi L-ați omorît atîrnîndu-L pe lemn” (5:30). Petru nu se adresa acum întregului popor, ci preoților mai mari și Sanhedrinului. Era un fapt de netăgăduit că ei l-au convins pe Pilat să-L răstignească Isus; că cerînd să fie răstignit, L-au supus pe Iisus celei mai rușinoase și infame pedepse cu moartea pe care o știau. Conform legii lor (Deuter 21:22-23), un om spînzurat de un lemn era blestemat de Dumnezeu.

Istoria, se știe, nu poate fi schimbată; atunci de ce să nu uitate ce-a fost? De ce să mai vorbească maselor despre asta? La ce mai ajuta. afară de stîrnirea animozității maselor și a dorinței lor de răzbunare? De ce să nu accepte interdicția și să dea totul uitării?

„Trebuie să ascultăm mai mult de Dumnezeu decît de oameni!”, a spus Petru (5:29). Dumnezeuul părinților noștri (și nu este nimic antisemitic în El) este Cel care L-a înviat pe Isus, pe care voi L-ați omorît, și L-a înălțat. Dumnezeu a revocat verdictul vostru și vrea să știe asta. Voi vreți să aruncați în văzul tuturor oprobiul asupra lui Iisus printr-o moarte blestemată de Dumnezeu și să nu lăsați apoi ca Dumnezeu să facă cunoscut că El L-a disculpat pe Isus. ca să nu vă faceți de rîs? Dumnezeu vrea să facă acest lucru cunoscut și noi trebuie să împlinim poruncile Lui, nu pe ale voastre.

Din nou, nu e nimic de temut în publicitate. Dumnezeu nu caută răzbunare, nici nu încearcă să semene răzbunare în rîndul norodului: „Pe acest Isus, Dumnezeu L-a înălțat cu puterea Lui și L-a făcut Domn și Mîntuitor, ca să dea lui Israel pocăința și iertarea păcatelor” (5:31). Întreaga națiune a lui Israel, poporul, la fel ca voi, preoții, are nevoie de mîntuire; nu numai în ciuda răstignirii lui Isus, ci prin ea.

Desigur, exista o condiție necesară pentru iertare: pocăința. Pocăință de uciderea lui Isus și pocăință în sensul recunoașterii nevoii de

mîntuire. Dar nici pocăința nu trebuie considerată o tilă, tiranică, ci un dar nemaipomenit de generos: „Dumnezeu L-a înălțat [pe Isus]... ca să *dea* lui Israel pocăința“ (5:31). Îngăduința de a te pocăi reprezintă o îndurare ce întrece închipuirea.

„Noi sîntem martori ai acestor lucruri“, a spus Petru, ai faptului că există iertare deplină pentru Israel, prin moartea și înălțarea lui Isus Hristos. Mai mult, nu era nece ar să creadă apostolii pe cuvînt. Aveau la di poziție un maritor și mai mare și mai direct. Dumnezeu dădu e deja Duhul Sfînt la mii de oameni din I rael. Tot Sanhedrinul putea primi același Duh Sfînt și, o dată cu El, iertarea, împăcarea și pacea cu Dumnezeu, cu aceeași condiție simplă: supunerea față de Dumnezeu prin Domnul Isus Hri. tos (5:32).

Sfatul lui Gamaliel

Cînd au auzit ei răspunsul lui Petru, „îi tăia la inimă“, din nefericire nu din cauza regretelor și a pocăinței, cum s-a întîmplat cu mulțimea din Ierusalim în ziua Cincizecimii (2:37), ci din cauza furiei pe care o îmt oamenii cînd un argument și-a atins ținta și în adîncul lor știu că așa este, dar sînt hotărîți să nu se pocăiască, ci să se justifice și să-i amuțească pe acuzatorii lor cu orice preț. Ei s-au mîniat și au hotărît să-i dea morții pe apostoli (5:33).

În ă, împreună cu mărturia apostolilor au primit două averti mente.

Primul a fost în ziua dinainte, cînd îi prinseseră pe apo. toli și i-au întemnițat peste noapte, ca să-i aducă înaintea Sanhedrinului în ziua următoare. Așa că atunci cînd Sanhedrinul s-a reunit, au trimis niște aprozi care să-i aducă pe prizonieri din temnița lor. Aceștia în. ă s-au întors raportînd că temnița era bine închisă, gardienii păzeau ușile, dar, cînd au deschis ușile, nu au găsit pe nimeni înăuntru.

Sanhedrinul nu a apucat să-și revină din ace t șoc, cînd a primit altul: au primit vestea că apostolii se aflau în curtea Templului, unde îi învățau pe oameni, ca de obicei, despre viața și nemurirea în învierea lui Hri tos (5:20, 25). La care, căpitanul Templului, care era mai marele poliției Templului, a mers personal cu oamenii lui ca să-i aducă pe apostoli înaintea tribunalului.

Luca ne spune că un înger a deschis porțile închisorii noaptea, i-a scos pe apostoli și le-a spus să meargă în curtea Templului și să le spună oamenilor mesajul despre viața cea nouă (5:19-20). Dar mai marii preoților erau saducheii (5:17) și nu credeau în înviere, în îngeri sau în duhuri (23:8). Fără îndoială deci că aveau o explicație raționalistă pentru evadare. Cu toate acestea erau îngrijorați, întrebându-se ce va ieși din toată tărășenia asta (5:24), căci acum era la lucru încă un proces psihologic, foarte puternic. Fie că vroiau să recunoască sau nu, un tipar se repeta mereu: cu numai trei luni în urmă pusese o strajă la un mormânt, ca să se asigure că trupul mort dinlăuntru nu va ieși, și în dimineața zilei a treia straja a raportat că trupul nu mai era acolo. Au găsit și pentru asta un răspuns raționalist (Mat. 28:11-15), dar paralela dintre acel eveniment și cel prezent era neliniștitoare.

Așa și trebuia să fie. Era de fapt un act de îndurare din partea lui Dumnezeu față de niște oameni care erau hotărâți să nu se pocăiască, și care, în furia generată de amintirea obsedantă a răstignirii erau tentați să suprimă Evanghelia omorându-i pe apostoli. Era un avertisment oportun menit să-i împiedice să mai adauge o crimă atroce la vina lor și așa cumplită, încercînd să facă imposibilul. Îl omorîseră pe Isus și pusese o strajă la mormânt, dar, așa cum a arătat Petru în ziua Cincizecimii, „nu era cu puțină să fie ținut de ea [de moarte]... [Dumnezeu l-a făcut] cunoscut căile vieții“ (2:24, 28). Viața care dădea acum putere apostolilor, viața pe care o propovăduiau ei mulțimii era această viață de neînving a lui Hristos înviat. Ei pot întemnița sau chiar ucide trupurile apostolilor, dar nu vor putea niciodată suprima acea viață. Dacă ei erau hotărâți să nu se pocăiască, să nu-L primească pe Domnul vieții sau iertarea și viața pe care le-o oferea El, atunci măcar să nu adauge la vina lor și încercarea de a opri mesajul vieții să ajungă la alții.

Al doilea avertisment vine chiar din partea unui membru al Sanhedrinului, Gamaliel, un învățător al Legii care era foarte respectat de tot poporul. Spre deosebire de marele preot care prezida adunarea, de preoții mai mari și de aristocrații laici, care erau saducheii, el era fariseu (5:34). Deci el ar fi crezut în doctrina și posibilitatea teoretică a învierii, deși nu în mod deosebit (cel puțin nu încă) în învierea lui Isus. Sfatul dat de el Sanhedrinului a fost considerat de mulți ca o cinică

ședere în două luni, dar, în ceea ce a cuprins, a fost un fapt bun pentru niște oameni hotărâți să nu se pocăiască. Cel puțin, i-a salvat de comiterea atrocității de a omorî doisprezece oameni nevinovați. În sensul acesta, deci, Gamaliel trebuie aplaudat. El îi reprezintă pe majoritatea iudeilor de-a lungul secolelor, iudei care, din nefericire, nu cred că Isus e Mesia, nici în învierea Lui, nici în mântuirea pe care o oferă El, și mai ales nici în dumnezeirea Lui; dar care, pe de altă parte, deplîng răstignirea Lui și se împotrivesc oricărei persecuții a oamenilor pe motivul credinței lor, inclusiv a creștinilor.

Pe scurt, sfatul lui Gamaliel a fost următorul: citind exemplul a doi agitatori politici relativ recent, care au condus scurte mișcări de insurecție ce au sfârșit în dezastru, el motivează că Sanhedrinul nu trebuie să suprimă această nouă mișcare creștină. Dacă nu e te de la Dumnezeu, nu se va alege oricum nimic de ea. În caz contrar, dacă această mișcare creștină este de la Dumnezeu, încercarea de a o suprima ar fi inutilă, ba mai rău: putea constitui un caz de luptă împotriva lui Dumnezeu (5:35-39).

Sanhedrinul s-a lăsat convins și a renunțat deocamdată la ideea de a-i omorî pe apostoli. Desigur, și-a folosit puterea de a disciplina, a pune ca apostolii să fie biciuiți și și-a înnoit interdicția privind propovăduirea în Numele lui Isus. Dar a fost inefficient, ba chiar contraproductiv. Urmînd instrucțiunile Domnului Isus (Luca 6:22-23), apostolii s-au bucurat de cinstea ce li s-a făcut, de a fi considerat vrednici să sufere batjocură pentru Numele Lui; și au continuat să propovăduie că cu și mai multă vigoare și insistență (5:40-42).

În lumina acestor lucruri, este dureroasă să auzim prezentarea pe care o va face Pavel mai târziu convertiților dintre neamuri din Tesalonic despre evreii (nu din toată lumea, ci numai) din Iudeea — și în acest context sînt vizați liderii, îndeosebi ari tocraftia saduchee, preoțească și laică:

Căci, fraților, voi ați călcat pe urmele biericilor lui Dumnezeu, care sînt în Hristos Isus, în Iudeea; pentru că și voi ați suferit din partea celor de un neam cu voi aceleași rele pe care le-au suferit ele din partea iudeilor. Iudeii aceștia au omorît pe Domnul Isus și pe proroci, pe noi

ne-au prigonit, nu plac lui Dumnezeu și sînt vrăjmași tuturor oamenilor, căci ne opresc să vorbim neamurilor, ca să fie mîntuite. Astfel, ei totdeauna pun vîrf păcatelor lor. În scurt timp însă îi va ajunge mînia deplină a lui Dumnezeu! (1 Tes. 2:14-16)*

Aici Pavel vorbește astfel în familie, ca să spunem așa, adresîndu-se convertiților lui care sufereau persecuția. Două lucruri trebuie adăugate acestei imagini. Primul este remarcă sa către biserica din Roma: „În ce privește Evanghelia, ei sînt vrăjmași, și aceasta spre binele vostru; dar în ce privește alegerea, sînt iubiți, din pricina părinților lor” (Rom. 11:28). Al doilea este explicația lui pentru liderii iudei din Roma, cînd apelase la Nero: „După ce m-au supus la cercetare, ei [romanii] aveau de gînd să-mi dea drumul, pentru că nu era în mine nici o vină vrednică de moarte. Dar iudeii s-au împotrivit și am fost silit să cer să fiu judecat de Cezar, fără să am de altfel nici un gînd să pîrăsc neamul meu” (Fapte 28:18-19).

Restul este istoric. Romanii au distrus Templul în 70 d.Hr. Asta, desigur, nu a însemnat distrugerea iudaismului, care s-a adaptat viguros și bine noilor condiții în care a devenit tot mai mult o religie a sinagogii și a cărții. Dar fără Templu, preoții mai mari . aduței și toți preoții mai mici și-au pierdut semnificația și importanța; treptat, au dispărut.

Discriminare față de semenii creștini: o altă privire asupra comunității creștine (6:1-7)

Ultimul element al Secțiunii întii este foarte scurt, mergînd doar de la 6:1 la 6:6. Două considerațiuni justifică includerea sa în Secțiunea intii: în primul rînd, Luca și-a plasat indicatorul de secțiune la 6:7. În al doilea rînd, subiectul ridicat în acest element este înrudit cu tot ceea ce

* Pentru traducerea ultimei propoziții, care se deosebește de traducerea românească a lui Cornilescu și de cea englezească New International Version, vezi C. C. Caragounis, „Kingdom of God, Son of Man and Jesus' Self-Understanding (Part I)” [Împărăția lui Dumnezeu, Fiul Omului și concepția despre Sine a lui Isus (Partea I)], în *Tyndale Bulletin* 40 (1989), p. 12-23

constituie subiectul major al Secțiunii întâi și ideea pe care o subliniază e necesară completării subiectului și prezentării lui într-o manieră echilibrată și complexă.

Elementul 2 s-a ocupat de luda, de trădarea sa pentru bani și ogorul obținut; Elementul 4 s-a ocupat de ologul care cerșea zilnic; și Elementul 6 de Anania și Safira, cum au miștit ei Duhul Sfânt în privința banilor și a ogorului. Acest ultim element se ocupă și de atitudinea comunității creștine față de bani și bunuri materiale, de criind cum anume a procedat ea când s-a ivit un abuz legat de di tribuirea zilnică a alimentelor.*

Mesajul acestui element e potrivește cu și completează îndeosebi lecția dată de povestirea despre vindecarea ologului. Ambele întâmplări îi arată pe primii creștini luându-și în serios responsabilitățile sociale: cea față de lumea din jur (ca în cazul ologului) și cea față de membrii bisericii (distribuirea zilnică a hranei destinată văduvelor creștine). Și ambele întâmplări ne aduc aminte de necesitatea vitală de a ne păstra obligațiile sociale la locul și în proporția cuvenite, nepermițându-le să uzurpe sau să eclipseze locul preeminent și importanța propovăduirii Evangheliei și a învățării Cuvântului lui Dumnezeu.

În întâmplarea cu vindecarea ologului vedem că oamenii erau în majoritatea lor cu totul gata să primească ajutorul bisericii pentru săracii lor și apostolii erau gata să le dăruiască nu numai bani (dacă aveau), ci mult mai mult de-atât. Dar când mulțimea s-a strâns ca să audă explicația lui Petru pentru acea minune, el nu i-a lăsat să plece cu impresia că milostenia pentru săraci și vindecarea celor bolnavi erau esența creștinismului. Dimpotrivă: lucrul principal și de importanță majoră pentru Petru era propovăduirea Evangheliei. El a arătat mulțimii că ei îl omoriseră pe Domnul vieții și că acum trebuiau mai mult ca oricând să se pocăiască și să creadă în Mîntuitorul; că, dacă vroiau să fie gata pentru a doua venire a lui Hristos, nu exista altă cale spre mîntuire, care să fie absolut necesară, decît credința personală în El. A se mulțumi cu

* Unii consideră că expresia grecească se referă nu la hrană, ci la bani. E posibil să se refere la ambele.

acordarea de ajutor social și sănătate fizică unei lumi vinovate, cînd nevoia sa cea mai mare și mai stringentă era să i se spună cum se poate împăca cu Dumnezeu și cum poate primi viața veșnică, ar fi fost o regretabilă distorsionare a priorităților. A îngădui ca ajutorul social să predomine, pînă la excluderea evanghelizării, ar fi constituit o neglijare criminală a datoriei față de Dumnezeu și față de oameni.

Povestirea finală ne predică o lecție similară, dar de data asta despre viața internă a bisericii. Ea ne arată că primii creștini s-au preocupat foarte viguros și activ de nevoile sociale ale membrilor bisericii. A existat mai ales o distribuie zilnică de alimente pentru văduve. Mai mult, cînd s-a descoperit că unele văduve erau neglijate, dacă nu chiar nedreptățite, apostolii au sfătuit biserica să numească oameni eficienți și spirituali, care să administreze resursele comune în mod echitabil și sistematic. Nevoile sociale ale credincioșilor nu trebuiau rezolvate cu neglijență sau la întîmplare. Lucrarea de ajutorare trebuia organizată cum se cuvine.

Dar — și aici este lecția majoră a povestirii — apostolii nu aveau de gînd să administreze ei înșiși ajutoarele sociale. Motivul pe care l-au avut ne arată sentimentul lor acut al priorităților corecte:

Nu este potrivit pentru noi să lăsăm Cuvîntul lui Dumnezeu ca să slujim la mese... Alegeți... șapte bărbați, vorbiți de bine, plini de Dubul Sfînt și înțelepciune, pe care îi vom pune la slujba aceasta [socială]. Iar noi vom starui necurmat în rugăciune și în propovăduirea Cuvîntului. (6:2-4)

Pentru a-și sublinia lecția, Luca formulează încheierea secțiunii cu mare grijă: „Cuvîntul lui Dumnezeu se răspîndea tot mai mult, numărul ucenicilor se înmulțea mult în Ierusalim și o mare mulțime de preoți veneau la credință [adică s-au convertit]” (6:7).

Legătura dintre creșterea bisericii și cele două activități gemene, de propovăduire a Evangheliei și de învățare a Cuvîntului, nu era întîmplătoare, desigur; și trebuie să dăm voce acestei relatări a începuturilor creștinismului să ne judece pe noi și practicile moderne de astăzi. În ce privește imaginea exterioară pe care o prezentăm lumii,

multe biserici par să-și fi pierdut încrederea în capacitatea Evangheliei de a-i converti pe păcătoși și de a face din ei ucenici ai Domnului Isus. Așa că se concentrează numai asupra acțiunilor de caritate și își oferă ajutorul. Iar lumea, neștiind că creștinismul este ceva mai mult de-atât, acceptă ajutorul, dar nu vede nici o nevoie de a veni la Hristos pentru a găsi mîntuire; nu are loc nici o convertire adevărată și bisericile se sting.

La fel și înăuntrul bisericii. Foarte ușor e poate întîmpla ca activitățile sociale să devină „cucul“ ce ocupă cuibul și gonesc efectiv propovăduirea Cuvîntului și rugăciunea. Unii protestează și spun că astăzi nu ne mai putem aștepta ca oamenii să se mulțumească cu predici care prezintă serios și sistematic Cuvîntul lui Dumnezeu; trebuie să le oferim un meniu mai ușor și mai „relevant“. S-ar putea să fie adevărat. Dar dacă este, nu sugerează aceasta că ei nu sînt cîtuși de puțin ucenici în sensul dat termenului de către Luca și apostoli? Și dacă bisericile găsesc Cuvîntul lui Dumnezeu insuportabil de plictisitor, cum așteaptă ca lumea să le asculte propovăduirea? Și dacă Cuvîntul lui Dumnezeu nu este propovăduit și nu e răspîndește, cum va mai crește numărul ucenicilor măcar cu puțin, ca să nu spunem cum va crește mult?*

* Recomandăm următoarele lucrări pentru aprofundarea unor subiecte ridicate în Secțiunea întâi. Despre minuni: C.S. Lewis. „Miracles“ [Minunile] și „Religion and Science“ [Religie și știință] în *God in the Dock* [Dumnezeu în boxa acuzațiilor], Collins Fount, Londra, 1979, p. 11-26, 46-50. Despre înălțare, ca eveniment istoric și literal și gest simbolic: B.M. Metzger. „The Ascension of Jesus Christ“ [Înălțarea lui Isus Hristos] în *Historical and Literary Studies*, E.J. Brill, Leiden, 1968, p. 77-87; Peter Toon. „Historical Perspectives on the Doctrine of Christ's Ascension“ [Perspective istorice asupra doctrinei înălțării lui Hristos] în *Bibliotheca Sacra* (1983), p. 195-205, 291-301; (1984), p. 16-27, 112-19. Despre atitudinea adevăratei științe moderne față de evenimentele învierii și înălțării, deosebită de atitudinea școlii liberale și demitologizarea sa, acum demodată: T.F. Torrance, *Space, Time and Resurrection* [Spațiul, timpul și învierea din morți], Handsel Press, Edinburgh, 1976; *The Ground and Grammar of Theology* [Temeiul și gramatica teologiei], Christian Journals Ltd, Belfast, 1980, p. 17-20; *Theological Science* [Știința teologică], Oxford University Press, Oxford, 1978, p. 334-7.

Secțiunea a doua

Închinarea și mărturia în creștinism (6:8—9:31)

Observații preliminare

Mișcările

Mișcarea 1: Evanghelia și închinarea ortodoxă în iudaism (6:8—8:3)

Mișcarea 2: Evanghelia și închinarea ncortodoxă în Samaria (8:4-25)

Mișcarea 3: Evanghelia și Robul Domnului (8:26-40)

Mișcarea 4: Evanghelia și Fiul lui Dumnczeu (9:1-31)

Secțiunea a doua

Închinarea și mărturia în creștinism (6:8—9:31)

OBSERVAȚII PRELIMINARE

Ajungem acum la a doua despărțire a drumurilor dintre creștinism și iudaism. Chestiunile din cauza cărora a apărut divergența de data aceasta au fost complexe, dar ar putea fi cuprinse, fără prea mare inexactitate, în titlul „Închinarea și mărturia în creștinism“.

În Secțiunea a doua avem patru mișcări majore. Prima acoperă lunga istorie a acuzării, apărării și martiriului lui Ștefan (6:8—8:3). Acuzațiile împotriva a vizau atitudinea lui față de Templu și remarcile făcute referitor la ace ta (6:13-14).

A doua mișcare relatează evanghelizarea Samaricii (8:4-25). Avem aici faptul că amaritenii și iudeii se dete tau profund, în mare mă ură din cauza concepțiilor lor diferite de pre închinare și Templu. Așa cum i-a pus femeia samariteană din Sihar Domnului I u Hristos: „Părinții noștri s-au închinat pe muntele ace ta și voi ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie ă se închine oamenii“ (Ioan 4:20).

Deci probleme de închinare: în prima pove tire, ce are de pu creștinismul despre templul ortodox al iudaismului și despre închinare și centrul închinării în Ierusalim; în a doua, ce are de spus creștinismul samaritenilor nonconformiști care, deși au acceptat cărțile lui Moie drept Cuvîntul lui Dumnezeu, nu au acceptat Templul de la Ierusalim și se închinau pe muntele Gherizim din Samaria.

A treia mișcare prezintă istoria convertirii unui etiopian care fusese la Ierusalim să se închine, iar în drum spre casă citea un exemplar al profeției lui Isaia (8:26-40). Templul din Ierusalim nu era numai centrul de închinare al iudeilor; el exercita și o mărturie puternică înaintea popoarelor dintre neamuri din jur. Etiopianul era unul dintre numeroșii oameni inteligenți din antichitate care, nemulțumit de politeismul rudimentar al păgânismului, s-a trezit impresionat de Templul fără imagini din Ierusalim și de mărturia acestuia despre singurul Dumnezeu adevărat. Ce avea de spus creștinismul acestor oameni în plus față de iudaism vom vedea pe parcursul acestei istorii.

A patra mișcare, și ultima, ne relatează convertirea lui Saul din Tars (9:1-31). Atenția ne este atrasă de un aspect: trimițându-l pe un anume Anania să-i spună lui Saul, care acum era orb, ce avea de făcut, Domnul îi explică lui Anania: „El este un vas pe care l-am ales ca să ducă numele Meu înaintea neamurilor, înaintea împăraților și înaintea fiilor lui Israel“ (9:15). Deci și această istorie se ocupă de mărturia lui Israel înaintea neamurilor.

Așa cum tocmai am observat, secole de-a rîndul iudaismul a prezentat lumii o mărturie despre Dumnezeu. Aceasta a fost adevărat mai ales în perioadele elenistică și romană cînd mii de evrei expatriați au trăit și au muncit în numeroasele țări din jurul bazinului mediteranean, iar unii au ajuns chiar în funcții înalte.¹ Dar mișcarea misionară care a erupt din Ierusalim sub forma creștinismului s-a dovedit unică în ce privește mărimea, vigoarea și eficiența ei. O mare parte a acestei mișcări misionare era amenințată cu distrugerea de către acest Saul din Tars; citind istoria lui, am dori să știm ce anume l-a schimbat atât de radical, dintr-un înverșunat prigonitor al creștinilor, care se străduia să împiedice răspîndirea creștinismului dincolo de marginile lui Israel (9:2), în cel mai mare misionar al lumii care a ieșit vreodată din Israel.

Să ne ocupăm acum de conexiunile de idei mai evidente dintre cele patru povestiri ale acestei secțiuni.

¹ Cum sînt Onias al IV-lea și Dositheus, sub Cleopatra a II-a a Egiptului, și Chelkias și Ananias, sub Cleopatra a III-a.

În prima povestire, Saul din Tars preia responsabilitatea omorării lui Ștefan: „Martorii și-au pus hainele la picioarele unui tânăr numit Saul“ (7:58). În ultima povestire, același Saul se convertește, nu va mai persecuta pe nimeni de acum înainte și începe să propovăduiască credința pe care înainte încercase să o distrugă.

Dar mai există o asemănare, mult mai semnificativă. La începutul primei istorii (7:2-3), Ștefan, remarcă: „Dumnezeul slavei S-a arătat părintelui nostru Avraam“. La începutul celei de-a patra istorii (9:3), Luca relatează că „deodată a trălucit o lumină din cer în jurul lui [Saul din Tars]“. Similaritatea de cuvinte și idei este evidentă; să ne ocupăm însă un pic de semnificația ei. Arătarea slavei lui Dumnezeu lui Avraam a fost experiența spirituală fundamentală de la baza nașterii poporului evreu. Ar fi greu să-i subliniem suficient importanța. Efectele ei se mai văd și astăzi. Să observăm însă direcția mișcării pe care a inițiat-o: l-a scos pe Avraam dintre neamuri pentru a întemeia un popor care urma să se deosebească de toate celelalte popoare, fiind unic datorită mărturiei sale despre singurul Dumnezeu adevărat și datorită protestului său împotriva politeismului neamurilor. „Ieși din țara ta și din familia ta, a spus Dumnezeu, și du-te în țara pe care îți-o voi arăta“ (7:3).

Cu toate acestea, când lumina din cer a trălucit în jurul lui Saul, a început o altă fază a istoriei lui Israel, nu mai puțin importantă sau semnificativă. Același Saul l-a îndreptat pe Saul exact în direcția opusă celei spre care l-a îndreptat pe Avraam. Evreu dintre evrei (Fil. 3:5). Pavel a fost scos din sânul poporului evreu și trimis înapoi la neamuri, „pentru a duce numele Meu [al lui Dumnezeu] înaintea neamurilor, înaintea împăraților“ (9:15).

La prima vedere s-ar zice că a doua mișcare o contrazice pe prima, dar nu e așa. A doua mișcare o împlinește și o completează pe cea dintâi. Când Dumnezeu i-a pus lui Avraam să iasă din mijlocul neamurilor, a făcut-o în scopul ca prin el toate familiile pământului să fie în cele din urmă binecuvîntate (Gen. 12:3). O dată cu venirea lui Mesia, cu convertirea și trimiterea lui Saul din Tars, scopul inițial al lui Dumnezeu de a-l chema pe Avraam dintre neamuri urma să se împlinească printr-o binecuvîntare nemaiîntîlnită, revărsată asupra neamurilor din lumea întreagă. Prin Saul din Tars, prin propovăduirea

și scrierile lui, milioane de oameni dintre neamuri, de-a lungul secolelor, vor veni la credința în Dumnezeu lui Avraam.

Ambele mișcări, desigur, au fost necesare pentru evanghelizarea lumii. Chemarea lui Avraam dintre neamuri nu a însemnat că, din acel moment, toți cei din afara lui Avraam și a familiei lui erau părăsiți de Dumnezeu și pierduți pentru totdeauna. Pe de altă parte, alunecarea oamenilor de la cunoașterea inițială a singurului Dumnezeu adevărat spre o interpretare politeistă și idolatră a lumii era în acel timp o tendință practic universală. Singurul mod de restabilire pe pământ a cunoașterii singurului Dumnezeu și a comportamentului moral cerut de acea cunoaștere era ca Dumnezeu s-o ia de la început, cu un singur om, să Se reveleze acestuia, să întemeieze o relație deosebită între El și descendenții acelui om și să întemeieze, pornind de la acel om, un întreg popor care, ca națiune, să-și proclame deschis și neabătut credința în singurul Dumnezeu adevărat.

S-a dovedit un lucru greu de făcut, pentru că, așa cum arată profeții lui Israel, poporul făcea mereu compromisuri și se depărta de la cunoașterea lui Dumnezeu, recăzînd în idolatrie și în imoralitatea popoarelor dintre neamuri. Dar dacă nu se putea face, atunci revelația ulterioară a lui Dumnezeu în Hristos nu ar fi putut avea loc. Ce folos să propovăduiești că Isus este Fiul lui Dumnezeu unei lumi a cărei concepție despre Dumnezeu era în întregime falsă și pervertită? Dar bătălia a fost în cele din urmă câștigată, și câștigată pentru totdeauna. După întoarcerea lui Israel din exil, poporul, ca națiune, nu a mai căzut niciodată în idolatrie. Astăzi, poate că un mare număr de iudei sînt agnostici sau chiar ateji; dar, de la exil încoace, Templul, atîta timp cît a durat, nu a făcut nici un compromis în credința sa monoteistă, la fel și sinagoga iudaică din lumea întregă.

Dar, așa reușită cum a fost această primă mișcare cu Israelul, era nevoie de o altă tactică pentru a sădi cunoașterea adevăratului Dumnezeu și a credinței personale în El în rîndul popoarelor dintre neamuri din lumea întregă. A sosit deci timpul ca același Dumnezeu al slavei să Se arate unui alt evreu și să-l scoată afară, printr-un proces

invers, din Israel la neamuri. Nu ca să convertească neamurile și să le aducă într-un alt popor, Israel - aceasta se făcuse, într-o oarecare măsură, de-a lungul secolelor; ci pentru a instaura cunoașterea singurului Dumnezeu adevărat în rîndul neamurilor. Și Dumnezeu a făcut acest lucru atunci cînd lumina din cer a strălucit în jurul lui Saul din Tars și l-a trimis ca apostol al neamurilor. De atunci, direct sau indirect prin propovăduirea sau prin scrierile lui, multe milioane de oameni dintre neamuri au renunțat la idolatrie. Nu au devenit iudei, sau membri ai poporului Israel, sau membri ai sinagogii; dar au ajuns să creadă în Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov, singurul Dumnezeu adevărat.

Ceea ce s-a întîmplat la macronivelul istoriei trebuie să fie valabil și pentru micronivelul experienței personale. Dumnezeu slavei i s-a arătat lui Avraam și a făcut din el un pelerin. Lumina din cer a strălucit în jurul lui Saul și a făcut din el un misionar. E îndoielnic că vom putea fi vreodată adevărați misionari, dacă nu devenim mai întîi pelerini. Ceea ce l-a scos pe Avraam dintre neamuri nu a fost o serie de interdicții și de porunci de abținere, ci revelația gloriei supreme a Dumnezeului viu făcută lui și viziunea cetății eterne pe care i-a făgăduit-o Dumnezeu. Aceasta a fost atracția care l-a făcut să-și părăsească țara natală și să mărturisească faptul că era „străin și călător“ pe pămînt (vezi Evrei 11:13). Cum putem avea o mărturie eficace înaintea lumii noastre moderne, păgîne și idolatre, dacă o viziune similară a slavei lui Dumnezeu nu a înfrînt mai înainte în noi acea „dragoste a lumii“ care „nu este de la Tatăl“ (1 Ioan 2:16), ca să ne dea țeluri mai nobile și un mod de viață diferit de viața celor cu o viziune pămîntească?

Dar să presupunem că împărtășim viziunea lui Avraam și că, în inima noastră, am părăsit lumea, așa cum a făcut el. Nu este suficient; ca și Pavel, trebuie să devenim misionari și să mergem înapoi în lume pentru a-L face cunoscut pe Dumnezeu. Nu putem susține că lumina din cer a strălucit în jurul nostru, dacă ea nu ne impregnează, măcar într-o oarecare măsură, cu aceeași compasiune pentru cei aflați în întuneric pe care a avut-o și Pavel.

Să revenim la sarcina ce ne stă înainte. Am văzut conexiunile de idei dintre Mișcările 1 și 4; iată acum una între Mișcările 2 și 3.

Relatarea lui Luca despre evanghelizarea din Samaria făcută de Filip acordă foarte mult spațiu unui anumit Simon, care, prin puterea

vrăjitoriei și a magiei, se pretindea a fi mare. Dacă a existat vreodată vreun șarlatan religios, el a fost acela! Așa o fi, problema e însă că samaritenii din partea locului, din toate clasele, se lăsaseră păcăliți de Simon și făceau niște afirmații nemaipomenite despre el. El era, spuneau ei, puterea lui Dumnezeu numită „mare“. Pentru iudei, creștini sau necreștini, o asemenea afirmație ar fi părut drept blasfemie. Dar, desigur, pentru majoritatea iudeilor de atunci, ca și de acum, afirmația creștinilor că Isus este Fiul lui Dumnezeu a părut, și încă pare, o blasfemie la fel de mare - dacă nu mai mare. Cum putem fi siguri că primii creștini nu au făcut, în afirmațiile lor despre Isus, aceeași greșeală pe care au făcut-o samaritenii prin afirmațiile lor despre Simon? Cum putem fi siguri că Isus nu a fost, așa cum au susținut unii învățați iudei, pur și simplu unul dintre rabinii „făcători de minuni“, cunoscuți în iudaism, a căror reputație a fost exagerată pînă la blasfemie de către adepții lor dintre neamuri?

Un răspuns la această întrebare se găsește în Mișcarea 3. Aici Filip Îl propovăduiește pe Isus etiopianului, prezentîndu-L ca Robul demult promis din Isaia 53 (8:32-35). Creștinii cred neîndoios că Isus a făcut minuni, și încă minuni pline de semnificație. Credința lor se baza pe miracolul suprem al învierii Lui. Dar trebuie să spunem că nu Isus făcătorul de minuni a fost cel care a cîștigat inima milioaneilor de adepți, ci Isus Robul lui Dumnezeu, Mielul dus la măcelărie și mut înaintea celui ce Îl tunde, Hristos cel răstignit care a fost rănit pentru fărădelegile noastre, lovit pentru nelegiuirile noastre și prin ale cărui răni sîntem vindecați. Între El și Simonii acestei lumi nu încap comparație.

Urmează un scurt tabel al unui cuprins selectat, care ne ajută să vedem secțiunea ca un întreg și care ne sugerează în ce fel sînt legate între ele cele patru mișcări și în ce fel se leagă ele de întreg.

SECȚIUNEA A DOUA: ÎNCHINAREA ȘI MĂRTURIA ÎN CREȘTINISM (6:8—9:31)

I. MOARTEA LUI ȘTEFAN; PRIGONIREA BISERICII DE CĂTRE SAUL (6:8—8:3)

1. „Dumnezeul slavei S-a arătat părintelui nostru Avraam... «ieși din țara ta și din familia ta», a zis Dumnezeu“ (7:2-3).
2. Domnul Se arată în tufișul care ardea fără să fie mistuit de foc. Domnul Se prezintă lui Moise drept „Dumnezeul părinților tăi... am văzut suferința poporului Meu... și M-am pogorât să-i izbăvesc...” (7:30-34)
3. „[Ștefan] a văzut slava lui Dumnezeu și pe Isus stînd la dreapta lui Dumnezeu și a zis: «Iată, văd... pe Fiul Omului stînd în picioare la dreapta lui Dumnezeu.» Ei... l-au ucis cu pietre“ (7:55-58).

II. FILIP ȘI CONVERTIREA SAMARITENILOR (8:4-25)

1. Samaria și vrăjitoriile lui Simon (8:9)
2. „... un om, numit Simon, care zicea că este un om însemnat... Toți, de la mic pînă la mare, îl ascultau și ziceau: «Acesta este puterea lui Dumnezeu, cea care se numește „mare“»“ (8:9-10).

III. FILIP ȘI CONVERTIREA UNUI ETIOPIAN (8:26-40)

1. Ierusalimul și scrierile lui sfinte (8:27, 28).
2. „El a fost dus ca o oaie la tăiere și ca un miel fără glas înaintea celui ce îl tunde, așa nu și-a deschis gura. În smerenia Lui, judecata l-a fost luată”... Famenul a zis lui Filip: „Rogu-te, despre cine vorbește

prorocul astfel?“... Atunci Filip... i-a propovăduit pe Isus (8:32-35).

IV. CONVERTIREA LUI SAUL PRIGONITORUL (9:1-31)

1. Saul îi persecută pe ucenici; Domnul i se înfățișează lui ca „Isus, pe care-L prigonești“ (9:4-5).
2. „Deodată a strălucit o lumină din cer în jurul lui“ (9:3) „El este un vas... ales, ca să ducă numele Meu înaintea neamurilor...“ (9:15).
3. „Și îndată a început să propovăduiască... că Isus este Fiul lui Dumnezeu... Iudeii s-au sfătuit să-l omoare“ (9:20-23).

MIȘCARILE

MIȘCAREA 1: EVANGHELIA ȘI ÎNCHINAREA ORTODOXĂ ÎN IUDAISM (6:8—8:3)

Valul iscat de viața cea nouă care tâlăzuiește în Secțiunea întâi înaintează nestăvilat în Secțiunea a doua. Înainte de încheierea celor câteva capitole ale acesteia, Evanghelia s-a răspândit din Iudeea în Samaria; primul licăr al zorilor creștini a atins Etiopia; și un apostol special a fost convertit, delegat și pregătit special pentru a duce Evanghelia la toate nivelele lumii neamurilor.

Este caracteristic vieții nu numai să se răspîndească, ci să se maturizeze, să progreseze: copilul devine adult; fetița care se juca cu păpușile devine mamă cu adevărat sau soră medicală; de la lecțiile din școală trecem la activitățile și responsabilitățile vieții de adult; de la

trăsuri trase de cai am ajuns să inventăm locomotive cu aburi, automobile, avioane și nave spațiale.

La fel este și cu viața spirituală. Israel fusese cândva un copil (Os. 1:1), istoricește și spiritualicește un fenomen nou în lume. Dragostea lui Dumnezeu pentru copilul Său aflat la începutul copilăriei a fost deosebit de intensă, puternică și plină de compasiune. El a frânt lanțurile robiei din Egipt, i-a dat independență și o moștenire în Canaan. De atunci, an de an, Israel și-a amintit cu recunoștință de jertfa de Paști, care i-a adu , prima, libertatea. În fiecare an celebra bucuria de a avea acea tă moștenire la Sărbătoarea primelor roade și Ziua Cincizecimii. Apoi, părăsind copilăria, cu rătăcirea ei nomadică prin pustie, trecînd prin cuceririle din adolescență și porirea moștenirii lui în Canaan, și-a marcat începutul maturității de slavă regală și imperială prin înlocuirea altarului transportabil, din deșert, cu un templu permanent, majestuos, clădit din piatră.

Acum, cu venirea lui Mesia, Fiul lui Dumnezeu, a sosit timpul să intre în deplină maturitate. Micii celor o mie de Paște au fost înlocuiți cu jertfa Mielului lui Dumnezeu; umilele turte din Ziua Cincizecimii, din grâu proaspăt măcinat, au fost depășite de venirea Duhului Sfînt, prima roadă a moștenirii cerești. Acum începea să se strecoare o umbră asupra gloriosului Templu din piatră de la Ieru alim: acesta începea a fie eclipsat de slava mai strălucitoare a unui lăcaș al lui Dumnezeu înfinit superior.

Schimbarea nesănătoasă nu face decît să nege, să trădeze și a distrugă binele din trecut și din prezent; adevărata schimbare împlinește acel bine și îl înlocuiește cu ceva mai bun. Este bine să ne împotrivim schimbărilor nesănătoase; dar să ne opunem și să luptăm împotriva adevăratei schimbări, așa cum au făcut mulți iudei, înseamnă să transformăm în rău binele din trecut și din prezent. Băiatul care nu poate sau nu vrea să renunțe la jucării și să meargă la școală transformă joaca într-o expresie a nenorocirii umane.

Așa a fost și cu marele preot și cu preoții mai de seamă, „zidarii” Templului din Ierusalim. Cînd Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său să fie piatra de temelie a unui templu nou, universal și spiritual, zidarii au încercat să-L nimicească; iar Petru a trebuit să le aducă la cunoștință că piatra pe care ei au lepădat-o a fost așezată acum de Dumnezeu ca

principala piatră din capul unghiului în noul Său templu (4:11). După aceea a venit Ștefan și el i-a avertizat pe aceiași preoți că respingându-L pe Hristos în favoarea Templului lor tradițional, se cramponau de un sistem de închinare care va fi curînd depășit și pînă la urmă desființat cu totul. Ei l-au omorît pentru că a spus aceste cuvinte, atît de mare era aversiunea lor față de schimbare.

Astfel, Ștefan a devenit, după Domnul nostru, primul martir creștin. În general, oamenii nu se lasă martirizați decît pentru adevăr sau pentru principii pe care le consideră mai importante decît însași viața; Ștefan a murit pentru diferența dintre iudaism și creștinism în ce privește calea spre Dumnezeu.

Desigur, Ștefan nu a fost singurul dintre contemporanii lui care au sugerat că ceva era în neregulă cu închinarea lui Israel în Templul de la Ierusalim. Comunitatea religioasă foarte strictă a iudeilor de la Qumran, pe malul Mării Moarte, se retrăsese de mult timp de la orice participare la slujbele din Templu. „Pentru sectanți, spune Geza Vermes, Templul din Ierusalim era un loc al urîciunii; incinta sa era considerată pîngărită, preoții corupți și calendarul liturgic în uz nelegiti.”¹ Prin urmare, în acea vreme nu-i lăsa conștiința să ia parte la închinarea din Templu, așa cum se desfășura ea în mod curent. Cu toate acestea, atitudinea lor față de Templu era diferită de cea a lui Ștefan. Ei nu obiectau împotriva Templului și a închinării din Templu în ele însele, ci numai împotriva abuzurilor, care abundau. Sperața lor era că, într-o zi, închinarea din Templu va reveni la puritatea ei inițială și se va conforma din nou regulilor Vechiului Testament, așa cum le înțelegeau ei. Cînd se va întîmpla aceasta, ceea ce ei erau siguri că se va întîmpla în cele din urmă, vor participa bucușii la închinarea din Templu.

Spre deosebire de ei, primii creștini au fost la început mai ortodocși decît cei de la Qumran. Ei au continuat bucușii să meargă la Templu și să participe la serviciile de acolo (Luca 24:52-53; Fapte 2:46—3:1). A venit însă Ștefan și el a început să dea glas ideilor care, dezvoltate, îi vor face pe creștini să renunțe cu desăvîrșire la Templu, la preoție, la

¹Geza Vermes, "Dead Sea Scrolls" [Sulurile de la Marea Moartă], *The Interpreter's Dictionary of the Bible* [Dicționarul biblic al comentatorului]. Supplementary Volume. Abingdon, Nashville, 1976, p. 215b.

jertfe și la ritualuri. El nu s-a plîns, ca cei de la Qumran, că Templul și serviciile deveniseră nescripturale și că trebuie reformate: el a susținut că acestea deveniseră depășite și, curînd, vor dispărea cu totul. Pentru aceste idei atît de revoluționare și jignitoare (pentru iudeii ortodocși din acea vreme), Ștefan a fost adus imediat în fața consiliului suprem al națiunii, acuzat, condamnat și executat.

Acuzațiile specifice aduse împotriva lui Ștefan au fost: „Omul acesta nu încetează să spună cuvinte de hulă împotriva acestui locaș sfînt și împotriva Legii. În adevăr, l-am auzit zicînd că acest Isus din Nazaret va dărîma locașul acesta și va schimba obiceiurile pe care ni le-a dat Moise“ (6:13-14). Pe baza acestor acuzații specifice, pîrșii au susținut apoi acuza generală că Ștefan se făcuse vinovat de rostirea de „cuvinte de hulă împotriva lui Moise și împotriva lui Dumnezeu“ (6:11). Nu mai e nevoie să spunem, această acuzație generală era foarte gravă: dovedită, cerea obligatoriu condamnarea la moarte (Lev. 24:16). Luca ne indică (6:11, 13) faptul că aceste acuzații specifice erau o deformare a faptelor și că martorii chemați să le susțină erau cumpărați. Am fi putut ghici asta și din citirea celor patru evanghelii. Nicăieri nu ni se relatează că Hristos a afirmat că El Însuși va distruge literalment Templul din Ierusalim; și este foarte improbabil că Ștefan ar fi afirmat așa ceva.

Pe de altă parte, este semnificativ că nicăieri în lungul său discurs (cel puțin în ceea ce redă Luca din acel discurs) Ștefan nu a încercat să explice că el nu a spus niciodată, în sensul intenționat de ei, că Isus va distruge literalmente Templul. Poate că el nu a crezut că merită osteneala: cealaltă parte a acuzației era adevărată. El a spus de fapt că Isus din Nazaret va schimba — și schimbase deja — obiceiurile pe care le transmisese Moise poporului. Și asta trebuie să fi sunat ca o blasfemie la fel de mare pentru consiliu, cînd au auzit-o prima dată. Ei

* Ceea ce a spus în realitate Isus a fost, desigur, faptul că, din cauză că Israel L-a respins oficial pe Mesia trimis de Dumnezeu și din cauza perseverării lor în acea respingere, în ciuda învierii și înălțării Lui, Dumnezeu va îngădui ca dușmanii lui Israel să distrugă cetatea Ierusalimului și Templul (Mat. 24). Nu era nimic hulitor în sine în această afirmație. Ieremia, în timpul său, le-a spus contemporanilor săi că Dumnezeu va lăsa ca Templul să fie distrus din cauza păcatelor lor, ceea ce s-a și întîmplat, sub Nebucadnezar. Ieremia nu a afirmat, desigur, că el (Ieremia) va distruge Templul; nici Hristos nu a afirmat așa ceva.

credeau că Moise a primit de la Dumnezeu obiceiurile pe care, la rîndul său, le-a transmis lor; mai credeau și că Scripturile Vechiului Testament, în care erau redată toate aceste obiceiuri, au fost scrise sub inspirația directă a lui Dumnezeu. A spune că Isus Hristos a schimbat sau va schimba aceste obiceiuri ar fi părut consiliului o evidentă blasfemie; principalul punct de atac al lui Ștefan ar fi fost să demonstreze, din aceleași Scripturi ale Vechiului Testament, că nu era o blasfemie, nici la adresa lui Dumnezeu, nici împotriva lui Moise, să afirme așa ceva.

Dar se ridică întrebări. În primul rînd, ce l-a făcut pe Ștefan să creadă că Domnul Isus a schimbat sau va schimba indicațiile lui Moise referitoare la Templu și la modul în care omul trebuie să se apropie de Dumnezeu? Care erau aceste schimbări? Și de ce, cînd a văzut cu cîtă înverșunare s-au ridicat iudeii împotriva lui, a continuat să le vorbească despre aceste lucruri? Și de ce, cînd era pe punctul de a fi condamnat, a considerat aceste schimbări atît de importante încît a preferat să moară decît să retracteze?

Contextul gîndirii și mărturiei lui Ștefan

Pentru a înțelege ceea ce a crezut și a spus Ștefan despre aceste chestiuni, nu trebuie să-i consultăm discursul; fiindcă acolo, așa cum am spus, Ștefan nu a încercat să explice ce schimbări anume făcuse Hristos și va face; el a vrut doar să arate că nu era nici o blasfemie să spună că aceste schimbări vor avea loc și că trebuie să aibă loc. Pentru reconstituirea raționamentului lui Ștefan trebuie să mergem în altă parte și avem la îndemîină trei surse principale.

În primul rînd, experiența lui cu Hristos; în al doilea rînd, ce a învățat de la apostoli și de la alți credincioși din Palestina despre afirmațiile pe care le făcuse Domnul nostru în timpul lucrării Lui de pe pămînt cu privire la Templu, la moartea, învierea și înălțarea Lui; în al treilea rînd, Epistola, mult mai tîrzie, către Evrei. Oricine ar fi fost autorul acelei epistole, se pare că, asemenea lui Ștefan, a fost un elenist

și, așa cum a arătat profesorul W. Manson, a dezvoltat mai departe ideile pe care Ștefan le-a exprimat pentru prima dată.*

Ștefan și experiența iertării

În primul rînd ar fi deci experiența personală a lui Ștefan a iertării în Isus Hristos.

Nu știm cînd a venit Ștefan la credința în Isus ca Hristos sau din gura cui a auzit prima dată Evanghelia. Dar dacă Faptele pot fi considerate un ghid, orice predică pe care-ar fi auzit-o urmasе același tipar de bază: o afirmație despre evenimentele din viața lui Hristos (răstignirea, învierea și înălțarea) care L-au marcat ca Domn și Mesia. După aceea, oferirea iertării depline și a darului Duhului Sfînt tuturor celor ce s-au pocăit cu adevărat și și-au pus credința în Isus cel răstignit, înviat și glorificat (2:38; 3:19; 10:42-43; 13:38-39). Crezînd, deci, el a primit iertarea și a cunoscut bucuria și minunăția ei. A simțit acceptarea lui Dumnezeu copleșindu-i inima atunci cînd Duhul Sfînt a lucrat în el ceea ce trebuie să facă Duhul Sfînt: „Dragostea lui Dumnezeu a fost turnată în inimile noastre prin Duhul Sfînt care ne-a fost dat” (Rom. 5:5).

Pentru Ștefan, asta a însemnat ceva cu totul nou. Desigur, ca iudeu evlavios, știuse ce este iertarea și o mai experimentase, dar niciodată în viața lui nu i s-a mai oferit iertarea prin credința într-un om care a și trăit pe acest pămînt. Nicăieri, în toate paginile sale, nu-l asigură Vechiul Testament că numai să fi crezut în Moise, să zicem, sau în Ilie, și va primi iertarea păcatelor. Dar iertarea de care se bucura acum nu numai că venise *după* ce a crezut în Isus, sau pur și simplu *fîndcă* crezuse în Isus: iertarea i-a venit *prin* Isus (Fapte 4:30; 10:43; 13:39), pentru că, așa cum trebuie să i se fi spus, Isus, ca Fiu al Omului, avea autoritatea personală de a da iertarea de păcate și această autoritate a fost confirmată de învierea Lui (Luca 7:48-49; Fapte 4:30).

Iar apoi Ștefan a învățat foarte repede că iertarea vine prin Hristos într-un alt sens. Luca ne spune că încă de la început primii creștini

* W. Manson, *The Epistle to the Hebrews* [Epistola către Evrei]. Londra, 1951. capitolul 2, "Stephen and the World-Mission of Christianity".

„stăruiau... în frîngerea pîinii“ (Fapte 2:42). Ceea ce Luca vrea să spună este mai mult decît faptul că luau masa zilnic: ce altceva făcuseră și înainte de a deveni creștini? Luca vrea să spună că ei țineau în mod regulat Cina Domnului; și Ștefan trebuie să se fi alăturat acestei celebrări îndată după convertire. Acolo ar fi putut auzi el repetarea periodică a vorbelor lui Isus: „Luați, mîncăți; acesta este trupul Meu... Acesta este sîngele legămîntului celui nou, care se varsă pentru mulți, spre iertarea păcatelor“ (Mat. 26:26, 28).

Și cînd a întreat, așa cum cu siguranță că a făcut Ștefan, ce a vrut să spună Hristos prin „acesta este sîngele legămîntului“, apostolii i-au spus ceea ce îi vor spune ulterior lui Luca (Luca 22:20): legămîntul în chestiune era noul legămînt pe care l-a promis Dumnezeu prin profetul Ieremia (Ier. 31:31-34). Ștefan avea un deosebit simț al istoriei: de asta ne putem da seama din discursul lui ulterior. Este imposibil să fi auzit mereu această aluzie la noul legămînt fără să se gîndească îndelung și cu atenție la implicațiile lui. În lumea antică în general și în practica Vechiului Testament în special, legămintele trebuiau ratificate prin vîrsarea sîngelui jertfelor pentru legămînt. Legămîntul pe care l-a făcut Dumnezeu prin intermediul lui Moise a fost ratificat în acest fel (Exod 24:5-8). Era de așteptat ca noul legămînt să fie ratificat în mod similar. Prin Cina Domnului, Hristos îi aducea mereu aminte lui Ștefan că sîngele jertfei Lui de Sine de la Calvar a ratificat noul legămînt.

Inevitabil, mai devreme sau mai tîrziu s-ar fi ridicat următoarea întrebare: Ce legătură era între acest nou legămînt și cel vechi? Autorul de mai tîrziu al Epistolei către Evrei, după cum știm, a văzut această relație clar și a exprimat-o succint: „Prin faptul că zice «un nou legămînt» a mărturisit că cel dintîi este vechi, iar ce este vechi, ce a îmbătrînit, este aproape de pieire“ (Evrei 8:13). Și același autor își dă toată silința să ne arate că el a ajuns la această concluzie în urma afirmațiilor explicite din textul Vechiului Testament. Acolo, Dumnezeu Însuși spune că noul legămînt *nu va fi ca cel vechi*, fiindcă cel vechi nu putea aduce rezultate satisfăcătoare (Ier. 31:32) și trebuie înlocuit cu un legămînt nou și diferit. Ștefan nu a fost, cu siguranță, mai puțin perspicace decît autorul Epistolei către Evrei. Și el a văzut că nu are nici un rost să faci un legămînt nou, dacă cel vechi e încă satisfăcător. Nici n-ar fi putut poporul lui Dumnezeu să fie legat de Dumnezeu în

același timp în condițiile a două legăminte diferite. Prin urmare, ar fi putut conchide și el, asemenea autorului Epistolei către Evrei, că vechiul legământ fusese abrogat. Isus Hristos schimbase obiceiurile date lor de Moise. Isus Hristos era mediatorul unui legământ mai bun, întemeiat pe făgăduințe mai bune (Evrei 7:22; 8:6). Ștefan a spus acest lucru în public și a continuat să-l spună, în ciuda împotrivirii înverșunate, chiar cu prețul vieții sale, fiindcă acesta nu era un detaliu fără importanță al gândirii creștine: aceasta era esența Evangheliei creștine, termenii și condițiile iertării și acceptării noastre de către Dumnezeu, sub legământul cel nou, prin jertfa lui Isus Hristos, Domnul nostru.

Hristos și Templul cel nou

Ștefan ar fi putut în a auzi și de la apostoli și de la credincioșii din Palestina despre acțiunile și afirmațiile lui Hristos legate de Templul din Ierusalim. Curățirea Templului devenise faimoasă. Într-adevăr, martorii falși de la proces L-au acuzat pe Hristos că a spus (și acum îl acuzau pe Ștefan că a repetat): „Eu pot să stric Templul lui Dumnezeu și să-l zidesc iarăși în trei zile” (Mat. 26:61), ei oferind, probabil, versiunea lor greșită a ceea ce a spus El cu acea ocazie: „Stricați Templul acesta și în trei zile îl voi ridica” (Ioan 2:19). Ioan ne pune că nici ucenicii lui Hristos nu au înțeles în acel moment că Se referea la templul trupului Său; dar au înțeles după înviere (Ioan 2:22). Și, desigur, Ștefan a înțeles și el. El a înțeles în primul rând că Hristos a anunțat un nou templu; și, în al doilea rând, că El nu a zis că, doar cât timp va trăi pe pământ, trupul Lui va fi un templu al lui Dumnezeu. El a spus că templul trupului Său va învia din morți și va fi „zidit din nou” ca templu. Asta a reorientat automat modul de apropiere de Dumnezeu al lui Ștefan. Ca evreu evlavios, el a crezut întotdeauna în omniprezența lui Dumnezeu, așa cum este ea exprimată, bunăoară, în magnificul Psalm 139. Dar de secole întregi Dumnezeu i-a dat lui Israel o clădire, un templu, un loc pe pământ unde Prezența Lui putea fi localizată în mod deosebit, un loc „pe care Dumnezeu l-a ales ca să-Și așeze Numele acolo” (Deut. 16:2), unde oamenii puteau să-L caute și să-L găsească. De-a lungul generațiilor, milioane de oameni au venit, L-au căutat și L-au găsit. Cu toate acestea, în timpul vieții Domnului nostru pe pământ, trupul Său a

constituit un templu unde oamenii Îl puteau găsi pe Dumnezeu mult mai direct decît în Templu. Și acum, de la învierea și înălțarea Lui, Domnul Isus cel viu și înălțat, va continua să fie „locul“ din universul lui Dumnezeu unde oamenii Îl pot găsi pe Dumnezeu: Ștefan a dovedit că e adevărat cu propria lui experiență. Cînd vroia să se apropie de Dumnezeu, mergea, cum era firesc, direct la Hristosul cel viu. El nu mai considera că, pentru a ajunge cît mai aproape de Dumnezeu, trebuia să meargă în Templul din Ierusalim.

Ca să spunem adevărul, niciodată nu reușise să ajungă foarte aproape de Dumnezeu în Templu. Prezența lui Dumnezeu era localizată în altarul din interior, Sfînta Sfintelor. Laicii nu aveau voie să se apropie de aceasta. Nu aveau voie să pătrundă nici măcar în prima despărțitură a Templului, ce să mai vorbim de Sfînta Sfintelor! Preoții puteau să intre în prima despărțitură; dar nici ei nu aveau voie să intre în Sfînta Sfintelor. Singura excepție era o dată pe an, în Ziua Ispășirii, cînd marele preot avea voie să dea la o parte perdeaua cea grea care oprea de obicei accesul în Sfînta Sfintelor, să intre acolo și să stea în imediata prezență a lui Dumnezeu; și acolo urma să stropescă chivotul și capacul îndurării, care alcătuiau tronul pămîntesc al lui Dumnezeu, cu sîngele jertfei pentru păcat a poporului. Era, cu certitudine, un moment foarte solemn pentru oamenii strînși afară în curte, fiindcă marele preot acționa ca reprezentantul lor. Dacă Dumnezeu îl primea și ieșea viu de acolo, însemna că Dumnezeu i-a acceptat pe ei, cel puțin pentru încă un an, pînă la următoarea Zi a Ispășirii. Dar oricît ar fi fost de real și de profund sentimentul acceptării lor de Dumnezeu, nu le-a dat niciodată libertatea de a se apropia de El sau de a intra în Sfînta Sfintelor. Ușa Templului rămînea întotdeauna închisă pentru ei; și întotdeauna perdeaua cea grea le bara accesul spre prezența lui Dumnezeu.

Ștefan trebuie să fi înțeles negreșit funcția și semnificația acelei perdele. Prin urmare, trebuie să fi fost mai mult decît interesat să-i audă pe credincioșii din Palestina spunînd că, în momentul în care Hristos a murit pe Calvar, perdeaua din Templu s-a rupt în două, de sus pînă jos (Mat. 27:51). Și trebuie să se fi umplut de bucurie și de dorința de a se închina la auzul vorbelor apostolilor că, după ce Hristos a murit și Și-a vărsat sîngele pentru păcatele lor, a înviat din nou și ei l-au văzut trupul înălțîndu-se și intrînd, nu în camera cea mai ascunsă a Templului din

Ierusalim, ci chiar în cer. El i-a condus pînă la Betania și Și-a înălțat mîinile, ca un preot, ca să-i binecuvînteze. Și atunci cînd stătea acolo, în atitudinea aceea preoțească, a fost înălțat la cer, în prezența lui Dumnezeu. Într-adevăr, la sfîrșitul discursului său, lui Ștefan i-a fost dat să vadă cu ochii lui ceea ce știa prin credință: L-a văzut pe Fiul Omului stînd la dreapta lui Dumnezeu (7:56) și urîndu-i bun sosit în prezența Tatălui. Mult timp după aceea Ștefan s-ar fi bucurat de acel bun sosit. El a știut instinctiv că acel Isus înviat din morți, care-Și binecuvînta poporul în momentul înălțării Lui, nu încetase să-i binecuvînteze și după aceea. El nu i-a părăsit, nici nu i-a uitat. A intrat în prezența lui Dumnezeu ca Mîntuitorul și reprezentantul lor, așa cum marele preot intra în Sfînta Sfintelor ca reprezentantul lui Israel. Acceptarea Lui de către Dumnezeu ca reprezentant al poporului a fost, evident, completă și permanentă. Tot așa era și acceptarea lor! Prin Hristos ei aveau acum „intrare la Tatăl, într-un Duh“, așa cum avea să arate Pavel mai tîrziu (Efes. 2:18). Prin calea pe care a inaugurat-o Hristos, ei erau invitați să intre, în Duhul, chiar acum, în Sfînta Sfintelor din cer, așa cum va spune mai tîrziu autorul Epistolei către Evrei (Evrei 10:19-22), și ei erau îndemnați să primească cu îndrăzneală invitația. Gîndirea lui Ștefan s-ar putea să nu fi fost așa de elaborată ca cea a lui Pavel, sau ca cea a autorului Epistolei către Evrei. Dar el s-ar fi bucurat la fel de mult de binecuvîntarea nemăsurată pe care o constituie dreptul de naștere al fiecărui credincios în Hristos: siguranța, acum și aici, de a fi pe deplin acceptat în prezența lui Dumnezeu.

Faptul că știa, din profeția lui Hri to , că Templul din Ierusalim avea să fie distrus într-o zi, nu i-a provocat lui Ștefan prea mare supărare. Interesul său față de Templu se diminuea rapid. Timp de ecole, Templul fusese pentru Israel o „pildă“ primită de la Dumnezeu, o „icoană a lucrurilor din cer“, o „umbră a lucrurilor bune care vor veni“ (Evrei 9:9; 8:5; 10:1). O dată cu sosirea, prin Hristos, a acestor „lucruri bune“, umbra nu va mai fi necesară. Celor asemenea lui Ștefan, care erau conștienți de faptul că Fiul lui Dumnezeu murise pentru păcatele lor, Se înălțase la cer și în acel moment stătea acolo ca reprezentantul și Marele lor Preot înaintea lui Dumnezeu, li s-ar părut foarte greu să urmărească cu interes, un timp mai îndelungat, un om simplu ce acționa ca mare preot — oricît de împodobite i-ar fi fost veșmintele și oricît de

impresionant ritualul — și da la o parte o perdea, dispărînd pentru cîteva minute pe an în încăperea din spate a unei clădiri de aici de pe pămînt.

Într-un anumit sens, deci, nu era adevărat să spună că Isus Hristos va distruge Templul; și Ștefan nu a spus niciodată că o va face. Într-un alt sens, Hristos distrusese deja Templul. Nu toți creștinii au perceput acest lucru imediat, și Dumnezeu nu a încercat să-i grăbească. Dar ajungînd să înțeleagă mai deplin răscumpărarea lor pe care o obținuse Hristos, Dumnezeu le va spune în cele din urmă, prin slujitorii Lui inspirați, ca autorul Epistolei către Evrei, să părăscască Templul. Perpetuarea la nesfîrșit a unui sistem în care în prezența lui Dumnezeu, în Sfînta Sfintelor, se putea intra numai o dată pe an, și asta nu o putea face orice om obișnuit, ci numai marele preot, cînd în realitate toți credincioșii lui Dumnezeu, fără deosebire, sînt bineveniți în prezența Dumnezeului din cer în fiecare zi a vieții lor — asta ar însemna să întuneci, dacă nu să tăgăduiești chiar, mesajul Evangheliei. A continua să aduci jertfe pentru a obține iertarea păcatelor, cînd Hristos a obținut deja răscumpărarea veșnică și iertarea deplină pentru noi, prin jertfa Sa adusă la Calvar — asta înseamnă să tulburi oamenii în privința chestiunii acceptării lor de către Dumnezeu. Aderarea la termenii și prevederile vechiului legămînt, cînd Dumnezeu le-a abrogat și a introdus un nou legămînt — asta înseamnă să nu-L recunoști pe Însuși Cel Atotputernic.

Primii creștini, așa cum erau plini de reverență față de tradițiile îndelungate ale Templului, aveau nevoie de timp — și vor primi acest timp — pentru a înțelege aceste lucruri și implicațiile lor. Dar Ștefan a înțeles deja lucrurile acestea. De dragul Evangheliei, pentru ca lumea să înțeleagă și să se bucure de mîntuire, el a vorbit clar, repetat, fără compromisuri și cu evidentă putere de la Duhul Sfînt (6:10), pînă ce pietrele aruncate în el i-au alungat ultima suflare din trup.

Discursul lui Ștefan înaintea Sanhedrinului

Probabil că s-ar putea obiecta că, dacă Ștefan avea într-adevăr în minte tot ceea ce am sugerat noi în paginile precedente, ar fi trebuit să

menționeze cel puțin o parte din acele afirmații în cadrul discursului său, pentru a explica Sanhedrinului de ce și în ce privințe susținea el că Isus Hristos schimbase datinile primite de la Moise. Și s-ar putea continua susținându-se că faptul că el nu menționează practic nici unul din aceste lucruri în discursul său arată că el nu se referea la așa ceva și că reconstituirea raționamentului său efectuată de noi este, dacă nu falsă, cel puțin nerelevantă.

Dar a argumenta în felul acesta ar însemna să înțelegem greșit scopul discursului său și să interpretăm greșit argumentul său. Sanhedrinul nu era interesat să audă de la Ștefan cum și de ce credea el că Isus Hristos făcuse toate instituțiile mozaice ale Templului, preoției și jertfelor să fie depășite. Simpla sugestie că Isus va face ca Templul acesta să treacă — indiferent în ce fel sau din ce motive — constituia pentru ei o blasfemie la adresa lui Dumnezeu și o repudiere a revelației de Sine a lui Dumnezeu făcută ui și prin Moise. Prin urmare, Ștefan trebuia să le arate că asta nu era o blasfemie, și a făcut-o stabilind relația dintre istorie și caracterul revelației de Sine a lui Dumnezeu, așa cum a fost dată de o autoritate indisputabilă: Vechiul Testament. Putem rezuma diferitele elemente ale argumentului său după cum urmează.

În primul rând, Vechiul Testament arată că revelația de Sine a lui Dumnezeu făcută lui Israel nu a fost făcută toată o dată, ci a fost dată în diferite rânduri, prin diferiți oameni: lui și prin Avraam, în Harar (7:2-3) și mai târziu în Canaan (7:5-8); lui și prin Iosif (7:9-14); lui și prin Moise, prima dată în Egipt (7:17-29), apoi în țara lui Madian (7:30-35), apoi din nou în Egipt (7:36), apoi în deșert și în special la Sinai (7:36-38, 44); prin Iosua, David și Solomon (7:45-47); mai târziu prin Amos (7:42-43), Isaia (7:48-49) și toți ceilalți profeți (7:52); și în fine prin Însuși Mesia (7:52). Revelația de Sine a lui Dumnezeu, deci, nu a fost ceva static, ci progresiv. Pe de altă parte, deși această revelație progresivă a fost dată prin mulți oameni și în diferite momente, Dumnezeu care vorbea și acționa era același și Se revela astfel pe Sine.¹

¹ cf. Evrei 1:1-2: "După ce a vorbit în vechime părinților noștri prin proroci, în multe rânduri și în multe chipuri, Dumnezeu, la sfârșitul acestor zile, ne-a vorbit prin Fiul..."

În al doilea rînd, în timp ce fiecare etapă ce marca o epocă în revelația slavei lui Dumnezeu în fața poporului Său producea un răspuns plin de dragoste în credință și ascultare, ea iniția o mișcare nouă, o nouă avansare, o experiență nouă și mai cuprinzătoare a providenței lui Dumnezeu în vederea răscumpărării lor.

Revelația slavei lui Dumnezeu făcută lui Avraam l-a determinat să părăsească păgînismul din Mesopotamia și din Haran și, prin credință, să urmeze călăuzirea lui Dumnezeu pînă ce a ajuns în Canaan, unde i-a fost dată sămînța promisă și unde s-a născut noul popor (7:2-8).

Revelația ulterioară a lui Dumnezeu printr-o vedenie avută de Iacov (Gen. 46:2-4) l-a condus pe acesta în direcția opusă, să părăsească țara Canaanului și să-și ducă familia sa mare de patriarhi și copiii lor în Egipt, unde aveau să cunoască într-un mod minunat felul în care Dumnezeu le-a anticipat nevoile. El l-a trimis pe Iosif dinainte, pentru ca el să fie salvatorul lor de la foamete, pentru a-i păstra în viață și a-i îngriji acolo și pentru a le oferi condițiile necesare în care această familie mare să se dezvolte într-un trib și apoi într-un popor (7:9-16).

Și chiar așa, trimițîndu-i pe Iacov și pe patriarhi în Egipt, intenția lui Dumnezeu nu a fost niciodată ca ei să rămînă acolo. Conform planului pe care i l-a comunicat dinainte lui Avraam (7:6-7), a sosit timpul ca poporul să plece din nou. Anticipîndu-le nevoile, Dumnezeu, în providența Lui, l-a păstrat pe Moise și i-a dat cea mai bună educație ce se putea obține în Egipt (7:19-22) și apoi a continuat să i Se reveleze acestuia, prima dată prin rugul în flăcări și apoi pe muntele Sinai, ca să-l pregătească pentru izbăvirea lui Israel din Egipt și pentru conducerea lui prin pustie, pînă la Canaan (7:30-38).

Revelația Sa făcută lui Israel prin Moise era mult mai cuprinzătoare decît cea făcută lui Avraam, Isaac, Iacov și Iosif; iar experiența poporului fusese, la rîndul ei, mai mare. În acest punct deci, Dumnezeu a putut să-l ducă pe Israel într-o etapă semnificativ mai înaintată și să înceapă să-l învețe pentru prima oară ce înseamnă că Dumnezeu locuiește în mijlocul lor și că ei înșiși locuiesc la un loc cu Dumnezeu. Moise a fost învățat cum să construiască cortul (7:44). Avînd harul de a se bucura de slava prezenței lui Dumnezeu (vezi Exod 40:34-38), întreținut prin ritualul primit de la Dumnezeu și îmbogățit cu mobile simbolice deosebit de costisitoare și cu ceremonii instructive, asta nu era

altceva decît prima etapă în acest aspect al revelației de Sine a lui Dumnezeu. Mai tîrziu, cînd cucerirea Canaanului începută de Iosua a fost încheiată de David, Dumnezeu i-a dat lui David planuri pe care fiul său Solomon le-a executat, planuri de înlocuire a cortului transportabil cu un templu mult mai elaborat, o prezență permanentă, glorioasă, o construcție din piatră (7:45-47). Nu trebuie decît să citim capitolele respective din 1 Regi și 2 Cronici pentru a vedea conceptul mult dezvoltat al slavei lui Dumnezeu și măreția mîntuirii Lui pe care clădirea acestui templu o oferea lui Israel.

Chiar și așa, acesta nu era ultimul cuvînt al lui Dumnezeu la acest subiect, nici nu a fost un templu plin de slavă, o clădire din pietre, templul ideal pe care-l avea Dumnezeu în plan. Nu putea fi așa. Prin definiție, „Cel Prea Înalt nu locuiește în lăcașuri făcute de mîini omenești“ (7:48). Privind deci în urmă, la distrugerea Templului lui Solomon și înainte, la vremea în care cei ce se vor întoarce din exil vor rezidi Templul, Dumnezeu a încercat prin profetul I aia să dezvolte conceptul oamenilor prin revelația deplină a măreției Lui ca Domnul, Creatorul transcendent, și să-i facă să se gîndească la singurul templu care L-ar putea mulțumi pe El: „Cerule este scaunul Meu de domnie și pămîntul este așternutul picioarelor mele. Ce fel de ca ă Îmi veți zidi voi Mie, zice Domnul, sau care va fi locul Meu de odihnă? N-a făcut mîna Mea toate aceste lucruri?“ (7:49-50). Chiar și Templul lui Irod, cu toată grandoarea lui nemaipomenită (în Israel) se va învechi și va fi părăsit în favoarea cortului ideal al lui Dumnezeu, „al adevăratului cort, care a fost ridicat nu de un om, ci de Domnul...; cortul acela mai mare și mai desăvîrșit, care nu este făcut de mîini, adică nu e te din zidirea aceasta“ (Evrei 8:2; 9:11).

Accasta, prin urmare, nu era propagandă creștină antiiudaică. Nu putea fi considerată în mod corect nici drept o concepție ectară din cadrul iudai mului. Era concepția de pre viitor avansată de mult timp de către clasicul profet Isaia și înțeleasă de cei mai luminați din I rael. Iudaismul, cînd a fost fidel Vechiului Testament, a înțeles totdeauna că revelația de Sine a lui Dumnezeu este progresivă și că El nu putea îngădui ca poporul Său să se obișnuiască și să se mulțumea că pentru totdeauna cu ceva mai prejos decît acest ideal.

În al treilea rînd însă, prezentarea istoriei Vechiului Testament făcută de către Ștefan arată clar că, deși revelația de Sine a lui Dumnezeu a fost progresivă, ea nu a fost niciodată eratică, inconsecventă sau arbitrară. De-a lungul tuturor schimbărilor aparente în direcția călăuzirii lui Israel, Dumnezeu a rămas întotdeauna consecvent scopului Său inițial. Revelația de Sine a slavei Lui făcută lui Avraam și, prin Avraam, întregului popor, a avut ca scop să producă în ei un răspuns în ascultare și închinare. Dacă, după ce l-a condus mai întâi pe Avraam afară din Mesopotamia, spre Canaan, Dumnezeu l-a informat apoi că urmașii lui vor trebui să părăsească țara Canaanului, ca să trăiască în Egipt cîteva secole, nu a însemnat că Dumnezeu a acționat cu inconsecvență, nici că Și-a abandonat sau modificat planul inițial. La sfîrșitul îndrumărilor date lui Avraam, Dumnezeu l-a informat că „după aceea vor ieși și Îmi vor sluji în locul acesta” (7:6-7; Gen. 15:13-14). Secolele petrecute în Egipt, departe de țara promisă, nu au însemnat o abandonare a planului, ci o treaptă spre împlinirea lui la un nivel superior. Revelația slavei lui Dumnezeu făcută lui Avraam l-a scos pe acesta din Mesopotamia și l-a dus în Canaan, pentru a cunoaște acolo momente de profundă adorare a lui Dumnezeu (Gen. 12:7, 8; 13:4, 18; 22:5, 9). Ca rezultat al revelației slavei lui Dumnezeu date lui Moise prin rugul în flăcări și la Sinai, întregul popor al lui Israel a părăsit Egiptul și a ajuns în cele din urmă în Canaan, ca să se poată închina lui Dumnezeu așa cum făcuse și Avraam. Dar, pe cînd Avraam nu posedase nici un teritoriu în Canaan, ci ridicase doar un altar al familiei oriund se nimerea să-și întindă cortul, cînd Israel a intrat în cele din urmă în Canaan aducea cu sine cortul construit cu scrupulozitate și a luat în stăpînire țara în care va instala cortul și altarul său ca centru permanent al închinării întregului popor.

În mod similar, cînd, după ce i-a dat instrucțiunile cu privire la cortul lui Moise și cele despre Templul încă și mai glorios al lui Solomon, Dumnezeu a anunțat prin Isaia că nici o clădire de pe pămînt

* Cuvintele „vor ieși și-Mi vor sluji în locul acesta” de la sfîrșitul 7 7 nu se află în Genesa 15:14. Ștefan le-a adăugat după modelul cuvintelor lui Dumnezeu către Moise din Exod 3:12, pentru a arăta că încă din timpul lui Avraam Dumnezeu privea înainte și dincolo de Moise, spre împlinirea planului pe care-l avusese cu chemarea lui Avraam.

nu-l putea sluji în mod adecvat Creatorului transcendent ca locuință, Dumnezeu nu a renunțat la ideea locuirii Lui în mijlocul oamenilor, nici la cea a locuirii lor alături de El. În cort și în Templu, Dumnezeu nu numai că a locuit printre oameni, într-un anumit sens, ci și, așa cum ne-am adus aminte nu demult, o dată pe an cel puțin, un om avea voie să intre în prezența lui Dumnezeu pe pământ.

Vestind că Isus Hristos a făcut ca Templul să devină depășit, Ștefan spunea că Dumnezeu a înaintat spre împlinirea aceleiași plan și a aceleiași dorințe, dar la un nivel infinit superior. „Iată, a zis Ștefan, văd cerurile deschise și pe Fiul Omului stînd în picioare la dreapta lui Dumnezeu“ (7:56). Nu e de mirare că Sanhedrinului i s-a părut că fața lui arată ca fața unui înger (6:15)! Fiul Omului pe care L-a văzut Ștefan nu era altul decît Isus, adevăratul, Omul Isus, care nu demult umblase pe pământul acesta. Acum, același Isus, înviat în trup din morți, care S-a înălțat în trup la cer, ședea la dreapta lui Dumnezeu; și nu numai pentru El Însuși: ca Fiu al Omului, ca omul ideal, El încorpora cu El și în El tot poporul Său. Dacă El a putut să intre și să fie binevenit în cerurile înalte, atunci și ei puteau face același lucru. Acesta era un lucru nou, tulburător, glorios de nou. Dar nu era o negare sau o repudiare a ideii dîndărătul intrării anuale a marelui preot în locul cel mai sfînt de pe pământ: era împlinirea ei și, prin urmare, trebuia să o înlocuiască la un nivel infinit superior.

Dar, în al patrulea rînd, Ștefan arăta eosebit de clar că, deși etapele succesive ale revelației de Sine a lui Dumnezeu au fost întotdeauna consecvente cu împlinirea, la nivele tot mai înalte, a planului Său inițial, sosirea unei noi etape a acelei revelații îi cerea de multe ori lui Israel să înceapă să acționeze într-un mod cu totul diferit de cel în care acționase pînă atunci. Un copil care a fost învățat cu ajutorul cuburilor colorate principiile aritmeticii elementare, ale adunării — de pildă că unu și cu unu fac doi — nu va renunța la aceste principii de bază cînd va trece de la cuburi la computer. Va renunța însă la cuburi.

Deci, Dumnezeu l-a adus pe Avraam din Mesopotamia în Canaan; i-a spus lui Isaac să nu coboare în Egipt, ci să rămînă în Canaan (Gen. 26:2-3). Dar, la începutul următoarei etape a planului lui Dumnezeu, Dumnezeu i-a spus lui Iacov să facă exact opusul, să coboare în Egipt (Gen. 46:2-4). Desigur, Dumnezeu i-a arătat clar lui Iacov că nu renunța

la planul Său inițial, declarat: poporul se va întoarce din nou; crezând acea promisiune, Iacov și patriarhii au cerut să fie îngropați în Canaan (7:15-16). Dar dacă Iacov ar fi susținut că, din moment ce Avraam a fost adus în Canaan și lui Isaac i s-a poruncit să stea acolo, el trebuia să rămână în Canaan și să nu coboare în Egipt, așa ceva nu ar fi însemnat credincioșie față de Cuvîntul și planul lui Dumnezeu, ci eșecul de a ține pasul cu Dumnezeul cel viu și cu revelația Sa continuă.

La fel și cu Moise, cînd a venit să-l conducă pe Israel afară din Egipt. Dacă cineva ar fi susținut că, din cauză că Dumnezeu îi spusese la început lui Iacov să-i ducă pe patriarhi în Egipt, era o greșeală să părăsească Egiptul și să pornească spre Canaan, asta nu ar fi însemnat loialitate față de voința revelată a lui Dumnezeu, ci un zel față de trecut greșit înțeles. Iar a începe călătoria din Egipt și apoi în inimile lor să se întorcă în Egipt, așa cum au făcut unii dintre ei (7:39), nu era altceva decît o îndepartare de Dumnezeul cel viu.

La fel și cu contemporanii lui Ștefan. A susține că, din cauză că Dumnezeu Însuși i-a dat inițial lui Moise instrucțiunile cu privire la cort, iar lui David și Solomon instrucțiunile pentru Templu, era o blasfemie împotriva lui Dumnezeu și Moise să se spună că Hristos a făcut acum ca acest Templu să fie depășit și a inaugurat o etapă nouă și superioară în împlinirea planului lui Dumnezeu, era fals și eronat. Nu însemna loialitate față de Cuvîntul lui Dumnezeu, ci împotrivire la principiul revelației progresive a lui Dumnezeu, așa cum era mărturisită de acel cuvînt.

Poate că unii din contemporanii lui Ștefan au obiectat — așa cum obiectează și astăzi unii oamenii — că această doctrină a progresului revelației lui Dumnezeu este o noțiune periculoasă, deoarece deschide ușa pe care orice proroc autoproclamat poate strecura colții unor doctrine și practici care contrazic flagrant afirmația clară a Cuvîntului scris al lui Dumnezeu și o poate face fără nici o altă autoritate decît judecata subiectivă a așa-zisului proroc. Neîndoios, creștinismul a suferit mult de pe urma acestor rele. Sub presupusa călăuzire a Duhului Sfînt și justificate de o doctrină a dezvoltării, au fost introduse tot felul de doctrine, practici și tradiții nescripturale și antiscripturale, doctrine care de la bun început erau în conflict cu Biblia și, în cele din urmă, au terminat prin a o înlătura.

Unora dintre teologii liberali le este foarte drag argumentul conform căruia Isus Hristo , în timpul Său, a renunțat la o parte din Vechiul Testament și a reinterpretat partea rămasă; că, făcând acest lucru, ne-a dat un exemplu de urmat: noi nu trebuie să credem sau să urmăm Noul Testament așa cum este. Trebuie să luăm cuvintele Lui și pe cele ale apostolilor, să urmăm o parte din ele, să dăm deoparte altele și să reinterpretăm restul lor în lumina oricărei filosofii sau concepții despre lume ce pare mai plauzibilă în acel moment.

Nu mai trebuie să spunem, doctrina lui Ștefan de pre revelația progresivă nu seamănă deloc cu acea travești. A cincea lecție majoră pe care o putem învăța din prezentarea sa a istoriei Vechiului Testament este că, după revelația inițială a lui Dumnezeu făcută lui Avraam în fiecare etapă nouă a planului lui Dumnezeu, cu corespunzătoarea chemare la schimbarea practicilor din Israel, a fost anunțată și promisă explicit de Dumnezeu, cu mult înainte de a avea loc. Vedenia lui Iacov (Gen.46:2-4), care, susținea el, îl autoriza să-i ducă pe patriarhi cu familiile lor din Canaan în Egipt, a împlinit ceea ce Dumnezeu îi spusese cu mult înainte lui Avraam că se va întâmpla (7:6). Și plecarea poporului din Egipt, sub conducerea lui Moise, înapoi, pe țara promisă, a fost de asemenea vestită de Dumnezeu lui Avraam cu patru sute de ani în urmă (7:17).

Venirea lui Mesia nu a fost, atunci când a avut loc, ceva absolut nou, de care nu auziseră nimic. Moise o anunțase cu secole înainte (7:37) și la fel făcuseră prorocii (7:52).

Ideea de mai târziu că Templul pămîntesc de la Ierusalim nu se va dovedi a fi idealul suprem și permanent al lui Dumnezeu nu a fost inventată de creștini și anunțată brusc, pentru întâia oară, de Ștefan. Dumnezeu arătase lucrul acesta prin Isaia cu secole în urmă (7:48-50).

Ștefan ar fi putut adăuga pe bună dreptate, așa cum avea să-o facă mai târziu autorul Epistolei către Evrei, că noul legământ, noua preoție după rînduiala lui Melhisedec și abolirea jertfelor animale pentru ceva mai bun, fuseseră toate anunțate în Psalmi și Profetei cu secole înainte de a se împlini în Hristos (vezi Evrei 7—8, 10).

În puternic contrast cu acestea, nu găsim nicăieri în Noul Testament nici o sugestie făcută de Hristos sau de apostoli că, în decursul vremii, unele elemente ale Evangheliei creștine vor fi abandonate pentru ceva

mai bun. Nu există nici o indicație, de pildă, că Cina Domnului va deveni învechită și va trebui abandonată în favoarea altui set de simboluri, care arată spre o cale a iertării diferită și superioară. Dimpotrivă! Ni se spune că creștinii trebuie să celebreze Cina Domnului, vestind astfel moartea Domnului pînă la venirea Lui (1 Cor. 11:26). Înțelegerea noastră subiectivă a revelației primite prin Fiul lui Dumnezeu va progresa, fără doar și poate, „pînă vom ajunge toți la unirea credinței și a cunoștinței Fiului lui Dumnezeu, la starea de om mare, la înălțimea staturii plinătății lui Hristos” (Efes. 4:13). În ce privește însă revelația obiectivă, scrisă, a lui Dumnezeu, ni se spune explicit că aceasta „a fost dată sfinților o dată pentru totdeauna” (Iuda 3). Va exista, desigur, o altă etapă a revelației de Sine a lui Dumnezeu făcută nouă, așa cum ne spune Noul Testament: ea va avea loc la arătarea marelui nostru Dumnezeu și Mîntuitor Isus Hristos (1 Ioan 3:2). Pînă atunci însă nu trebuie să așteptăm sau să acceptăm nici o schimbare. Datoria noastră este să păzim „lucrul acela bun care /ni/ s-a încredințat” (2 Tim. 1:14). În Hristos sînt ascunse toate comorile înțelepciunii și cunoașterii (Col. 2:3). Nu există nimic mai presus de El.

Să revenim însă la discursul lui Ștefan. Sanhedrinul era pe punctul de a-l condamna pentru blasfemie, de a-l lua dinaintea sa pentru a-l omorî cu pietre. Făcînd acest lucru, ei aveau să pozeze în apărători ai Cuvîntului lui Dumnezeu, în păzitorii credinței adevărate și în aprigii pedepsitori ai ereziei. Poate credeau într-adevăr că asta făceau. Realitatea însă arăta altceva și Ștefan avea o a șasea lecție, foarte solemnă, ce se putea învăța, spre folosul lor, din prezentarea istoriei Vechiului Testament pe care le-o făcuse. La începutul fiecărei noi etape a revelației de Sine a lui Dumnezeu, Israel a respins, cu invariabilă constanță, pe cel pe care îl ridicase Dumnezeu pentru a le comunica revelația Sa, pentru ca să fie izbăvitorul lor sau ca să-i călăuzească spre noi tipare de comportament, potrivite noii revelații.

Iosif, care se dovedise a fi izbăvitorul lor în Egipt hotărît de Dumnezeu, a ajuns în Egipt fiindcă frații lui l-au urît la început pentru vedeniile pe care i le dădea Dumnezeu (Gen. 37:8) și, în gelozia lor, l-au vîndut egiptenilor (7:9).

Moise, pe care l-a trimis Dumnezeu să izbăvească Israelul din robia și nedreptatea Egiptului, a fost la început respins de compatrioții lui

(7:25-29) și a fost silit să fugă în Madian. Și chiar și după ce Dumnezeu i S-a revelat, mai întâi în rugul în flăcări, apoi la Sinai, și Moise a izbăvit poporul din Egipt, pînă la urmă ei l-au re-pins, s-au întors de la singurul Dumnezeu adevărat înapoi la idolatrie și -au întors în Egipt cu inima (7:38-41).

Prima generație căreia i s-a dat cortul l-a neglijat grosolan de-a lungul celor patruzeci de ani de existență în pustie și au preferat în general să practice o idolatrie eraă, pe care au deprins-o de la păgînii din jur. Peste secole, Amos le-a amintit de comportamentul lor față de cort, fiindcă și contemporanii lui se făceau vinovați de același comportament eretic față de Templu, pînă ce Dumnezeu nu a mai putut suporta și a alungat zece triburi în Asiria și două în Babilon (7:42-43). Și profet după profet, care au promis că Dumnezeu îi va aduce la pocăință într-o zi, le va reda țara și îl va trimite pe Neprihănitul, adică pe Mesia, ca să-i călăuzească pe căile neprihănii din pricina umelui Său, au fost crunt persecutați de contemporanii lor.

Așadar, prin trădarea și omorîrea lui Isus, partida preoților de la conducere, care predomina în popor și în Sanhedrin, nu se dovedea apărătoarea loială și credincioasă a revelației lui Dumnezeu și campioana ortodoxiei. Toți erau ai domnului tipului stabilit. Respingerea lui Isus Neprihănitul reprezenta îndârjirea față de Duhul Sfînt a unor oameni nenăscuți din nou, orbi și surzi la Evanghelic, așa cum fu. e eră și părinții lor față de Lege și profeți.

Limbașul acesta însă era foarte direct și tare. Ei erau furioși că, în loc să dea înapoi. Ștefan și-a menținut afirmația că Isus schimba e și va schimba obiceiurile primite de la Moise, dovedind astfel că Templul și ritualurile sale erau depășite. Așa că, la sfîrșit, cînd a anunțat că vede cerurile deschise și pe Fiul Omului șezînd la dreapta lui Dumnezeu, nu au mai putut răbda; după nici un cea. Ștefan era mort.

Cîțiva ani mai tîrziu, mai precis în anul 79 d.Hr., Templul nu mai exista; și familia saduchee a marilor preoți și întregul ordin preoțesc s-au scufundat treptat în anonimat.

Dar noi sperăm că nu acesta a fost sfîrșitul întîmplării. Așa olemnă cum a fost acuzația lui Ștefan, înainte de a muri, el a strigat cu glas tare, ca toți să audă că i-a iertat: „Doamne, nu le ține în seamă păcatul acesta!” (7:60). Mesajul acesta, cînd îl recitim, conține mai mult decît

un grăunte de speranță. Frații lui Iosif, care la început l-au respins, au ajuns să-l recunoască apoi ca izbăvitorul lor, s-au pocăit și s-au împăcat cu el (7:11-14). Deși compatrioții lui l-au repudiat la început și Moise a fost silit să fugă în Madian, la întoarcerea sa l-au lăsat să-i conducă afară din Egipt. Și deși l-au mai respins o dată după Sinai ca lider al lor și au refuzat să-l lase să-i conducă spre țara promisă, generația următoare a crezut în el și au intrat în moștenirea primită de la Dumnezeu. Dacă, trădîndu-L pe Isus și dîndu-L în mîinile romanilor pentru a fi omorît, contemporanii Lui au urmat tiparul respingerii inițiale, putem fi siguri că, într-o zi, națiunea va repeta tiparul recunoașterii ulterioare. Ei Îl vor recunoaște pe Cel care e mai mare decît Iosif, Îl vor asculta pe Prorocul asemenea lui Moise și, prin Hristos, vor intra în binecuvîntarea deplină pe care Dumnezeu a promis-o irevocabil lui Avraam și seminței lui.

Cîteva reflecții ulterioare

Rămîne să constatăm modurile diferite în care au reacționat iudaismul și creștinismul la distrugerea Templului.

Se spune despre Domnul Isus că atunci cînd S-a apropiat pentru ultima oară de Ierusalim, cînd a văzut cetatea și S-a gîndit la nefericirea și ororile ce vor însoți distrugerea ei, a plîns (Luca 19:41-44).

Israel a supraviețuit distrugerii cetății și a Templului, nu numai ca popor, ci ca popor a cărui credință în Dumnezeu nu a fost nimicită de acea catastrofă; lucru de care toți creștinii adevărați trebuie să se bucure. Israelul poate fi vrăjmaș, cum spune Pavel, în ce privește Evanghelia; dar în ce privește alegerea, este iubit din pricina patriarhilor, fiindcă darurile și chemarea lui Dumnezeu sînt irevocabile (Rom. 11:28-29). Ei s-au poticnit, e adevărat! Dar nu s-au poticnit atît de tare încît revenirea să nu fie cu putință (Rom. 11:11). Într-o zi, „tot Israelul“ (adică națiunea ca un tot, spre deosebire de „rămășița prin har“, Rom. 11:5), „va fi mîntuit“ (Rom. 11:26). Chiar și cetatea Ierusalimului, a spus Domnul nostru, va fi călcată în picioare de neamuri numai pînă la împlinirea vremii neamurilor (Luca 21:24).

Un secret al supraviețuirii lui Israel după distrugerea Templului a fost, după cum arată rabinul Dr. Isidore Epstein, instituția sinagogii:

Ei dezvoltaseră instituția sinagogii, cu liturghia sa elaborată, care acum putea lua locul Templului în privința rugăciunii și a închinării. Mai mult, concepția de Lege orală i-a ajutat să împace dezvoltarea și schimbarea cu loialitatea față de tradiție și să suporte adaptările profunde ale vieții iudaice pe care le cereau noile condiții... A fost adoptat un număr de măsuri menite să înlăture problemele tulburătoare care s-au ivit în numeroasele datini centrate în jurul Templului și a preoției. Serviciile divine și liturghia au fost remodelate și adaptate prin înlocuirea sacrificiilor animale cu rugăciuni și introducerea cererilor de restaurare cât mai rapidă a Templului și a vechii forme ebraice de guvernământ.*

Creștinii vor fi gata acum să recunoască faptul că datorează mult instituției sinagogii, fiindcă primele biserici semănau foarte mult cu sinagogile, în special în forma lor de conducere.[†] Dar înlocuirea în cadrul sinagogii a jertfelor animale cu rugăciuni indică o diferență elocventă și de nereconciliat între iudaism și creștinism. Distrugerea Templului, singurul loc unde Israel putea să aducă jertfe pentru păcat, lăsase iudaismul fără sîngele ispășirii; inadecvarea și inconsecvența acestei poziții reies atunci cînd luăm aminte la motivul pentru care a dat Dumnezeu în Lege jertfa de ispășire:

Dacă un om din casa lui Israel sau din trăinii care locuiesc în mijlocul lor mănîncă sînge de orice fel, Îmi voi întoarce fața împotriva celui ce mănîncă sîngele și-l voi nimici din mijlocul poporului său. Căci viața trupului este în sînge. Vi l-am dat pe altar, ca să slujească de ispășire pentru sufletele

* I. Epstein, *Judaism* [Iudaismul]. Penguin Books, Harmondsworth, 1959, p. 112-13.

[†] Și ar fi fost mult mai bine dacă creștinii de mai tîrziu s-ar fi mulțumit cu atât, în loc să încerce să urmeze modelul Templului, cu marele său preot, preoții mai mici, leviți, laici (mireni) și repetatele „jertfe de sînge”.

voastre, căci prin viața din el face sîngele ispășire. (Lev. 17:10-11)*

Pînă în ziua de azi, iudaismul respectă cu sfințenie interdicția de a mânca sînge, considerînd-o o lege neschimbată și de neschimbat a lui Dumnezeu. Dar motivul inițial al interdicției, ne explică Dumnezeu, a fost că El a hotărît ca „sîngele de pe altar“ să facă ispășirea sufletului. Și cu toate acestea, iudaismul, deși respectă interdicția, nu mai acordă locul convenit motivului ei. A renunțat la ideea ispășirii prin sînge și a înlocuit-o cu rugăciunea. Rugăciunea însă nu este, evident, un substitut egal și adecvat al vărsării de sînge și al jertfirii unei vieți nevinovate pe altar, în locul celei vinovate. Dar poate că este incorect să spunem că iudaismul a abandonat ideea ispășirii prin sînge. Încetarea sacrificiilor animale a fost impusă de distrugerea Templului. Dacă Templul ar fi încă în picioare, iudaismul ortodox, cel puțin, ar aduce și acum sîngele animalelor pe altarul Templului pentru a dobîndi iertarea păcatelor. Și, așa cum ne amintește Dr. Epstein, sinagoga se roagă încă pentru restaurarea cît mai curînd a Templului și, prin urmare, probabil, a jertfelor lui.

Creștinismul, în contrast, nu a abandonat cerința lui Dumnezeu că păcatul trebuie ispășit prin sînge. Desigur, creștinismul va recunoaște, ba chiar va insista, că sîngele animalelor nu putea îndepărta păcatul și nu a făcut-o niciodată (Evrei 10:4). Jertfele animale erau un fel de obligații de plată: ele recunoșteau datoria de păcat; promiteau plata; ilustrau forma în care trebuie făcută plata finală; dar ele însele nu plăteau nimic. Pe de altă parte, nici nu puteau fi pur și simplu abandonate și uitate. Trebuiau să respecte ce au promis.

Și asta e ce a făcut Domnul Isus. El a onorat miriadele de obligații de plată pe care credincioșii din Israel le-au semnat aducînd jertfe animale și a plătit în întregime datoria acumulată în ele vărsîndu-și sîngele și aducîndu-Se pe Sine drept jertfă. Și, bineînțeles, cînd datoria

Traducerea Cornilescu este foarte apropiată de cea citată aici. *The Holy Scriptures According to the Masoretic Text* [Sfintele Scripturi, conform textului masoretic], o traducere efectuată cu ajutorul versiunilor precedente și cu consultarea constantă a autorităților iudaice (The Jewish Publications Society of America, Philadelphia, Cambridge University Press, Cambridge, 1917).

recunoscută printr-o serie de obligații de plată a fost plătită, obligațiile de plată pot fi distruse. Dar este o mare diferență între a le abandona pur și simplu, fără să-ți respecti promisiunea, și a plăti datoria. Când Domnul Isus a șezut să mănânce alături de ucenicii Lui la ultimele Paște, le-a spus: „Am dorit mult să mănânc Paștele acestea cu voi, înainte de patima Mea; căci vă spun că, de acum încolo, nu le voi mânca pînă la împlinirea lor în Împărăția lui Dumnezeu“ (Luca 22:15-16). Iudaismul a renunțat pur și simplu la jertfa de sînge: Hristo a împlinit-o.

Atunci cum a reacționat creștini mul la de ființarea Templului, a jertfelor, a marelui preot și a preoției? Dacă ne putem lua după Ștefan și autorul Epi tolei către Evrei, primii creștini le-au urmărit firșitul fără a vedea în el un motiv de disperare. Ei oricum aveau un Mare Preot, care era infinit superior oricărui mare preot de pe linia aronică. Ei aveau oricum un cort, nu pe pămînt, de igrur: aveau cortul marelui și desăvîrșit în care slujea Hristo și în care aveau intrare liberă. Încetarea jertfelor animale pentru dobîndirea iertării de păcate nu a în emnat nici ea un dezastru. Ei aveau deja iertarea deplină a păcatelor prin jertfa lui Hristo și nu li se va părea necesar să continue jertfele pentru a obține iertarea. Nimeni nu jertfește nimic pentru a dobîndi ceea ce are deja.

Acestea fiind pu e, e te bine cunoscut că ulterior creștinismul a pierdut în mod alarmant această înțelegere a Evangheliei și s-a întors la iudaismul precreștin, reinviind elemente la care pînă și iudai mul renunțase.

Să luăm de pildă preoția. Conform Evangheliei Noului Testament, toți credincioșii, fără excepție, sînt preoți și nu se pune absolut deloc problema împărțirii poporului lui Dumnezeu în două grupuri, preoți și laici (Apoc. 1:6; 5:10; 1 Petru 2:5, 9). La fel, conform Evangheliei, creștinii au un singur mare preot, ca iudaismul, și acel mare preot este Hristos.

Dar, în secolele ce au urmat, creștinii mul nu s-a mulțumit cu Evanghelia. A mers înapoi și a inventat o preoție după modelul iudaismului antic: a împărțit poporul lui Dumnezeu, pînă atunci neîmpărțit, în două grupuri distincte: preoți și laici. Apoi a împărțit această nouă „preoție“ în cele trei diviziuni preoțești ale iudai mului antic: diaconi (care să corespundă leviților), preoți deplin și un mare

preot pămîntesc, ajungînd astfel la o anomalie pe care iudaismul n-a cunoscut-o niciodată, și anume să aibă simultan doi mari preoți, unul în cer și altul pe pămînt.

Apoi, fiindcă preoții iudaici aduceau în mod repetat jertfe pe altar pentru obținerea iertării de păcate, creștinismul a zidit altare în locurile sale de închinare, a transformat Cina Domnului într-o jertfă și a spus „preoților“ că acum aveau și ei o jertfă adevărată pe care puteau și trebuiau să o aducă în mod repetat pe altarele lor, pentru a obține iertarea, pentru ei înșiși și pentru „laici“.

Și iarăși, Templul antic al iudaismului a fost împărțit printr-o perdea mare în două compartimente: primul era Locul Sfînt; după perdea era Sfînta Sfintelor. Creștinismul a început așadar să-și construiască locurile de închinare ca și cînd erau temple, după modelul iudaic: prima despărțitură era naosul, unde laicii puteau sta în picioare sau puteau lua loc; după el, despărțit, uneori printr-un paravan elaborat sau, în unele cazuri, printr-un zid, se afla altarul unde, în timpul slujbelor, aveau voie să intre numai preoții, ajutoarele lor și corul. Nu e de mirare că oamenii au rămas în general cu impresia că, dacă nu au voie să intre în încăperea cea mai sfîntă a acestei clădiri de pe pămînt, neîndoios că nu puteau fi siguri că vor avea voie să intre în cele din urmă în cer, la Dumnezeu, ca să nu mai vorbim de intrarea prin credință în Sfînta Sfintelor, prin sîngele lui Isus.

Ne putem întreba, pe bună dreptate, ce ar fi avut de spus Ștefan despre toate acestea, dacă ar fi trăit să le vadă? Cu siguranță n-ar fi zis că era doar o pasiune nevătămătoare, chiar dacă greșit înțeleasă, pentru lucrurile din trecut. El a crezut că diferențele dintre creștinism și iudaism în aceste privințe anume erau atît de esențiale miezului Evangheliei și pentru ca oamenii să se bucure pe deplin de măreția mîntuire oferită de Hristos, încît a fost mai degrabă gata să moară decît să le treacă sub tăcere. Dacă el a considerat refuzul iudaismului de a înainta spre revelația deplină și finală a lui Dumnezeu în Hristos ca o îndepărtare de Dumnezeu cel viu, ce ar fi spus despre întoarcerea creștinismului la iudaismul antic?

Există semne că, în ultimele decenii, creștinismul a început să se purifice de aceste căderi seculare în iudaismul antic. Dar mai are mult

de parcurs înainte de a sta pe deplin, fără greș și neîntrerupt de partea plinătății impecabile și nediminuate a adevăratei Evanghelii creștine.

MIȘCAREA 2: Evanghelia și închinarea neortodoxă în Samaria (8:4-25)

A doua povestire din Secțiunea a doua este evanghelizarea lui Filip în Samaria; conexiunea de idei dintre această povestire, a doua, și cea dintâi nu e te greu de găsit. Ca și iudeii, samaritenii aveau un templu — sau cel puțin avu eseră, pînă cînd marele preot iudeu Ioan Hyrcanus l-a distrus în jurul anului 128 î.Hr. (unii pun că în 108 î.Hr.). Spre deosebire de templul iudeilor, templul lor a fost construit nu în Ierusalim, ci pe Muntele Gherizim; și, deși acum nu mai există, samaritenii tot se mai închinau în locul unde se înălțase cîndva templul lor. Pentru ei, acel loc nu era, din punct de vedere geografic o întîmplare, nici nu era o problemă fără importanță. Locul fusese ale cu deosebită grijă și păstrat cu o trainică mîndrie etnică și religioasă (vezi Ioan 4:20).

Ca și în cazul iudeilor, și la samariteni venirea Duhului Sfînt ar fi făcut posibilă înaintarea spre o formă superioară de închinare, superioară oricărui lucru pe care-l cunoscuseră înainte. Templul lor, ca și cel al iudeilor, fusese unul material, construit din piatră, avînd o poziție bună pe muntele Gherizim. Acum darul Duhului Sfînt, care a venit să locuiască în oameni, l-ar fi putut transforma pe fiecare samaritean care-L primea într-un templu spiritual. Localizarea geografică nu mai trebuia să fie semnificativă, așa cum i-a spus Domnul nostru cîndva unei femei samaritene: „Femeie, crede-Mă că vine ceasul cînd nu vă veți închina Tatălui nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim” (Ioan 4:21).

Ceasul venise; și, prin Evanghelia propovăduită de Filip samaritenilor, li se oferea izvorul de apă vie (Ioan 4:14), darul Duhului Sfînt, prin credința în Isus Hristos, care să-i ajute să se închine lui

Dumnezeu în acea închinare ideală care ea singură poate mulțumi pe deplin inima lui Dumnezeu. „Vine ceasul, i-a zis Domnul nostru femeii samaritene, cînd închinătorii adevărați se vor închina Tatălui în duh și în adevăr; fiindcă astfel de închinători dorește și Tatăl. Dumnezeu este duh; și cine se închină Lui trebuie să I se închine în duh și în adevăr“ (Ioan 4:23-24).

Dar samaritenii aveau o greutate deosebită. Iudeilor, de partea lor, li se părea destul de dificil să-și schimbe forma tradițională de închinare, așa cum era ea, bună și primită de la Dumnezeu, cu aceea formă superioară de închinare posibilă acum prin Hristos. Într-adevăr, mulți iudei nu au ajuns să facă niciodată această schimbare. Spre deosebire de ei, mulți samariteni s-au dovedit gata și nerăbdători să facă acea tă schimbare, de la închinarea lor tradițională la cea nouă. Din nefericire însă, în forma lor tradițională de închinare exista o eroare fundamentală, atît de gravă, încît, deși au crezut în Domnul Isus și au fost botezați în numele Lui, nu li s-a îngăduit sau nu au putut, un timp, să facă această schimbare. Duhul Sfînt, fără de care nu L-ar fi putut cunoaște pe Tatăl așa cum este, nici nu l s-ar fi putut închina în duh și adevăr, le-a fost retras cîtva timp, pînă cînd vor fi confrunțați cu greșeala lor din trecut, se vor pocăi și vor renunța la ea de bună voie (8:14-17).

Care era, deci, această eroare? Și de ce era ea atît de gravă? Pentru a o descoperi, trebuie să ne adîncim puțin în istoria lor.

Contextul evanghelizării lui Filip în Samaria

Dacă, așa cum ne-a arătat ultima povestire, respectul față de Templul din Ierusalim era pentru majoritatea iudeilor o importantă expresie a ortodoxiei, atunci samaritenii erau cît se poate de neortodoxi. Ei nu aveau nici un pic de respect față de Templul din Ierusalim și asta nu pentru că ar fi fost păgîni. Nu erau păgîni! Ei credeau în același Dumnezeu adevărat în care credeau și iudeii și recunoșteau primele cinci cărți ale Pentateuhului ca și Cuvîntul inspirat al lui Dumnezeu. Ei credeau că într-o zi Dumnezeu îl va trimite pe Mesia în lume ca

Mîntuitor al lumii.* Ei credeau și în Ziua Judecării și aduceau cu religiozitate jertfele cerute de Legea lui Moise.

Dar repudiau Ierusalimul și Templul ău. Nu din cauză că ar fi crezut același lucru ca și cei din Qumran, care, dacă vă amintiți, considerau că Templul din Ierusalim era bun în sine; numai abuzurile și nelegiuirile preoției și din timpul sărbătorilor le făcea imposibilă participarea la slujbele din el. Spre deosebire de ei, samaritenii nu credeau deloc în Templul de la Ieru alim.

Dar nici nu credeau, ca și Ștefan, că templele pămîntești, preoția levitică și jertfele animale erau depășite și urmau să dispară. Este adevărat că atunci cînd Filip le-a dus Evanghelia, ei nu mai aveau un templu, dar mai aveau un mare preot și mai aduceau jertfe animale pe locul unde fusese templul lor; și nu aveau nici o intenție să renunțe la aceste lucruri.†

Nu că ar fi obiectat la forma Templului din Ieru alim sau la cea a mării preoții.‡ Nu, poziția samaritenilor era următoarea: ei acceptau, ca și iudeii, că indicațiile lui Moise din Deuteronom 12:4-18 stabileau că trebuia să existe un singur centru, în întreaga țară promisă, unde se puteau aduce jertfe în mod legitim. Dar ei nu credeau că Templul din Ierusalim era centrul rînduit de Dumnezeu. După ei, muntele lor, Gherizim, era acel centru, așa cum l-a pus samariteanca lui Hri to : „Părinții noștri s-au închinat pe muntele acesta [adică Gherizim], și voi [iudeii] ziceți că în Ierusalim este locul unde trebuie să se închine oamenii” (Ioan 4:20).

Neînțelegerea aceasta mergea în urmă, în perioada întoarcerii din Exil, cînd închinarea samaritenilor era profund influențată de idolatrie

* Ei îl numeau *Taheb*; o posibilă traducere a termenului este „Restauratorul”.

† Și în zilele noastre există o comunitate de samariteni care trăiește în Sihem (modernul Nablus) și o altă în Holon, lângă Tel Aviv. De Paști ei jertfesc și astăzi o oare pe locul lor sfînt de pe Muntele Gherizim.

‡ Roger Beckwith, *The Old Testament Canon in the New Testament Church* [Canonul Vechiului Testament în biserica nou-testamentală], p. 130. mi-a amintit de curînd că, așa cum spune Iosif Flavius „templul samaritean urmasse modelul celui din Ierusalim (*Războaiele* 1.2.6 sau 1.63; *Antichitățile* 11.8.2 sau 11.310. 13.9.1 sau 13.256), că marea preoție samaritană deriva din familia marilor preoți iudaici, printr-un membru dizgrațiat al acestora, și că mulți preoți samariteni au venit din Ierusalim, în împrejurări asemănătoare (*Antichitățile* 11.2.4, 7 sau 11.306-12, 322-4, 346f)”.

și, din acest motiv, iudeii au refuzat să le dea voie samaritenilor să participe la rezidirea Templului din Ierusalim. Mai târziu, samaritenii au renunțat la idolatrie; iudeii însă tot nu-i acceptau din cauza insistenței lor de a avea propriul lor templu pe Muntele Gherizim.

Dezacordul fundamental dintre iudei și samariteni a devenit o rană cronică, purulentă și, în vremea Domnului nostru, izbucnise de multe ori în violențe de un fel sau altul. Iudeii, de partea lor, așa cum am văzut deja, distruseseră templul samaritenilor; iar samaritenii s-au răzbunat pe măsură.

Strack și Billerbeck citează următoarea istorioară:

R. Ishmael b. Jose se urca la Ierusalim ca să se roage. Trecea pe lângă un copac din cîmpie (în apropiere de Gherizim), cînd l-a întîlnit un samaritean. Samariteanul l-a întrebat: „Unde mergi?"; iar el a răspuns: „Merg la Ierusalim, ca să mă rog". Cel dintîi a zis: „Nu ar fi mai bine să te rogi pe muntele acesta binecuvîntat, decît pe grămada aceea de gunoi?"*

Cîndva, între anii 6 și 9 d.Hr., niște samariteni au mers la Ierusalim de Paști și au împrăștiat oase în templu — o acțiune premeditată, pentru a provoca maximum de profanare rituală (vezi Num. 19) în locul cel mai sacru al iudeilor.

Și iarăși, cînd Hristos și ucenicii au încercat să înnopteze într-un sat din Samaria, sătenii nu L-au primit „pentru că Isus Se îndrepta să meargă spre Ierusalim" — lucru care i-a mîniat pe Iacov și pe Ioan în așa măsură încît au vrut să coboare foc din cer asupra lor (Luca 9:51-56). În 52 d.Hr., samaritenii au fost în stare să și omoare cîțiva pelerini iudei la En-gannim și, desigur, iudeii s-au răzbunat.

Reacția modernă față de astfel de ciocniri religioase este dezgust și nerăbdare, cu atît mai mult cu cît istoria creștinătății conține exemple mai grave de acest gen, decît istoria disputei dintre iudei și samariteni.

* Strack-Billerbeck. *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrash*, vol. 1 (München, 1922-28), p. 549. Cîtatul esie luat din L. Morris, *The Gospel According to John* [Evanghelia după Ioan], Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, MI, 1973, p. 268, n. 51.

Oamenii s-au săturat de a t fel de dușmănie și violențe în numele religiei și cer pedepsirea ambelor părți. Ei u țin cu ardoare că adevărata spiritualitate e intere. ată de iubirea celuilalt și că problemele de doctrină care se află la rădăcina acestor di pute nu merită ă e certe pentru ele.

Dar nu aceasta a fo t atitudinea lui Hri to față de a t fel de diferențe. Mereu și mereu, în acțiunea și învățătura Lui, El S-a străduit să se disocieze de ura dușmănoasă și de vrăjmășia nechimbată a iudeilor pentru samariteni și să le arate mereu drago tea lui Dumnezeu pentru ei (Luca 10:30-37; 17:11-19; Ioan 4). Dar, cu o credincioșie fermă, plină de înțelegere, nu a ezitat să le arate samaritenilor falsitatea poziției lor. Când femeia samariteancă a adus în di. cuție străvechea controversă, El a replicat: „Voi [samaritenii] vă închinați la ce nu cunoașteți; noi [iudeii] ne închinăm la ce cunoaștem” (Ioan 4:22).

Toți sint de acord cu ceea ce a vrut să zică El: făcea aluzie la necunoașterea pe care au adus-o samaritenii a upra lor înșiși prin respingerea întregului Vechi Testament afară de Pentateuh. We. tcott parafrazează cuvintele Domnului no. tru adre. ate femeii: „Închinarea voastră... se îndreaptă spre Cel al cărui caracter, așa cum Și l-a revelat El prin prooci și în istoria poporului Său, voi nu-L cunoașteți. Știți cui să vă închinați, dar nu-L cunoașteți pe El.” O astfel de necunoaștere era un lucru cît se poate de trist; dar era și vinovată, pentru că era autoindusă.

Pe lângă această pierdere imensă, autoindusă, mai era și o altă consecință gravă. Dacă ar fi acceptat și ar fi citit Profeții, timpurii și târzi, precum și Scrierile (a doua și a treia diviziune a Vechiului Testament), ar fi găsit răspunsul la întrebarea unde să aducă jertfa și să se închine lui Dumnezeu. Ar fi citit în 2 Samuel 5:6-10 și în 2 Samuel 7, de pildă, că Dumnezeu a făcut un legământ cu regele David al lui Iuda și al Ierusalimului; că El a garantat menținerea unei relații speciale între El și sămînța lui David; și că El a hotărît ca tiul lui David, Solomon, să zidească un templu l umelui Său (2 Sam 7:13). Și ar fi descoperit din celelalte cărți istorice, Profeți și Psalmii, că Ierusalimul

era locul unde Dumnezeu alesese să I se zidească un lăcaș (vezi, de pildă, Ps. 132, în special v. 13-14; și Zuh. 3-4).

Se spunea în favoarea samaritenilor că, atunci cînd a avut loc schisma dintre ei și iudei, Pentateuhul era singura parte a Vechiului Testament considerată chiar și de către iudei drept canonică, deci cu autoritate. Prin urmare, samaritenii au acceptat Pentateuhul, fiindcă era deja canonic, dar normal că după aceasta, repudiind Ieru. alimul, au ignorat orice alte cărți emantate de acea sursă. Dar cercetările moderne ale mărturiilor disponibile ne arată că schisma nu a avut loc așa de timpuriu, în timpul lui Neemia, așa cum se presupunea. Deși samaritenii și-au zidit un templu în jurul anului 400 î.Hr., ruptura finală de iudaism și repudierea finală a Ierusalimului nu au apărut pînă în perioada Hasmoneilor, probabil după distrugerea templului lor de către Ioan Hyrcanus, cam prin 120 î.Hr.⁷ În acel timp, Profeții timpurii și tîrzii erau deja cu siguranță considerați canonici de către iudei și foarte probabil că și Scrierile. Ruptura finală dintre samariteni și iudaismul ortodox, deci, precum și repudierea Ierusalimului și a Templului au fost efectuate — efectuate de către liderii, preoții și învățătorii lor; nimeni nu-i poate învinui pe oamenii de rînd, cum era femeia de la fîntîna din Sihar, pentru acest lucru — în deplină cunoștință a ceea ce spuneau Scripturile.⁷

Prin urmare, repudierea Ierusalimului și a celor două treimi din Vechiul Testament, din cauza preferinței pentru Gherizim, era de două ori gravă. În primul rînd implica nesocotirea voinței exprese a lui Dumnezeu în ce privește închinarea. Pe lângă asta însă, întuneca, dacă

⁷ Vezi Bruce K. Waltke, „The Samaritan Pentateuch and the Text of the Old Testament” [Pentateuhul samaritean și textul Vechiului Testament], în J. Barton Payne (ed.), *New Perspectives on the Old Testament* [Perspective noi asupra Vechiului Testament], Word Books, Waco, TX, 1970, p. 225-6, și Roger Beckwith, *The Old Testament Canon in the New Testament Church* [Canonul Vechiului Testament și Biserica nou-testamentară], SPCK, Londra, 1985, p. 130-1.

⁸ Pentateuhul samaritean conține diferențe notabile față de textul masoretic și Septuaginta, aceste diferențe favorizînd Gherizimul ca locul unde să se înalțe templul lui Dumnezeu. Este cu se poate de improbabil ca ele să reprezinte textul original al Vechiului Testament. Vezi Bruce K. Waltke, „The Samaritan Pentateuch and the Text of the Old Testament” [Pentateuhul samaritean și textul Vechiului Testament], în J. Barton Payne (ed.), *New Perspectives on the Old Testament* [Perspective noi asupra Vechiului Testament], Word Books, Waco, TX, 1970, p. 225-6. Samaritenii au schimbat fără îndoială textul original pentru a-I face să susțină preferința lor pentru Gherizim.

nu chiar tăgăduia, întrebarea fundamentală a sursei de unde va veni Mîntuitorul lumii. „Voi, a spus Mîntuitorul, vă închinați la ce nu cunoașteți; noi [iudeii] ne închinăm la ce cunoaștem, *căci mîntuirea vine de la iudei.*” (Ioan 4:22). Samaritenii credeau că Dumnezeu Îl va trimite într-o zi pe Mesia, pentru că Moi e le-a promis în Pentateuh acest lucru: „Domnul Dumnezeuul tău îți va ridica din mijlocul tău, dintre frații tăi, un proroc ca mine” (Deut. 18:15). Dar secolele au trecut, Dumnezeu a adăugat promisiune după promisiune, profeție după profeție, indicînd unde, cînd și cum Se va naște Me ia cel promi și Mîntuitorul lumii; pentru ca oamenii să știe unde să-L caute și unde să-L aștepte, să-L poată recunoaște drept cel adevărat, atunci cînd va veni. Printre multe alte detalii Dumnezeu a indicat că Mîntuitorul Se va trage din David (Isa. 11:1), Se va naște la locul nașterii lui David, în Betleemul din Iudeea (Mica 5:2) și, cînd va veni în mod oficial, va veni în cetatea lui David din Ierusalim, ca Împărat al Ierusalimului (Zah. 9:9).

Repudierea Ierusalimului și respingerea promisiunilor și profețiilor date de Dumnezeu în cele două treimi ale Vechiului Testament i-a lăsat deci pe samariteni într-o necunoaștere tristă și potențial periculoasă. Desigur, trebuie să le fi fost greu samaritenilor, după toată ostilitatea pe care au suportat-o din partea iudeilor să renunțe la prejudiciile adînc înrădăcinate și îndelung nutrite și să accepte că „mîntuirea vine de la iudei”. Cu siguranță că Domnul Ius nu justifica sau scuza comportamentul ticălos, mîndria, aroganța și dușmănia iudeilor, care ar fi trebuit să știe ce li-ar fi convenit să facă. Dar dacă samaritenii doreau să găsească mîntuire și mulțumire și să primească darul Duhului Sfînt, care să-i ajute să-l ofere lui Dumnezeu adevărata închinare pe care o dorea El, trebuiau să recunoască că Mîntuitorul lumii era un iudeu, nu un samaritean, un Împărat a cărui capitală pămîntească era Ierusalimul, nu Gherizimul, și care numea Templul de la Ierusalim „casa Tatălui Meu” (Luca 2:49; cf. 19:46) — și era tocmai acel iudeu care fusese indicat ca atare tocmai în Scripturile pe care ei le re. pinseseră secole de-a rîndul.

Filip, o cetate samariteană și primirea Duhului Sfânt

Vestea că mai mulți compatrioți din Sihar au venit la credința că Isu, este Mesia (Ioan 4:39-41) s-a răspândit, fără îndoială, în celelalte orășele din provincie. Aceasta ar putea explica succesul care a urmat propovăduirii Evangheliei de către Filip, când a vizitat o cetate din Samaria.⁶ La fel ca Domnul înaintea lui, Filip a acționat, desigur, cu înțelepciune. El nu a încercat să se apropie de acești samariteni abrupt, reluând, o dată în plus, vechea controversă; și cu siguranță că nu a susținut cauza Templului de la Ierusalim. El l-a vestit pe Hristos, ne spune Luca (8:5); și Dumnezeu i-a autentificat mesajul săvârșind multe minuni.

Mulțimi de oameni au venit la credință. Dar apoi s-a întâmplat un lucru ciudat: Duhul Sfânt nu s-a pogorât asupra lor (8:15-16). Ei nu au primit Duhul Sfânt atunci când au crezut, așa cum făceau neamurile în mod normal, înainte de a fi botezate (vezi cazul lui Corneliu, 10:44-48; 11:15-17, și observațiile lui Petru, în 15:7-9). Nici nu au primit Duhul Sfânt la botez sau după botez, așa cum li s-a întâmplat iudeilor în Ziua Cincizecimii (vezi 2:38). În cele din urmă li s-a dat Duhul Sfânt, dar mai întâi au fost lăsați să aștepte.

De ce? S-au dat multe răspunsuri la această întrebare; modul cel mai sigur de a găsi răspunsul este să observăm ce s-a întâmplat și ce ar fi trebuit să se întâmple, probabil, înainte ca Dumnezeu să fie gata să le dea Duhul Sfânt. Apostolii din Ierusalim (observați limbajul precis al lui Luca) au trebuit să vină să se roage pentru ei și să-și pună mâinile peste ei; samaritenii, de partea lor, au trebuit să se supună apostolilor din Ierusalim, care să-și pună mâinile peste ei; apoi, și numai apoi, a fost Dumnezeu gata să recunoască în mod public sinceritatea convertirii lor, dându-le în public Duhul Său Sfânt (8:14-17).

⁶ Multe manuscrise spun „cetatea Samaritei”, ca și când cetatea în chestiune ar fi cea principală, Sebastos, care în acea vreme era o cetate predominant a neamurilor. Este improbabil ca Luca să se fi gândit la Sebastos, pentru că, în acest caz, s-ar fi referit la ea pe nume. Cetatea în chestiune poate să fi fost Giuta, cetatea natală a lui Simon. Este mai bine să urmărim manuscrisele care spun „o cetate a Samaritei”.

Din nou întrebăm: De ce -a întâmplat așa? Era clar că nu era de vină Filip, că nu era un predicator nepotrivit: nu se face nici o aluzie în povestirea următoare, convertirea etiopianului (8:26-40) că lucrarea lui Filip a necesitat o suplimentare din partea apo tolilor din Ierusalim, pentru a fi pe deplin eficientă. Nici nu se mai relatează vreun alt caz, în întreaga carte a Faptelor, în care apostolii din Ierusalim au trebuit să meargă și să-și pună mâinile asupra convertiților înainte ca aceștia să primească Duhul Sfânt.

Răspunsul la această întrebare pare clar: samaritenii au fost făcuți să recunoască dependența lor de Ierusalim, prima dată prin perioada de așteptare apoi prin gestul vizual și fizic al punerii mâinilor în public și identificarea lor cu apostolii din Ierusalim. Îndelungata repudiare a Ierusalimului trebuia să ia sfârșit. Într-adevăr nu li s-a cerut să înceapă să meargă la Templul din Ierusalim: atât Templul cât și locul sînt de pe Muntele Gherizim și se vedeau depășite. Nici nu le s-a cerut să pună Dumnezeu să de-acum încolo Ierusalimul trebuie recunoscut veșnic ca fiind centrul ecleziastic al Bisericii. Li s-a cerut însă să recunoască că ceea ce îi putea Mîntuitorul femeii din Sihar: istoricește, „mîntuirea vine de la iudei” și vine prin Ierusalim.

Există un singur Mîntuitor al lumii și o singură mîntuire (4:12) Într-o lume plină de o mie și una de voci, toate susținînd afirmațiile a nenumărate religii, este de maximă importanță ca noi să avem mărturii clare, obiective, istorice, pentru a putea stabili care este acel unic Mîntuitor. Dumnezeu a dedicat secole întregi furnizării acestor mărturii: prin chemarea lui Avraam; prin formarea unui popor special; prin stabilirea tiparelor legii, răscumpărării și închinării, prin Moise; și, în cele din urmă și în mod suprem, prin ridicarea lui David, regele lui Iuda de la Ierusalim, strămoșul și prototipul lui Mesia, cu numeroase profeții de-a lungul mai multor secole, care preziceau nașterea, locul nașterii, lucrarea, moartea, învierea și înălțarea lui Mesia. Evanghelia creștină nu este o filosofie pe care oricine, indiferent cine și din ce țară, ar fi putut-o gândi și dezvolta — numai să fi avut cît de cît geniu — pornind de la principiile uniersale. Evanghelia, așa cum a spus Pavel mai târziu este „Evanghelia lui Dumnezeu, pe care o făgăduie mai dinainte prin prorocii Săi, în Sfintele Scripturi. Ea privește pe Fiul Său, născut din sămînța lui David, în care privește trupul...” (Rom. 1:1-3). Evanghelia este

produsul unui proces istoric și geografic îndelungat, obiectiv, controlat la fiecare răspîntie de Dumnezeu a cărui Evanghelic este.

Istoriceste, este inseparabilă de Ierusalim. Conform lui Luca, cînd, între învierea și înălțarea Sa, Hristos i-a instruit pe apostoli în privința misiunii lor din lumea întregă, El a făcut-o cu următoarele cuvinte: „Așa este scris și așa trebuia să pătîmească Hristos și să învieze a treia zi dintre cei morți. Și să se propovăduiască tuturor neamurilor, în Numele Lui, pocăința și iertarea păcatelor, începînd din Ierusalim“ (Luca 24:46-47). Evanghelia este pentru totdeauna legată indisolubil de anumite evenimente istorice care au avut loc la Ierusalim.

Dacă samaritenilor li s-ar fi îngăduit atunci să primească Duhul Sfînt, fără ca mai înainte să renunțe la îndelungata lor repudiere a Ierusalimului și la respingerea tuturor profețiilor din Scriptură ce indicau că Mesia va fi „din sămînța lui David“, ei ar fi fost în mare pericol. Și-ar fi putut foarte ușor imagina că puteau să creadă în „Isus“ și să primească „Duhul“, fără să se pocăiască de atitudinea lor anterioară. S-ar fi putut ajunge la două forme de creștinism: unul iudaic, bazat pe istoricul Isus, legat indisolubil de Ierusalim, și altul o versiune samaritană, cu un „Isus“ și un „Duh Sfînt“ care nu aveau neapărat de a face cu Ierusalimul; și ei ar fi putut susține că au o „mîntuire“ care nu venea „de la iudei“. O astfel de versiune samaritană ar fi fost negreșit falsă. Există și astăzi secte care se pretind creștine, vorbesc mult despre Isus și despre Duhul, dar care fie neagă că Isus a murit în Ierusalim, într-adevăr și dovedit istoric, fie neagă că El ar fi înviat în trup, repudiind astfel autoritatea apostolilor de la Ierusalim. Isus al lor și Duhul lor au prea puțin sau nimic de-a face cu realitatea istorică.

Nu vorbim acum despre pericole imaginare. Instrucțiunile inițiale date de Dumnezeu prin Moise, ca poporul Său să nu aducă jertfe în orice loc, ci într-un singur loc și numai în acel loc pe care El Însuși avea să-l aleagă, nu erau motivate de un exclusivism religios îngust, ci era destinat ca o măsură de protecție împotriva pericolului real de a fi seduși de falsele religii canaanite de care erau înconjuțați în Palestina. Pentru oameni era foarte ușor, mai ales în acele vremuri de necunoaștere, să se lase păcăliți de superstițiile, magia și demonismul religiilor păgîne. Deuteronom 12, afirmă în mod explicit că ele trebuiau să-l protejeze pe Israel de astfel de înșelătorii, din care cauză Dumnezeu

i-a indicat ă aibă un ingur centru, în care să poată fi perpetuată cunoașterea adevăratului Dumnezeu. E te adevărat că Israel a fo t neascultător și și-a zidit alte altare nelegitime — deportarea celor zece triburi și sincretismul primilor ani ai religiei samaritene sînt o mărturie a ceea ce a provocat pînă la urmă. Este de a emenea adevărat că însuși Templul din Ieru alim a devenit corupt, a fo t di trus la exil și a trebuit să fie rezidit. Dar adevărata tradiție nu a fo t niciodată întunecată permanent, iar Ieru alimul a continuat să fie centrul pe care-l ale e e Dumnezeu și unde El putea fi cuno cut prin Cuvîntul Său scris, prin Templul fără chipuri și prin sistemul de jertfe și închinare rînduit de Dumnezeu.

Dar samaritenii repudia eră centrul lui Dumnezeu, Ierusalimul, Templul ău și două treimi din Cuvîntul cri al lui Dumnezeu. u trebuie așadar ă fim surprinși că pe cînd a ajun Filip în Samaria, ei plătitiseră prețul greșelii lor: au fo t cu totul păcăliți de un vrăjitor pe nume Simon. El ame teca e magia cu spiritismul și e dădea drept cineva mare. Uimiți de vrăjitoriile lui, ei au ajun să se lase înșelați și să creadă că Simon era „puterea lui Dumnezeu cea numită «mare»“ (8:10). Nici chiar înainte de venirea lui Filip, ve tindu-L pe adevăratul Mesia, samaritenii nu ar fi trebuit să se lase înșelați de acest spiriti l păgîn. Ana și Caiafa din Ieru alim s-ar fi putut să nu fie ultimul cuvînt în privința adevăratei spiritualități; dar în Templul lor și la erviciile lor nu era loc pentru oameni de teapa lui Simon. Dacă samaritenii nu ar fi respin două treimi din Vechiul Testament, ar fi gă it acolo o descriere a adevăratului Me ia care i-ar fi cruțat de înșelătoriile lui Simon cu concepția lui păgînă de pre dumnezeire, cu terminologia lui nebiblică și cu puterile lui demonice.

Mai mult, este deosebit de instructiv să observăm că atunci cînd Simon a auzit despre Isus și a văzut minunile făcute în Numele Lui, a fost cu totul gata „să creadă“ în Isus și să fie botezat în Numele Lui. Dar ceea ce a urmat dovedește că nu avea habar de ceea ce însemna Isu cel istoric, nici de adevărata noțiune a Duhului lui Dumnezeu. Pentru el, „Isus“ și „Duhul“ erau doar două puteri demonice, mai puternice, dar de același fel cu cele pe care le folosea el. Era gata ă plătească o considerabilă sumă de bani pentru a-l adăuga pe „Isu “ și

„Duhul“ repertoriului său, ca să cîștige astfel mai multă putere asupra oamenilor, ca să-și întărească religia și să-și mărească venitul.

Prin urmare, Dumnezeu i-a învățat pe samariteni o lecție foarte necesară și salutară atunci cînd a refuzat să le autentifice mărturisirea pocăinței și a credinței lor în Domnul Isus, pînă cînd s-au supus și s-au identificat cu apostolii din Ierusalim.

Reflecții finale

Am petrecut mult timp cu primele două povestiri ale acestei secțiuni din Fapte, mult mai mult decît va trebui să petrecem cu următoarele două. Cu toate acestea, mai zăbovim puțin pentru a vedea în ce fel lecțiile acestor două povestiri sînt complementare.

Istoria lui Ștefan expune cu forță faptul că Dumnezeu este Dumnezeul revelației progresive, Dumnezeul care a acționat de-a lungul întregii istorii; și ne îndeamnă să ne asigurăm că ne mișcăm odată cu Dumnezeu, în revelația Sa deplină în Fiul Său, și că nu am rămas în iudaism sau ne-am întors la un amestec de creștinism și iudaism precreștin.

Istoria lui Filip arată lucrul opus, dar la fel de important: adevăratul creștinism este înrădăcinat în istorie și nu trebuie să tăiem niciodată aceste rădăcini. Nu putem refuza să acceptăm inspirația divină și autoritatea Vechiului Testament și să fim totodată loiali lui Hristos și creștinismului. Și, cu siguranță, nu putem refuza învățătura și autoritatea apostolilor din Ierusalim și în același timp să susținem că-L propovăduim pe Hristos. Cei care resping inspirația și autoritatea Vechiului Testament și pledează pentru un creștinism despărțit de credința în istoricitatea evenimentelor pe care este fondat creștinismul nu propovăduiesc de fapt adevăratul creștinism. Ei au tăiat rădăcinile istoriei lor. Ceea ce propovăduiesc ei este, în cel mai bun caz, un amestec de etică creștină și o concepție despre lume străină, păgînă, deși modernă și filosofică; și, în cel mai rău caz, este doar ceva mai bun decît superstițiile lui Simon.

MIȘCAREA 3: Evanghelia Robului (8:26-40)

A treia povestire din această secțiune este și mai scurtă decât a doua: numai cincisprezece versete față de douăzeci și două. În plus nu va fi necesar să evocăm prea mult din contextul istoric pentru a înțelege ideea de bază a povestirii și contribuția ei la mesajul integral al Secțiunii a doua.

Încă o dată, ca și în primele două povestiri, ne ocupăm cel puțin la început, de Templul din Ierusalim: ministrul de stat al Etiopiei fusese la Ierusalim ca să se închine și în drumul său înapoi stătea în car și citea din cartea profetului Isaia, avînd un exemplar pe care îl cumpărase probabil în Ierusalim (8:27-28). Aceasta ne duce cu gîndul nu numai la închinarea și la apropierea de Dumnezeu în iudaism, ci și la mărturia iudaismului pentru popoarele neamurilor dimprejur, mărturie care conținea două elemente majore: Templul și Biblia. Amîndouă erau unice în felul lor. Spre deosebire de templele popoarelor dimprejur, Templul lui Israel nu conținea nici o imagine a divinității și constituia o expresie a mărturiei despre unicul Creator, cel invizibil și transcendent. Pentru un om dintre neamuri mai aplecat spre gîndire, cum era etiopianul, a ta trebuie să fi constituit un contrast impresionant față de absurditatea intelectuală și depravarea morală a politeismului curent pretutindeni în lumea antică.

Cîți asemenea gînditori dintre neamuri au existat, care, prin mărturia Templului, să fi venit la credința în Dumnezeu cel viu, este greu de estimat. Un mare număr de oameni dintre neamuri și uncori oameni cu o poziție socială și politică eminentă aduceau jertfe în Templul de la Ierusalim, dar asta nu însemna neapărat acceptarea monoteismului iudaic sau credință personală în adevăratul Dumnezeu:

A aduce o jertfă la un sanctuar faimos nu era, de cele mai multe ori, nimic altceva decît o expresie a pietății, care devenise un act cosmopolit, un act de curtoazie față de poporul sau cetatea respectivă, dar cîtuși de puțin intenționat ca o îmbrățișare a unei anumite religii. Și fiindcă asta se făcea în alte sanctuare celebre, de ce să nu se facă și la Ierusalim? Cît despre ei, iudeii și preoții lor nu aveau nici un motiv să respingă reverența arătată Dumnezeului lor, chiar dacă era doar un act de politețe.⁷

Mulți oameni dintre neamuri, cînd au descoperit că iudeii nu aveau de gînd să le întoarcă complimentul și să arate respect zeilor lor, au fost foarte ofenșați. Ei aveau și tendința de a resimți termenii intransigenți în care învățătorii iudaici, bazîndu-se pe standardele Vechiului Testament, denunțau viciile și perversiunile obișnuite societății dintre neamuri; fiindcă, de regulă, templele și preoții neamurilor nu se sinchiseau de ele. Cu toate acestea, Templul din Ierusalim era vizitat de mulțimi de oameni dintre neamuri care, deși nu se convertiseră pe deplin la iudaism pentru a deveni iudei, aveau totuși o adîncă simpatie față de credința lui Israel, și de oameni asemeni etiopianului, care căutau plini de dor ceva mai bun decît ceea ce le putea oferi politeismul neamurilor.

Dar faptul că etiopianul citea un exemplar din Isaia pe drumul său de întoarcere ne amintește că mai exista un element al mărturiei iudaice pentru neamuri, mai eficient încă decît Templul. Acesta era Biblia lor. Instituția pe care o foloseau pentru promulgarea mesajului ei era sinagoga din comunitatea iudaică locală. În multe locuri, comunitatea iudaică era mică, incapabilă să suporte o sinagogă, cum se pare că era situația în Filipi, unde la locul „unde credea că se află un loc de rugăciune”, Pavel întîlnește numai femei (16:13-14). În alte locuri însă, ca Alexandria, în Egipt, existau comunități iudaice mari, înfloritoare. Așa cum erau aceste comunități, mari sau mici, în timpul Noului

⁷ E. Schurer, *The History of the Jewish People in the Age of Jesus Christ* [Istoria poporului iudeu în timpul lui Isus Hristos], vol.2, revăzut și editat de G. Vermes, F. Millar, M. Black, Edinburgh, T. & T. Clark, 1979, p. 309.

Testament iudeii întemeiască sinagogi practic pretutindeni în lumea antică.

Influența lor a fost considerabilă. Însăși cartea Faptelor stă drept mărturie că au existat convertiți dintre neamuri la iudaism printre vizitatorii veniți de la Roma în Ziua Cincizecimii (2:11) și în sinagoga din Antiohia Pisidiei (13:43). Și chiar dacă astăzi înțelesul exact al termenilor folosiți de Luca, „temător de Dumnezeu“ și „cucernic“ este disputat, centurionul roman Corneliu din Cezareea (10:2), vânzătoarea de purpură din Tiatira, Lidia din Filipi (16:14) și cetățeanul roman Tit Iust din Corint (18:7), au ajuns în mod clar să creadă în adevăratul Dumnezeu al lui Israel. Centurionul din Evanghelia lui Luca (Luca 7:5) zidise chiar sinagoga iudeilor din orașul său. În plus, aflăm de la Iosif Flavius că în prima jumătate a secolului I d.Hr., regina Elena din Adiabene și fiul ei Izates s-au convertit la iudaism; și este probabil că mulți dintre supușii lor au adoptat aceeași credință. Există și unele mărturii că Flavius Clemens, consul roman în anul 95 d.Hr. și unchi al împăratului, împreună cu soția lui, Flavia Domitilla, s-ar fi convertit la iudaism.

Deci nu servește la nimic creștinismului să minimalizeze valoarea mărturiei misionare a iudeilor înaintea neamurilor sau să nege că ceea ce le-a dat forța misionară a fost credința adevărată în Dumnezeu și în Cuvântul Lui:

...credința în viitoarea universalitate a adevăratei religii, venirea unei epoci când „Domnul va împărăți peste tot pământul“, când „Domnul va fi Unul și numele Lui Unul“, a îndemnat la încercarea de a converti neamurile la închinarea la singurul Dumnezeu adevărat, la credință și ascultare, conform revelației pe care o dăduse El, și au făcut din iudaism prima mare religie misionară din lumea mediteraneană.*

*G.F. Moore. *Judaism* [Iudaismul], vol. 1. Harvard University Press. Cambridge, MA, 1927. p. 323-4.

Cu toate acestea, istoria lui Filip și a etiopianului pune degetul pe o diferență dintre creștinism și iudaism care este parte din esența creștinismului și este mobilul principal al mișcării misionare creștine. Când Filip s-a apropiat de carul etiopianului, acesta citea din cartea lui Isaia și ajunsese la cuvintele: „El a fost dus ca o oaie la tăiere, și ca un miel fără glas înaintea celui ce îl tunde, așa nu Și-a deschis gura; în smerenia Lui, judecata l-a fost luată. Și cine va zugrăvi pe cei din timpul Lui? Căci viața l-a fost luată de pe pământ” (8:32-33 = Isaia 53:7-8).

Pasajul l-a nedumerit pe etiopian și, în inocența sa, a întrebat: „Rogu-te, despre cine vorbește prorocul astfel? Despre sine sau despre vreun altul?” (8:34). Iar Filip, desigur, i-a dat răspunsul creștin: „Atunci Filip a luat cuvântul, a început de la Scriptura aceasta și i-a propovăduit pe Isus” (8:35).

Filip nu a avut nici o greutate în a-i arăta în ce fel suferințele lui Isus, judecata și răstignirea Lui se potriveau spuselor lui Isaia. Dar nemulțumindu-se cu atât, a continuat să-i spună „vestea bună” că Isus a înviat din morți. Și a susținut, așa cum a făcut Petru (3:17-18) și cum a făcut Pavel (13:27-37), că învierea lui Isus dovedea, în ciuda suferinței și crucii, nu numai că El era Mesia; dar înseși suferințele Lui erau dovada mesianității Lui, deoarece ele împlineau ceea ce spusese prorocii că trebuie să sufere Mesia.

Chiar dacă explicația lui Filip s-ar fi oprit aici, el ar fi prezentat deja o trăsătură a veștii bune care a captivat imaginația, inima și, în cele din urmă, închinarea și omagiul a milioane de oameni, de toate naționalitățile: vestirea unui Mesia nerăzbunător, care, fiind Împăratul lui Dumnezeu, avea putere divină, își iubea pînă și dușmanii, iar „atunci cînd aceștia îl ocărau, El nu le-a răspuns pe potrivă, și cînd a suferit, nu a amenințat”; Împăratul, care a murit de bunăvoie, nu numai pentru compatrioții și pentru prietenii Lui — deși a murit și pentru ei — ci pentru oameni din toate popoarele, pentru vrăjmașii lui Dumnezeu și ai omului, pentru oamenii care L-au răstignit.

Dar Filip, putem fi siguri, nu s-a mulțumit să-i predice etiopianului faptul, oricît de glorios, că Isus a suferit fără să Se răzbune. Luca spune că el a început cu pasajul pe care îl citea etiopianul cînd l-a întilnit — un lucru cît se poate de rezonabil. Dar am depăși limitele credibilității

dacă am sugera, așa cum fac mulți, că nu a continuat sa-ı explice etiopianului în ce fel versetele dinainte și după Isaia 53 se refereau tot la Isus. Pe baza lor i-a putut arăta că uferințele lui Hristos nu erau numai fără vină, dar erau și substitutive și i pășitoare:

Dar El era străpuns pentru păcatele noastre, zdrobit pentru fărădelegile noastre. Pedepsa care ne dă pacea a căzut peste El și prin rănilile Lui sîntem tămăduiți. Noi rătăceam cu toții ca niște oi, fiecare își vedea de drumul lui; dar Domnul a făcut a cădă a upra Lui nelegiuirea noastră, a tuturor... Domnul a găsit cu cale să-L zdrobească prin uferință... Dar, după ce își va da viața ca jertfă pentru păcat, va vedea o sămînță de urmași, va trăi multe zile... Prin cunoștința Lui, Robul Meu cel nepribănit va pune pe mulți oameni într-o tare după voia lui Dumnezeu și va lua asupra Lui povara nelegiuirilor lor. (Isa. 53:5-6, 10, 11)

Aici deci se află adevărata Evanghelic. Primii creștini nu insistau mai puțin decît iudeii asupra sfințeniei lui Dumnezeu, asupra cerințelor legii Lui și a upra răutății și perversității păcatelor omului; mănturie stau primele două capitole și jumătate din Epistola lui Pavel către Romani. Și primii creștini insistau la fel de mult asupra faptului că, atunci cînd cineva se împacă cu Dumnezeu, e te răscumpărat, iertat și justificat prir credința în I us Hri to , atunci acel om va trebui să-și aplice sieși etica lui Hristo , cu rigoare și perseverență. Dar nici unul din ace te lucruri nu constituie Evanghelia, prin care vrăjmașii lui Dumnezeu înt împăcați cu El, păcătoșii sînt iertați și nelegiuții justificați.

Vă fac cunoscut, fraților, Evanghelia pe care v-am propovăduit-o... prin care sînteți mîntuiți...

V-am învățat înainte de toate, așa cum am primit și eu: că Hristos a murit pentru păcatele noastre, după Scripturi; că a fost îngropat și a înviat a treia zi, după Scripturi... (1 Cor. 15:1-4)

Accasta nu este numai Evanghelia: este și mobilul principal al motivației misionare a creștinului evanghelist. Există un motiv evident pentru care legea lui Dumnezeu și etica creștină nu ne împing pe mulți dintre noi să mergem în lume ca misionari: noi înșine sîntem mult mai prejos de standardele și cerințele lor. Cine sînt eu să merg și să spun altcuiva să fie bun? Dar chiar și eu pot să merg și să spun altora că, pe cînd eram eu încă păcătos, Hristos a murit pentru mine și prin moartea Lui mi-a adus darul iertării și răscumpărării veșnice — cu clauza adițională că, dacă Hristos m-a iubit în acest fel pe mine și m-a mîntuit, în mod evident ar mîntui pe oricine se pocăiește și e încrede în El.

Astăzi iudaismul nu prea poate fi numit o mișcare misionară și, fără îndoială, există multe motive pentru aceasta; unul dintre ele însă este următorul: nu are nici o Evangheligie de oferit lumii. Mărturia lui despre singurul Dumnezeu adevărat și protestul împotriva formelor moderne de idolatrie sînt la fel de valide și la fel de necesare ca în timpul lui Isaia. Poziția sa în privința valorii vieții omenești și preocupările sale etice în general, bazate pe legea revelată a lui Dumnezeu, sînt mai presus de orice laudă. Dar în ce privește problema fundamentală a omenerii, vina reală de a fi încălcat legea lui Dumnezeu, iudaii mulți nu au a tăzi nici un răspuns satisfăcător. În secolele din trecut avea un răspuns: sistemul de jertfe pe care l-a rînduit Dumnezeu și Legea Lui. Desigur, erau numai simboluri; dar erau ceva. Însă o dată cu distrugerea Templului au pierdut chiar și acele simboluri — și nu au nici o altă realitate convingătoare cu care să le înlocuiască. Mesajul care l-a mulțumit pe etiopian și l-a condus la credință a fost respins de iudaism; și, fără el, iudaismul nu are nici un mesaj de răscumpărare, nici o jertfă de ispășire, așadar nici o Evangheligie.

Creștinătatea, la rîndul ei, este întotdeauna în pericolul de a-și pierde credința în Evangheligie și, o dată cu ea, zelul misionar. Oamenii au ajuns să considere că lumea noastră modernă este oarecum diferită: că Evanghelia conform căreia „Hristos a murit pentru păcatele noastre... (și) a înviat a treia zi”, Evanghelia care i-a mîntuit pe etiopian și pe corinteni, care a semănat bisericii pretutindeni în lumea secolului întâi, nu-i poate mîntui pe păcătoșii din zilele noastre. Astfel, cînd li se dă șansa de a se adresa lumii, ei predică etică creștină. Ei îi îndeamnă pe cei nenăscuți din nou să-i ajute pe săraci, să creadă în familie, să lucreze

pentru dreptate și uită să le spună că Hristos a murit pentru păcatele noastre, pentru ca noi să putem fi — așa cum avem nevoie să fim — mântuiți, justificați și împăcați cu Dumnezeu. Și astfel lumea nu-și dă seama că există o mântuire care poate fi obținută; convertirii sînt tot mai puține și biserica încetează să mai fie misionară. Și, în măsura în care încetează să mai fie misionară, biserica încetează să mai fie creștină.

MIȘCAREA 4: Evanghelia Fiului lui Dumnezeu (9:1-31)

A patra și ultima poveste din Secțiunea a doua este convertirea lui Pavel din Tars. Ea continuă subiectul abordat anterior: mărturia iudaismului înaintea lumii neamurilor. La urma urmei, Saul din Tars, cel mai mare misionar al neamurilor din toate timpurile, a provenit din iudaism. Pe de altă parte, Saul nu a fost dintotdeauna misionar: convertirea lui la Hristos l-a făcut misionar. Și astfel, citind istoria lui vom întâlni încă o diferență esențială între iudaism și creștinism.

Faptele cuprind trei relatări ale convertirii lui Pavel: a doua (22:3-21) și a treia (26:9-23) îi aparțin lui Saul și sînt redată cu propriile lui cuvinte. Cea dintâi îi aparține lui Luca și, la nivelul ei elementar, poate fi analizată ca și cînd ar conține trei etape ale unei călătorii:

1. Călătoria lui Saul spre Damasc (9:1-9)
2. Șederea lui Saul în Damasc (9:10-22)
3. Întoarcerea lui Saul la Ierusalim și plecarea lui la Tars (9:23-30).

Chiar și la acest nivel este evident că, pentru Saul, convertirea nu a fost o problemă de ușoară ajustare a fostei lui credințe, o mică și utilă adăugire la iudaismul său. Ea a implicat o schimbare radicală. Călătoria lui inițială la Damasc nu s-a terminat niciodată. Abandonînd

țelul ei, ea a devenit o călătorie cu totul diferită, când inițiatorul ei, cândva strălucitorul și energicul Saul (9:1-2), acum orbit și dus de mînă, își croia drum prin Damasc, sub o nouă conducere, pentru a aștepta instrucțiuni.

Întoarcerea lui la Ierusalim a fost și ea cu totul diferită de ceea ce plănuse el. Tînăr fiind, Saul și-a părăsit locul de baștină, Tars, pentru a veni și a studia în marea capitală a credinței lui, în Ierusalim; iar în vremea convertirii lui, mergea la Damasc pentru a-i aduce înapoi la Ierusalim pe ereticii creștini. Faptul că această nouă erezie exista între granițele Ierusalimului era un lucru destul de grav; și el a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a-i pune capăt acolo. Dar să vadă că acum se răspîndea în Iudeea, în Samaria și pînă la Damasc era de netolerat. Ereticii trebuiau aduși înapoi la Ierusalim și obligați să se supună disciplinei Sanhedrinului din Ierusalim (9:2), înainte de a începe să infecteze sinagogile din Diaspora. În ochii lui, Ierusalimul trebuia să fie și, prin eforturile lui va fi, cel care impune ortodoxia doctrinară în interesul iudeilor din lumea întreagă.

Dar cînd s-a întors la Ierusalim a venit cu mîna goală, el însuși un „eretice“, deja urmînd „calea“ pe care pornise să o suprima (9:2). Și mai mult decît atît, după cîtva timp, sub îndrumarea Domnului, a fost obligat — foarte mult împotriva voii lui (vezi 22:17-21) — să părăsească Ierusalimul și să se întoarcă la Tars. Ierusalimul nu va mai fi niciodată baza lui. Tars și mai tîrziu Antiohia vor prelua acest rol, el devenind misionar al neamurilor, care nu datorau nici o supunere autorității Sanhedrinului de la Ierusalim și nici nu i-o vor arăta vreodată; care vor ajunge să creadă în Dumnezeu adevărat al lui Israel, dar nu vor deveni niciodată iudei.

Dacă efectele exterioare ale convertirii lui Saul au fost dramatice, în esența ei, aceasta nu a fost altceva decît o revoluție: un concept radical nou despre Dumnezeu. Desigur, încă înainte de convertire, el credea cu pasiune în singurul Dumnezeu adevărat. El nu fusese un idolatru păgîn, nici, așa cum fuseseră unii din marii preoți premacabei, un susținător al sincretismului. El era un moștenitor loial și viguros al revelației de Sine făcută de Dumnezeu lui Avraam. Al revelației care-l scosese pe Avraam dintre neamuri și schimbase concepția lui idolatră despre divinitate, făcîndu-l fondatorul ra. ei evreilor. Credință în același

Dumnezeu adevărat care l-a făcut și pe Saul un „evreu între evrei“ (Fil. 3:5). Dacă neamurile erau gata să renunțe la concepțiile lor idolatre despre Dumnezeu, să-și pună credința în Dumnezeul lui Israel și să se convertească conform regulilor stricte ale fariseismului, el era gata să-i întâmpine ca membri adevărați ai lui Israel. Dar el nu consimțea să facă vreun compromis. El nu va îngădui ca Yahweh să fie virtual identic cu Zeus al grecilor sau cu Baal al sirienilor, doar un alt nume pentru același zeu suprem, în rînd cu ceilalți zei. Și ceea ce l-a vexat peste măsură a fost că iudei de-ai lui au renunțat la monoteismul glorios în care fuseseră crescuți și l-au atribuit onoruri divine lui Isus din Nazaret. Dintr-un zel sincer pentru onoarea sacră a Numelui lui Dumnezeu, el i-a persecutat din rășputeri.

Și asta era tragedia. Loial cunoștinței pe care o avea despre Dumnezeu, era atît de convins că înțelegerea lui de monolit a monoteismului era tot ce trebuia să cunoască despre Dumnezeu, încît la început nu a fost gata să-l dea voie lui Dumnezeu să-l învețe altceva; era atît de plin de încredere în propriul său concept de Dumnezeu, încît era gata să lupte pentru acest concept, chiar împotriva realității lui Dumnezeu. Cînd Dumnezeul în care susținea că se încrede s-a întrupat, el l-a persecutat în mod cumplit, pe El și pe toți cei care credeau în El; și astfel s-a dovedit a fi nu numai un necredincios, ci, așa cum a mărturisit mai tîrziu (1 Tim 1:12-17; Rom. 5:10), un vrăjmaș, un prigonitor și un hulitor al lui Dumnezeu. Cine poate spune că blasfemia lui era mai puțin gravă decît politeismul neamurilor? În orice caz, el nu a uitat niciodată ce l-a făcut Dumnezeului întrupat, ucenicilor și sfinților. Lui (vezi 1 Cor. 15:9; Efes. 3:8; 1 Tim. 1:12-17); și s-a vindecat pe vecie de orice sentiment de superioritate față de neamuri și față de tovarășii lui creștini, odinioară politești.

Întîlnirea lui Saul cu Domnul Isus cel înviat din morți

Cînd lumina din cer a strălucit deodată în jurul lui și un glas a rostit, „Saule, Saule, pentru ce Mă prigonești?“ (9:4), Saul s-a adresat imediat și instinctiv celui care vorbea spunînd „Doamne“; oricare ar fi fost nuanța exactă pe care o intenționase în acea frîntură de secundă, el și-a

dat seama foarte curînd că Isus, cel căruia I s-a adresat instinctiv cu „Doamne“, era Domn în sensul cel mai înalt al termenului.

 n primul r nd, era ceea ce-l determinase să-i persecute pe creștini. Aceștia aveau obiceiul să se roage lui Isus și numeau aceste rugăciuni către Isus „chemarea Numelui Domnului“. Anania din această povestire este un exemplu. Vorbindu-l lui Isus (cf. v.17 și v.10-16) și numindu-l Domn, el spune, „Am auzit de la mulți despre toate relele pe care le-a făcut omul acesta [Saul] sfinților Tăi  n Ierusalim; ba și aici are puteri din partea preoților celor mai de seamă ca să lege *pe toți care cheamă Numele Tău*“ (9:13-14). Mai mult, era deja bine știut printre iudei, chiar și printre iudeii din Damasc, aș  cum aflăm din 9:21, că creștinii aveau această practică a chemării Numelui lui Isus. Într-adevăr, era unul dintre motivele pentru care erau persecutați. „A chema Numele Domnului“ era, aș  cum știm din Vechiul Testament, o descriere standard a rugăciunii către Dumnezeu. Prin urmare, nicăieri în Vechiul Testament nu cheamă vreun israelit numele vreunui înger, pentru simplul motiv că Israel nu avea voie să se roage la  ngeri. C nd israeliții au început să „cheme numele lui Baal“, acest lucru a fost considerat apostazie flagrantă, pentru că îl punea pe Baal în locul lui Dumnezeu și Ilic i-a omor t pe toți cei care impuneau aceste practici (1 Regi 18:16-46).

Putem înțelege, prin urmare, furia lui Saul împotriva primilor creștini. Chem nd Numele lui Isus, aceștia, aș  cum  i descrie mai t rziu romanul Plinius, se rugau lui Isus ca lui Dumnezeu. Saul le cunoștea practicile, le considera blasfemiatoare și se îndrepta spre Dama c pentru a le suprima, c nd în jurul lui a strălucit deodată o lumină din cer și o voce i s-a adresat, iar el și-a dat seama instinctiv că era o teofanie și I s-a adresat cu „Doamne“ — pentru a afla că „Domnul“ era Isus.

Se înțelege de la sine că în acea fr ntur  de secundă, întreaga sa concepție despre Dumnezeu a fost revoluționat . C nd Dumnezeul slavei i s-a arătat lui Avraam, acesta a perceput imediat  nfinita superioritate a Dumnezeului cel adevărat asupra conceptelor înjositoare despre divinitate ale p g nismului. Acum, c nd lumina cunoașterii lui Dumnezeu de pe fața lui Isus Hristos a strălucit în jurul lui Saul, acesta a priceput, copleșit de uimire, că realitatea Dumnezeului cel adevărat și viu era  nfinat mai mare și dec t revelația, adevărată dar parțială, primită de la părinții fondatori și profeții lui Israel.

Cînd Moise a descoperit de ce tufișul care ardea nu era mistuit de foc și L-a întrebat pe Domnul, care era în el: „Care este numele Tău?“, a descoperit la rîndul său, spre marea sa îmbărbătare, că Dumnezeu părinților lui nu era doar o figură îndepărtată din istoria trecutului, nici numai un Domn înălțat în ceruri: El „coborîse“ pe pămînt pentru a-Și elibera poporul (Exod 3:8) și Se identificase cu ei în suferința lor. Nici o persecuție pe care o va trimite Faraon împotriva lor nu îi va putea nimici.

Dar cu ce consternare temătoare a văzut Saul acum gloria mereu vie a Domnului înviat din morți și L-a auzit spunînd: „Eu sînt Isus, pe care-L prigonești“ (9:5). Vedenia l-a orbit fizic, așa cum s-ar fi cuvenit pentru că, spiritualcește, a transformat toate cunoștințele lui mult lăudate despre Dumnezeu în advărat întuneric. Dumnezeu venise pe pămînt ca misionar, „să caute și să mîntuiască ce era pierdut“ (Luca 19:10), și Saul nu L-a recunoscut. El a trăit aici, în persoana lui Isus, și S-a lăsat să ardă în focul de la Calvar — și Saul nu a văzut nimic din această privescătoare măreață. Întors acum în ceruri, El totuși era nedespărțit de credincioșii Lui prigoniiți, de ucenicii și sfinții Lui — și, iată-l pe Saul, presupusul campion al ortodoxiei, jucînd rolul imposibil al unui Faraon modern!

Inima etiopianului a fost fermecată de mesajul umilului Rob al Domnului, care a fost dus ca un miel la măcelărie, care a stat mut înaintea celor care-L tundeau, care a fost rănit pentru nelegiuirile noastre și lovit pentru nedreptățile noastre. Dar acest Rob umil era Domnul înălțat; nazarineanul era Dumnezeu întrupat. O licărire a slavei Lui l-a doborât acum la pămînt pe dușmanul Său, Saul; îndurarea Lui l-a cruțat și autoritatea Lui divină i-a poruncit să meargă mai departe la Damasc și să aștepte acolo noi instrucțiuni. Saul din Tars L-a descoperit pe Dumnezeu așa cum este El într-adevăr.

Primirea lui Saul și trimiterea lui de către Domnul Isus

Este deosebit de semnificativ și de grăitor faptul că, pentru a-l opri și a-l îngenunchea pe Saul, Hristos i S-a arătat personal, în mod direct,

fără nici un intermediar; dar pentru primirea lui oficială, pentru umplerea lui cu Duhul Sfânt, restabilirea vederii fizice și pentru trimiterea lui, Hristos nu i S-a arătat direct, ci S-a folosit de un agent uman, de un om numit Anania. Lucru cu atât mai remarcabil cu cât, în pregătirea lui Saul pentru sosirea lui Anania și pentru a-l asigura că Anania era agentul trimis de Domnul, Saul a trebuit să mai primească o vedenie, în afară de cea pe care o avusese pe drumul Damascului (9:11-12).

Motivul folosirii unui agent uman era, la fel ca în alte cazuri pe care le-am văzut deja, că lui Saul trebuia să i se dea ocazia de a dovedi că pocăința și credința lui erau sincere. Celor din mulțimea de la Ierusalim din Ziua Cincizecimii, dintre care mulți ceruseră cu voce tare răstignirea lui Hristos, li s-a cerut să arate că pocăința lor era sinceră botezându-se în public în Numele lui Isus și disociindu-se de cei care L-au ucis (2:38-40). Oamenii din Samaria au trebuit să arate că s-au pocăit de faptul că au respins Cuvântul lui Dumnezeu referitor la Ierusalim primind punerea mâinilor apostolilor de la Ierusalim (8:14-17). Acum Saul trebuie să aștepte umplerea lui cu Duhul Sfânt, botezul, recăpătarea văzului și trimiterea lui pînă cînd va veni Anania și își va pune mâinile peste el (9:17).

De ce așa? Din cauza păcatului deosebit de mare, care fusese exprimarea dușmăniei lui Saul față de Domnul Isus. El suflase o amenințare de moarte împotriva ucenicilor Domnului (9:1); făcuse mare rău sfinților Domnului din Ierusalim (9:13); provocase panică printre cei care chemau Numele Domnului (9:21); și era hotărît să-i arunce în temniță pe creștinii din Damasc (9:21). Dar acum l se adresase lui Isus cel înălțat cu „Doamne“. Credea într-adevăr ceea ce spune? Era aceasta o expresie sinceră a unei inimi pocăite? Sau era doar un răspuns superficial, temporar, constrîns, provocat, împotriva voinței lui, de efectul copleșitor al vedeniei? De unde să știm? Foarte simplu! Dacă Saul L-a primit cu adevărat pe Isus ca Domn, va fi gata să-i recunoască pe copiii Domnului, oamenii pe care i-a disprețuit și pe care i-a prigonit; să-i recunoască drept frați; și nu numai să-i recunoască, dar să-i și accepte și să se alăture lor, atât în public, cât și în particular.

Anania, cel pe care Domnul l-a folosit ca agent în această împrejurare, nu era unul dintre apostoli. Din cîte știm, nu avea nici o

slujbă înaltă în biserică. Era un credincios „obișnuit“, de care n-am mai auzit în Scriptură și de care vom mai auzi doar o singură dată după aceea (22:12). Nu era nici o magie sacerdotală în degetele lui; dar când și-a pus mâinile peste fostul prigonitor al disprețuitului nazarinean, gestul a exprimat realitatea cuvintelor lui: „Frate Saule!“ (9:17). Și ceea ce a spus apoi arată ce anume a înființat această nouă relație și care era forța ei vitală: „Domnul Isus, care ți S-a arătat pe drumul pe care veneai, m-a trimis ca să te ducă să vezi și să te umpli de Duhul Sfânt“ (9:17).

Iată aici un principiu de bază al adevăratei convertirii. Poți să vii la o credință mîntuitoare în Hristos, așa cum a făcut Saul, singur, prin recunoașterea personală că Isus e te Domnul. Dar dacă această credință e te încercă, va duce la acceptarea poporului Domnului. Pot fi interesat de pări, fără să fiu niciodată membru al societății de ocrotire a păsărilor. Chiar așa, pot refuza să am orice de-a face cu membrii acestei societăți, și totuși să ocrotesc păsările. Dar nu-L pot primi sincer pe Hristos și să refuz să am orice de-a face cu poporul Lui. Ei înt ucenicii Lui, sfinții Lui și cheamă Numele Lui; dîndu-le Duhul Sfînt fiecăruia, El îi unește pe toți într-un singur trup (cf. 1 Cor. 1:2, 12:13). Nu pot primi Duhul Sfînt și refuza să fiu un mădular al acelu trup. Nu pot pretinde că-L iubesc pe Domnul Isus și să refuz să-i iube c pe sfinții Lui. Nu pot susține că să identific cu El, dar refuz să mă identific cu poporul Lui.

O altă mărturie a sincerității convertirii lui Saul a fost răspun ul pe care l-a dat la trimiterea Domnului. Înainte de con ertire, era „convins că trebuie să fac multe lucruri împotriva numelui lui I us din Nazaret“ (26:9). Acum, în timp ce tătea orb într-o încăpere din Damasc, Anania i-a adus trimiterea din partea Domnului: el trebuia să ducă Numele lui I us înaintea neamurilor, a regilor lor și înaintea poporului lui I rael, și avea să sufere mult pentru Numele Lui (9:15-16). „Și îndată, pune Luca, a început să propovăduiască în sinagogi că I us este Fiul lui Dumnezeu“ (9:20) și să dovedească faptul „că Isus e te Hristosul“ (9:22).

Desigur, putem spune că acest caz al lui Saul a fost special. Și așa a fost, pentru că el a fo t un apostol. Dar ceea ce i se aplică lui, la nivelul acela înalt, ni se aplică, în principiu, tuturor: (încă) nu a existat

convertire adevărată, dacă cel în cauză nu este gata îndată să mărturisească dumnezeirea deplină a Domnului Isus. Știm că multor oameni le trebuie mult timp pînă să ajungă la o credință deplină în Hristos; asemenea orbului din cunoscuta povestire a lui Ioan (Ioan 9), ei încep prin a crede ceva, înainte de a crede totul.[†] Dar nimeni nu s-a convertit în mod sincer și pe deplin, nimeni nu este un creștin adevărat, pînă nu crede și nu este gata să mărturisească dumnezeirea deplină a lui Isus. Dacă Isus nu este Dumnezeu întrupat, atunci nu ne poate aduce nici o mîntuire. Moralitate, da; exemplu și îndemn — toate la un nivel foarte înalt; dar nu mîntuire. Dacă El ar fi numai Robul lui Dumnezeu, nu și Fiul lui Dumnezeu, moartea Lui nu ar putea ispăși păcatele noastre; nici nu ar putea să dea Duhul Sfînt cuiva, și nici să încorporeze milioanele de credincioși în Sine.[†]

În cele din urmă, Saul era gata nu numai să mărturisească public dumnezeirea lui Isus, ci și să sufere pentru acea mărturie. Ocazia nu a întîrziat să vină; și, cînd a venit, s-a ivit nu într-un context lumesc, ci într-unul religios și teologic. De multe ori este așa. Chiar și astăzi, a fi gata să suferim pentru Numele Lui este un semn indispensabil al convertirii sincere.

Fuga lui Saul din Damasc, întoarcerea la Ierusalim și plecarea spre Tars

Luca ne relatează acum pe scurt al treilea element al procesului care l-a transformat pe evreul dintre evrei, Saul, în apostol al neamurilor. Acesta a fost respingerea de către iudei a mesajului său și prigonirea lui.

La revenirea lui în Ierusalim, creștinii au fost la început bănuitori, temîndu-se că nu se convertise cu adevărat (9:26). Dar mulțumită

Un bun exemplu al unei astfel de veniri treptate la credință este convertirea lui C.S. Lewis. așa cum este relatată în *Surprised by Joy* [Șurprins de bucurie]. Collins Fount. Londra. 1977.

[†] Observați implicațiile expresiei folosite de Anania, „sfinții Tăi” (9:13). Oricine poate avea ucenici: Moise a avut, la fel și Saul, la scurt timp după convertire (9:25). Dar, în limbajul biblic, numai Dumnezeu are *sfinți*: cf. 1 Samuel 2:9, „sfinții Lui” (în rom.: preaiubiții Lui); Psalmul 50:5, „sfinții Mei” (în rom.: credincioșii Mei); Psalmul 79:2, „sfinții Tăi” (în rom.: robii Tăi). Anania, în discuția cu Isus cel înviat, folosește în mod firesc expresia „sfinții Tăi” Anania, ca și toți creștinii de la început, credea în dumnezeirea deplină a Domnului Isus.

serviciilor lui Barnaba, l-au acceptat în cele din urmă; iar el și-a dovedit sinceritatea prin mărturia lui publică, fără teamă, în Numele Domnului Isus. Pe lângă asta, acum că în tigatorul per ecuției anticreștine se convertise, biserica avea pace în Iudeea, Galileea și Samaria și începuse să crească spiritual și numeric (9:31). Conform propriei sale relatări a acestor lucruri (22:17-21), el ar fi rămas bucuros în Ierusalim; și când Domnul i s-a arătat, în timpul unei transe, la Templu, și i-a spus că iudeii din Ierusalim nu-l vor asculta și că de aceea va trebui să plece din Ierusalim și să ducă Evanghelia la neamuri, el a protestat. El fusese e mai plin de zel pentru credința lui Israel, mai activ decât oricare dintre ei în împotrivirea la creștinism. Dacă el avea acum o revelație personală de la Dumnezeu, nu-l vor asculta? Cel puțin îl vor respecta. Dar nu, nu avea nici un rost. Obligat să fugă de iudeii din Damasc pentru a-și scăpa viața (9:23-25), era acum obligat de iudeii eleniști din Ierusalim să facă același lucru (9:29-30).

Tiparul acesta se va repeta mereu și mereu, provocându-i durere nesfârșită (Rom. 9:1-2). Dar, datorită faptului că unii iudei din Damasc, din Ierusalim și din toată lumea au venit la credința că Isus este Domnul el a ajuns să înțeleagă promisiunea lui Dumnezeu că El nu a lepădat poporul pe care îl cunoscuse dinainte. Într-o zi, tot Israelul va fi mântuit. Până atunci, în înțelepciunea Sa, tocmai respingerea Evangheliei de către iudei va avea drept efect răspîndirea cu mai mare viteză a mesajului ei în rîndul neamurilor; și întoarcerea neamurilor în număr de milioane nu la credința într-un zeu vechi, ci în Dumnezeul lui Avraam, Isaac și Iacov, care a vorbit, în cele din urmă prin Fiul Său, îl va aduce pe Israel la o gelozie binevenită și la pocăință. Solzii vor cădea de pe ochii lor, așa cum au căzut de pe ochii lui Saul. Și ei Îl vor vedea pe Domnul și vor fi mântuiți (Rom. 11:1-31).

Învățînd din propria lui experiență, el a văzut totuși limpede ce se va întîmpla dacă Israel avea să fie vreodată mântuit. Într-un sens, el însuși fusese dintotdeauna credincios în Dumnezeu, și încă unul de nădejde (23:1) dar dacă Isus Hristos era Dumnezeu întrupat, atunci, cîțiva ani, el fusese un necredincios, un om neascultător, care l-a respins pe Dumnezeu. Pentru el convertirea a însemnat, în primul rînd, descoperirea că nu era acel credincios în Dumnezeu care el considera. Același lucru avea să i se întîmple poporului său.

Explicînd strategia lui Dumnezeu pentru convertirea, în cele din urmă, a iubitului Său Israel, el a scris creștinilor dintre neamuri din Roma: „După cum voi odinioară n-ați ascultat de Dumnezeu și după cum prin neascultarea lor ați căpătat îndurare acum, tot așa, ei acum n-au ascultat pentru ca, prin îndurarea arătată vouă, să capete și ei îndurare“ (Rom. 11:30-31).^{*} Cuvîntul folosit pentru neascultare înseamnă nu atît încălcarea unei porunci, cît mai degrabă refuzul de a asculta prin credință. Cînd el le amintește neamurilor că ei fuseseră cîndva neascultători, se referă la ceea ce a spus înainte (Rom. 1:18-28), că Dumnezeu S-a revelat la început popoarelor, dar acestora nu le-a plăcut ce au văzut din Dumnezeu și au refuzat să-L accepte sau să-L creadă. Acum Dumnezeu S-a revelat și mai mult în Isus și de data aceasta iudeilor nu le-a plăcut și au refuzat să-L primească sau să creadă în El. Aceasta a fost o nenorocire; și totuși Dumnezeu este hotărît să o transforme în cele din urmă în bine. „Fiindcă Dumnezeu a închis pe toți oamenii în neascultare, ca să aibă îndurare de toți“, conchide Pavel (Rom. 11:32). Primul pas indispensabil către credința adevărată, prin urmare și către mîntuire, este descoperirea că pînă atunci am fost necredincioși. Pentru oamenii religioși, acest lucru este foarte greu de făcut. La fel a fost și pentru Saul din Tars. Ani de-a rîndul a luptat împotriva recunoașterii acestui lucru; pe drumul către Damasc, însă, s-a prăbușit și a ărturisit că, cu toată credința lui sinceră în Dumnezeu, el de fapt nu crezuse niciodată singurul lucru care conta cu adevărat. Și în acel moment a găsit credință, îndurare și mîntuire. Același lucru este valabil și pentru noi toți, fie că sîntem păgîni, iudei, sau creștini cu numele (1 Tim. 1:12-16).[†]

^{*} Traducerea lui Cornilescu a pasajului din Romani 11:30-31 și a versetului 32 care urmează, este similară celei folosite de autor și care-i aparține lui C.E.B. Cranfield. *A Critical and Exegetical Commentary on The Epistle to the Romans* [Un comentariu critic și exegetic al Epistolei către Romani], vol. 2, T. & T. Clark. Edinburgh. 1979, p. 572.

[†] Recomandăm următorul articol pentru lectură suplimentară la cîteva din subiectele amintite în Secțiunea a doua: I. Howard Marshall. „Church and Temple in the New Testament“ [Biserica și Templul în Noul Testament]. *Tyndale Bulletin* 40.2. 1989, p. 203-22.

SECȚIUNEA A TREIA

Teoria și practica creștină
a sfințeniei (9:32—12:24)

Observații preliminare

Mișcările

Mișcarea 1: Evanghelia eliberată de izolaționismul social iudaic (9:32—11:18)

Mișcarea 2: Evanghelia eliberată de centralismul administrativ și sacralismul politic iudaic (11:19—12:24)

Secțiunea a treia

Teoria și practica creștină a sfințeniei (9:32—12:24)

OBSERVAȚII PRELIMINARE

Ajungem acum la a treia mare ră cruce de drumuri dintre creștinism și iudaism. Ea s-a manifestat în sfera generală a ceea ce putem numi, în mare, teoria și practica sfințeniei și a fost ocazionată de progresul remarcabil înfăptuit în acea vreme în propovăduirea Evangheliei la neamuri.

De la bun început, însărcinarea dată ucenicilor de către Domnul nostru cuprindea și faptul că ei urmau să fie martorii Lui pînă la marginile pămîntului (1:8) și că trebuiau să facă ucenici din toate neamurile (Mat. 28:19). Dar pînă în acest moment se făcuse foarte puțin în direcția aceasta; și cînd, în această etapă, au început să-și ia în serios responsabilitatea, au avut de înfruntat anumite bariere vechi, care trebuiau, și au fost, învinse și desființate.

Povestirea este redată în două mișcări. Mișcarea 1 (9:32—11:18) se ocupă în întregime cu călătoria evanghelistică și pastorală pe care a făcut-o Petru de la Ierusalim la Lida, Iope, Cezareea și înapoi la Ierusalim (9:32, 38; 10:1, 24; 11:2). Ea cuprinde două perechi de povestiri: călătoria lui Petru la Lida și Iopa alcătuiește o pereche; călătoria la Cezareea și urmarea ei, la Ierusalim, cealaltă pereche. Mișcarea se concentrează, cu toate acestea, asupra giganticei mișcări înainte pe care a făcut-o creștinismul atunci cînd Petru a dus Evanghelia lui Corneliu din Cezareea.

Comeliu era dintre neamuri, și tot așa erau casa și prietenii lui. Lăsat să acționeze după cum credea el, Petru nu ar fi pus niciodată piciorul în casa lui Corneliu și nu ar fi mâncat cu el, nici măcar pentru a-l conduce la credința în Isus Hristos. Conform tradițiilor și credințelor lui, aceasta ar fi contravenit legilor Vechiului Testament despre sfințenie. Sfințenia, dacă vreți, a fost o barieră împotriva ducerii Evangheliei celor din afară!

Prin urmare, în această etapă a dezvoltării creștinismului, Dumnezeu Însuși a intervenit direct pentru a-l învăța pe Petru că baza și practica sfințeniei în creștinism avea să fie cu totul diferită de ceea ce fusese ea în iudaism. Creștin fiind, el era liber să interacționeze social cu cei dintre neamuri și să mănânce împreună cu ei; și el trebuie să fie gata s-o facă pentru a le duce Evanghelia. Petru s-a supus și a mers. Când a intrat în casa lui Comeliu, creștinismul a făcut un pas uriaș, despărțindu-se de iudaism și îndreptându-se spre un creștinism matur. Obstacolul vechi de secole, zidul despărțitor al ostilității dintre iudei și neamuri, deja subminat de cruce, a fost acum dărâmat. Pacea și o nouă unitate în Hristos i-au luat locul (Efes. 2:14).

Mișcarea 2, ca și Mișcarea 1, conține două perechi de povestiri. O pereche este dedicată întemeierii bisericii din Antiohia și problemelor ei (11:19-26 și 27-30); cealaltă, arestării lui Petru de către Irod Agripa și urmarea ei (12:1-19 și 20-24). Tema unificatoare a acestor două perechi este persecuția și legătura dintre ea și răspîndirea Evangheliei.

Prima pereche de povestiri ne arată cum a ajutat prigoana, fără să vrea, răspîndirea Evangheliei. A pus cu brutalitate punct oricărei tendințe a primilor creștini de a rămîne în Ierusalim și în Iudeea și i-a împins spre marea lume a neamurilor. De asemenea, a luat efectiv inițiativa și controlul administrativ al misiunii pentru neamuri din mîinile bisericii din Ierusalim. Astfel s-a avut grijă ca atunci cînd Evanghelia a ajuns la neamuri, să nu fie dusă de oameni aparținînd și conduși de o organizație iudaică cu sediul la Ierusalim; drept urmare, cînd într-o țară dintre neamuri s-a întemeiat prima biserică alcătuită cu precădere din oameni dintre neamuri, ea nu s-a aflat nici chiar în primele ei zile sub controlul administrativ al unei biserici dintr-o țară care pentru ei era străină.

A doua pereche de povestiri din Mișcarea 2 se ocupă tot de persecuție. Aceasta a fost dusă de Irod Agripa I, în numele vechii idei sacraliste că statul are datoria de a controla credințele religioase ale poporului și dreptul de a suprima religiile minoritare pentru a sprijini și a favoriza religia majoritară. Irod a fost încurajat la aceasta de către iudei, al căror Vechi Testament poruncea liderilor religioși din Israel să folosească puterea civilă pentru a suprime ereticii. Povestirea ne arată cum a intervenit Dumnezeu pentru a arăta că dezaprobă aceste atitudini sacraliste și pentru a-Și izbăvi poporul de sub apăsarea lor. Un astfel de sacralism nu mai era potrivit pentru Israel ca mijloc de sprijinire al presupusei ortodoxii și de păstrare a unei religii pure. Acum era, așa cum s-a dovedit în cele din urmă, o pervertire a sfințeniei.

Văzînd că tema majoră a acestei secțiuni este contrastul dintre teoria și practica sfințeniei creștine și cea iudaică, se cuvine să observăm accentul care se pune asupra unei trăsături pe care o au în comun sfințenia creștină și cea iudaică: importanța faptelor bune. Nu e nevoie să spunem multe pentru a face cunoscută tradiția mare și plină de compasiune a iudaismului de a face milostenie și fapte bune: i s-a dus faima în toată lumea. Poate e nevoie să spunem cîte ceva pentru a aminti creștinilor că adevăratul creștinism pune un accent la fel de puternic asupra datoriei de a face fapte bune.

În 9:36 ni se vorbește despre o femeie pe nume Dorca, ce făcea întotdeauna bine și ajuta săracii. Specialitatea ei era să facă haine pentru văduve.

La fel ni se spune și despre Corneliu, cel dintre neamuri (10:2, 4), că dăruia cu generozitate celor nevoiași și darurile lui pentru cei săraci L-au făcut pe Dumnezeu să-Și aducă aminte de el.

Sau să luăm această descriere a Domnului Isus, supremul făcător de fapte bune, din paragraful introductiv al predicii lui Petru din casa lui Corneliu: „Știți... cum Dumnezeu a uns cu Duhul Sfînt și cu putere pe Isus din Nazaret, care umbla din loc în loc, făcea bine și vindeca...” (10:37-38).

Și din nou ni se spune în 11:27-30 că recent înființata biserică din Antiohia a trimis bani ca ajutor pentru foamete creștinilor din Iudeea.

Sfințenia nu e te doar un lucru negativ, preocupată doar să nu facem răul și să nu ne atingem de lucruri necurate, deși, negreșit, la fel

ca atitudinea chirurgului față de gemeni, o atitudine foarte negativă față de necurăție este extrem de sănătoasă. Dar sfințenia este și pozitivă, în consacrarea ei lui Dumnezeu și în slujirea Lui, în dedicarea serviciilor ei pentru ceilalți.

Un tabel scurt care conține un cuprins selecționat ne va ajuta să vedem în ce fel se leagă povestirile principale din cele două mișcări între ele, precum și de Secțiunea a treia ca un tot (vezi pagina 193).

Observăm că pe parcursul acestei secțiuni Petru, după propria lui mărturisire, învață nu una, ci două lecții importante, și când arată care anume sînt acestea, le prezintă într-un limbaj aproape identic. Prima se află în Povestirea 3 din 10:34: „În adevăr (grecește *ep' alētheias*), văd că Dumnezeu nu este părlinitor“. A doua apare în Povestirea 7 din 12:11: „Acum văd cu adevărat [grecește *alēthōs*] că Domnul a trimis pe îngerul Său și m-a scăpat din mîna lui Irod și de la tot ce aștepta poporul iudeu“. Similitudinea limbajului și pozițiile analoage ale celor două povestiri în structura narațiunii ne invită să le comparăm îndeaproape și cu atenție. Prima lecție este bine cunoscută și a avut implicații evidente și de durată pentru dezvoltarea creștinismului și pentru evanghelizarea lumii. Întrebarea care se ridică este următoarea: „A avut a doua lecție aceeași importanță și are implicații similare, de durată, și pentru noi? Sau această povestire prezintă acum doar interes istoric?“

Trebuie să observăm și asemănările verbale dintre Povestirile 4 și 8. Povestirea 4 ne relatează cum, în cele din urmă, tovarășii creștini ai lui Petru din Ierusalim „s-au potolit [și] au slăvit pe Dumnezeu“ (11:18). Povestirea 8 ne spune cum Irod a ținut un discurs public, nu a dat slavă lui Dumnezeu și a fost lovit de un înger pentru aceasta (12:21-23). Contrastul este foarte puternic. Ar fi putut fi vorba, desigur, de ceva doar la nivel verbal, superficial; pe de altă parte, poate merită să vedem dacă există o relație mai profundă între aceste două povestiri.

Nu numai poziția, ci și funcția lor, fiecare în cadrul mișcării sale, este aceeași. Povestirea 4, descoaserea lui Petru în legătură cu vizita făcută lui Corneliu de către creștinii iudei din Ierusalim, este continuarea firească a vizitei relatate în Povestirea 3. Povestirea 8, moartea lui Irod, este la fel o urmare firească a Povestirii 7, persecutarea bisericii din Ierusalim de către Irod. Ambele continuări se încheie cu o notă de

SECȚIUNEA A TREIA: TEORIA ȘI PRACTICA CREȘTINĂ A SFINȚENEI (9:32—12:24)

MIȘCAREA 1: Evanghelia eliberată de izolaționismul social iudaic (9:32—11:18)

1. ENEA (9:32-35)

Călătoriile lui Petru prin toate locurile (9:32)

Sfinții (9:32)

Vindecarea unui paralytic; toți cei din Lida și Saron -au întors la Domnul.

2. Dorca (9:36-43)

Fapte bune: haine pentru văduve.

3. Petru și Corneliu (10:1-48)

Sfârșitul separatismului religios și social dintre iudei și neamuri.

Rugăciune: Corneliu (10:4) și Petru (10:9)

Vedenii; îngeri (10:3, 16)

Petru: „În adevăr văd...” (10:34)

4. Petru: continuare (11:1-18)

„Îl mustrau cei tăiați împrejur...” (11:2)

„S-au potolit, au slăvit pe Dumnezeu...” (11:18)

MIȘCAREA 2: Evanghelia eliberată de centralismul administrativ și sacralismul politic iudaic (11:19—12:24)

5. Antiohia 1 (11:19-26)

Ucenicii se împărăștie și călătoresc (11:19)

Ucenicii sînt numiți creștini (11:26)

„Cîțiva oameni din Cipru... au vorbit și grecilor și le-au propovăduit Evanghelia... Un mare număr de oameni... s-au întors la Domnul” (11:20-21)

6. Antiohia 2 (11:27-30)

Fapte bune: ajutor în caz de foamete.

7. Irod și Petru (12:1-19)

Discriminare politică pe motive religioase.

Rugăciune: întreaga biserică (12:5)

Vedenie? Un înger! (12:7-9)

Petru: „Acum văd cu adevărat...” (12:11)

8. Irod: continuare (12:20-24)

Irod „era foarte mîniat pe cei din Tîr și din Sidon” (12:20).

Irod „a șezut pe scaunul lui împărătesc și le vorbea... Îndată l-a lovit un înger al Domnului pentru că nu dăduse slavă lui Dumnezeu” (12:21-23)

triumf: Povestirea 4 anunță retragerea definitivă a împotrivirii bisericii din Ierusalim față de propovăduirea Evangheliei neamurilor; Povestirea 8 anunță moartea persecutorului bisericii din Ierusalim și, prin urmare, sfârșitul acestei împotriviri.

Desigur, ambele continuări conțin un punct culminant firesc mișcărilor lor. Mișcarea 1 începe cu relatarea călătoriei lui Petru prin mai multe locuri; Povestirea 4 duce aceste călătorii spre sfârșitul lor triumfător, prin întoarcerea lui Petru la baza din Ierusalim. Mișcarea 2 începe cu menționarea persecuției care a început în Ierusalim și lucrează din pricina conflictului cu Ștefan și efectul pe care l-a avut asupra bisericii din Ierusalim. Mișcarea continuă cu continuarea persecuției bisericii din Ierusalim de către Irod. Povestirea 8 arată sfârșitul acestei persecuții, pentru moment, prin moartea groaznică, trimisă de sus, a persecutorului. Rămâne totuși întrebarea dacă povestirile 4 și 8 au vreo relație tematică între ele; va trebui să investigăm acest lucru mai târziu.

Toate povestirile din Luca sînt, desigur, interesante și pline de informații. Dar ni se va ierta dacă la prima vedere unele ni se vor părea mai importante decît altele, iar proporția unora ni se va părea cam ciudată. Dar selecția atentă a lui Luca și aranjarea scrupuloasă a materialului din Secțiunea a treia sugerează că, în mintea sa cel puțin, narațiunea lui nu era o culegere neuniformă de detalii mai importante, mai puțin importante sau deloc importante. Fiecare element a fost selectat și aranjat în așa fel încît să îndeplinească un rol necesar în mesajul întregului.

MIȘCĂRILE

MIȘCAREA 1: Evanghelia eliberată de izolaționismul social iudaic (9:32—11:18)

Prima mișcare importantă din Secțiunea a treia se ocupă de călătoriile lui Petru. Probabil că merită să menționăm faptul că, după câte spune cartea Faptelor, Petru a călătorit și el: Pavel nu a fost singurul care a făcut-o (cf. 1 Cor. 9:5). Călătoriile lui l-au adus de fapt în punctul în care s-a confruntat cu lumea neamurilor și a fost folosit de Dumnezeu pentru a deschide în mod formal și oficial ușa Evangheliei creștine, pentru ca ea să fie propovăduită și neamurilor. Vizita făcută lui Corneliu s-ar putea să nu fie prima vizită făcută de un creștin iudeu unui om dintre neamuri. Dar nu asta contează. Ceea ce contează este că vizita făcută de Petru lui Corneliu ridică în mod explicit principiile teoretice și scripturale implicate în astfel de vizite și rezolvă problema pentru totdeauna, la cel mai înalt nivel.

Dar înainte ca Luca să se lanseze în relatarea acestei vizite cruciale făcute lui Corneliu, el este călăuzit spre alegerea a două incidente care au avut loc într-un stadiu timpuriu sau anterior al tumeului de propovăduire al lui Petru. Scurtimea acestor două povestiri sugerează că, deși sînt importante în sine, într-un fel sînt doar niște preliminarii la povestirea principală. Prima cuprinde numai patru versete, a doua nu mai mult de opt. Dacă povestirea principală vorbește despre sfințenie, atunci ce anume au de spus aceste două povestiri preliminare, ce ar putea fi relevant pentru această temă?

Enea (9:32-35)

„Pe cînd cerceta Petru pe toți sfinții, s-a pogorît și la cei ce locuiau în Lida“ (9:32). Remarcați termenul „sfinți“: Luca folosește diverși termeni

în Fapte pentru a se referi la tovarășii lui de credință. „Ucenici“ este termenul său preferat: îl folosește de circa treizeci de ori. „Creștini“ este, firește, foarte rar: Luca ne relatează când a fost prima dată aplicat ucenicilor (11:26) și îl folosește o singură dată după aceea (26:28). Dar „sfinți“ este și el rar: apare în 9:13, aici, în 9:32, din nou în 9:41, mai încolo în 26:10 și nicăieri în altă parte în Fapte.* Este posibil, prin urmare, ca Luca să folosească cuvintele „ucenici“, „sfinți“ și „creștini“ de dragul varietății, fără nici o accentuare deosebită a vreunei conotații anume. Dar faptul că folosește „sfinți“ în două rînduri, în aceste povestiri preliminare, chiar înainte de lunga povestire despre sfințenie, nu este cu siguranță o întâmplare. Avem aici două povestiri preliminare despre sfinți, despre sfinții iudeo-creștini. Ambele conțin câte un miracol și ambele miracole conduc la o recoltă de convertiri din rîndurile marelui public: amîndouă fiind demonstrații a ceea ce poate să facă Domnul Isus Hristos referitor la această chestiune a sfințeniei.

Cele două povestiri prezintă anumite deosebiri: una este despre un bărbat, cealaltă despre o femeie. Femeia, cît a trăit, a făcut multe fapte bune. Spre deosebire de ea, bărbatul avea foarte puține fapte bune cu care să se laude: era paralizat și zăcea la pat de opt ani. Nu era, desigur, vina lui că nu putea să muncească. Cu toate acestea, era trist să vezi un bărbat în puterea vîrstei neputincios într-un mod atît de permanent și irecuperabil, fără să aibă puterea să-și facă patul sau să mănînce. „Enca, i-a zis Petru, Isus Hristos te vindecă; scoală-te și fă-ți patul“ (sau „ia și mănîncă“: în limba greacă, cuvintele folosite pot însemna oricare din aceste lucruri) (9:34). El a făcut așa imediat, și rezultatul a fost că atunci cînd locuitorii din Lida și Saronă au văzut că fostul paralizic este vindecat și poate munci, capabil să aibă grijă de el însuși, „s-au întors la Domnul“ (9:35).

Paralizia era literală și vindecarea un miracol fizic. Dar nu ne vom înșela prea tare dacă presupunem că, asemenea minunilor de vindecare fizică ale Domnului nostru, și această minune ne învață o lecție mai profundă. Înmulțirea pîinilor și a peștilor de către Domnul nostru a indicat că El este Pîinea Vieții (Ioan 6). Faptul că a dăruit vederea unui

* „Sfinți“, în 20:32 și în 26:18, este, desigur, un termen intrudit.

orb indica, dincolo de acest fapt fizic, spre capacitatea Lui de a da vedere spirituală (Ioan 9). Vindecarea unui paralic și faptul că omul a fost apoi în stare să umble și să muncească au fost făcute în mod explicit pentru a demonstra realitatea iertării pe care a primit-o acel om (Luca 5:17-26). La fel este și cu vindecarea lui Enea. A fost, în primul rând, o demonstrație a puterii fizice supranaturale care dovedea realitatea lui Hristos cel înviat. Dar cu siguranță era mai mult de-aftă. Desigur, nu conținea nici o promisiune implicită că orice paralic sau tetraplegic va fi vindecat instantaneu dacă devine creștin. Istoria a arătat contrariul. Dar a dovedit capacitatea lui Hristos de a da putere tuturor credincioșilor Lui; în limbajul metaforic din Evrei 12:12-13, de a întări „mâinile obosite și genunchii slăbănogiți“, ca „cel ce șchiopătează să nu se abată din cale, ci mai degrabă să fie vindecat“.

Este foarte ușor pentru creștini să dea impresia unei sfințenii care să repugne oamenilor. Este adevărat, desigur, că toți credincioșii sînt „sfinți“ prin chemare. Ei au fost sfințiți prin jertfirea trupului lui Hristos o dată pentru totdeauna (Evrei 10:10). În acest sens, nici un credincios nu este mai sfînt decît altul. Membrii bisericii din Corint, așa frămîntați de greșeli și eșecuri, de necurății și dezbinări cum erau, sînt numiți „sfinți“ (1 Cor. 1:2), asemenea credincioșilor din Roma (Rom. 1:7), din Filipi (Fil. 1:1) sau de oriunde altundeva.

Dar acesta este numai un aspect al istoriei. Adevărata sfințenie va începe, mai devreme sau mai tîrziu, să-și facă simțită prezența; fiindcă ca nu este o formă de slăbiciune, care îi încurajează pe oameni să rămîină într-o imatură dependență spirituală de alții și totodată obsedați de „dificultăți“ și „probleme“. Adevărata sfințenie este pozitivă, robustă, activă, independentă într-un mod matur și spiritualicește capabilă să stea pe propriile-i picioare. Isus Hristos, Domnul nostru, are puterea să ne facă sfinți în acest sens practic; să ne elibereze de inhibiții nesănătoase și de slăbiciuni; să ne facă puternici și activi în lucrarea pe care ne-o dă de făcut și astfel să ne facă să demonstrăm lumii care este adevărata sfințenie creștină.

Dorca (9:36-43)

Dorca nu era paralizată: ea „făcea o mulțime de fapte bune și milostenii“ (9:36). Mai mult, este probabil adevărat să spunem că ea a învățat să facă fapte bune de la iudaism, înainte de a deveni creștină. Creștinismul nu deține monopolul asupra faptelor bune. Adevăratul iudaism are o tradiție îndelungată și susținută de grijă și generozitate față de cei săraci, indusă de-a lungul generațiilor de Moise și de proci. Atunci ce mai are de adăugat Hristos avîntului pe care l-a dat deja iudaismul acestei sfințenii practice?

Povestirea ne spune că Dorca a murit, dar Petru a venit și a înviat-o din morți. Învierea ei a fost, se presupune, numai o resuscitare la viață, ca în celelalte cazuri relatate de evangheliile. Chiar și atunci, trebuie să fi fost pentru ea o experiență uluitoare, de neuitat, care i-a rămas viu întipărită pentru tot restul zilelor. Să încercăm să ne imaginăm situația ei. Ea se ocupa de lucrarea ei de ajutor social, cînd a survenit moartea și a pus sfîrșit întregii ei lucrări. Dar deodată deschide ochii din nou și acolo se află nimeni altul decît însuși apostolul Petru, care i-a spus să se scoale și a dus-o în cealaltă cameră. Și acolo se aflau oamenii pentru care ea lucrase atît de mult înainte de a muri, și acești oameni o întîmpinau plini de bucurie și recunoștință. Se mai afla acolo și lucrul pe care-l făcuse, hainele făcute de ea, iar văduvele tocmai le arătaseră marelui apostol (9:39). O astfel de recunoștință, o astfel de onoare, o asemenea recunoaștere a osteneții ei! Dacă vreo femeie a ajuns să vadă vreodată rezultatul și valoarea perenă a lucrării ei, această femeie a fost Dorca, atunci cînd a fost înviată din morți. Cu siguranță că asta i-a dat un nou avînt de a continua să lucreze din toate puterile, tot restul vieții ei.

Noi putem privi istoria ei, dacă vrem, doar ca o piesă de muzeu a istoriei antice, un miracol extraordinar, destul de rar chiar și în timpul Domnului nostru și al apostolilor, și infinit mai rar de atunci, așa cum din nou ne arată istoria. Dar dacă o facem, ne furăm pe noi înșine. Învierea lui Lazăr făcută de Domnul nostru (Ioan 11), ca și învierea Dorcăi de către Petru, a fost numai o resuscitare, dar Domnul nostru a folosit-o ca semn al unor lucruri mai mari: ca un indicator, în primul rînd spre Sine Însuși, El fiind Învierea și Viața, și apoi spre învierea

tuturor sfinților Lui, la a doua Sa venire. Dacă El a folosit astfel resuscitarea lui Lazăr, nu ne putem înșela prea tare dacă resuscitarea lui Dorca ne va încuraja în mod similar. Lucrarea noastră pentru Dumnezeu și pentru oameni este valoroasă în sine pentru binele pe care-l face în viața aceasta. Dar semnificația și valoarea ei nu sfârșesc la mormânt. Faptul cert al învierii lui Hristos, perspectiva glorioasă a învierii sau transformării noastre la venirea Lui ne asigură că munca noastră în Domnul nu este zadarnică (1 Cor. 15:50-58). Și noi ne vom vedea din nou lucrarea!

Așadar găsim aici încurajarea de a persevera în osteneala noastră și avertismentul de a nu ne complăce într-o lucrare de calitate inferioară. Când va veni Domnul și cei morți vor învia, iar cei vii vor fi răpiți pentru a se întâlni cu ei ca să-L întâmpine pe Domnul, toți „trebuie să ne întâlnim înaintea scaunului de judecată al lui Hristos, pentru ca fiecare să-și primească răsplata după binele sau răul pe care-l va fi făcut când trăia în trup” (2 Cor. 5:10). Dacă lucrarea noastră va supraviețui cercetării lui Hristos, atunci bucuria noastră va fi o bucurie împătrită: în primul rând, bucuria de a ști că sîntem pe placul Domnului; în al doilea rând, bucuria de a cunoaște recunoștința și prietenia veșnică a celor pe care i-am ajutat pe pămînt (Luca 16:9); în al treilea rând, bucuria de a vedea că lucrarea pe care am făcut-o în viața noastră durează veșnic; și, deasupra tuturor acestor lucruri, o răsplată de la Mîntuitorul Însuși (1 Cor. 3:12-14).

Dar s-ar putea să vedem că lucrarea noastră va fi judecată ca nevrednică, sub standard și să fie arsă, în urma cercetării Domnului. Un credincios în această situație va fi totuși mîntuit, deoarece mîntuirea este un dar și nu este niciodată, în nici o etapă, o răscumpărare pentru lucrarea făcută. Dar un astfel de credincios va simți o pierdere împătrită: în primul rând realizarea faptului că nu a lucrat după placul Domnului; în al doilea rând, ratarea ocaziilor de a-și face prieteni veșnici: de a nu se bucura de recunoștința veșnică a nimănu, de prietenia deosebită a nimănu; în al treilea rând, nu va vedea nimic în urma muncii de-o viață; și, în al patrulea rând, nu va avea nici o răsplată (1 Cor. 3:15).

Prin urmare, haidem să ne asigurăm că sfințenia noastră este practică, precum a Dorcăi, și că certitudinea glorioasă a învierii ne face să „sporim întotdeauna în lucrul Domnului” (1 Cor. 15:58).

Petru și Corneliu (10:1-48)

Sună foarte straniu, într-adevăr, cînd auzi prima dată că preocuparea pentru sfințenie a acționat inițial ca un obstacol împotriva răspîndirii Evangheliei de către primii creștini. Dar așa a fost. Dacă ar fi fost după el, Petru nu ar fi intrat niciodată în casa vreunui om dintre neamuri, netăiat împrejur, și să mănînce cu ei, pentru că așa ceva, conform mentalității lui, ar fi contravenit legilor Vechiului Testament despre sfințenie. Petru și toți tovarășii lui iudei care țineau aceste legi erau „sfinți”; cei care nu le țineau erau „necurați”. Era o greșeală ca „sfinții”, care voiau să-l placă lui Dumnezeu păstrîndu-și sfințenia, să interacționeze social și să mănînce împreună cu cei „necurați”. Prin urmare, dacă a duce Evanghelia la neamuri însemna să intri în casa lor și să mănînci cu ei, atunci era ceva imposibil. Sfințenia nu permitea așa ceva.

Prima noastră reacție la auzul acestora ar putea fi să renunțăm la întregul concept de sfințenie ca fiind fără sens sau, mai grav, să le atribuim o teribilă mărginire lui Petru și cercului său de iudei. Dar nu trebuie să facem așa ceva. Poate că ei exageraseră cerințele Legii Vechiului Testament, din dorința de a fi precauți și să nu ajungă nici măcar în apropierea încălcării ei. Dar Dumnezeu este cel care a dat Legea și trebuie să remarcăm că, atunci cînd Domnul i-a dat lui Petru acea lecție practică și Petru a obiectat la porunca Domnului, „Petre, scoală-te, taie și mănîncă” (10:13), Dumnezeu nu a spus: „O, Petru, nu mai fi așa de mărginit! Renunță la superstițiile și restricțiile astea neghioabe. Mănîncă omule și te veselește!” Nici pe departe! Dumnezeu Însuși a dat acele legi și nu încapă îndoială că El nu îl învinuia pe Petru pentru că și-a dat silința, plin de loialitate, să le urmeze. Ceea ce a spus Domnul a fost că legile erau acum revocate (10:15).

Asta împinge întrebarea cu un pas înapoi. În primul rînd, de ce a dat Dumnezeu aceste legi cîndva?

Scopul legilor cu privire la hrană din Vechiul Testament

O concepție larg răspîndită susține că Dumnezeu le-a dat din grija pentru sănătatea și igiena poporului Său. În zilele acelea îndepărtate și

primitive, susține argumentul, cînd oamenii nu aveau informații științifice despre germeni și viruși, nici frigidere pentru a împiedica stricarea cărnii, Dumnezeu a interzis consumul anumitor animale, păsări și pești pentru a-Și proteja poporul de otrava pe care ar fi putut-o purta cu ușurință acele viețuitoare.

Explicația aceasta este însă inadecvată. Cînd Domnul Isus a fost pe pămînt, a anulat legile privitoare la mîncare — vezi Marcu 7:19: „A zis astfel, făcînd toate bucatele curate“. Și asta nu pentru că știința și tehnologia avan a eră într-atît pînă în timpul Lui, încît acum nu era nici un pericol să se consume hrană care pînă atunci prezenta un pericol pentru sănătate! Ceea ce era periculos de mîncat în zilele lui Moise, era periculos și în timpul Domnului nostru. Dacă acum era bună de mîncat, asta s-a întîmplat pentru că au fost consacrate de cuvîntul lui Dumnezeu și prin rugăciune, așa cum a arătat Pavel ulterior (1 Tim. 4:4-5).

O explicație mai bună a legilor despre hrană din Vechiul Testament ar rezulta din înțelegerea motivului pentru care le-a anulat Domnul nostru:

Nu înțelegeți că nimic din ce intră în om de afară nu-l poate spurca? Fiindcă nu intră în inima lui, ci în pînțece... Ce iese din om, aceea spurcă pe om. Căci dinlăuntru, din inima oamenilor, ies gîndurile rele, preacurviile, curviile, uciderile, furtișagurile, lăcomiile, vicleșugurile, înșelăciunile, faptele de rușine, ochiul rău, hula, trufia, nebunia. Toate aceste lucruri rele ies dinlăuntru și „spurcă“ pe om. (Marcu 7:18-23)

Ceea ce-L preocupa pe Domnul nostru, așadar, era adevărata necurăție *morală* și a subliniat apăsător că hrana fizică ce intră în trup nu-l poate pîngări moral sau spiritual pe un om, fiindcă ea îi afectează stomacul, nu inima.* Or, tocmai faptul că ucenicii nu L-au înțeles la început (vezi Marcu 7:15-18) și că a trebuit să le repete lecția dovedește că la început apostolii au confundat cele două lucruri. La început au

* Consumarea hranei furate l-ar pîngări, bineînțeles, pe un om, pentru că actul imoral al furtului i-ar pîngări inima, dar mîncarea în sine nu l-ar pîngări.

crezut că a mânca hrană necurată îl pîngărește moral pe un om, cînd de fapt nu e așa.^{*} Interdicția lui Dumnezeu asupra anumitor tipuri de hrană a făcut consumul lor pîngăritor, nu hrana în sine.

Și acesta este punctul crucial subliniat lui Petru în vedenie. Cînd Petru protestează împotriva oricărui lucru neobișnuit sau necurat, glasul răspunde: „Nu numi necurat ceea ce a curățit Dumnezeu“ (10:15). În ce sens, trebuie să întrebăm, le-a curățit Dumnezeu? Evident, nu prin curățirea hranei de chimicale otrăvitoare sau viruși, așa încît de-acum încolo porcul să nu mai transmite nimănui tenii! El le-a curățit în sensul îndepărtării interdicțiilor puse cîndva asupra lor, permițîndu-i astfel lui Petru și tuturor celorlalți să le consume: ei le puteau consuma acum cu conștiința împăcată.

Dacă am stabilit deci că interdicția lui Dumnezeu a făcut inițial ca această hrană să fie necurată, și nu o otravă intrinsecă din hrană, atunci rămînem cu întrebarea: De ce a interzis Dumnezeu inițial lui Israel să consume anumite mîncăruri?

Răspunsul este: Pentru a-i învăța anumite lecții, prezentîndu-le categoriile de curăție și necurăție ceremoniale.

Să lăsăm acum la o parte aceste legi pentru hrană. Israel, ca popor, a fost despărțit de celelalte popoare pentru a se bucura de o relație specială cu Dumnezeu și pentru a avea un anume rol printre popoare. Așa cum a spus Balaam: „Este un popor care locuiește deoparte și nu face parte dintre neamuri“ (Num. 23:9). Așa cum le-a explicat Dumnezeu la final: „....Veți fi ai Mei dintre toate popoarele, căci tot pămîntul este al Meu; Îmi veți fi o împărăție de preoți și un neam sfînt“ (Exod 19:5-6). Conform acestui rol deosebit, deci, lor li se poruncea, cum era și firesc, să se păstreze curați de necurăția morală și spirituală care pîngărea popoarele dintre neamuri. Însirînd și interzicînd imoralitatea sexuală, idolatria religioasă, necinstea în comerț, infanticidul, demonismul și incestul, predominante în rîndul popoarelor canaanite, Dumnezeu a explicat:

^{*}Încălcarea unei porunci a lui Dumnezeu ar pîngări negreșit moral și spiritual un om. De aceea Domnul a trebuit să anuleze aceste legi ale hranei. Ucenicii puteau con uma acum orice fel de hrană cu conștiința curată: hrana în sine nu putea să-i pîngărească moral. Pavel arată că așa L-a înțeles el pe Domnul: „Eu știu și sînt încredințat în Domnul Isus că nimic nu este necurat în sine și că un lucru nu este necurat decît pentru cel ce crede că este necurat“. Romani 14:14

Să nu vă spurcați cu nici unul din aceste lucruri, căci prin toate aceste lucruri s-au spurcat neamurile pe care le voi izgoni dinaintea voastră. Țara a fost spurcată prin ele; Eu îi voi pedepsi fărădelegea și pământul va vărsa din gura lui pe locuitorii lui... Luați seama ca nu cumva să vă verse și pe voi țara din gura ei, dacă o spurcați, cum a vărsat pe neamurile care erau în ea înaintea voastră. (Lev. 18:24-28)

Acestea erau, așadar, interdicțiile morale și spirituale. Dar, pentru a le întări, Dumnezeu a adăugat legi pentru curăția ceremonială:

Să faceți deosebire între dobitoacele curate și necurate, între păsările curate și necurate, ca să nu vă spurcați prin dobitoacele, prin păsările, prin toate tîrîtoarele de pe pământ pe care v-am învățat să le deosebiți ca necurate. Voi să-Mi fiți sfinți [sau să fiți sfinții Mei], căci Eu sînt sfînt, Eu, Domnul; Eu v-am pus deoparte dintre popoare ca să fiți ai Mei. (Lev. 20:25-26)

Aceste legi ceremoniale și rituale au avut un efect pozitiv și unul negativ.

Aspectul pozitiv este că au întărit mentalitatea lui Israel că ei, ca popor, sînt despărțiți *pentru* Domnul; puși deoparte în mod special pentru El. Oricît ar fi fost de curății din punct de vedere moral și spiritual membrii altor popoare, ei nu aveau rolul pe care-l avea Israel ca popor. Rolul lui Israel, ca împărăție de preoți, era deosebit și cu totul unic. De părțirea ceremonială de anumite feluri de hrană, pe care celelalte popoare le consumau, întărea și sublinia faptul că ei erau, într-un sens deosebit, despărțiți pentru Domnul, deosebit de „sfinți“, într-un mod ritualist.

Sub aspect negativ, aceste legi despre hrană au avut un efect practic imediat: ele făceau ca interacțiunea socială cu popoarele dintre neamuri să fie dificilă, deoarece israeliții nu puteau consuma mîncărurile neamurilor. Asta nu numai că întărea faptul că Israel era un popor deosebit, ci acționa și ca o aducere aminte neconținută că Israel trebuie să evite necurăția morală și spirituală a neamurilor.

Acum, desigur, nu toate neamurile erau la fel de corupte și necurate ca și canaaniiții. Dar aici mai era o problemă: multe neamuri se făceau vinovate de obiceiuri corupte. Atunci cum putea fi Israel protejat de influența lor? Modul folosit de Dumnezeu a fost de a înălța un zid între Israel și *toate* neamurile. Așa cum face un părinte cu copilul său: nu toți bărbaiții molestează copiii, dar există suficienți dintre aceștia, pentru ca un părinte înțelept și grijuliu să interzică copiilor lui să accepte dulciuri, bani sau plimbări în mașină din partea *oricărui* om pe care nu-l cunosc.

Analogia este bună și mai departe. Părinții îi pot interzice fetei lor, în pragul adolescenței, să meargă în anumite părți dubioase ale orașului, și asta nu din cauză că ar considera că fiica lor este în esență mai bună decât celelalte fete, ci, mai curînd, tocmai pentru că știu că fiica lor este, în esență, la fel ca celelalte. Are aceeași natură umană ca ceilalți oameni. Și ca poate fi coruptă, așa cum au fost corupte atîtea altele. Un măr bun pus între mere stricate nu le face mai bune pe cele stricate: acestea corup mărul bun.

Israel sub Lege, spune Pavel, era ca un copil (Gal. 4:1-3); și Dumnezeu l-a tratat ca atare. El a ridicat un zid de legi de hrană ceremoniale în jurul lui, pentru a-i aduce aminte că era un popor pus deoparte pentru Dumnezeu și pentru a-l proteja cît mai mult posibil de pîngărirea neamurilor. Necesitatea și importanța acestui zid se poate vedea din istoria lor: cînd au ignorat zidul, au devenit în general la fel de depravați ca celelalte popoare.

Abrogarea legilor privitoare la hrană din Vechiul Testament

Desigur, tehnica zidului are limitele și slăbiciunile ei. În primul rînd, a dus, fără intenție, la mentalitatea israeliților că ei sînt în mod intrinsec mai buni decât neamurile; cînd, în realitate, nu era adevărat. Vechiul Testament însuși le-a arătat că alegerea lui Dumnezeu se atribuia nu superiorității lor, ci dragostei suverane a lui Dumnezeu. În al doilea rînd, a dus la o confuzie între sfințenia morală și cea spirituală, pe de o parte, și sfințenia ceremonială, de cealaltă parte. Chiar și ucenicii au fost uimiți cînd Domnul nostru le-a spus că nu hrana în sine pîngărește omul din punct de vedere moral sau spiritual: ca nu-i afectează inima, numai stomacul (Marcu 7:14-23). Și natura omului fiind așa cum este,

ispita este întotdeauna să ne concentrăm asupra părții exterioare a sfințeniei ceremoniale și să neglijăm sfințenia adevărată, lăuntrică, morală și spirituală — ca fari eii aceia căroră li S-a adresat Domnul: „Voi, fariseii, curățiți partea de afară a paharului și a blidului, dar lăuntru vostru este plin de jăfuire și de răutate“ (Luca 11:39).

Și în al treilea rînd a dus la ideea falsă că israeliții erau favoriții lui Dumnezeu, orice (rău) ar fi făcut, pe cînd neamurile erau respin e de Dumnezeu, orice (bine) ar fi făcut. Pavel va trebui să le aducă aminte tovarășilor lui iudei:

Tăierea împrejur, negreșit, e te de folos, dacă împlinești Legea; dar dacă tu calci Legea, tăierea ta împrejur ajunge netăiere împrejur. Dacă, deci, cel netăiat împrejur păzește poruncile Legii, netăierea lui împrejur nu i se va socoti ca ca o tăiere împrejur? Cel netăiat împrejur din naștere, care împlinește Legea, nu te va o îndi el pe tine, care o calci, măcar că ai lova Legii și tăierea împrejur? (Rom. 2:25-27).

Nerecunoașterea ace tui principiu de către iudei a du la o mulțime de neînțelegeri și la multă o tilitate din partea neamurilor. A existat dintotdeauna o gelozie firea că și re entiment împotriva lui Israel, din cauza pretenției lor că ei a eau o relație specială cu Dumnezeu și un rol deo ebit. Neamurile au gă it izolarea Israelului și aerele lor de „ sfinți“ greu de suportat. Dar cînd cîte un iudeu era cu totul neprincipial în afaceri și totuși e con idera „ sînt“ i potrivit să tea cu alți iudei la ma.ă, în timp ce un om dintre neamuri cu integritate per onală i corectitudine în afaceri era re pin ca nepotrivit pentru acești „ sfinți“, sur a potențială de dezgust, re entiment și minie era fă ă limite.

Cu întruparea Fiului lui Dumnezeu „a venit împlinirea vremii“ (Gal. 4:4). Poporul lui I rael trebuia acum să ia ă din copilărie, să învețe ă trăiască și ă fie tratați ca fii maturi. Unul dintre primele lucruri la care trebuia să e renunțe erau legile de pre hrană. Însuși Domnul nostru le-a anulat, așa cum am văzut mai înainte (Marcu 7:18-23). Ucenicii nu și-au dat cama imediat de implicațiile acestui lucru și chiar și atunci cînd și-au dat cama, unii dintre ei -au dovedit înceți în împlinirea lor integrală. Acum în.ă a osit un moment de ră cruce: Evanghelia trebuia

să ajungă la neamuri; nimic nu trebuie să o împiedice, să o oprească sau să-i întunece mesajul. Petru a trebuit să primească o lecție directă, personală și practică de la Domnul Însuși pentru ca legile despre hrană să fie anulate și astfel el să se simtă liber să mănânce cu Corneliu, ca să-i ducă Evanghelia.

Să ne închipuim situația neobișnuită care ar fi apărut dacă Petru n-ar fi învățat lecția. Corneliu era un om de o moralitate și pietate exemplare. Așa dintre neamuri cum era, el renunșase la idolatria strămoșească și s-a întors la închinarea la Dumnezeu cel adevărat al lui Israel, fiind chiar respectat de cunoscuții lui iudei. El a dăruit cu generozitate celor în nevoie și s-a rugat lui Dumnezeu în mod constant. Mai mult, el a auzit de Domnul Isus și dorea să afle mai multe despre El. Dar, fiindcă nu era tăiat împrejur și nu ținea legile despre hrană, el nu era „sfânt“. Petru ar fi refuzat să mănânce cu el și chiar să intre în casa lui. Pe de altă parte, să-i luăm pe acei farisei și saducheii pe care îi mustrase Domnul nostru (nu toți fariseii au fost răi sau mustrați). Aceștia erau pe dinăuntru rapace, ipocriți și cruzi. În inima lor erau atât de departe de Dumnezeu, încât L-au ucis pe Fiul Lui. Și totuși ei erau „sfinți“! Petru, dacă ar fi fost invitat, s-ar fi simțit cu desăvârșire liber să mănânce cu ei!

Nu, acum era timpul schimbării! Dumnezeu, care a instituit legea despre hrană, o anula acum. El făcuse (adică declarase) toate mâncărurile curate. Petru nu trebuia să continue să numească drept comună (adică ceremonial nepotrivit pentru un om „sfânt“ să mănânce) hrana pe care Dumnezeu a declarat-o acum curată. El putea să meargă și să mănânce hrana neamurilor, într-o casă a neamurilor, alături de neamuri. Fiindcă nu avea să încalce o poruncă divină, acest lucru nu îi va pîngări inima sau conștiința și hrana, în sine, nu-i va afecta, desigur, inima și nu-l va pîngări moral sau spiritual.

Creștinismul deci a provocat o ruptură foarte adîncă de iudaism atunci cînd Petru a intrat în casa lui Corneliu. Dar dacă creștinismul încălca sfințenia iudaică în privința unui element atât de important, ce punea în locul ei? Zidul a fost inventat pentru a sluji un scop practic necesar. Nu era tocmai ideal, dar era mai bine decît nimic. Lumea nu se schimbase. Rămăsese încă o lume murdară și nu era cîtuși de puțin binevoitoare față de har sau față de Dumnezeu. Avea creștinismul de

gînd să dărîme zidul, să adopte o atitudine permisivă și să spună că necurăția nu mai conta? Bineînțeles că nu! El va cere standarde superioare iudaismului, mai realiste, mai pretențioase. În același timp, însă, va oferi puterea pentru a trăi o viață sfîntă pe care iudaismul nu a cunoscut-o niciodată.

Calea creștină a sfințeniei

Calea creștină a sfințeniei urmează să fie prezentată în restul Mișcării 1: mai întîi în predica lui Petru din casa lui Corneliu; apoi în explicația ulterioară pe care o dă fraților săi creștini din Ierusalim.

Cînd a intrat în casa lui Corneliu, acesta l-a întîmpinat și i-a căzut la picioare, plin de reverență. Petru l-a făcut să se ridice imediat; și aici avem lecția întîi: „Scoală-te, și eu sînt om” (10:26). El era iudeu. Nu conta: era doar un om, exact ca cei dintre neamuri. Nu există două clase de ființe umane: una de rang superior și cealaltă de rang inferior. Există o singură clasă: ființe omenești.

Petru era și apostol al Domnului, și totuși nu a vrut să-l lase pe Corneliu să i se închine la picioare în cinstea poziției pe care o avea. În ciuda poziției lui, el era totuși om, la același nivel uman ca și Corneliu.

Apoi Petru a recunoscut felul în care el însuși a fost corectat de Dumnezeu: „Știți, le-a zis el, că nu este îngăduit de Lege unui iudeu să se însoțească împreună cu unul de alt neam sau să vină la el; dar Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe nici un om spurcat sau necurat” (10:28). De foarte multe ori cel care recunoaște că el însuși a avut recent nevoie să fie corectat și să-și schimbe concepțiile este învățătorul cel mai ușor de acceptat de către alții.

Trebuie însă să zăbovim un moment la lecția pe care Petru spune că Dumnezeu l-a învățat-o. „Dumnezeu mi-a arătat să nu numesc pe nici un om spurcat sau necurat” (10:28). Lecția pe care Petru a învățat-o de la Domnul prin vedenie se referea la mîncare: Domnul a îndepărtat toate interdicțiile, a declarat toate mîncărurile curate; prin urmare, Petru trebuia să înceteze să le mai considere comune, adică nepotrivite pentru sfinți. Dar Dumnezeu a continuat să-l învețe pe Petru o altă lecție. Nici

o *fînță omenească* nu trebuie să fie numită comună sau necurată. (spurcat sau necurat ar fi tautologie).^{*}

Ce înseamnă asta? Nu poate însemna, desigur, că nu există oameni necurați pe pământ. Pavel spune despre unii oameni că „și-au pierdut orice pic de simțire, s-au dat la desfrînare și săvârșesc cu lăcomie orice fel de necurăție” (Efes. 4:19). Petru nu dorește să-l contrazică, nu-i așa? Și Petru însuși, descriind stilul de viață al neamurilor, spune că ei trăiesc în „desfrînări, în poște, în beții, în ospețe, în chefuri și în slujiri idolești neîngăduite” (1 Petru 4:3).

Nu, pentru a înțelege ce vrea el să spună trebuie să citim contextul a ceea ce spune. Ca israelit, el se consideră prin definiție „sfinț”, fiindcă era membru al unui popor „sfinț” și fiindcă ținea legile ceremoniale de hrană și spălările rituale. Neamurile, pe de altă parte, le considera prin definiție drept „obișnuite”: ei nu erau membrii unui popor sfinț; și îi considera necurați, fiindcă nu erau tăiați împrejur și nu țineau legile ceremoniale privitoare la hrană și abluțiunile. Această situație vedea Petru că se schimbă acum. Dacă Dumnezeu a anulat toate interdicțiile asupra mîncării și a pronunțat toate mîncărurile curate, neamurile nu mai erau „necurate” fiindcă mînceau anumite mîncăruri. Și mai profund încă: dacă Dumnezeu punea acum capăt privilegiului special al lui Israel, distrugînd zidul de despărțire dintre iudei și neamuri, neamurile nu mai erau „obișnuite” prin definiție, nici israeliții „sfinți” prin definiție. Iudeii și neamurile se aflau pe aceeași platformă. Nu mai exista popor sau națiune de rangul doi.

Petru a fost dus imediat înăuntru și s-a adresat adunării care se strînsese. Cuvintele lui de început au fost: „În adevăr, văd că Dumnezeu

^{*}Remarcați terminologia: opusul lui „sfinț”, în gîndirea Vechiului Testament, poate fi unul din două lucruri sau amîndouă. Ziua de Sabat, de exemplu, este sfințită, în sensul că este consacrată Domnului. Celelalte zile, nefiind la fel de consacrate Domnului, nu sînt neapărat „necurate”: sînt obișnuite. La fel cu ustensilele casnice. Vasele consacrate slujirii Domnului erau sfinte (și, pe lingă aceasta, trebuiau desigur să fie curate). Vasele care nu erau consacrate erau obișnuite, comune, nu neapărat murdare, deși, desigur, puteau deveni astfel. La fel și piinea: piinea dinaintea Domnului, din cort, era *cea mai* sfințită. Numai preoții puteau să mîncească din ea. Asta nu implica faptul că piinea obișnuită, pe care o putea minca orice israelit, era „necurată”. La fel, Pavel le spune creștinilor referitor la mîncare: „Orice făptură a lui Dumnezeu este bună; și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumiri: pentru că este sfințit prin Cuvîntul lui Dumnezeu și prin rugăciune” (1 Tim. 4:4-5).

nu este pãrtinitor, ci cã în orice neam, cine se teme de El și lucrează neprihãnire este primit de El“ (10:34-35).

Mai este deci încă o lecție? Și dacã da, de unde a învățat-o? Pãi a auzit doar explicația lui Corneliu a ceea ce l-a fãcut sã-l roage pe Petru sã vinã: în urmã cu patru zile un înger i s-a arãtat în timp ce se ruga și i-a spus: „Cornelie, rugãciunea ta a fost ascultatã și Dumnezeu Și-a adus aminte de mila. teniile tale“ (10:31); iar explicația aceea ta l-a învățat pe Petru cã faptele bune înt fapte bune și frica de Dumnezeu este fricã de Dumnezeu, oricine ar fi cel care face faptele bune și dovedește fricã. Nu conteazã din ce popor se trage un om: Dumnezeu nu acceptã faptele bune ale unui om pentru cã este iudeu și nu respinge pe un altul fiindcã este dintre neamuri. Dumnezeu nu ignorã frica de Dumnezeu a unui om și rugãciunile lui fiindcã el este dintre neamuri și nu le acceptã pe ale altuia fiindcã este iudeu. Nu existã diferențã înaintea lui Dumnezeu — în aceasta nu a exi tat niciodatã vreo diferențã. Nu e ceva nou. Dumnezeu a fãcut deosebire între Israel și neamuri în privința rolului, a sfințeniei și a consacrãrii pe care o aștepta din partea lui Israel; dar nu în sfera moralitãții. Pãcatul lui Israel era pãcat, așa cum era și cel al neamurilor. Faptele bune ale neamurilor erau fapte bune, la fel ca ale lui Israel.

Petru, deci, a învățat ceea ce Pavel a spus mai tîrziu în Romani:

Dumnezeu... va rãsplãti fiecãruia dupã faptele lui...

...cãz și strîmtorare va veni peste orice suflet omeneascã care face rãul: întîi peste iudeu, apoi peste grec. Slavã, cinste și pace va veni însã peste oricine face binele: întîi peste iudeu, apoi peste grec. Cãci înaintea lui Dumnezeu nu se are în vedere fața omului. (Rom. 2:6, 9-11)

Petru nu spune (nici Pavel) cã orice om, indiferent din ce popor, poate sã merite și sã ajungã la mîntuire pe baza faptelor lui bune, fiindcã principiul cã Dumnezeu nu este pãrtinitor se aplicã și în altã parte: „Nu este nici o deosebire [adicã între iudeu și grec]. Cãci toți au pãcãtuit și sînt lipsiți de slava lui Dumnezeu“ (Rom. 3:22-23). Ceea ce spune el este cã Dumnezeu prețuiește și acceptã faptele bune ale oamenilor fãrã parțialitate și indiferent din ce popor fac parte.

Este un lucru deosebit de bun, prin urmare, faptul că Petru a învățat această lecție înainte de a începe să-i predice lui Corneliu. Ce neplăcut ar fi fost dacă ar fi intrat în casa lui și și-ar fi început predica declarînd că Corneliu era un om dintre neamuri, necurat, că pînă și faptele lui neprihănite erau niște zdrențe murdare. Corneliu i-ar fi replicat atunci: „Asta-i ciudat, pentru că acum o zi a venit un înger și mi-a spus că Dumnezeu mi-a auzit rugăciunea și Și-a amintit de milosteniile mele pentru săraci!”

Să nu confundăm acum două chestiuni diferite. Judecate în lumina standardelor absolute de sfințenie ale lui Dumnezeu, faptele bune ale oricui nu sînt cu nimic mai bune decît niște zdrențe murdare. Desigur, dacă încercăm să ne bizuim pe ele în privința mîntuirii, legea Lui nu ar avea o altă opțiune decît să ne condamne, pe noi și pe ele. Și trebuie să remarcăm că, deși îngerul i-a spus lui Corneliu că Dumnezeu Și-a adus aminte de faptele lui bune, el i-a spus că totuși mai are nevoie să fie mîntuit (11:13-14), iar Corneliu nu a făcut nici o încercare de a „ține” că faptele lui merită mîntuirea. Cînd a auzit apoi de posibilitatea iertării și mîntuirii prin Hristos, nu a replicat: „N-am nevoie de mîntuire: faptele mele bune sînt la fel de bune ca și ale tale.” El și-a recunoscut smerit nevoia de iertare și a primit mîntuirea numai prin credința în Hristos.

Dar faptul că faptele bune ale oamenilor nu le aduce mîntuirea nu înseamnă că lui Dumnezeu Îi este indiferent ce fac ei, dacă încearcă sau nu să facă fapte bune. Se prea poate să dăm oamenilor o impresie greșită în privința asta: fiind atît de nerăbdători să punem capăt dependenței lor de fapte bune pentru obținerea mîntuirii, sîntem în pericolul de a da impresia că nu are nici un rost să încerci să faci fapte bune înainte de a fi mîntuit și că, la urma urmei, nu contează dacă au făcut sau nu fapte bune după ce sînt mîntuiți, fiindcă „mîntuirea nu vine prin fapte”. Astfel sîntem în pericolul de a produce o rasă de evanghelici care gîndesc că ei sînt automat mai buni decît cei nemîntuiți, doar fiindcă sînt credincioși, ucenici, sfinți, deși în viața lor de familie, în etica afacerilor și în faptele lor de caritate sînt cu mult inferiori celor care nu se declară mîntuiți.

Adevărul este că Dumnezeu iubește faptele bune și că El este interesat de faptele bune pe care le fac chiar și cei care nu sînt încă

mîntuîți. El „Și-a amintit“ de faptele bune ale lui Corneliu (10:31). El a citit în ele expresia practică a dorinței lui Corneliu de a fi pe placul lui Dumnezeu. Corneliu se temea de Dumnezeu, Îl căuta pe Dumnezeu, dorea să găscă mîntuirea și părtașia: faptele lui erau semnul sincerității inimii lui în căutare. Drept răspun , Dumnezeu i-a trimis un înger care să-i spună cum poate gă i un evanghelist care îl învețe în ce fel poate fi mîntuit.

Și deși mîntuirea nu se capătă prin fapte, rezultatul mîntuirii este facerea de fapte bune: ... arătarea slavei marelui nostru Dumnezeu și Mîntuitor Isus Hristos. El S-a dat pe Sine Însuși pentru noi, ca să ne răscumpere din orice fărădelege și să-și curățească un norod care să fie al Lui, plin de rîvnă pentru fapte bune“ (Tit 2:13-14).

Astfel, în loc de a-și începe predica vorbind de pre starea de păcat a lui Corneliu și nevoia lui de mîntuire, Petru pornește pe o cu totul altă pistă. El îi prezintă Evanghelia ca vestea bună a păcii prin Isus Hristos (10:36): ea a fost trimisă la poporul lui Israel — nu e poate tăgădui rolul deosebit al lui Israel ca mesager — dar Isus Hristos „este Domnul tuturor“. Așa cum va spune Pavel, același Domn pe te toți, El e te bogat în îndurare pentru „toți cei ce-l cheamă Numele“ (Rom. 10:12).

După care a descris viața și activitatea Domnului I . I toria, le-a amintit el, începe cu botezul predicat de Ioan, chemîndu-i pe oameni la pocăință și pregătindu-i pentru venirea Domnului. Domnul a venit. Dumnezeu L-a uns cu Duhul Sfînt și cu putere; și El „umbra din loc în loc. făcea bine și îndeca pe toți cei ce erau apăsați de diavolul: căci Dumnezeu era cu El“ (10:37-38).

Ce încîntare în ace. t lucru! Corneliu era un om care a încercat sincer să facă bine și să-i ajute pe āraci. Petru îi prezintă, „pre admirație și credință, pe supremul făcător de fapte bune. Chiar și laș acest nivel Hristo îi unește pe iudei cu neamurile. Moraliștii serioși, oamenii care iubesc .incer bunătatea și încearcă să facă binele, indiferent de rasa, poporul . au mediul lor, trebuie să admire, și o fac, bunătatea lui Isus Hristo . „Noi întem martori a tot ce a făcut El în țara iudeilor și în Ierusalim“ (10:39). Așa vorbește un apostol, ales tocmai în acest scop (1:8, 21-22).

Și acum înce bomba. „Ei L-au omorît, atîrîndu-L pe lemn“ (10:39).

Cine a făcut-o și de ce? O mulțime de întrebări ni se ridică în minte. Afirmția este atât de clară! Nu încapă îndoială, desigur, că Luca ne dă doar un rezumat și nu un raport detaliat. Chiar și așa, afirmația este extraordinar de laconică. Ce recunoaștere! Petru nu spune „iudeii L-au omorât“. Alții li s-au alăturat: Irod, Pilat. Dar ce lucru nemaipomenit pentru un iudeu să spună unui om dintre neamuri că iudeii, sfinții, poporul binecuvîntat cu o religie dată de Dumnezeu, plini de rîvnă pentru neprihănire, cu un rol privilegiat printre popoare, L-au omorât pe supremul făcător de bine! Și nu numai că L-au omorât, dar L-au spînzurat de un lemn. Aceasta era pedeapsa dată celor mai înrăiți criminali. Oricine era spînzurat de un lemn era considerat de către iudei „blestemat înaintea lui Dumnezeu“ (vezi Deut. 21:22-23). Cum putea inima omenească, cum putea mintea religioasă să fie atât de perversă încît să condamne viața cea mai corectă care a fost trăită vreodată, ca și cînd ar fi fost cea mai murdară? Care au fost privilegiul, „sfințenia“, atitudinea mai bună decît a neamurilor, care s-au dobîndit, dacă a fost cu puțință așa ceva? Cît de falimentară era religia asta, cît de îngrozitor de insuficiente faptele bune! Și aici nu vedem un om dintre neamuri care-i acuză pe iudei: avem un iudeu care-i mărturisește unui om dintre neamuri ce l-a făcut poporul său lui Isus!

Dar sînt neamurile mai bune? Bineînțeles că nu! A existat un protest tot mai puternic al iudeilor în ultimele decenii, că păcatul groaznic al antisemitismului a fost introdus de învățătura creștinilor, în fiecare generație de copii, că iudeii L-au omorât pe Isus. Există ceva adevărat în protestul lor. Creștinătatea se face vinovată de regretabilă mîndrie și cruzime. Dar a fost mîndria și cruzimea unei creștinătăți nenăscute din nou și pline de răutate. Orice creștin adevărat dintre neamuri va mărturisi fără ezitare că nu este mai bun decît iudeii care L-au răstignit pe Isus. Aceștia l-au pus la cale moartea și i-au folosit pe romani pentru a-l bate cuiele, dar orice creștin dintre neamuri va spune că păcatul său este cel care l-a răstignit pe Isus. Pentru că aceasta este esența Evangheliei: El a purtat păcatele noastre în trupul Lui, pe lemn. Vrăjmășia împotriva lui Dumnezeu, expusă de răstignirea Dumnezeului întrupat, este un rău care zace în orice inimă omenească, a iudeilor sau a neamurilor.

Aici, deci, la piciorul crucii lui Hristos, iudeii și neamurile sînt deopotrivă: nu este loc pentru mîndrie sau laudă; nici unul nu este superior celuilalt. Amîndoi sînt deopotrivă de păcătoși.

„Dar Dumnezeu L-a înviat“ (10:40) și i-a însărcinat pe cîțiva din slujitorii Lui să mărturisească realitatea acestei învieri: „Noi am mîncat și am băut împreună cu El, după ce a înviat din morți“ (10:41). Propovăduirea învierii înseamnă propovăduirea unui fapt real. Nu este un mod mitic de a ne exprima credința și nădejdea că într-o altă lume, de dincolo de moarte, tot răul acestei lumi va fi îndreptat. Ea reprezintă o afirmare a unei realități efective. Dumnezeu a schimbat hotărîrile oamenilor: Fiul Lui a înviat din morți — fizic și în trup.

„Noi am mîncat și am băut împreună cu El, după ce a înviat din morți“, a spus Petru (10:41). Ce lucru semnificativ, prin urmare, că lui Petru i se porunca acum să meargă, să mănînce și să bea la un loc cu neamurile!

Deci cei care au mărturisit de pre învierea Lui aveau acum sarcina să-i explice semnificația: „Isus ne-a poruncit să propovăduim... și să mărturisim că El a fost rînduit de Dumnezeu, Judecătorul celor vii și al celor morți“ (10:42). Am auzit de atîtea ori acest lucru încît poate că și-a pierdut puterea de a ne uimi și de a ne surprinde. Dar să vedem ce spune: nu că „Dumnezeu va fi judecător“, ci că „Isus din Nazaret va fi judecătorul“. Dumnezeu L-a numit pe El judecător din cauza naturii lui omenești fără păcat. El este om: El a trăit în lumea noastră. Judecata Lui va fi dreaptă, pentru că El niciodată n-a încercat să-și facă propria Sa voie (Ioan 5:30). El este termenul de comparație. Nu mai este posibil ca neamurile să răspundă: „Sîntem la fel de buni ca voi. Ce drept aveți să ne condamnați?“ Iudeii nu se mai pot considera superiori, pentru că iudeii L-au răstignit.

Dar următorul lucru uimitor — uimitor și îmbucurător — este că toți prorocii au mărturisit despre aceasta, că toți cei ce vor crede în El vor primi iertarea în Numele Lui (10:43) — *iertare*, nu condamnare, deși atît iudeii cît și neamurile sînt vinovate. Fiindcă, încă o dată, nu există diferență între iudei și neamuri: același Domn este Domn al tuturor și binecuvîntează din belșug pe toți cei ce Îi cheamă numele, fiindcă „oricine va chema numele Domnului, va fi mîntuit“ (Rom. 10:12-13).

Aici deci avem baza adevăratei sfințenii creștine: aceasta se află la piciorul crucii. Iudeii și neamurile se află la același nivel: sînt la fel de păcătoși înaintea lui Dumnezeu, în ciuda religiei și a faptelor lor bune. Amîndoi sînt iertați în exact aceleași condiții: ca un dar fără plată, prin moartea și învierea lui Isus Hristos. Niciunul nu are nimic cu ce să se laude față de celălalt. Au toate motivele să se bucure laolaltă.

Acesta este primul element al adevăratei sfințenii: descoperirea realistă a păcatului: și apoi a iertării. Dar mai este un al doilea element. În timp ce vorbea Petru, Duhul Sfînt a venit asupra tuturor celor ce ascultau mesajul. Credincioșii iudei care veniseră cu Petru au fost uimiți, fiindcă, desigur, darul Duhului Sfînt demonstra că Dumnezeu îi acceptase pe acești oameni dintre neamuri, pocăiți și credincioși, tot așa cum i-a acceptat pe iudeii pocăiți și credincioși. Și El a făcut-o, observați, pe baza credinței lor în Domnul Isus. El și moartea Lui ispășitoare nu au fost numai singura bază, ci baza cu totul adecvată. Credința în El duce la acceptarea deplină a tuturor: nu trebuie să se mai adauge nimic și nu se mai poate adăuga nimic. Pe această bază deci a poruncit Petru ca ei să fie botezați în apă. Dacă Dumnezeu i-a primit, și creștinii iudei trebuie să-i primească (10:44-48).

Petru: continuare (11:1-18)

Luca însă adaugă o continuare la această istorie și ea ne va ajuta să înțelegem semnificația venirii Duhului Sfînt asupra credincioșilor dintre neamuri.

Cînd Petru s-a întors la Ierusalim, creștinii din Iudeea l-au criticat pentru că a intrat în casa unor oameni netăiați împrejur și a mîncat cu ei (11:1-3).

Așa că Petru le-a explicat cu răbdare și în amănunțime întreaga întâmplare: lecția care l-a învățat Dumnezeu — vedenia, invitația de a-l vizita pe Corneliu, căruia un înger îi poruncise să trimită după el; și apoi acțiunea decisivă a lui Dumnezeu de a da neamurilor Duhul Său Sfînt. „Și cum am început să vorbesc, a explicat Petru, Duhul Sfînt S-a pogorît peste ei, ca și peste noi la început. Dumnezeu le-a dat și lor același dar pe care ni l-a făcut nouă. Și cine sînt eu să mă împotrivesc

lui Dumnezeu? Dumnezeu a făcut acest lucru, eu nu am făcut nimic. Eu am vorbit doar, Dumnezeu a făcut restul!” (11:15-17). Bine argumentat, Petru!

Totuși, semnificativ pentru scopul nostru este modul în care descrie el această pogorîre a Duhului Sfînt: „Mi-am adus aminte de vorba Domnului, cum a zis: «Ioan a botezat cu apă, dar voi veți fi botezați cu Duhul Sfînt»“ (11:16).

Găsim aici al doilea element al adevăratei sfințenii: mai întîi, iertarea, prin moartea și învierea lui Hristos; dar, în al doilea rînd, puterea, prin Duhul Sfînt, de a duce o viață de adevărată sfințenie și de mărturie pentru Domnul.

Și acum înțelegem de ce Și-a putut permite Dumnezeu, ca să zică așa, să dărîme zidul pe care-l înălțase cîndva în jurul lui Israel. În zilele acelea ei nu știau nimic despre botezul cu Duhul Sfînt; nu știau nimic despre Duhul Sfînt, care să locuiască în ei pentru a le da puterea de a trăi vieți sfinte. Lucrul cel mai bun ce se putea face atunci era să înalțe un zid în jurul lor, pentru a-i împiedica să se amestece cu colorata societate a neamurilor. Dar, desigur, acest lucru avea lăbiciunile lui. Un zid *în afară și în jurul* lor nu-i făcea pe israeliții dinăuntru mai sfinți în ei înșiși. Și ce răspuns final dă acesta, dacă sfințenia depinde de ținerea oamenilor departe de lumea reală?

Însă, cu ră cumpărarea și curățirea aduse de moartea lui Hristos a devenit posibil ca Duhul Sfînt să vină și să locuiască în fiecare credincios și astfel să-i dea fiecărui credincios puterea de a duce o viață sfîntă, pentru ca Duhul vieții din Isus Hristos să ne elibereze de legea păcatului și a morții și pentru ca cerința acelei legi să fie împlinită în noi, care umblăm nu în carne, ci în Duh. Acum că zidul nu mai exista și Duhul Sfînt locuia în ei, credincioșii erau liberi să meargă oriunde în lume și să ducă Evanghelia la orice făptură.

Și mai este ceva. În acel timp, Petru și ceilalți apo. toli, tovarășii lui, s-ar fi putut să nu-și dea seama că mai exista o implicație a botezării neamurilor și a iudeilor cu Duhul Sfînt. Nu a trecut însă mult pînă ce Pavel va fi inspirat să scrie: „Noi toți, în adevăr, am fost botezați de un singur Duh, ca să alcătuiim un singur trup, fie iudei, fie greci, fie robi, fie slobozi; și toți am fost adăpați dintr-un singur Duh“ (1 Cor. 12:13).

Aici, deci, era sfârșitul zidului despărțitor: iudeii și neamurile, mădulare care aveau aceeași viață, făcînd parte din același trup, cel al lui Hristos.

Aceasta este deci sfințenia creștină, spre deosebire de sfințenia iudaică.

Să revenim însă la credincioșii iudei din Ierusalim. Cînd au auzit istoria lui Petru, au renunțat la toate obiecțiile și L-au slăvit pe Dumnezeu (11:18). Tot respectul pentru ei! Să renunți la o poziție privilegiată, deținută timp de secole, ar putea să fie pentru unii o pierdere dureroasă. Dar nu pentru ei! Cei care au cunoscut harul indicibil și incomensurabil al lui Dumnezeu în Hristos, ca un dar fără plată, inepuizabil, s-au simțit ei înșiși atît de bogați, încît și-au putut permite să împartă tot ce aveau, în mod egal, cu toți ceilalți. Ei l-au dat slavă lui Dumnezeu; pentru că ce Dumnezeu magnific, al unui har nemaîntîlnit, S-a dovedit El: „Dumnezeu a dat deci și neamurilor pocăință, ca să aibă viața“ (11:18). Pare cam ciudată expresia „și neamurilor“: de ce nu doar „neamurilor“? Să parafrazăm atunci, ca să vedem mărșul har pentru toți: „deci Dumnezeu ne-a dat și *nouă* pocăință, ca să avem viața.“

Cu acest glorios punct culminant am ajuns la sfârșitul Mișcării 1.

MIȘCAREA 2: Evanghelia eliberată de centralismul administrativ și sacralismul politic iudaic (11:19—12:24)

Ca și Mișcarea 1, Mișcarea 2 se ocupă de ducerea Evangheliei la neamuri. Și, la fel ca Mișcarea 1, se ocupă de obstacolele care s-au ridicat la început împotriva răspîndirii Evangheliei și cum au fost date

la o parte. Ca și Mișcarea 1, cuprinde două perechi de povestiri. În Mișcarea 1, numitorul comun al celor două perechi sînt călătoriile lui Petru. În aceeași mișcare, numitorul comun este persecuția. Prima pereche ne spune în ce fel persecuția a inițiat, fără a vrea, răspîndirea Evangheliei. A doua pereche ne arată cum persecuția ar fi oprit Evanghelia chiar din fașă, dacă nu ar fi intervenit Dumnezeu. Și, firește, baza referinței ambelor perechi este Ierusalimul.

Întemeierea bisericii din Antiohia (11:19-26)

Mișcarea 1 ne-a spus în amănunțime în ce fel a de chis Petru în mod oficial ușa credinței pentru neamuri; și cum, în vizita făcută lui Corneliu, Dumnezeu a ridicat în mod deliberat chestiunile legate de sfințenie implicate și le-a rezolvat.

Dar, din cîte ne spun Faptele, prima mare revăr are a Evangheliei către neamuri și întemeierea primei biserici predominant a neamurilor nu a fost condusă de Petru, nici de vreunul dintre apostoli. Nici nu a fost inițiată și după aceea controlată de biserica din Ierusalim.

Acest lucru este cu totul remarcabil; și cu cît ne gîndim mai mult la el, cu atît ni se pare mai remarcabil. Ceea ce va de crie acest paragraf este cu totul nou: nu întemeierea în Antiohia a unei sinagoge iudeo-creștine, în care neamurile să fie admise dacă devin iudei, ci întemeierea unei comunități în care credincioșii iudei și cei dintre neamuri să se întâlnească în condiții egale — astfel că un nou nume, „creștin”, a fost inventat, pentru a fi aplicat membrilor acestei comunități (11:26). Luca nu ne spune dacă o astfel de biserică fusese deja întemeiată în altă parte. Pentru cartea Faptelor, aceasta este prima biserică întemeiată în afara Ierusalimului și a Iudeii (Luca nu ne spune ce s-a întîmplat în Samaria sau în Roma ca urmare a Zilei Cincizecimii, 2:10).

Acum, însărcinarea inițială dată de către Domnul ucenicilor specifică faptul că ei trebuie să fie martorii lui Hristos în Ierusalim, în toată Iudeea, în Samaria și pînă la marginile pămîntului (1:8). Și ne-am fi așteptat ca, sub presiunea Mării Însărcinării, apostolii din Ierusalim să

fi început și condus, cel puțin, o misiune între neamuri, chiar dacă nu o făceau ei personal. La urma urmei, era vorba de un lucru memorabil!

Dar și reciproca este adevărată. Apostolii din Ierusalim nu au inițiat, nu au condus, nici nu au controlat o astfel de misiune. Într-adevăr, biserica din Antiohia a fost fondată înainte ca biserica din Ierusalim să fi auzit de ea.

Ceea ce a pus misiunea aceasta în mișcare a fost persecuția care s-a pornit din pricina lui Ștefan. Așa cum ne spune 8:1: „Toți, afară de apostoli, s-au împrăștiat prin părțile Iudeii și ale Samariei”. De ce au rămas apostolii în urmă, Luca nu ne spune. Probabil că au rămas ca un căpitan pe corabie, fiind ultimii care trebuie să o părăsească; poate că efortul și jertfa necesare pentru supraviețuirea bisericii din Ierusalim în acele împrejurări le preocupă mintea și energia pînă cînd, o dată cu încetarea persecuției, mulți dintre cei împrăștiați prin Iudeea și Samaria se vor întoarce la Ierusalim și vor constitui preocuparea pastorală a apostolilor.

Orice-ar fi fost, chiar și cei care s-au răspîndit spre Fenicia, Cipru și Antiohia se pare că nu au mers acolo cu intenția de a evangheliza neamurile. La început au propovăduit mesajul numai iudeilor (11:19). Apoi, ca și sub influența momentului, mulți dintre credincioșii care se trăgeau din Cipru și Cirene au început să le vorbească și grecilor, spunîndu-le vestea bună despre Domnul Iisus (11:20). Mîna Domnului a fost cu ei, ne spune Luca; și aici era secretul. Domnul Însuși era în spatele și alături de întreaga operațiune, inițînd, controlînd, îndrumînd și aducînd succes: „Un mare număr de oameni au crezut și s-au întors la Domnul” (11:21).

Următorul lucru intereant este ce a făcut biserica din Ierusalim cînd a auzit de ceea ce se întîmplase în Antiohia. L-a trimis pe Barnaba la Antiohia (11:22). Cînd a ajuns, acesta a văzut, spune Luca, harul lui Dumnezeu. Adică a recunoscut că ceea ce se întîmplase era intervenția lui Dumnezeu Însuși și o manifestare a harului lui Dumnezeu; și a fost încîntat.

După care el i-a încurajat din toată inima să se lipească de... Ierusalim? Nu! ...Să se lipească de Domnul (11:23). Acest lucru este deosebit de semnificativ. Acolo era importanța de nemăsurat a progresului Evangheliei spre un nivel cu totul nou: iudei și neamuri

laolaltă, deopotrivă, într-o biserică creștină (nu o sinagogă iudeo-creștină). Totul se făcuse fără sfatul sau permisiunea bisericii din Ierusalim. Dar Barnaba nu spune: „Ei, îmi pare bine că pînă la urmă a ieșit așa de bine. Desigur, trebuia să vă fi consultat cu Ierusalimul înainte de a face un asemenea pas și neapărat înainte de a fonda o biserică. Așa că pe viitor vă rog să luați bine seama și să ascultați de Ierusalim, să-l consultați întotdeauna înainte de a lua vreo inițiativă“.

Nu! Dacă ei ar fi așteptat după biserica din Ierusalim, să le trimită misionari pentru neamuri, poate că biserica din Antiohia n-ar fi fost niciodată fondată. Într-adevăr, deși nu putem susține cu siguranță, din cauza tăcerii aupra acestui subiect, este intereant că în Fapte nu citim nicăieri că biserica din Ierusalim ar fi inițiat în mod deliberat vreo misiune pentru neamuri.

Sfatul lui Barnaba a fost deci că trebuie să se lipea că de Domnul. El le-a dat un astfel de fat, pune Luca, fiindcă era un om bun, plin de Duhul Sfânt și de credință (11:24). Bunătatea lui se vede din faptul că nu a fost supărat, nici gelos din cauză că acești credincioși necunoscuți făcuseră o lucrare însemnată fără să se consulte mai întii cu Ierusalimul. Și credința lui se vede din faptul că a recunoscut că acolo era harul lui Dumnezeu la lucru și că Dumnezeu, care Și-a condus slujitorii și i-a ajutat să prospere, este vrednic de încrederea noastră că va continua să inițieze, să călăuzească, să conducă și să-și ocrotească lucrarea, dacă acești noi creștini și această nouă biserică se vor liپی cu loialitate de Domnul. Loialitatea față de Domnul l u cere a cultare în doctrina și practica apostolilor, oriunde s-ar fi aflat acești apo toli la un moment dat. Dar loialitatea față de Domnul Isus n-ar cere unci bisericii din Siria (sau de altundeva) să se supună controlului administrativ și organizatoric al bisericii din Ierusalim. Centralismul Ierusalimului în iudaism nu trebuia să fie duplicat în creștinism. Ei nu aveau nevoie de inițiativă sau de control din Ierusalim. Și cînd — ca să anticipăm puțin — descoperim ce inițiativă puternică a fost luată de biserica din Antiohia (vezi 13:1-3), ne dăm seama de înțelepciunea sfatului lui Barnaba.

Al doilea lucru pe care l-a făcut Barnaba pentru îmbărbătarea și întărirea bisericii din Antiohia a fost să-l aducă pe Saul din Tars împreună s-au întrunit cu biserica timp de un an întreg și au învățat un mare număr de oameni (11:25-26). Se pare că Saul pără. i. e Ieru alimul

și se întorsese în Tars. Dar Barnaba recunoscuse în el un om cu o deosebită înzestrare, pregătire și chemare să ajute neamurile. Așa că l-a luat cu el și ei doi i-au învățat sistematic pe oameni din Cuvîntul lui Dumnezeu. Aceasta este adevărata rețetă pentru creșterea și extinderea bisericii: să se lipească nu de un centru ecleziastic, ci de Domnul; pe de altă parte, să nu fie nesăbuit de independenți și plini de suficiență, ci să primească ajutor de la învățătorii de dinafară numiți de Dumnezeu; și din nou, să nu facă din „lipirea de Domnul“ un pretext pentru a-și urma propriile idei și fantezii, ci o motivație de a învăța cu zel și în mod sistematic Cuvîntul Lui.

Al treilea lucru interesant este că ucenicii au fost numiți prima dată creștini în Antiohia. A fost, într-un fel, un lucru cît se poate de binevenit. „Mesia“ este un termen ebraic pe care iudeii vorbitori de limbă greacă îl traduseseră de mult timp prin „Hristos“. Dar „creștin“, adică „credincios sau slujitor al lui Hristos“ era un termen cu totul nou, care a fost aplicat în aceeași măsură iudeilor și neamurilor. Și cu aceasta observăm un alt lucru important. În Mișcarea 1 am văzut în ce fel a fost dărîmat zidul de despărțire dintre iudei și neamuri. Dar asta nu înseamnă că nu mai era nici o deosebire între oameni. O nouă împărțire avusese loc: nu între iudei și neamuri, ci între creștinii iudei și neamuri, pe de o parte, și necreștinii iudei și neamuri, pe de altă parte.

Biserica din Antiohia și ajutorul social (11:27-30)

În Mișcarea 1 am văzut în ce fel în conceptul iudaic de sfințenie exista un accent puternic și sănătos asupra practicii faptelor bune și a preocupărilor sociale. După aceea am văzut incongruențele sfințeniei iudaice și felul în care a fost înlocuită de sfințenia creștină. În mod special, zidul despărțitor, care acționa ca un obstacol între iudei și neamuri, a trebuit să fie îndepărtat și legile despre hrană, care făceau ca interacțiunile sociale să fie deosebit de grele, au trebuit abolite. Acum vedem în Antiohia o biserică întemeiată pe principiile sfințeniei creștine.

Întrebarea este cum va funcționa ea? Ce efect va avea asupra conștiinței sociale? Va duce la neglițarea datoriei morale și sociale?

Nu! Să vedem ce s-a întâmplat în Antiohia. Auzind de la niște proroci că va fi o foamete în toată lumea, ucenicii au hotărât, se pare că din propria lor inițiativă, să trimită ajutor, fiecare după posibilitățile lor, fraților din Iudeea (11:27-30). Ce gest admirabil a fost acesta și ce expresie practică a unității dintre iudei și neamuri în Hristos! Într-un fel, această preocupare socială pontană a fost și mai impresionantă decât cea a Doreai (9:36-43), fiindcă depășea toate obstacolele mândriei religioase, prejudecăților și animozității, ale diferențelor etnice și distanțelor geografice. Chiar și atăzi, unitatea în Hristos care există între creștinii din lumea întreagă transcende barierele naționale, etnice, sociale, educaționale și politice, constituind o realitate cu totul impresionantă.

Este o ironie că persecuția inițială, pornită din cauza lui Ștefan, a luptat de fapt împotriva ei însăși. La început, biserica din Ierusalim a scăzut în număr într-un mod alarmant. Dar asta a dus nu numai la o expansiune a creștinismului în lume, și nu la o retragere a lui, ci biserica nou înființată în Antiohia a contribuit la rîndul ei la sprijinirea și păstrarea bisericii din Ierusalim.

Persecutarea bisericii de către Irod și evadarea lui Petru (12:1-19)

Ne întâlnim din nou cu persecuția și din nou ea este îndreptată împotriva bisericii din Ierusalim. Și din nou persecuția este învinsă. De data aceasta, problema și lecția de învățat sînt altele. Regele Irod este cel care a inițiat persecuția și l-a condamnat pe Iacov la moarte prin decapitare (12:2). De ce a făcut așa la început, nu ni se spune; ni se spune însă că atunci „cînd a văzut că lucrul acesta place iudeilor, a mai pus mîna și pe Petru” (12.3). Deci ce avem aici este un caz de discriminare politică din rațiuni religioase.

Discriminarea politică din cauza religiei a ajuns să fie văzută în ultimul secol, de către creștini cel puțin, drept un mare rău, așa cum este. Dar să nu uităm niciodată că în timpul majorității secolelor creștine, practica ei a fost larg răspîndită în creștinism, ba era aproape

universală, fiind cauza unor imense și scandaloase cruzimi și opresiuni. E necesar deci să ne oprim un moment și să reconsiderăm presupuzițiile de bază care au făcut ca o atare discriminare să pară ceva drept și bun nu numai iudeilor din antichitate, ci și generațiilor de creștini, și pînă și unora dintre contemporanii noștri.

Irod Agripa I avea ceva sînge iudaic în vine, deoarece, deși Irozii se trăgeau dintr-o familie edomită și nu erau deloc populari în rîndul iudeilor, bunica lui a fost prințesa hasmonee Mariamne. E te probabil ușor de înțeles că, atunci cînd împăratul Claudius a alipit Iudeea regatului lui Agripa, în 41 d.Hr., Agripa a încercat să facă orice pentru a deveni popular în rîndul iudeilor. Este trist însă să vedem că omorîrea lui Iacov „a plăcut iudeilor” și că asta l-a încurajat să pună mîna și pe Petru.

Profesorul F.F. Bruce a sugerat că motivul atacului lui Irod împotriva unora „din biserică” (12:1), în loc să încerce să îi prindă pe toți membrii bisericii din Ierusalim, fără deosebire, s-ar fi putut datora faptului că Petru și ceilalți apostoli fuseseră recent implicați în desființarea barierelor dintre iudei și neamuri, sau o aprobaseră, și acordaseră privilegiu iudaice (așa cum considerau iudeii) neamurilor. Iară să le ceară acelor oameni să devină iudei.¹ Dacă așa a fost, ceea ce vedem acum ar fi o nouă izbucnire a animozității iudaice împotriva creștinismului. Iudeii ajunseseră la un *modus vivendi* cu creștinismul, atîta timp cît creștinii iudei cel puțin mențineau privilegiile iudaice față de neamuri. Dar acum, cînd au început să alle ce însemna cu adevărat Evanghelia creștină și ce însemna sfințenia creștină — și anume abolirea tuturor privilegiilor iudeilor — animozitatea lor s-a aprins din nou împotriva Evangheliei.

Dacă aceasta a fost într-adevăr situația sau dacă ostilitatea iudeilor a fost doar vechea animozitate împotriva creștinismului *tout court*, izbucnind din nou în flăcări, este important să ne dăm seama că iudeii nu făceau decît să se împotrivească însăși esenței Evangheliei creștine. Nu era vreo trăsătură minoră a credinței și practicii creștine pentru care

¹ F. F. Bruce, *The Book of Acts* [Cartea Faptelor] — New International Commentary on the New Testament, Wm. B. Eerdmans, Grand Rapids, MI, 1988, p. 233-4.

creștinii, în adevăratul spirit creștinec, ar fi făcut bine să accepte un compromis de dragul unei coexistențe pașnice cu iudaismul.

Dar, desigur, iudeii puteau foarte bine să susțină că ei aveau autoritatea biblică de a folosi puterea civilă pentru a-i executa pe cei vinovați de erezii grave. Deuteronom 17:2-7 ne dă legea că oricine este găsit vinovat de idolatrie, bărbat sau femeie, trebuie să primească pedeapsa capitală. Și Deuteronom 13:6-18 repetă aceeași lege și adaugă că, dacă o întreagă cetate în Israel este dovedită ca idolatră, atunci restul poporului trebuie să strângă armata și să nimicească cu desăvârșire acea cetate, toți locuitorii ei și tot ce cuprinde. Israel deci ar fi putut argumenta că, prin închinarea la Isus ca Dumnezeu, creștinii se făceau vinovați de idolatrie extremă și de blasfemie împotriva Numelui lui Dumnezeu, prin urmare trebuiau pe bună dreptate să fie executați de puterea civilă. Negreșit, creștinismul a avut timp de secole aceeași concepție, că autoritățile ecleziastice și spirituale aveau o datorie încredințată de Dumnezeu de a distruge ereticii, predându-i puterile civile spre a fi executați; și că aceste autorități civile aveau reponabilitatea de a sprijini astfel autoritățile ecleziastice și de a păstra puritatea religiei de stat.

Aici însă dăm de miezul problemei. Israelul antic era o teocrație, întemeiată în mod direct de Dumnezeu Însuși. Nu numai marii preoți, dar și mulți din regii lui erau „unși de Domnul”. Fiecare membru al statului trebuia să fie membru al religiei de stat. Fiecare copil de sex masculin trebuia să fie tăiat împrejur la vârsta de opt zile. Orice copil care nu era tăiat împrejur trebuia să fie „nimicit din mijlocul poporului”. Religia și politica erau cele două fețe ale monedei. Statul era un stat sacral. În aceste condiții, erezia constituia o crimă împotriva statului și statul avea dreptul și datoria de a o pedepsi.

Dar în secolul I d.Hr., Israel înceta să mai fie un stat sacral. Nu numai cele zece triburi, dar și Iuda pierduseră puterea politică. Asirienii distruseră monarhia de nord, babilonienii pe cea de sud. Casa lui David ajunsese la sfârșit. Chiar și după întoarcerea din exil, când Templul și cetatea Ierusalimului fuseseră restaurate, monarhia nu a mai fost restaurată. Putem lăsa deoparte întrebarea dacă regii Hasmoniei puteau fi considerați pe bună dreptate „unși de Domnul”: și dinastia lor se sfârșise. În mod cert, Irod cel Mare nu fusese unsul

Domnului. Nu era nici măcar un adevărat israelit. El era idumeu și, conform lui Deuteronom 17:15, nu era calificat să fie rege al iudeilor.

Iudeii deci pierduseră adevărata conducere politică, un rege din casa lui David, și asta nu din întâmplare. Dumnezeu pusese capăt dinastiei lui David și îndepărtase puterea politică din mâinile lui Israel, dând-o neamurilor, la exil, din cauza păcatului și răzvrătirii poporului împotriva lui Dumnezeu. Și pentru a agrava lucrurile, Israel îl respinsese și îl executase nu de mult pe adevăratul rege din linia lui David, pe Unsul lui Dumnezeu, pe Isus. În lumina acestor fapte, Irod Agripa I, cel numit de împăratul roman Claudius, cu siguranță nu era recunoscut de Dumnezeu ca unsoal Domnului, numit (printre altele) sa-i execute pe eretici pentru a păstra puritatea credinței și practicii religioase a lui Israel.

Israel deci își pierduse de mult dreptul de a apela la puterea civilă, ca să nu mai spunem la puterea civilă a neamurilor sau a unora pe jumătate neamuri, pentru a-i executa pe cei pe care actualii lideri religioși ai lui Israel îi considerau eretici. Și, ca să agraveze situația, era timpul Paștelor când Irod l-a închis pe Petru (12:4). Nu trebuie decât să ne amintim ce însemnau Paștele, ca să ne dăm seama de trista ironie a situației. Primele Paște reprezentau libertatea religioasă de a se închina lui Dumnezeu conform propriei conștiințe. Israel era în acea perioadă sub autoritatea politică a unei monarhii dintre neamuri, a lui Faraon. În Numele lui Dumnezeu, Moise i-a cerut lui Faraon: „Lasă pe poporul Meu să plece, ca să-Mi slujească” (Exod 10:3). Faraon a propus multe compromisuri, dar Moise a insistat că numai libertatea deplină a poporului de a se închina lui Dumnezeu conform conștiinței și credinței sale îl va mulțumi pe el și pe Dumnezeu.

Acum însă, la alt Paște, Israel încuraja autoritatea politică pe jumătate dintre neamuri să nu recunoască dreptul iudeilor creștini de a se închina lui Dumnezeu conform conștiinței lor, însuși dreptul lor la viață.

Putem fi siguri de un lucru: o asemenea discriminare politică pe motive religioase nu este adevărata sfințenie și nici nu-l place lui Dumnezeu! Israelii înșiși, când erau obligați să trăiască ca expatriați în alte țări, cereau, și de multe ori li se acorda, libertatea de a-și practica propria religie. Când li se refuza acest lucru, o lungă linie de martiri

aducea ca mărturie nobilul lor protest. Dar libertatea religioasă, pe care o câștigase profetul lor Daniel, deși câștigată scump, pentru sine, pentru tovarășii și pentru poporul lui pentru care iudeii din fiecare generație de pînă atunci luptaseră și suferiseră în alțe țări; pentru care iudeii curajoși au fost gata să sufere de-a lungul multor ecole de așa-zisă stăpînire creștină; pe aceasta se bucurau iudeii din timpul lui Petru să nu o recunoască creștinilor Iacov și Petru.

Creștinătatea nu prea este în poziția de a arăta acuzator cu degetul spre iudaismul antic. Cînd a ajuns să formeze o alianță nesfîntă între biserică și stat, a ajuns să se considere un stat sacral, exact ca iudaismul. Și biserica este cea care, pînă la urmă, s-a folosit de puterea ei pentru a instiga la discriminare împotriva iudeilor și, mai tîrziu, la persecutarea lor; și a ajuns pînă la urmă să-i persecute pe creștinii care erau, sau erau considerați, eretici. Aceleași metode pe care le-a folosit iudaismul pentru menținerea unui stat sacral au fost folosite și de creștinătate. În iudaism, un mod de a se asigura că fiecare membru al statului era și membru al religiei de stat era în intenția ca fiecare cetățean de sex masculin să fie circumcis de mic copil. În creștinătate s-a ajuns să se susțină că botezul este echivalentul circumciziei și pînă la urmă, în diferite țări și în diferite ecole, botezul fiecărui copil din țară era impus de legea civilă, sub pedeapsa cu moartea sau a pierderii drepturilor politice. Nu e cazul să jelim enormele cruzimii și diabolicele crimine nedreaptă săvîrșite din motivul sacralismului pînă în vremuri relativ recente. Ele au fost deplînse suficient. Dar nu trebuie să uităm faptele istorice, nici să lăsăm ca falsitatea presupuzițiilor unui astfel de sacralism să fie uitată. Acest sacralism nu este o formă validă de sfințenie. Unirea bisericii cu statul și folosirea discriminării politice pentru a întări poziția privilegiată a bisericii și pentru a păstra puritatea (!) statului este tocmai opusul sfințeniei creștine.

Să revenim însă la Petru. După ce văzuse execuția lui Iacov, el afla el însuși în închisoare (12:4). Nu avem nevoie de foarte multă imaginație ca să ne dăm seama la ce se gîndea și cum se simțea în acele

zile critice. El fusese nu numai liderul natural al creștinilor din Ierusalim începînd cu Ziua Cincizecimii; dar nu de mult deschisese calea spre îndepărtarea vechilor bariere dintre iudei și neamuri ducînd Evanghelia la neamuri și primindu-i pe credincioșii dintre neamuri ca pe niște creștini adevărați și pe deplin, fără ca ei să devină iudei. Acum izbucnise persecuția. Iacov era mort. El însuși, fără intervenția lui Dumnezeu, urma să moară curînd. Asta, am putea bănuî, nu conta foarte mult pentru Petru. Dar dacă își menținea poziția creștină și noua cunoaștere pe care i-o dăduse Dumnezeu despre implicațiile Evangheliei pentru evanghelizarea neamurilor, mulți dintre credincioșii iudei îi vor urma exemplul și vor fi probabil dați curînd morții. Omenește vorbind, el ar fi răspunzător de moartea lor.

Ce să facă? De o parte era ceea ce știa că este adevărul, Evanghelia, de care depindea mîntuirea multora dintre neamuri. Cum putea el să o compromită?

De cealaltă parte se afla greutatea masivă a instituției religioase iudaice, marea majoritate a credincioșilor iudei și, acum, întreaga putere a regelui și a statului. Cînd, în primele zile, consiliul religios iudaic le interzisese lui și lui Ioan să propovăduiască Numele lui Isus, Petru și Ioan i-au sfidat fără șovăire. Acum însă puterea civilă instaurată de Roma li se alăturase și preluase conducerea persecuției. Nu putem ști ce simțea Petru, fiindcă nu ne spune. Dar știm cum s-a simțit Luther cînd a trebuit să se confrunte nu numai cu reprezentantul Papei, ci și cu împăratul Spaniei. Putea el să aibă dreptate și toate acele eminente autorități să se înșele? Avea el dreptul să meargă chiar împotriva împăratului? Putea el să facă pasul spre divizarea creștinătății?

Dacă nu știm ce a simțit Petru în acea situație critică, știm ce ușurare a simțit cînd s-a trezit afară din închisoare și ce a însemnat pentru el eliberarea. Asta ne spune. Eliberarea a fost un miracol. La început nu a știut dacă era adevărat ce i se întîmpla: a crezut că are o vedenie (12:9). Dar cînd s-a văzut în afara închisorii și a simțit aerul răcoros al nopții, a spus: „Acum văd cu adevărat că Domnul a trimis pe îngerul Său și m-a scăpat din mîna lui Irod și de la tot ce aștepta poporul iudeu“ (12:11). Observați despre ce e vorba. Nu era simplu: „Am scăpat într-adevăr din închisoare sau visez? — Oh, chiar că am scăpat de închisoare“. Este vorba de modul în care ieșise afară: *cine îl*

izbăvi e? Era o minune pe care o făcu e Domnul. Implicația ei era clară: așa cum Dumnezeu a intervenit și L-a înviat pe I us din morți, și astfel a răsturnat judecata Sanhedrinului iudaic și aranjamentele lor nesfinte cu Pilat și Irod, tot așa Dumnezeu a intervenit acum ca să anuleze di criminaarea politică și persecuția religioasă a lui Irod Agripa, ca să repudieze și ă di crediteze atitudinea acralistă iudaică. Dumnezeu Înșuși îl izbăvi e pe Petru și, împreună cu el, era eliberată și Evanghelia. Statul iudeu, ca stat, nu mai deținea controlul asupra problemelor de credință; și negreșit nu avea puterea de a impune monopolul unei religii de stat asupra adevărului revelat al lui Dumnezeu. Evanghelia era liberă ă ducă binecuvântarea lui Avraam (Gal. 3:14) la neamuri; și neamurile o puteau primi fără ă devină iudei. Evanghelia era pentru lumea întregă dincolo de controlul guvernului din Iudeca, fie că se afla în interiorul granițelor statului sau în afara lor. Și prin eliberarea ei de sub controlul tatului iudaic, putem fi sigur că Dumnezeu nu a intenționat niciodată să o pună sub controlul vreunui alt stat dintre neamuri.

Lección pe care a învățat-o Petru în aerul răcoros al nopții, afară din închisoare, este așadar la fel de importantă ca lecția pe care o învățase prin vedenia care l-a trimis la casa lui Corneliu și ca evenimentele care au avut loc acolo. Intervenția lui Dumnezeu pentru a-l trimite pe Petru la Corneliu a eliberat Evanghelia de barierele restrictive ale legilor de hrană și ale izolaționismului iudaice. Intervenția Lui pentru a-l elibera pe Petru din închisoare a eliberat Evanghelia de sub controlul statului sacralist iudaic. Ambele intervenții au fost la fel de nece arc pentru ca Evanghelia ă ajungă la toate popoarele lumii. Cum ar fi putut Evanghelia ă ajungă liberă la oamenii din alte popoare, dacă ar fi rămas totuși sub controlul statului iudeu? Sau a vreunui alt stat? Pînă în zilele noastre, teama multor țări (și nu mai puțin a țărilor care încă au un stat sacralist — și asta include unele state comuniste) e te că Evanghelia este de fapt o armă a imperialismului occidental au a democrației occidentale. Și în unele țări guvernele se tem că Evanghelia este o armă a capitalismului sau a comunismului, în funcție de culoarea guvernului în chestiune. Pentru ca Evanghelia să-și poată face drum spre inimile oamenilor din toate popoarele, ea trebuie să fie liberă și trebuie văzută ca fiind liberă de orice control de stat sau politic. Este adevărat, ca dorește să promoveze unitatea dintre iudei și neamuri, dar această

legile de pre hrană, tot Dumnezeu Însuși a fondat statul lui Israel ca stat sacral, cu puterea civică necesară impunerii credinței și practicii religioase. Când Dumnezeu a anulat legea de pre hrană deci era necesar să se vadă că El o face. Nu ar fi fost suficient ca Petru să le sugereze tovarășilor lui din Ierusalim că el a crezut că legile despre hrană puteau fi acum ignorate. Dumnezeu a trebuit să rezolve problema luând din mână lucrurile din mâna lui Petru și revărându-l cu Duhul Sfânt asupra neamurilor. În mod similar, dacă Dumnezeu voia ca oamenii să vadă că toată autoritatea Sa divină fusese îndepărtată din sacralismul statului Iudeii, singurul mod în care o putea face era printr-o intervenție divină directă. Simpla opinie a lui Petru sau a tuturor apostolilor laolaltă ar fi fost inadecvată.

Acum despre proporții: eliberarea credinței, a propovăduirii și practicii Evanghelice de sub controlul statului iudeu — și de sub cel al oricăror state sacrale — a fost, împreună cu mesajul Evangheliei, o problemă de importanță fundamentală pentru evanghelizarea lumii.

Dar de sigur că Irod Agripa nu a fost convins. El a perseverat în concepția că era vorba fie de neglijența paznicilor, fie de lucrătura cuiva din interior. El a pus să fie executați paznicii (nevinovați) (12:19) — adăugând astfel câteva victime la numărul total al celor uciși de sacralismul neautorizat.

Irod: continuare (12:20-24)

Irod Agripa nu era nici măcar iudeu adevărat. Dacă sacralismul iudaic ar fi fost aprobat de sus, numirea lui pe tronul statului iudeu ar fi contravenit Scripturii Vechiului Testament (Deut. 17:15). Asta nu i-a împiedicat pe iudei să se bucure atunci când a folosit puterea politică pentru a suprima Evanghelia și pe cei care o propovăduiau (12:1-5). Dar dacă liderii religioși, fără nici o autoritate de la Dumnezeu, încurajează puterea civilă să arbitreze în probleme de credință, atunci liderii religioși nu trebuie să fie surprinși dacă puterea civilă începe apoi să se comporte ca și când ea ar fi Dumnezeu.

Cel puțin așa a făcut Irod Agripa I. În decursul anumitor negocieri politice, el a aranjat un mare spectacol pentru a impresiona poporul.

unitate este o unitate în Hristos, nu o uniune internațională de state. Evanghelia se preocupă negreșit de promovarea faptelor bune, a preocupărilor și a responsabilităților sociale. Nicăieri nu este ilustrat acest lucru cu mai multă putere ca în acest pasaj din Fapte. Dar aceste fapte bune sociale izvorăsc din Evanghelie și din mîntuirea primită prin Hristos; Evanghelia nu este produsul și nici slujitorul unei anumite teorii politice; nici nu este arma vreunei mișcări guvernamentale sau politice.

Să revenim însă la Petru. Cînd și-a dat seama că eliberarea lui din închisoare nu era o vedenie, ci realitate, a mer acasă la mama lui Ioan Marcu, Maria (12:12). În casă se afla un număr de credincioși care se rugau pentru eliberarea lui Petru. Cînd au auzit bătaia la ușă și vocea lui, bucuria și neîncrederea i-au făcut să zăbovească cîtva timp, pînă să-i deschidă. Era greu de crezut, pentru acel număr relativ mic de credincioși rămași în Ierusalim, că Dumnezeu va face un miracol de o asemenea anvergură pentru a-l elibera pe Petru și Evanghelia. Ne arată, în orice caz, că primii creștini nu se așteptau la miracole în fiecare ceas din zi sau în fiecare zi a săptămîinii. Cînd i-au relatat lui Luca acest miracol, peste cîtiva ani, i-au spus că miracolul era o surpriză la fel de greu de crezut pentru ei ca și pentru oricine altcineva.

Acum, credibilitatea miracolelor depinde în primul rînd de caracterul și credibilitatea martorilor și a relatării. Dar depinde și de un anumit simț al proporției. Dacă ni s-ar spune că Dumnezeu a intervenit trimițînd un înger ca să-l ajute pe Petru să găsească un nasture care-i căzuse de la cămașă, mijloacele folosite ar părea atît de disproporționate față de importanța situației, încît povestea ar fi greu de crezut.

Credibilitatea relatării eliberării miraculoase a lui Petru din închisoare depinde în primul rînd de cum apreciem credibilitatea istoricului inspirat, Luca. Dar va depinde și de felul în care apreciem importanța chestiunii în discuție. Unii comentatori au sugerat că întîmplarea cu îngerul este doar un mod foarte poetic de a spune că, în providența Sa, Dumnezeu a trimis pe cineva din cadrul conducerii închisorii care ținea cu Petru și l-a eliberat. Dar explicația aceasta nu este suficientă. În primul rînd, fiindcă Luca spune că a fost un înger (12:7, 8, 9, 10). Pe lîngă asta, însă, numai o intervenție directă, miraculoasă a lui Dumnezeu ar fi fost adecvată pentru rezolvarea chestiunii în discuție. Așa cum Dumnezeu Însuși îi dăduse lui Israel

Îmbrăcîndu-și hainele regale, a stat pe tron și a ținut un discurs public (12:21). Mulțimea a răspuns atribuindu-i onoruri divine: „Glas de Dumnezeu, nu de om!“, au strigat ei (12:22). El le-a acceptat idolatria și adulația absurdă și „îndată l-a lovit un înger al lui Dumnezeu, pentru că nu dăduse slavă lui Dumnezeu. Și a murit mîncat de viermi“ (12:23).

Structura narațiunii lui Luca incită gîndirea. Am observat deja ecoul verbal dintre 11:18 — „... s-au potolît, au slăvit pe Dumnezeu“ și 12:21,23 — „... le vorbea... nu dăduse slavă lui Dumnezeu“.

Contrastul însă merge mai adînc. Faptele 11:1-18 vorbește despre botezul iudeilor și neamurilor cu Duhul Sfînt. Acest botez a produs imediat o unitate între iudei și neamuri cum nu se mai cunoscuse în toată istoria. Chiar și așa, e pușin probabil ca ei să-și fi dat seama la acea vreme de implicațiile ei uimitoare. Acestea au fost însă revelate mai tîrziu lui Pavel și Luca le-a putut afla de la el, înainte de a scrie Faptele. Așa cum le-a explicat Pavel corintenilor: „Toți am fost botezați de un singur Duh, ca să alcătuiam un singur trup, fie iudei, fie greci“ (1 Cor. 12:13). Trupul la care se referă el nu este altul decît „Hristosul“, acel lucru nou și unic în universul lui Dumnezeu care a luat ființă în Ziua Cincizecimii, trupul lui Hristos; acel organism minunat, creat prin aducerea oamenilor în Duhul lui Dumnezeu și dîndu-le să soarbă Duhul lui Dumnezeu. Astfel ei sînt în Duhul lui Dumnezeu și Duhul lui Dumnezeu este în ei (Rom. 8:9). Rezultatul este că a luat ființă un trup al cărui cap este Omul Isus și în care fiecare mădular se bucură de aceeași viață și, fără să-și piardă responsabilitatea individuală, nu este un simplu individ, ci un membru, un mădular, împreună cu Domnul Isus și cu fiecare credincios, al acestui organism mai mare, trupul lui Hristos. Omul a fost înglobat în Dumnezeu!

Ceea ce ne prezintă ultimul paragraf al Mișcării 2 (12:20-23) este un fals, trist și absurd: omul încercînd să ia locul lui Dumnezeu și imitîndu-L pe Dumnezeu, cedînd ambiției semănate în inima omenească din zorii istoriei de către însuși marele ispititor: „Veți fi ca Dumnezeu“ (Gen. 3:5). Este un exemplu neînsemnat al spiritului care își va găsi expresia deplină atunci cînd Anticristul, „omul păcatului“, se va înălța pe pămînt: „potrivnicul care se înălță mai presus de tot ce se numește «Dumnezeu» sau de ce este vrednic de închinare. Așa că se va așeza în Templul lui Dumnezeu, dîndu-se drept Dumnezeu“ (2 Tes. 2:4).

Și mai este încă o comparație ce merită să fie luată în considerare. Dacă este adevărat că în Fapte există șase secțiuni majore, atunci episodul zeificării și morții lui Irod vine la sfârșitul celei de-a treia secțiuni, prin urmare, din punct de vedere al structurii se află la mijlocul cărții. Acum, punctul de mijloc al Evangheliei lui Luca este la 9:50, fiindcă în 9:51 Domnul Isus, conform lui Luca, începe călătoria care-L va duce, via Ierusalim, înapoi în slava din care venise. Așa stînd lucrurile, este interesant de observat că ultimul incident major din ultima jumătate a Evangheliei lui Luca, este glorificarea Omului Isus pe muntele Schimbării la față (Luca 9:28-36).

Contrastul dintre cele două episoade este deosebit de viu. În Evanghelia lui Luca, Omului Isus „I s-a schimbat înfățișarea feței și îmbrăcămintea I s-a făcut albă strălucitoare“ (Luca 9:29), norul slavei prezenței lui Dumnezeu s-a arătat și din nor s-a auzit un glas: „Acesta este Fiul Meu preaiubit“ (Luca 9:35). Apoi în Fapte, omul Irod Agripa I, îmbrăcat în veșmintele lui regești, stă pe tron, rostește un discurs măreț și acceptă onoruri divine, dar sfîrșește mîncat de viermi (12:20-23)!

Desigur, asemănările și deosebirile se poate să nu fi fost intenționate de Luca, dar fiindcă ambele incidente au fost evenimente istorice pe care Luca a fost inspirat să le relateze, nu există nici un motiv ca noi să nu le comparăm sau să nu le punem în contrast în mintea noastră. Progresul omului de-a lungul secolelor; creșterea fenomenală a puterii aflate la dispoziția lui în ultimele decenii; tendința tot mai mare a lumii de a deveni un sat global, în care cîteva religii și filosofii importante să concureze pentru cîștigarea puterii; necesitatea, prin urmare, ca unele guverne ale lumii să găsească un mod de oprire a religiilor și filosofiilor militante de a sfîșia lumea în bucăți; toate acestea pot tenta pe cineva să încerce să încerce din nou ceea ce au adoptat împărații romani pentru unificarea imperiului lor, cu toate religiile lui diverse, și pentru oprirea luptelor și a vărsărilor de sînge care au dus la desființarea republicii romane: și anume zeificarea statului în persoana șefului statului și impunerea acestei închinări ca prevalînd asupra tuturor celorlalte religii. Dacă aceasta se va întîmpla vreodată, va aduce, fără îndoială, un fel de pace, atîta timp cît va dura; dar cu prețul celei mai mari sclavii spirituale pe care a cunoscut-o vreodată lumea.

Tipărit la : SC **MULTIMEDIA** SRL Arad

"Lumea în care trăim nu diferă în mod esențial de lumea primului secol, ci, dimpotrivă, devine pe zi ce trece tot mai asemănătoare ei... În acest context, Faptele Apostolilor ne dau un puternic îndemn tăcut de a ne cerceta deschis pe noi înșine, ca să vedem dacă creștinismul pe care îl reprezentăm și Evanghelia pe care o propovăduim nu sînt compromise și sînt cele instaurate de apostolii Domnului nostru Isus Hristos."

"Sub valul crescînd al descoperirilor științifice și tehnice moderne, capacitatea oamenilor de a reține cunoștințele despre trecut e, ușor de înțeles, din ce în ce mai mică. Concepția lor este astfel în pericol de a deveni, din punct de vedere istoric, parohială, iar cunoștințele lor despre esența creștinismului istoric sînt atît de nesigure, încît pot ajunge, fără voie, să considere drept Evanghelie creștină forme de creștinism din care lipsește tocmai esența Evangheliei. Speranța autorului este că acest nou studiu al Faptelor Apostolilor îi va ajuta pe mulți cititori să regăsească, dacă e cazul, gloria, bogăția și minunăția Evangheliei pe care Domnul înviat din morți le proclamă încă lumii prin inspirata operă a lui Luca... El nu se adresează experților în învățătura Noului Testament, ci publicului larg, inteligent și aplecat spre cugetare."

Dr. David Gooding. MA, PhD, fost profesor de greacă la Queen's University din Belfast și membru al Academiei Regale Irlandeze reușește în acest comentariu să readucă la viață lumea Bisericii Primare, ajutîndu-l astfel pe cititor să înțeleagă ce înseamnă, de fapt, să fii CREDINCIOS ADEVĂRULUI.